ARHITECTURA

1891 - 1941

SEMICENTENARUL
SOCIETĂȚII ARHITECTILOR ROMÂNI

Inv. 27635
Cota 9 I 34.

17/63

1 IANUARIE MARTIE 1941

ARHITECTURA

REVISTA SOCIETĂȚII ARHITECȚILOR ROMÂNI

COMITETUL DE REDACȚIE AL ACESTUI NUMĂR:

ARHITECȚII: I. D. ENESCU, SP. CEGĂNEANU, I. I. BERINDEY, C. D. DOBRESCU, GH. LITEANU, G. NEGOESCU, V. RĂDULESCU, I. C. ROȘU, ST. H. OPARI, P. ȘERBĂNESCU, V. SMIGELSCHI

REDACTORI
ARH. V. SMIGELSCHI, ARH. ST. H. OPARI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BUCUREȘTI I. STR. EPISCOPIEI 2
TEL. 3.57.28 CONT LA CEC Nr. 1284

ADMINISTRATOR: PETRE GEORGESCU

1 IANUARIE - MARTIE 1941
ANUL VII

ABONAMENTE ANUALE: Lei 500 PARTICULARI — LEI 1000 ANTREPRENORI LEI 1500 INSTITUȚII ȘI MARI INTREPRINDERI

INSCRISĂ LA TRIBUNALUL ILFOV Nr. 433/38

Arhitectura 1891-1941
1941 nr 1
Inv. 27635
Cota PI 36
1763 I 36

Arhitect I. D. ENESCU

DUPĂ O JUMĂTATE DE VEAC

A privi şi a merge înainte înseamnă a păşi spre progres. Adică spre mai bine, spre mai sus decât ceea ce a fost. Pentru a ne da însă seama de acest mai bine este nevoie de a privi, din când în când, spre ceea ce a fost, spre trecut. Din această privire putem culege învăţăminte, ca să nu rătăcim drumul, şi mai ales să ne putem controla dacă drumul pe care mergem suie sau coboară.

Iată de ce, cu prilejul celor 50 ani, pe care Societatea Arhitecţilor Români îi împlineşte la 26 Februarie 1941, socotim de folos, în toate privinţele, să aruncăm o privire peste activitatea şi rezultatele acestei jumătăţi de veac a Societăţii.

După cum se va vedea, în această activitate se oglindeşte, cum e şi firesc, nu numai continua preocupare de tot ceea ce a interesat arhitectura şi pe arhitecţi, dar tot ceea ce se referă la viaţa statului în general şi a neamului românesc în special. Mai ales că arhitectura înfăţişează spaţial etapele de desvoltare ale unui popor şi progresul unui stat.

Unirea Principatelor, Independenţa şi Regatul au însemnat aşezarea definitivă a României şi a Românilor pe plan internaţional, dar mai ales un început de puternică închegare şi afirmare pe plan naţional. Un început de creaţie proprie în toate domeniile de manifestare ale spiritului omenesc, începând cu cel al arhitecturei.

Domnia Regelui Carol I a fost pentru România început de reconstrucţie în toate direcţiile, între cari, cum era şi firesc, arhitectura a ţinut loc de frunte. Clădirile publice, ridicate în cei 48 ani de rodnică domnie, reprezintă nu numai un admirabil efort material, moral şi spiritual, pentru climatul politic şi mijloacele de înfăptuire din acea vreme, dar mai ales o mândrie a trecutului, o lecţie a prezentului şi un stimulent al viitorului.

Palatul Cotroceni, Palatul Ateneului Român, Banca Naţională, Facultatea de Medicină, Palatul de Justiţie, Palatul Poştei, al Casei de Depuneri, Ministerul Domeniilor, Institutul Botanic Cotroceni, Fundaţia Carol I, Palatul Funcţionarilor Publici, Muzeele pe Şoseaua Kiseleff, Palatul Ministerului Lucrărilor Publice, Palatul Ad-tiv Iaşi, Palatul Cultural Severin, Palatul Cantacuzino (fosta Preşidenţie), Palatul Bursei, Palatul Cercului Militar, Palatul Artelor (Muzeul Militar), Palatul Camerei Deputaţilor, Arenele Romane, Palatul Sf. Sinod, Palatul Casei Şcoalelor, Palatul Ad-tiv Craiova, Palatul Universităţii Iaşi, Ad-tiv Galaţi, Cazinul Municip. Constanţa, Comunal Constanţa, clădiri de licee, şcoli, spitale, cazărmi, primării, bufetul dela Şosea, Şcoala Centrală, Castelul Peleş, Castelul Zamora şi altele, s'au ridicat în decursul acestei domnii.

MONUMENTE ISTORICE.

Odată cu noile şi monumentalele construcţii publice de clădiri, şosele, căi ferate, poduri, porturi, ş. a. preocuparea marelui Rege a fost să îngrijească, să întărească şi să păstreze moştenirea trecutului, punând la adăpost de distrugerea vremii şi a oamenilor monumentele noastre vechi, cari reprezentau trecutul, adică istoria scrisă în piatră a neamului românesc.

Arhitecţii francezi Viollet le Duc şi de Baudot, consultaţi de Regele Carol I asupra restaurării monumentelor noastre istorice, printre cari în primul rând Biserica Episcopală Curtea de Argeş, prezentară în 1875 un raport asupra chipului cum înţelegeau restaurarea şi recomandară, spre a se ocupa de aproape de lucrările de restaurare, pe arhitectul A. Lecomte du Noüy. Regele Carol, în înţelepciunea sa, socotise operaţia destul de delicată pentru a se adresa unui specialist de reputaţia lui Viollet le Duc, marele maestru al restaurării monumentelor din Franţa, mai ales că puţinii arhitecţi români erau ocupaţi cu importante lucrări în toată ţara.

Se pare însă că arhitectul Lecomte du Noüy nu a prea ţinut seamă nici de indicaţiile raportului Viollet - Baudot, nici de principiile fundamentale în materie de restaurări; ceea ce a determinat o vie reacţiune din partea arhitecţilor români, la cari s'au alăturat pictori, sculptori şi oameni de ştiinţă din acea vreme.

O întâmpinare asupra chipului cum se restauraseră parte din monumentele istorice, fusese adresată guvernului în Aprilie 1890 şi semnată de: T. Aman, Alpar, Carcaleţeanu, Mirea, Pompilian, Stăncescu, Stoicescu, Tătărescu, pictori; Georgescu, Stork, Valbudea, sculptori şi Băicoianu, Beniş, Călinescu, Ciocârlan, Constantinescu, Gabrielescu, Mincu, Mandrea, Maimarolu, Orăscu, Petricu, Săvulescu, Socolescu, Sterian, arhitecţi.

In această întâmpinare se spunea, printre altele: „fără nici un control, o mare parte din monumentele noastre istorice, au suferit transformări regretabile, din punct de vedere al istoriei artelor, astfel: Biserica lui Ştefan cel Mare, Sf. Niculae din Iaşi, Sf. Dumitru din Craiova au fost rase din temelii. Din frumoasa Mitropolie din Târgovişte, datorită lui Matei Basarab, n'a mai rămas decât o mică parte din ziduri, iar bisericile lui Neagoe (Curtea de Argeş) şi Vasile Lupu (Iaşi) au fost transformate în aşa chip că nu mai reprezintă vechile monumente. Picturile vechi au fost şi ele ridicate şi înlocuite cu zugrăveli noi, — fără valoare. Tot aşa şi cu parte din sculpturi".

Intâmpinarea cerea guvernului ca, până la promulgarea unei legi de protecție a monumentelor istorice, să se pună în aplicare regulamentul din 1874, numind o comisiune arhitecto-arheologică să cerceteze ce s'a făcut și ce este de făcut [1]).

Chipul cum se făcea restaurarea monumentelor noastre istorice, de către arhitectul Lecomte du Noüy, stârnise o vie agitație în presă și în Parlament. Arhitectul N. Gabrielescu, care 13 ani, în calitatea sa de inspector al restaurărilor, cunoscuse de aproape felul cum se făceau restaurările, publicase în 1890 o broșură memoriu de 78 pagini, din care extragem ca încheere la capitolul VIII : „Dacă schițează cineva istoricul acestor restaurări, de la început până azi, îi pare înaintea ochilor un tablou trist și o nemulțumire îl cuprinde că cele mai importante tipuri ale arhitecturii noastre, Curtea de Argeș, Trei-Erarhi, Sf. Niculae Domnesc, Mitropolia din Târgoviște și Sf. Dumitru din Craiova, au fost unele alterate iar altele distruse până la temelie".

In „Analele Arhitecturei", care apăreau din 1890 sub direcția arhitectului I. Socolescu, Gh. Sterian și alții duceau o susținută campanie în această chestiune. Citând pe savantul francez Anthyme de St. Paul, directorul jurnalului „L'année Archéologique", Sterian scria : „Lumea crede că arheologia este mulțumită când pe locul unui vechi monument ruinat se ridică o copie exactă a lui. Aceasta este o neertată greșeală. Reproducțiile acestea jignesc arta, arheologia și istoria. O operă de arhitectură, pictură și sculptură există numai o singură dată. Și trebue păstrată numai ca atare".

Raportul arhitecților Viollet - Baudot, asupra restaurărilor cuprindea trei capitole : I) Lucrări necesare spre a pune în stare bună părțile existente ale edificiului, II) Lucrări necesare pentru restabilirea părților distruse complect, dar asupra existenței cărora nu mai poate fi nici o bănuială și III) Lucrări relative la decorațiuni și mobilier.

Se pare că acest raport fusese precedat de un raport al arhitectului român Dumitru Berindei [2]), care privea problema restaurărilor ca și Viollet - Baudot.

Acțiunea hotărîtă a arhitecților români a determinat aducerea în Parlament a unui proect de lege pentru „Conservarea monumentelor naționale" (1892) alcătuit de V. A. Ureche, fost ministru la 1881-1882, când mai adusese la Cameră un astfel de proect.

Acțiunea aceasta a avut un minunat rezultat, atrăgând atenția asupra tuturor monumentelor noastre de artă și desvoltând în opinia publică un deosebit interes pentru trecutul românesc.

Biserica Episcopală Curtea de Argeș.

Biserica Sf. Dumitru, Craiova.

---

[1]) Incă din 1864, ministru al Instrucțiunii Publice fiind N. Crețulescu, se instituise un „COMITET ACADEMIC DE BELLE-ARTE" din 7 persoane speciale, spre a-și da avizul asupra lucrărilor de artă executate de stat și chiar de particulari ; iar mai târziu se institue la 1874 o Comisie a monumentelor publice, și un regulament pentru a clasa și conserva monumentele noastre publice, având ca președinte pe ministrul Instrucției și Cultelor.

[2]) Berindei era primul arhitect diplomat de la Paris și fusese în 1845 - 1850 coleg de atelier cu maestrul Gaudet. A fondat împreună cu Fălcoianu și Odobescu „REVISTA ROMÂNĂ". A scris „BUCUREȘTII STUDIU ISTORIC", „STUDII ARTISTICE ASUPRA ROMEI ANTICE", „ARTELE ȘI CULTURA LOR IN ȚARA ROMÂNEASCĂ" și altele.

SOCIETATEA ARHITECȚILOR ROMÂNI

Pe de o parte gruparea în jurul „ANALELOR ARHITECTUREI", pe de alta necesitatea tot mai simțită, prin numărul sporit al arhitecților români, de a-și alcătui o familie profesională, de a lupta cu puteri unite, a dus la constituirea Societății Arhitecților Români, în seara de 26 Februarie 1891.

Această constituire fusese precedată de un banchet, pe care arhitecții români îl oferiseră în cinstea arhitecților Wallot din Berlin și Joly din Paris, chemați în juriul de examinare a concursului de proiecte pentru palatele Camerei și Senatului.

Rezultatul acestui concurs fusese mai mult decât îmbucurător, din toate punctele de vedere. Pentru palatul Camerei Deputaților se prezentaseră 37 proecte, dintre cari 5 din București, 6 din Viena, 4 din Berlin, 2 din Londra, 8 din Paris, 8 din Roma, 2 din Bruxel, 1 din Stuttgart, 1 din Munich.

Comisia formată din : G. Gr. Cantacuzino, președintele Camerii, Ed. de Joly arhitectul Camerii deputaților din Paris, Paul Wallot, Kaiserl Baurat, arhitect Al. Orăscu senator, G. Duca deputat și Gr. Cerchez inginer-arhitect, a decernat următoarele premii :

Premiul I proectului cu motto „România" al arhitectului român D. Maimarolu, premiul II cu motto „Patrie et travail" al arhitectului italian Giulio Magni din Roma, premiul III cu motto „Iza" al arhitecților români Mincu și Băicoianu, mai obținând mențiuni onorabile trei proecte, „Aurora", „Nov. 1890" și „Mens agitat molem".

La concursul pentru Palatul Senatului au obținut premiul I arhitectul A. Marcel din Paris, premiul II arhitectul Ballu din Paris și premiul III arhitectul I. Soclescu român. Rezultatul acestui concurs constituia un strălucit succes pentru arhitecții români, fapt ce a fost relevat de către arhitecții Wallot și Joly, în cuvântările de la banchet. In atmosfera de caldă colegialitate cei doi arhitecți străini au rugat pe colegii români să-i socotească membrii onorifici ai Societății Arhitecților Români, a cărei constituire se hotărîse.

Iată actul constitutiv al Societății :

„Subsemnații arhitecți întruniți în seara de 26 Februarie 1891 am luat în discuție chestiunea înființării unei societăți de arhitecți români, și după ce s'a discutat pe de o parte, rolul ce ar putea să-l aibe o atare societate, punând întrucâtva la adăpost interesele ce decurg zilnic din lucrările ce iau din ce în ce mai întinsă propășire, iar pe de alta, de a da impulsiune, de a da viață corpului nostru de arhitecți, ce astăzi se găsește risipit, s'a hotărît înființarea unei societăți de arhitecți.

„Toate specialitățile, medici, ingineri , advocați, silvicultori, etc., au societățile, au cercurile lor, care progresează pe fiecare zi și văd cu mulțumire, crescându-le numărul membrilor. Arhitecții s'au aflat întotdeauna izolați, deși în diferite rânduri au încercat să se grupeze ; cu toate acestea, împrejurări neprevăzute au pus piedică dorințelor lor de mult exprimate.

„Astăzi însă arhitecții sunt într'un cerc mai întins, numărul lor s'a mărit și încep să simtă și mai mult trebuința de asociare.

„Dintr'o asemenea societatea, ca aceea ce constituim nu se poate trage decât foloase, ce fiecare din noi vom putea pricepe, în scurt timp.

„Prezintele proces-verbal ia act de întrunirea făcută în seara de 26 Februarie 1891, hotărăște înființarea Societății Arhitecților Români, și din adâncul inimei lor, subscrișii — ei cei dintâiu — îi urează bun succes și trai lung".

„Alex. ORĂSCU, C. BENIȘ, M. CAPUȚINEANU, G. DUCA, Alex. SĂVULESCU, I. SOCOLESCU, M. MAIMAROLU, G. MANDREA, I. MINCU, Gr. CERCHEZ, St. CIOCÂRLAN, N. CERCHEZ, T. SOCOLESCU, Gr. CĂLINESCU, N. STRAVOLCA, F. MONTAUREANU, F. XENOPOL, N. GABRIELESCU, G. STERIAN, I. CONSTANTINESCU, P. PETRICU, R. NEDELESCU, F. THYR, C. STRAVOLCA".

In seara de 4 Martie 1891 Societatea, convocată în adunare, a votat statutele și a ales primul comitet compus din : Al. Orăscu președinte, C. Beniș vice-președinte, St. Ciocârlan scretar, I. Socolescu casier și Al. Săvulescu, Mandrea, Maimarolu, membri. Toți aceștia nu mai trăesc azi decât în amintirea vie, pe care le-o vor păstra arhitecții, din generație în generație.

Primele chestiuni, puse la ordinea zilei au fost :

1) Recunoașterea Societății ca persoană morală.
2) Localul Societății.
3) Inființarea unei Școale de Arhitectură.
4) Consiliul tehnic al Ahitecturii.

Recunoașterea Societății ca persoană morală s'a făcut prin Parlament, la 7 Martie 1903.

ȘCOALA DE ARHITECTURĂ

Invățământul arhitecturei în România a fost introdus odată cu înființarea Școalei de Arte Frumoase, (1863) căreia i se prevăzuse patru secții: pictură, sculptură, gravură și arhitectură. Peripețiile de organizare, ba chiar de suprimare, cum s'a întâmplat între 1866-1867, au lăsat școala de Bellearte numai cu secțiile de pictură și sculptură. Secția de arhitectură abia reușise să dea o serie de câțiva absolvenți, printre cari pe Toma Socolescu fratele lui I. Socolescu și tatăl lui Toma T. Socolescu. In 1872 ministrul Tell încercă, fără să isbutească, a creea pe lângă Facultatea de științe o secție de Arhitectură. Nevoia tot mai simțită a unei școli de arhitectură, care să pregătească elemente de care țara, în plină desvoltare constructivă, avea nevoie, a determinat Societatea Arhitecților Români să ia asupra-și înființarea și întreținerea unei școale de arhitectură. Așa încât în 1892 arhitecții : Mincu, Negrescu, Ciocârlan, Maimarolu, Socolescu, Săvulescu, Sterian, Dobrescu, Mihăescu, Beneș și Orăscu, cărora se alăturaseră P. Pașcanu, V. Pleșoianu, Giulini, Atanasiu, pictor Pompilian, deschid școala și cursurile, în condițiuni de instalare modestă, dar de multă bunăvoință și cu o stăruință de admirat. Profesorii predau pe cât de gratuit pe atât de regulat ; iar cheltuelile : material, chirie, căldură sunt suportate de Societate, respectiv de cei 20-24 membri cari formau Societatea. Școala avea două secții : arhitecți și conductori.

Școala aceasta a durat cinci ani, scoţând prima serie de arhitecți. După cinci ani, ministru al Instrucțiunii fiind Spiru Haret, s'a hotărît (1897) reînființarea secției de arhitectură pe lângă școala de Bellearte, așa cum o proectase predecesorul său G. Mârzescu. Luând ființă o școală de Stat, școala Societății nu mai avea rost, elevii acesteia trecând la școala Statului. Iată numele arhitecților, foști elevi ai școalei Societății : Burcuș Șt., Hârjeu G., Hârjeu D., Ioanid M., Luca T., Manea C., Maxențian M., Mayer I. G., Mihăilescu I., Mihăilescu Iamandi, Nicolau Gr., Petculescu Sc. Radu Ștefan, Secară V., Ștefănescu V. V., Traianescu I., Vasilescu

Vechiul local al Școalei de Arhitectură.

S., Balaban N., Mihăilescu Z., Udrescu N., Cegăneanu Sp. și Niculescu Anghel.

Secția de arhitectură dela Bellearte nu era, din punct de vedere al programei analitice, ceea ce trebuia pentru învățământul arhitecturei. Profesorii de la început : Gr. Cerchez, E. Pangrati, Kirilov și I. Georgescu nu erau, nici unul, profesori de arhitectură ; ceea ce elevii au arătat directorului Mirea, după care a fost numit apoi Mincu, profesor de proecte. Curând însă școala s'a separat, cu organizație proprie, sub direcția lui E. Pangrati, ca Școală Superioară de Arhitectură și cu program mai amplificat (1904).

Datorită lui Pangrati, ca organizator, și lui Mincu, ca mare maestru și mare cunoscător al izvoarelor de inspirație și creație românească în materie de arhitectură, Școala superioară de arhitectură s'a ridicat curând la nivelul școalelor similare din apus, ca pregătire generală pentru absolvenții săi și la înălțimea marei acțiuni de renaștere națională, ce se manifestă în țară, în toate domeniile.

Mai târziu școala s'a transformat în Academie de Arhitectură, până în toamna anului 1939, când a fost înglobată Politehnicei ca Facultate de arhitectură. Primul rector al Academiei de Arhitectură a fost, în continuare, Ermil Pangrati, apoi arhitectul P. Antonescu. Iar decani, de la 1939 până în prezent, arhitecții P. Smărăndescu și C. Iotzu.

EXPOZIȚIA DIN 1906

In 1906 împlinindu-se patru zeci ani de rodnică domnie, a Regelui Carol I, guvernul a hotărît să organizeze, sub dealul Filaretului, între străzile Șerban-Vodă, 11 Iunie, Cuțitul de argint, azi Parcul Carol, o expoziție, care să oglindească realizările, în toate domeniile, pe care țara și neamul românesc le înregistraseră în cei 40 ani.

Realizările acestea trebuiau prezentate într'un cadru care să nu fie cu nimic mai prejos de ele. Și această prezentare, această înfățișare generală, care cuprindea roadele muncii și priceperii românești din cei 40 ani, revenea arhitecților. Era deci primul mare prilej, oferit arhitecților și în special școalei românești, să arate dacă și în domeniul arhitecturei România a pășit în acelaș ritm și cu aceleași rezultate pe drumul progresului și renașterii românești.

Școala românească de arhitectură, ale cărei baze fuseseră puse, cu admirabilă intuiție, de Societatea arhitecților români, n'avea decât 14 ani de existență și aceasta cu peripețiile cunoscute. Totuși examenul pe care l'a dat, cu prilejul acelei expoziții, a fost strălucit.

Să transformi într'un timp scurt (un an și ceva) un teren plin de mlaștini și un deal care nu promitea mare lucru, într'un parc de cea mai occidentală înfățișare, și să populezi acest parc cu clădiri și palate de cea mai autentică arhitectură românească, constitue nu numai un record, dar o dovadă strălucită a geniului și puterii de creație, cu care este înzestrat neamul nostru.

Pe lângă înțelegerea de mare român a d-rului Istrati, organizatorul acestei expoziții, în această manifestare atât de reușită a arhitecților români, care se păstrează și azi ca o lecție pentru ceeace s'a putut face, își au marele merit cei ce au știut să pregătească și profesional și sufletește și național pe primii arhitecți de școală românească. Mincu, împreună cu toți ceilalți, veniți dela școalele din Paris, Berlin și Roma, grupați în Societatea Arhitecților Români, au îndreptat primul gând și primul pas către ceea ce constituia trecutul nostru, tradiția noastră, istoria noastră, sufletul și gusturile poporului nostru. Și n'au folosit știința căpătată, în afară de țară, pentru a exercita numai o profesiune cu cât mai mult folos pecuniar, ci pentru a pune în valoare ceea ce vitregia vremurilor acoperise cu uitare, cu ruină și cu indiferență.

Mare artist, împăcându-se mai mult cu lumea ideală de cât cu lumea prea reală, Mincu n'a lucrat direct la Expoziție. A lucrat însă concepția sa, învățătura sa, sufletul său, prin elevii săi : Hârjeu, Lupu, Zagoritz, Ilie Popescu, Traianescu, Radu Ștefan, și alții, sub conducerea lui I. D. Berindei, Șt. Burcuș și Victor Ștefănescu.

Manifestația aceasta atât de reușită de arhitectură românească, a avut o influență covârșitoare asupra desvoltării arhitecturii și a gustului publicului nostru. Pretutindeni, în orașe, sate, pe plaiuri, și pe șesuri, la curțile și conacurile marilor și micilor proprietari, case particulare, și clădiri de instituții publice au îmbrăcat forme și decorații românești, în căutarea, creearea și complectarea acelui specific românesc, sprijinit pe trecut, pe care să-l prezentăm lumii în general și celor ce ne vizitează țara în special. Și prin care să justificăm vechimea și drepturile neamului românesc în această parte a Europei.

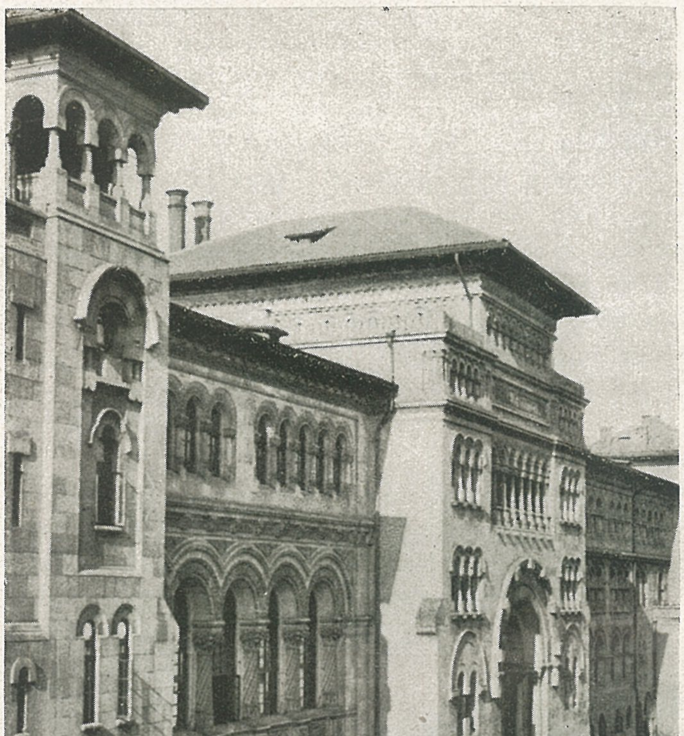

Noul local al Facultății de Arhitectură. Arh. † Gr. CERCHEZ

Vechiul local al Școalei de Arhitectură.

S., Balaban N., Mihăilescu Z., Udrescu N., Cegăneanu Sp. și Niculescu Anghel.

Secția de arhitectură dela Bellearte nu era, din punct de vedere al programei analitice, ceea ce trebuia pentru învățământul arhitecturei. Profesorii de la început: Gr. Cerchez, E. Pangrati, Kirilov și I. Georgescu nu erau, nici unul, profesori de arhitectură; ceea ce elevii au arătat directorului Mirea, după care a fost numit apoi Mincu, profesor de proecte. Curând însă școala s'a separat, cu organizație proprie, sub direcția lui E. Pangrati, ca Școală Superioară de Arhitectură și cu program mai amplificat (1904).

Datorită lui Pangrati, ca organizator, și lui Mincu, ca mare maestru și mare cunoscător al izvoarelor de inspirație și creație românească în materie de arhitectură, Școala superioară de arhitectură s'a ridicat curând la nivelul școalelor similare din apus, ca pregătire generală pentru absolvenții săi și la înălțimea marei acțiuni de renaștere națională, ce se manifestă în țară, în toate domeniile.

Mai târziu școala s'a transformat în Academie de Arhitectură, până în toamna anului 1939, când a fost înglobată Politehnicei ca Facultate de arhitectură. Primul rector al Academiei de Arhitectură a fost, în continuare, Ermil Pangrati, apoi arhitectul P. Antonescu. Iar decani, de la 1939 până în prezent, arhitecții P. Smărăndescu și C. Iotzu.

EXPOZIȚIA DIN 1906

In 1906 împlinindu-se patru zeci ani de rodnică domnie, a Regelui Carol I, guvernul a hotărît să organizeze, sub dealul Filaretului, între străzile Șerban-Vodă, 11 Iunie, Cuțitul de argint, azi Parcul Carol, o expoziție, care să oglindească realizările, în toate domeniile, pe care țara și neamul românesc le înregistrase în cei 40 ani.

Realizările acestea trebuiau prezentate într'un cadru care să nu fie cu nimic mai prejos de ele. Și această prezentare, această înfățișare generală, care cuprindea roadele muncii și priceperii românești din cei 40 ani, revenea arhitecților. Era deci primul mare prilej, oferit arhitecților și în special școalei românești, să arate dacă și în domeniul arhitecturei România a pășit în acelaș ritm și cu aceleași rezultate pe drumul progresului și renașterii românești.

Școala românească de arhitectură, ale cărei baze fuseseră puse, cu admirabilă intuiție, de Societatea arhitecților români, n'avea decât 14 ani de existență și aceasta cu peripețiile cunoscute. Totuși examenul pe care l'a dat, cu prilejul acelei expoziții, a fost strălucit.

Să transformi într'un timp scurt (un an și ceva) un teren plin de mlaștini și un deal care nu promitea mare lucru, într'un parc de cea mai occidentală înfățișare, și să populezi acest parc cu clădiri și palate de cea mai autentică arhitectură românească, constitue nu numai un record, dar o dovadă strălucită a geniului și puterii de creație, cu care este înzestrat neamul nostru.

Pe lângă înțelegerea de mare român a d-rului Istrati, organizatorul acestei expoziții, în această manifestare atât de reușită a arhitecților români, care se păstrează și azi ca o lecție pentru ceeace s'a putut face, își au marele merit cei ce au știut să pregătească și profesional și sufletește și național pe primii arhitecți de școală românească. Mincu, împreună cu toți ceilalți, veniți dela școalele din Paris, Berlin și Roma, grupați în Societatea Arhitecților Români, au îndreptat primul gând și primul pas către ceea ce constituia trecutul nostru, tradiția noastră, istoria noastră, sufletul și gusturile poporului nostru. Și n'au folosit știința căpătată, în afară de țară, pentru a exercita numai o profesiune cu cât mai mult folos pecuniar, ci pentru a pune în valoare ceea ce vitregia vremurilor acoperise cu uitare, cu ruină și cu indiferență.

Mare artist, împăcându-se mai mult cu lumea ideală de cât cu lumea prea reală, Mincu n'a lucrat direct la Expoziție. A lucrat însă concepția sa, învățătura sa, sufletul său, prin elevii săi: Hârjeu, Lupu, Zagoritz, Ilie Popescu, Traianescu, Radu Ștefan, și alții, sub conducerea lui I. D. Berindei, Șt. Burcuș și Victor Ștefănescu.

Manifestația aceasta atât de reușită de arhitectură românească, a avut o influență covârșitoare asupra desvoltării arhitecturii și a gustului publicului nostru. Pretutindeni, în orașe, sate, pe plaiuri, și pe șesuri, la curțile și conacurile marilor și micilor proprietari, case particulare, și clădiri de instituții publice au îmbrăcat forme și decorații românești, în căutarea, creearea și complectarea acelui specific românesc, sprijinit pe trecut, pe care să-l prezentăm lumii în general și celor ce ne vizitează țara în special. Și prin care să justificăm vechimea și drepturile neamului românesc în această parte a Europei.

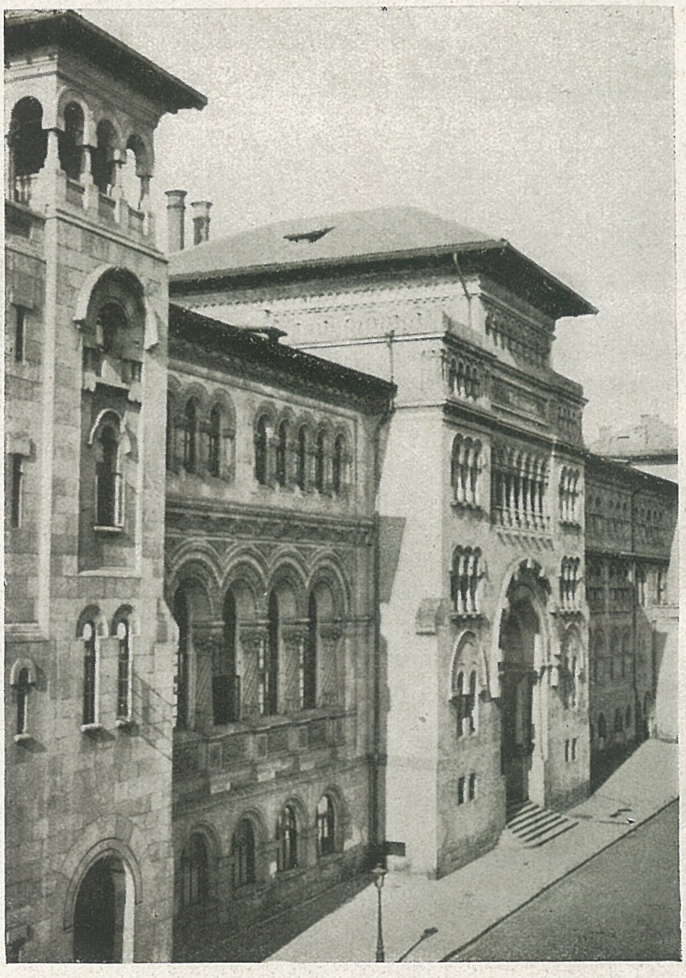

Noul local al Facultății de Arhitectură. Arh. † Gr. CERCHEZ

Vechiul local al Şcoalei de Arhitectură.

S., Balaban N., Mihăilescu Z., Udrescu N., Cegăneanu Sp. şi Niculescu Anghel.

Secţia de arhitectură dela Bellearte nu era, din punct de vedere al programei analitice, ceea ce trebuia pentru învăţământul arhitecturei. Profesorii de la început : Gr. Cerchez, E. Pangrati, Kirilov şi I. Georgescu nu erau, nici unul, profesori de arhitectură ; ceea ce elevii au arătat directorului Mirea, după care a fost numit apoi Mincu, profesor de proecte. Curând însă şcoala s'a separat, cu organizaţie proprie, sub direcţia lui E. Pangrati, ca Şcoală Superioară de Arhitectură şi cu program mai amplificat (1904).

Datorită lui Pangrati, ca organizator, şi lui Mincu, ca mare maestru şi mare cunoscător al izvoarelor de inspiraţie şi creaţie românească în materie de arhitectură, Şcoala superioară de arhitectură s'a ridicat curând la nivelul şcoalelor similare din apus, ca pregătire generală pentru absolvenţii săi şi la înălţimea marei acţiuni de renaştere naţională, ce se manifestă în ţară, în toate domeniile.

Mai târziu şcoala s'a transformat în Academie de Arhitectură, până în toamna anului 1939, când a fost înglobată Politehnicei ca Facultate de arhitectură. Primul rector al Academiei de Arhitectură a fost, în continuare, Ermil Pangrati, apoi arhitectul P. Antonescu. Iar decani, de la 1939 până în prezent, arhitecţii P. Smărăndescu şi C. Iotzu.

EXPOZIŢIA DIN 1906

In 1906 împlinindu-se patru zeci ani de rodnică domnie, a Regelui Carol I, guvernul a hotărît să organizeze, sub dealul Filaretului, între străzile Şerban-Vodă, 11 Iunie, Cuţitul de argint, azi Parcul Carol, o expoziţie, care să oglindească realizările, în toate domeniile, pe care ţara şi neamul românesc le înregistraseră în cei 40 ani.

Realizările acestea trebuiau prezentate într'un cadru care să nu fie cu nimic mai prejos de ele. Şi această prezentare, această înfăţişare generală, care cuprindea roadele muncii şi priceperii româneşti din cei 40 ani, revenea arhitecţilor. Era deci primul mare prilej, oferit arhitecţilor şi în special şcoalei româneşti, să arate dacă şi în domeniul arhitecturei România a păşit în acelaş ritm şi cu aceleaşi rezultate pe drumul progresului şi renaşterii româneşti.

Şcoala românească de arhitectură, ale cărei baze fuseseră puse, cu admirabilă intuiţie, de Societatea arhitecţilor români, n'avea decât 14 ani de existenţă şi aceasta cu peripeţiile cunoscute. Totuşi examenul pe care l'a dat, cu prilejul acelei expoziţii, a fost strălucit.

Să transformi într'un timp scurt (un an şi ceva) un teren plin de mlaştini şi un deal care nu promitea mare lucru, într'un parc de cea mai occidentală înfăţişare, şi să populezi acest parc cu clădiri şi palate de cea mai autentică arhitectură românească, constitue nu numai un record, dar o dovadă strălucită a geniului şi puterii de creaţie, cu care este înzestrat neamul nostru.

Pe lângă înţelegerea de mare român a d-rului Istrati, organizatorul acestei expoziţii, în această manifestare atât de reuşită a arhitecţilor români, care se păstrează şi azi ca o lecţie pentru ceeace s'a putut face, îşi au marele merit cei ce au ştiut să pregătească şi profesional şi sufleteşte şi naţional pe primii arhitecţi de şcoală românească. Mincu, împreună cu toţi ceilalţi, veniţi dela şcoalele din Paris, Berlin şi Roma, grupaţi în Societatea Arhitecţilor Români, au îndreptat primul gând şi primul pas către ceea ce constituia trecutul nostru, tradiţia noastră, istoria noastră, sufletul şi gusturile poporului nostru. Şi n'au folosit ştiinţa căpătată, în afară de ţară, pentru a exercita numai o profesiune cu cât mai mult folos pecuniar, ci pentru a pune în valoare ceea ce vitregia vremurilor acoperise cu uitare, cu ruină şi cu indiferenţă.

Mare artist, împăcându-se mai mult cu lumea ideală de cât cu lumea prea reală, Mincu n'a lucrat direct la Expoziţie. A lucrat însă concepţia sa, învăţătura sa, sufletul său, prin elevii săi : Hârjeu, Lupu, Zagoritz, Ilie Popescu, Traianescu, Radu Ştefan, şi alţii, sub conducerea lui I. D. Berindei, Şt. Burcuş şi Victor Ştefănescu.

Manifestaţia aceasta atât de reuşită de arhitectură românească, a avut o influenţă covârşitoare asupra desvoltării arhitecturii şi a gustului publicului nostru. Pretutindeni, în oraşe, sate, pe plaiuri, şi pe şesuri, la curţile şi conacurile marilor şi micilor proprietari, case particulare, şi clădiri de instituţii publice au îmbrăcat forme şi decoraţii româneşti, în căutarea, creearea şi complectarea acelui specific românesc, sprijinit pe trecut, pe care să-l prezentăm lumii în general şi celor ce ne vizitează ţara în special. Şi prin care să justificăm vechimea şi drepturile neamului românesc în această parte a Europei.

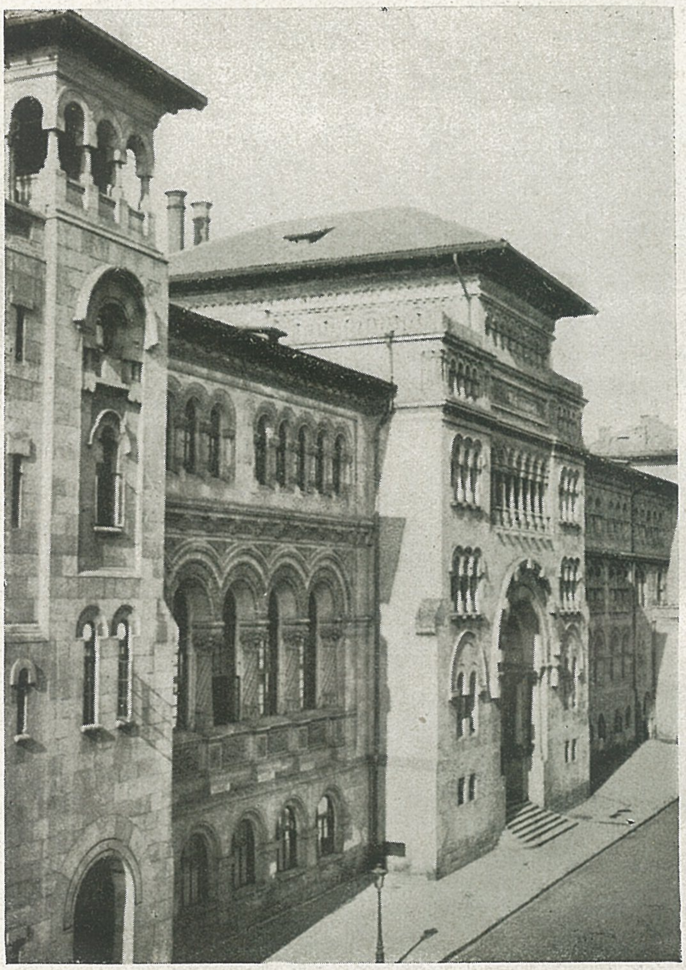

Noul local al Facultăţii de Arhitectură. Arh. † Gr. CERCHEZ

XII Congres Internațional
al Arhitecților, Budapesta 1930.
Ședința în sala Academiei Ungare
de Științe.

CONGRESE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE

Societatea a organizat și ținut trei congrese, în care s'au desbătut probleme de interes general, în legătură cu arhitectura și funcția arhitectului în viața socială, economică și națională a Statului. La aceste congrese au luat parte, pe lângă arhitecții veniți din toate părțile țării, și reprezentanții autorităților noastre publice. Congresul din 1916, cu prilejul a 25 ani de la înființarea Societății, ținut în palatul Camerii de Comerț, a discutat și cerut, printre altele, Corpul tehnic al Arhitecților funcționari și Corpul arhitecților profesioniști.

După congresul din 1916, din ajunul războiului de întregire, congresul din 1924 a adunat laolaltă pe arhitecții din toate provinciile românești, integrate României. Congresul s'a deschis în ziua de 10 Martie 1924, în Palatul Camerii de Comerț, sub președinția de onoare a lui Ermil Pangrati, directorul Școalei Superioare de Arhitectură și președenția activă a arhitectului profesor Gr. Cerchez, fost director general al Poștelor, președinte al Societății fiind Ștefan Burcuș.

Biroul congresului s'a complectat cu arhitecții: Sterian, N. Mihăescu, I. Berindei, I. Vlad prof. Politehnica din Temișoara, Șt. Burcuș, S. Vasilescu, I. Călinescu și Șt. Ciortan ca vice președinți, având ca secretari și delegați în biroul presei pe arhitecții: V. Rădulescu, St. Baloșin, E. Doneaud, I. Traianescu și C. Nănescu.

Ordinea de zi cuprindea: Legea corpului arhitecților, Ingrădirea titlului de arhitect, Consiliul superior de arhitectură, Criza de locuințe, Problema sistematizărilor urbanistice, Invățământul mediu tehnic, Restaurarea monumentelor istorice, Camera arbitrală, Intreținerea clădirilor și monumentelor, Onorariile arhitecților. După expunerile raportorilor respectivi și discuțiile, la cari au luat parte, pe lângă arhitecți, personalități politice, foști miniștri, reprezentanți ai autorităților, printre cari primarul Capitalei, concluziile au fost concretizate în moțiunile ce s'au votat de congres.

Al treilea congres, din 1928, al arhitecților români, s'a ținut în localul Școalei superioare de arhitectură, sub președinția lui Ermil Pangrati, directorul Școalei, cu care prilej a fost proclamat președinte de onoare al Societății. Biroul congresului s'a complectat cu arhitecții: Negrescu, Berindei, Antonescu și Burcuș, ca vice președinți, iar ca secretari arhitecții: Silion, Roșu, Negoescu, Teodoru, Berindei-junior și Gr. Ionescu.

Chestiunile desbătute în congres au fost: Ingrădirea titlului de arhitect, Legea Corpului Arhitecților, Expertizele, Onorariile, Arhitectul și antreprenorul, Reglementarea concursurilor publice. Sistematizarea orașelor, Problema locuințelor, Camerele arbitrale, Rezoluțiile congresului internațional de arhitectură de la Amsterdam din 1927.

In afară de arhitecți au luat parte la congres: prof. I. Nistor, ministrul lucrărilor publice, reprezentând guvernul, av. Stelian Popescu, ministrul justiției, prof. I. Petrovici și Trancu-Iași foști miniștrii, Ilie Radu președintele Cons. Tehnic Superior, N. Ștefănescu ing. insp. gl., președintele Soc. Politecnice, N. Romanescu fost deputat, senator și primar al orașului Craiova, N. Dumitrescu președ. Soc. Tinerimea română, și profesorii Școalei de Arhitectură.

Pe lângă Congresele din țară, arhitecții romani au mai participat, cu lucrări și cu reprezentanții lor, la Congresele Internaționale de Arhitectură. Inainte de război, la Congresul internațional al artei publice, (15-21 Sept. 1906 la Liège) prin arhitect G. Sterian; apoi la congresul internațional de arhitectură de la Viena, prin arhitect I. D. Berindei, delegați în comitetul de patronaj, din partea S. A. R. fiind I. Mincu președinte, P. Antonescu și I. Socolescu vice-președinți. Al X Congres de la Roma din 1911, a avut, de asemenea participare de arhitecți români. Al. XI, ce se hotărîse la Petersburg, nu s'a mai ținut în 1915, din cauza războiului.

După război participarea a fost și mai activă: la congresul dela Amsterdam-Haga 1927 (al XI) a participat un grup numeros de arhitecți, în frunte cu arh. prof. P. Anto-

Interiorul Localului — Sala de şedinţe.

nescu, Ţăruşanu, Irineu, ş. a., luând parte şi la desbateri. La cel de la Budapesta, din 1930 (al XII congres), participarea arhitecţilor români a numărat 30 arhitecţi, printre cari St. Ciortan, C. Iotzu, I. D. Enescu, S. Vasilescu, şi D. Renard au luat parte ca raportori. Iar arhitecţii P. Antonescu şi N. Ghica-Budeşti fiind aleşi în Comitetul permanent internaţional.

La Budapesta Românii au participat, în condiţiuni excelente, la o expoziţie de arhitectură, organizată cu prilejul congresului.

La al XIII Congres internaţional de la Roma, din Septembrie 1935, au participat 18 arhitecţi români printre cari P. Antonescu, Nenciulescu, Rădulescu, Haret, Irineu, Aprihăneanu.

La al XIV congres internaţional de la Paris, din 19-25 Iulie 1937, au luat parte mai mulţi arhitecţi români, printre cari delegaţi oficiali P. Antonescu, V. Rădulescu, I. Davidescu. La acest congres s'au discutat următoarele teme : a) Profesionale : despre condiţiile în care arhitecţii şi antreprenorii pot avea o însărcinare comună, b) Tehnice : influenţa întrebuinţării materialelor naţionale, asupra formei, economiei şi înfăţişării construcţiilor, c) Educative : formaţia preşcolară. formaţia şcolară şi post-şcolară a arhitectului, d) Urbanis-

Timbre emise pentru fondul localului.

tice : însănătoşirea vechilor oraşe şi reîntregirea proprietăţii urbane ; apoi evoluţia profesiunii şi responsabilitatea arhitecţilor. Al XV Congres internaţional de arhitectură, din 24—30 Septembrie 1939 la Washington, nu s'a mai ţinut din cauza războiului deşi se înscriseseră mai mulţi arhitecţi.

Arhitecţii români au mai luat parte activă şi la Reuniunile Internaţionale de Arhitectură (R. I. A.), precum au fost acele din Praga la 1935 şi Paris 1937, prin P. Antonescu, delegat al Academiei de Arhitectură.

In 1936 a fost o Expoziţie internaţională la Milano, comisar al guvernului român fiind colegul arh. prf. Duiliu Marcu. Expoziţia a fost vizitată de câţiva arhitecţi români.

Arhitecţii români au mai luat parte la congresele internaţionale ale Locuinţei şi Urbanismului, dela Roma, Paris, Londra şi Stockholm, precum şi la Expoziţiile internaţionale, păstrând mereu contactul cu noile realizări, în toate domeniile, în general, în acel al arhitecturei, profesiunilor şi industriilor anexe, în special.

LOCALUL SOCIETĂŢII

Ideea unui local propriu al Societăţii a animat şi preocupat, încă de la constituirea ei, toate comitele. In 1907-1908, preşedintele Societăţii I. Mincu, luase iniţiativa lansării unor liste de subscripţie printre arhitecţi, pentru realizarea fondului de construcţie al localului. Bolnav, în ultimul timp, Mincu nu s'a putut ocupa aşa cum ar fi dorit, iar moartea sa, la 1912, a întrerupt această iniţiativă. Au venit apoi războaiele din 1913-1914-1916-1918, cu urmările lor, cari au întârziat acţiunea pentru local.

Excursie pe Dunăre la localitatea Estergom.
Arh. francezi : Maigrot, A. Defrasse şi Ing. Gustave Lyon.
Arh. români : Iotzu, Enescu şi Ciortan.

In 1920 Societatea a reluat iarăşi chestiunea localului, însărcinând special pe colegii S. Vasilescu, St. Ciortan şi I. D. Enescu cu ducerea la rezultat practic a acestei chestiuni. Rezultat practic însemna teren şi fonduri pentru construit. Pentru teren ne gândeam că Primăria, care mai dăduse terenuri şi altor societăţi, nu va refuza un teren Societăţii Arhitecţilor. Pentru fonduri ne-am gândit la înfiinţarea unei societăţi de construcţii, din al cărei beneficiu să se afecteze o parte pentru localul societăţii. Am expus această idee protectorului şi sfătuitorului nostru Ermil Pangrati, care a găsit-o bună. Aşa a luat fiinţă societatea „Construcţia Modernă", sub preşedinţia lui Pangrati şi cu un consiliu format, în majoritate, de arhitecţi. Am avut la subscriere cât şi ulterior, pentru finanţarea lucrărilor, concursul Băncii Româneşti, reprezintată în consiliu prin directorul I. Săvescu.

Societatea Arhitecţilor a primit, la subscriere, 400 acţiuni

SOCIETATEA ARCHITECȚILOR ROMANI

CHITANTA

Subsemnatul Casier al Societății, declar că am primit de la D-nu Architect ... lei 15 cotisațiunea sa pe trimestrul ... 1891

Casier,

J. ...

No. 50 Bucurescì ... 1891

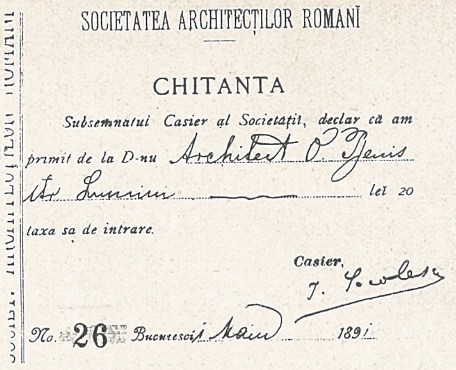
SOCIETATEA ARCHITECȚILOR ROMANI

CHITANTA

Subsemnatul Casier al Societății, declar că am primit de la D-nu Architect ... lei 20 taxa sa de intrare.

Casier,

J. ...

No. 26 Bucurescì ... 1891

Dintre primele chitanțe după constituirea Societății Arhitecților Români.

și prin statut un procent de 3% din beneficiul net. Pentru a avea suma necesară mai curând se cerea o mare activitate constructivă din partea „Construcției Moderne", pe care nu i-o îngăduiau nici împrejurările, nici capitalul său. Așa că Societatea Arhitecților ar fi trebuit să aștepte prea mulți ani pentru a realiza localul.

Pe de altă parte, cu toate solicitările, Primăria nu a putut găsi un teren convenabil pentru Societatea noastră. Și atunci, profitând că societatea „Constr. Modernă" clădea lângă Ateneu un bloc, am tratat și cumpărat un apartament la etajul I, amenajat după necesitățile Societății. Costul a fost destul de ridicat, pentru mijloacele ei reduse, (2.150.000 lei fără taxele de timbru și înregistrare) cu toată reducerea de 10%, obținută de la S. C. M. Plata aceasta s'a făcut în rate semestriale, după ce se scăzuse suma de circa un milion lei, ca acont, cât reprezenta cota statutară de 3%, însumată pe 10 ani. Ratele s'au împlinit din donațiile colegilor.

La 26 Februarie 1930 Societatea Arhitecților Români și-a inaugurat localul, în prezența membrilor, a prietenilor și a reprezentanților asociațiilor de profesioniști intelectuali; local care ne-a fost de mult folos, dar, pe care-l socotim ca o fază de tranziție, către un local într'o casă proprie, care prin închirierea celorlalte părți să producă veniturile necesare, fie unei activități publiciste mai intense, fie alimentării unei Case de pensiuni pentru arhitecți fără mijloace și ajunși la vârsta de a nu mai putea lucra.

Cum viața oamenilor și a societăților este legată de legea progresului, nu ne îndoim că noi sau cei ce ne vor urma, vor împlini această cerință și dorință a tuturor arhitecților.

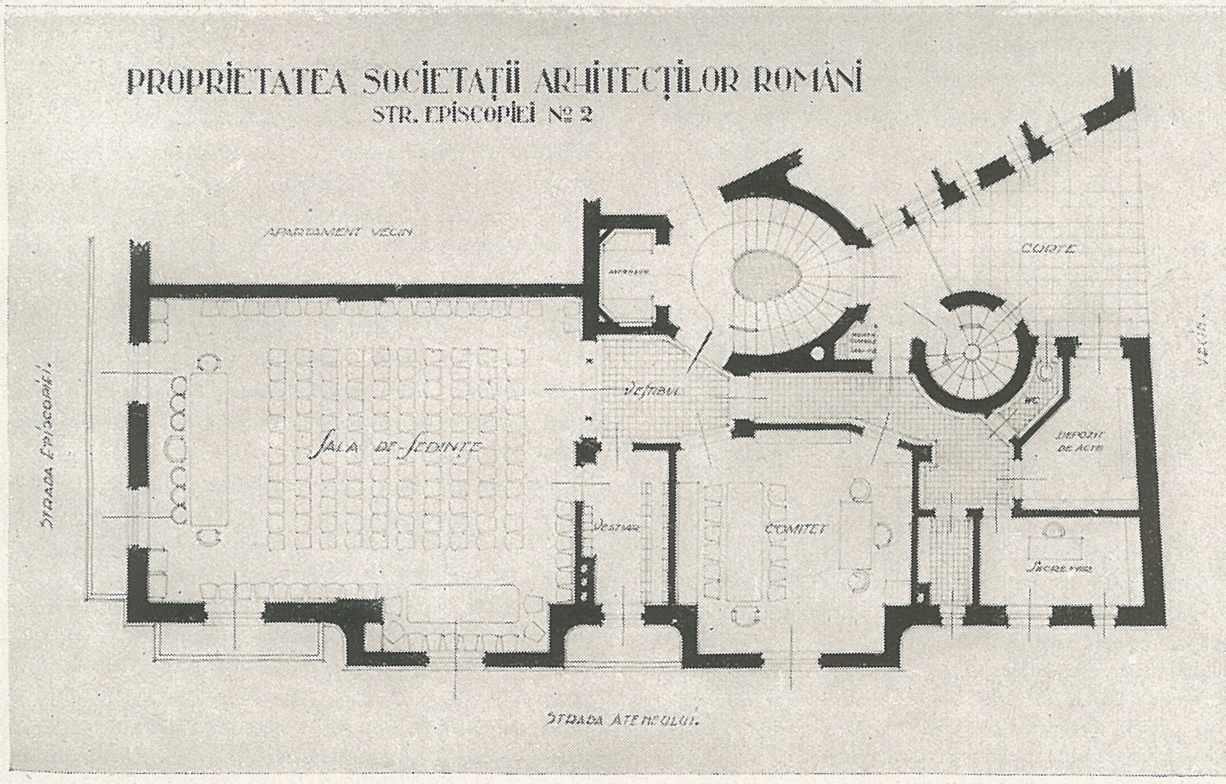

LEGEA CORPULUI ARHITECȚILOR

Dela înființarea Societății și cu toate prilejurile, în revistă, în publicații, în congrese și adrese forurilor hotărîtoare, arhitecții își manifestaseră dorința reglementării profesiunii de arhitect și a purtării titlului.

Se obținuse, încă dinainte de războiu, la primăria Capitalei o „Comisie tehnică" ce verifica actele și întocmea tablourile celor autorizați să elaboreze și semneze planuri de arhitectură. Dar în restul țării nimic. Oricine se putea intitula arhitect și putea alcătui planuri, mai ales străinii, cari speculau mentalitatea naivă a multor români.

In 1906 arhitectul I. D. Berindei prezintă, fără rezultat, forurilor hotărîtoare un proect de 8 articole și semnat de peste 50 arhitecți, prin care se cerea îngrădirea titlului și se instituia un Consiliu tehnic superior de arhitectură, care să controleze exercițiul profesiunii. Proectul acesta a fost susținut de Berindei și în parlamentul din 1918 din care a făcut parte.

Chestiunea a mai fost reluată și de colegul V. Secară în Parlamentul din 1921 ca deputat și ca mandatar al arhitecților, pentru cele hotărîte în congresul dela 1916, relativ la „Legea Corpului Arhitecților".

In 1921 s'a obținut, la stăruințele Societății și prin bunavoință și deosebita înțelegere a D-lui prof. I. Petrovici, ministru de Lucrări Publice, o lege a Corpului tehnic pentru arhitecții funcționari, asimilându-se gradelor, salariilor și condițiilor de avansare ale Corpului tehnic ingineresc. Prin această lege se realiza unul din principalele deziderate formulate în congresul de la 1916.

Congresul din 1928 a pus din nou chestiunea reglementării profesiunii de arhitect și a purtării titlului, cu demersurile cuvenite. Abia în 1932 s'a putut înfăptui și această veche dorință a arhitecților, care era și o netăgăduită cerință de ordine publică.

Arhitecții au găsit în guvernul și parlamentul de la 1931-1932 mai multă înțelegere pentru o lege a Corpului Arhitecților. Profitând de acest fapt Societatea Arhitecților, care studiase și prezentase, de atâtea ori, proiecte de lege pentru îngrădirea titlului și reglementarea exercițiului profesiunii de arhitect, a prezentat guvernului, prin șeful său prof. N. Iorga și parlamentului, prin prof. D. Pompei, președintele Camerei, proectul de lege, însușit de mai mulți deputați [1]), care a fost votat de Corpurile Legiuitoare; legea a fost promulgată cu I. D. R. Nr. 1607, publicat în Monitorul Ofical Nr. 108 din 12 Mai 1932. Un concurs neprețuit în trecerea acestei legi ne-au dat colegii parlamentari P. Antonescu senator și C. Iotzu, Toma Socolescu deputați.

La 15 Decembrie 1932 arhitecții, convocați în adunare generală conform legii, au ales primul consiliu, în persoana colegilor: State Ciortan decan, I. D. Enescu pro-decan, președintele și vice președintele Societății Arhitecților, Prof. P. Antonescu, fost președinte al Societății, arhitecții C. Iotzu, A. Culina, L. Silion și N. Georgescu, toți membri ai Societății, consilieri; prof. Sc. Petculescu preș. Comsiei de disciplină cu arhitecții C. Dobrescu, Fl. Stănculescu, I. D. Traianescu și E. Guneș ca membri ai Comisiunii, toți membri ai Soc. Arhitecților.

Adunarea de constituire a Corpului s'a ținut în Palatul Academiei de Arhitectură, sub prezidenția D-lui prof. D. Gusti ministrul Instrucției Publice.

O vie acțiune a trebuit să ducă Corpul de o parte și Societatea de alta pentru deparazitarea câmpului arhitecturii de elementele străine. Străine și ca pregătire și ca origine. Conform legii nu mai pot profesa arhitectura decât cetățenii romani. Or multe elemente dubioase, cu pașapoarte străine și uneori cu concursuri binevoitoare, continuau să profeseze, în dauna elementelor românești. A trebuit persistente intervenții la Ministerul de Interne, la Externe, la Muncă, la Prefectura Poliției, cu descinderi la domicilul celor vizați, ca abia după 3-4 ani să scăpăm de acești intruși.

---

[1]) Legea a fost prezentată Camerii, din inițiativă parlamentară, cu următoarea expunere și următoarele semnături:

„Având în vedere că aproape toate profesiunile libere intelectuale, ca: medici, avocați, farmaciști, etc., cărora se adresează marele public încrezător în cunoștințele ce natural trebuie să decurgă din titlul ce-l poartă, și pentru a apăra mai bine interesele, în această specialitate, atât ale particularilor cât și ale Statului, este neapărat nevoie, ca în momentul de față și titlul și profesiunea de arhitect să fie precizate și apărate printr'o lege.

Categoria de specialitate, pe care prin legea de față vrem s'o îngrădim, merită o deosebită grijă și atențiune din partea noastră, întru cât o foarte bună parte din patrimoniul Statului și al particularilor, clădit și întreținut după proectele și sub supravegherea lor, depinde deci de pregătirea specială ce o au.

Insuși ansamblul social este influențat, în desfășurarea sa evolutivă, de operele de arhitectură de tot felul, ele imprimând celor cărora li se adresează un anumit sentiment, o anumită viață și mai ales anumite condițiuni determinante în propășirea unui popor.

Priviți sub prisma idealistă arhitecții sunt exponenți ai unei arte complexe și mult cuprinzătoare, întrucât valoarea artistică a operelor arhitecturale caracterizează, în modul cel mai fidel, epoca, transmițând astfel viitorimei sentimentele și concepțiile timpului.

Locuințele private, individuale și colective, școlile, locașurile de cult, localurile industriale și comerciale, spitalele, cazărmile, localurile autorităților de tot felul, ansamblurile sportive, monumentele comemorative, precum și planurile de orânduire și creștere organizată ale comunelor, etc., sunt operele lor, perfecțiunea realizărilor depinzând numai de pregătirea ce arhitecții o au și de posibilitatea de a se desvolta siguri pe titlul și profesia ce o au, neturburați de elemente nepregătite.

In țara noastră, unde foarte mult este de făcut în domeniul arhitecturei, prin sistematizarea preconizată în legea de organizare locală și prin ridicarea de monumente impuse de desvoltarea economică și urbanistică a orașelor noastre, cu atât mai mult se impune nevoia legii de față.

Cu tot numărul însemnat de arhitecți dat de Academia superioară de arhitectură din București, ca și școlile similare din streinătate, cu toate lucrările remarcabile, cari au schimbat fața Capitalei și a orașelor noastre, prin frumoase opere de arhitectură, mare parte executate de arhitecți romani, nu a existat o lege, care să pună la adăpost atât pe arhitecți pentru liniștea și demna participare a artei lor, cât și mai ales pe marele public, ferindu-l de numeroase încurcături, pagube, cauzate de pseudo-arhitecți strecurați de nepreciziunea legilor în vigoare.

Starea de azi, păgubitoare publicului și țării, împiedică propășirea arhitecturii noastre și constitue o mare nedreptate pentru arhitecți, ai căror auxiliari, maeștri și specialiști de tot felul, puși sub ordinele lor, au de mult legi de apărare.

O lege de îngrădirea titlului și profesiunei de arhitect se impune deci ca o necesitate și în acest scop vă prezentăm spre aprobare acest proect de lege.

Dr. Petru Topa, C. Constantinescu, Pr. N. Fuierea, Pr. Gh. Cotenescu, G. Giuglea, Eug. Chirnoagă, N. Constantinescu-Bordeeni, General Cantacuzino, I. Th. Florescu, C. Iotzu, N. D. Chirițescu, Gh. Sofronie, C. N. Ifrim, Colonel G. Vizante, M. Gazi, Victor Iamandi, C. Spânișteanu, N. Mareș, Dr. Titus Malai, Leon Sculy, Ion Gruia.

ISTORIA ARHITECTURII ROMÂNEŞTI

Meşteşugul sau arta de a construi la Români nu-şi avea încă închegare unitară, într'o lucrare tipărită, cu documentare complectă a fazelor principale, prin care a trecut, în decursurile veacurilor, această artă. Scrieri fragmentare sau parţiale, ale istoricilor, arheologilor, arhitecţilor [1]) sau amatorilor noştri, se găseau, dar o lucrare complectă, metodic aranjată, în care amatorul, cercetătorul sau elevul Academiei de arhitectură să poată găsi o sinteză a ceea ce a fost arhitectura pentru români, nu aveam. Profesorul sau profesorii respectivi, dela Academia de arhitectură, îşi făceau cursul acesta, cu destulă competinţă şi suficientă documentare. Insă, în afară de notele pe care studenţii le luau din explicaţiile şi schiţele profesorilor, ceva temeinic, care să rămână, să poată fi consultat şi folosit oricând de oricine, nu se găsta. Pentru noi ca Români, cu ţară mărită şi uneori cu nevoia de a justifica şi pe această cale, oricui, vechimea, tradiţia şi puterea de creaţie a poporului român, sprijinite pe monumentele trecutului, trebuinţa unei Istorii a arhitecturii româneşti se făcea tot mai simţită.

Problema aceasta a fost de multe ori ridicată şi discutată în Consiliile Societăţii arhitecţilor români, până în 1931 când colegul nostru arhitect Arta Cerchez a propus Societăţii instituirea unui concurs pentru întocmirea unei Istorii a arhitecturii româneşti, oferind în acest scop şi suma de 100.000 lei. La această sumă s'a mai adăogat apoi 50.000 lei oferiţi de către Preşedintele Societăţii I. D. Enescu şi 30.000 lei de către arhitectul St. Ciortan, decanul Corpului Arhitecţilor.

S'au prezentat la concurs trei lucrări, din care juriul, întrunit în 1934 la S. A. R. şi format din Gh. Balş, membru al Academiei Române, arhitect profesor N. Ghika-Budeşti şi preşedintele Societăţii, a acordat premiul I lucrării colegului Grigore Ionescu, fost membru al Şcoalei Române din Roma. Lucrarea a fost apoi revăzută şi complectată după indicaţiile juriului şi cu materialul documentar, pe care autorul reuşise să-l mai adune.

Pentru tipărirea acestei preţioase şi atât de necesare lucrări, Societatea Arhitecţilor a mai contribuit, plătind anticipat un număr de volume în valoare de 65.000 lei.

Lucrarea, prefaţată elogios de prof. N. Iorga, cuprinde 500 pagini format 8, text şi desenuri, tipărită de „Cartea Românească" în condiţiuni tehnice cu totul occidentale, complectând locul rezervat şi atât de important în publicistica de documentare românească.

CONCURSURI PUBLICE DE ARHITECTURĂ

Pentru clădirile publice, cari trebuie să fie şi monumente de artă, deci de educaţie artistică şi să exprime, pe lângă prestigiul autorităţii de Stat şi pe cel de demnitate naţională, obţinerea proiectului cel mai bun a constituit, în toate vremurile şi la toţi oamenii de răspundere, o serioasă preocupare.

Calea concursului public, între arhitecţi, a fost socotită cea mai potrivită şi cea mai ferită de critici. De aceea arhitecţii, prin Societatea lor, au cerut totdeauna concurs public, pentru planurile unor astfel de lucrări.

Adesea pentru lucrări importante, epocale, concursul public a fost internaţional. Concursul internaţional este uneori şi un mijloc de verificare a valorilor naţionale, şi de stimulare, de ambiţionare, mai accentuată a puterilor de creaţie, pentru arhitecţii naţionali.

Reuşita sau nereuşita unui concurs public de arhitectură depinde şi de condiţiunile, respectiv de programul concursului. Deaceea Societatea Arhitecţilor s'a ocupat totdeauna şi atent de programul concursurilor, propunând şi obţinând, de multe ori, îmbunătăţiri esenţiale, cari au dus la rezultate satisfăcătoare.

Spre a se vedea cum a evoluat această chestiune, vom face un scurt rezumat al publicării şi rezultatelor concursurilor publice de arhitectură.

In 1889 Direcţia C. F. R. publică concurs internaţional pentru Palatul Ad-ţiei sale, cu predare la 8-II/1890. Arhitectul Socolescu I, face asupra acestui concurs o serie de observaţii, în revista „Analele Arhitecturei" cu privire la programul publicat. La acest concurs s'au prezentat 13 proecte din ţară şi străinătate, arhitectul român Xenopol luând premiul al III-lea.

In 1890 se publică concurs pentru clădirea Teatrului Naţional din Iaşi, cu predare I Octombrie 1890. Tot în 1890 — I Aprilie, se predau proectele concursului pentru Palatul Ad-tiv Brăila. Concursul neavând rezultat satisfăcător din cauza programului.

Prefectura Tulcea publică concurs pentru proectul Palatului său administrativ cu predare la 1/II/1891.

Pentru palatul Justiţiei din Capitală, încă din 1859 se pusese problema construirii, pe terenul din piaţa Constantin Vodă. Organizându-se un concurs internaţional, proectul admis a fost al arhitectului român Al. Orăscu, autorul Palatului Universităţii. Lucrările n'au putut însă începe din lipsă de fonduri, Prefectura de Ilfov neputând vărsa cota sa.

In 1878 se reia chestiunea construirei palatului şi o comisie de magistraţi alcătueşte programul pentru un alt concurs internaţional, terenul destinat fiind cel din faţa Bisericei Domniţa Bălaşa. Ideea concursului căzu însă şi fu însărcinat cu proiectul palatului arhitectul Montaureanu.

Proectul Montaureanu fu însă criticat şi ministrul de Justiţie însărcină pe arhitectul Ballu-fiul, din Paris, cu facerea proiectului, care s'a şi executat.

Pentru a duce la bun sfârşit construcţia ministerul, prin decizia din 26 Martie 1890, însărcină pe arhitectul I. Mincu, cu direcţia lucrărilor, asistat de o comisiune. Mincu n'a fost numai diriginte, ci pentru unele părţi, cum sunt frumoasele plafoane din sălile de şedinţă, şi arhitect conceptant.

Problema clădirii palatului Parlamentului a avut, de asemenea, peripeţiile ei. In 1879 se ţine un concurs internaţional pentru palatul Camerei, proiectul arhitectului Săvulescu luând premiul II, premiul I neacordându-se.

Apoi se hotărî un singur palat, pentru Cameră şi Senat, pe locul de pe bulevard lângă Imprimerie (azi Ministerul Lucrărilor Publice). Se şi votă, în 1883, un credit de 5 milioane lei. După câtva timp se reveni însă la ideea de a avea fiecare Corp legiuitor palatul său, hotărându-se a se clădi Camera pe locul din bulevard şi Senatul în piaţa Constantin Vodă.

Se hotărî concurs internaţional, cu predarea la 1/3/1890. Printre condiţiile concursului se specifică : „întocmirea proiectului definitiv şi dirijarea lucrărilor o va avea arhitectul

---

[1]) Studii de contribuţie la istoria arhitecturii româneşti au mai publicat arhitecţii : D. Berindei, Gh. Sterian, N. Gabrielescu, Al. Orăscu, Mandrea, P. Antonescu, N. Ghika-Budeşti şi alţii, printre cari trebue amintit în primul rând G. Balş.

român care, luând parte la concurs, va fi clasat mai sus între români".

Rezultatul concursului a întrecut toate așteptările: s'au depus 53 proecte, dintre cari 37 pentru Camera Deputaților și 16 pentru Senat. După o expoziție publică de 8 zile s'au judecat, după cum s'a mai arătat, arhitecții români obținând frumos succes. Pentru proiectul palatului Camerii obținând premiul I (Maimarolu) și premiul III (Mincu-Băicoianu); iar pentru Senat premiul III (I. Socolescu). Din 12 proecte alese pentru Cameră și Senat 7 au fost ale românilor. Arhitecții români au fost felicitați de profesorul I. Gaudet din Paris.

Succesul a fost sărbătorit cu un banchet, la care s'a hotărît constituirea Societății Arhitecților Români (26.II/1891).

Inceperea lucrărilor pentru aceste două palate, s'a tot amânat, din diferite cauze, printre cari și nestatornicirea regimurilor politice. Totuși în vremea aceia (1890—1900) se clădesc un mare număr de edificii publice: Școala Normală Câmpulung, Liceul Ploești, Seminar Central și Școli comunale București, Palatul Poștelor, Palatul Justiției, Banca Națională. La Iași Universitatea, Teatrul, Liceul externat și internat, Școala Normală, Institute științifice (anatomie, fisiologie); la Călărași cazărmi și palatul ad-tiv; Tulcea penitenciar; la Constanța școli, Cazino, magazine, port; la Craiova palatul de Justiție, la Brăila palatul Ad-tiv și judecătoresc, la Târgoviște spitalul, gimnaziu, școala comunală. Ministerele de interne și instrucție, clădesc spitale, penitenciare, primării, școli, etc.

Pentru palatul Senatului, s'a mai ținut un concurs restrâns, prin care s'au angajat arhitecții Doneaud și Maimarolu cu lucrările de realizare.

Pentru Palatul Bursei și al Camerii de Comerț-București, s'a ținut în 1907 concurs internațional, prezentându-se 14 proiecte și luând premiul I arhit. St. Burcuș, care a executat lucrările. Pentru Catedrala din Galați concursul a premiat pe arhitecții St. Burcuș și P. Antonescu, ale căror planuri s'au executat.

Problema concursurilor publice de arhitectură a constituit o permanentă preocupare a Societății Arhitecților și după războiul de întregire. Nu era destul să se obțină, în principiu, concurs public pentru cutare lucrare de seamă. O chestiune principală o constituiau, după cum s'a mai arătat, condițiile concursului; și asupra acestor condiții intervențiile Societății se produceau de cele mai multe ori.

In Congresul de la 1916, prin moțiunea V-a, Societatea este însărcinată a întocmi un regulament de modul cum trebuiesc ținute concursurile publice, care regulament să devină obligator și pentru arhitecți.

Regulamentul a fost întocmit și tipărit, primul în 1920, iar al doilea revăzut în 1921 după ce fusese votat de Societate, în adunarea dela 4/II/1921.

Și am putea spune că acest regulament a fost de mare folos, fiindu-ne cerut de multe din instituțiile publice, cari instituiau concurs public, pentru clădirile lor, și de care multe au ținut seama.

După războiul nostru de întregire s'au ținut mai multe concursuri publice și s'au ridicat o seamă de clădiri, între cari multe construite după planurile obținute la concurs, de către arhitecți.

Printre aceste concursuri și realizări putem cita: Mausoleul de la Mărășești, Catedrala dela Cluj, de la Bălți, Bisericile ortodoxe de la Satu Mare, Mediaș, Temișoara, Turda Madona Dudu Craiova, Spirea Nouă și Sf. Mihail și Gavril București, Parcul Domeniilor. Apoi localul Asociației Inginerilor și Tehnicienilor Minieri, al Corpului Didactic, al Medicilor Veterinari, palatul Municipiului Craiova, Cultural al Dobrogei, al Academiei Române, al Creditului Urban, al Institutului de Igienă, al Fundației Ferdinand Iași, al Băncii Olteniei, al primăriei Făgăraș, al Camerelor de Comerț Iași și Timișoara, al Soc. Distribuția, ș. a.

Apoi pentru Mausoleul Neamului Chișinău, pentru palatele diferitelor prefecturi, concursul Ministerului Sănătății pentru 3 sanatorii de tuberculoși, alt concurs fără rezultat, din cauza programului, pentru palatul C. F. R., pentru piețele Victoriei și Romei, pentru Piața 8 Iunie azi 6 Septembrie, pentru piața Gării de Nord, pentru un hotel la Balcic, pentru pavilionul României la Expoziția din 1937 de la Paris, pentru sanatorii ale inspectoratului jandarmeriei la Techirghiol, pentru plan de sistematizare al orașului Cluj, ș. a., ș. a.

Unele din acestea s'au executat, după planurile premiantului, altele au rămas și azi în stare de proiect. In stare de proiect a rămas și Palatul municipal al Capitalei, după un concurs în 1925 la care s'au prezentat 23 proecte, după cel din 1936 cu două probe, prezentându-se la prima probă 13 lucrări din care au trecut 10 la a doua probă.

La un concurs internațional pentru amenajarea orașului Belgrad, s'au distins și arhitecții români (Davidescu, Bolomey).

Rezultatele concursurilor publice de arhitectură ar fi fost și mai îmbucurătoare dacă moravurile noastre, în general, ar fi fost altele. Totuși intervențiile persistente ale Societății, pentru concursuri, au dat prilej tinerilor arhitecți să se poată manifesta și pune în valoare aptitudinile și pregătirea.

COLABORAREA SOCIETĂȚII CU CELELALTE ASOCIAȚII DE INTELECTUALI

După războiul nostru de întregire s'a pus, neamului nostru și conducătorilor săi, atâtea probleme care interesau de aproape nu numai viața statului, ci și viața și putința de manifestare profesională. Concepția democratică a timpului îngăduia, în toate sectoarele profesionale, o libertate îngrijorătoare și păgubitoare, păgubitoare atât pentru controlul și nivelul profesional în genere, cât și din punct de vedere național.

Toate profesiunile intelectuale, ca și cele manuale, au simțit nevoia unei reglementări a exercițiului profesiunii, cu anumite măsuri de pregătire și calificare, dar mai ales cu măsuri de protecție a elementului național. Era deci firesc ca în aceste probleme, comune principial tuturor profesiunilor, reprezentanțele acestor profesiuni, respectiv Asociațiile, să se sprijine reciproc și să ducă împreună acțiunea de lămurire și intervenire, către forurile hotărîtoare.

Arhitecții au fost alături cu toți colaboratorii lor: ingineri, antreprenori, industriași, meseriași, în acțiunea pentru încurajarea construirii de locuințe. Societatea arhitecților, cu asociațiile respective ale acestor profesiuni de colaborare, s'a prezentat primilor miniștri și ministerelor de finanțe și muncă, arătându-le greșala ce se face cu abrogarea legii încurajării construcțiilor, cu nerespectarea legilor de la un regim la altul, mai ales a legilor cu caracter economic și fiscal. Acțiunea aceasta a fost foarte vie între anii 1929 și 1935.

De asemenea Societatea, alături de A. G. I. R. și Sindicatul antreprenorilor a făcut demersuri pe lângă Minist. Industriei și Comerțului (Economiei naționale) și Finanțe, cu referire la prețul materialelor de construcție și a cauzelor de scumpete.

Dar acțiunea constantă, pe care S. A. R. a dus-o, alături de toate Asociațiile de intelectuali, a fost pentru „primatul muncii românești". Aci e cazul să arătăm că, indiferent de credințele politice ale membrilor diferitelor asociațiuni, Asociațiile toate, cu unanimitatea membrilor lor români, au făcut numai naționalism, au dus aceeași acțiune de repunere în drepturile cuvenite elementului românesc.

Această acțiune a determinat constituirea Confederației Asociațiilor de Profesioniști Intelectuali Români (C. A. P. I. R.) la 13 Februarie 1933, obținând personalitatea juridică la 4 Aprilie 1933. Confederația grupează 19 Asociații de intelectuali și S. A. R. a fost printre asociațiile fundatoare, având totdeauna reprezentantul său în Comitetul de direcție; iar din 1938 președintele S. A. R. a fost ales vice președinte al Confederației.

Delegații S. A. R. în Confederație au fost: I. D. Enescu, Gh. Negoescu, Țărușanu și Zamfiropol. Confederația a studiat mai cu deosebire „problema socială și etnică a profesioniștilor intelectuali", documentându-se, prin asociațiile componente, asupra „utilizării intelectualilor în raport cu nevoile țării" și „a proporției elementului românesc în diferite etape ale învățământului". Congresul din 16 Mai 1937, al profesioniștilor intelectuali, a votat următoarea moțiune:

„Profesioniștii intelectuali, din întreaga țară, reuniți prin asociațiile lor, în congresul general, solicită tuturor factorilor de răspundere ai acestei țări, ca printr'o străduință unitară și continuă, să asigure înfăptuirea, cât mai grabnică, a următoarelor deziderate:

1) Aplicarea principiului romanizării profesiunilor intelectuale și stabilirea mijloacelor pentru promovarea și propășirea elementului etnic-național.

2) Românizarea capitalurilor și în special a capitalului marei finante și al marei industrii, prin efortul combinat al Statului și al Băncii Naționale.

3) Revizuirea tuturor împământenirilor, atât a celor privitoare la streinii ce s'au stabilit în țară după data armistițiului și a păcii generale, cât și a celor dobândite prin optare, în legătură cu tratatele de pace de la Versailles și Saint-Germain.

4) Revizuirea tuturor diplomelor și echivalărilor, cari au servit de bază aprobărilor de liberă practică, date după armistițiu și pacea generală.

5) Creiarea unui oficiu al muncii intelectuale, care să se ocupe atât cu problemele de orientare și pregătire profesională, cât și cu cele de îndrumare, ajutorare și plasare.

6) Congresul dă împuternicire deplină Consiliului Confederației să urmărească, pe toate căile, aducerea la îndeplinire a acestor deziderate".

Datorită acestei mișcări, acestor documentări și a intervențiilor pe lângă forurile conducătoare, s'a adus „legea utilzării personalului românesc în întreprinderi", s'a început revizuirea diplomelor de medici. Și tot datorită Confederației, care-și avea reprezentantul său în comisiunea respectivă, de pe lângă Ministerul Muncii, s'a aplicat, cât îngăduiau împrejurările, dispozițiile acestei legi și al controlului streinilor, pregătind astfel atmosfera de integrală epurație de mai târziu.

Tot Confederația, cu concursul asociațiilor componente, a studiat și prezentat celor în drept, un proect de organizare generală a profesiunilor și de posibilitate pentru reprezentanții acestor profesiuni de a-și spune cuvântul asupra legilor și măsurilor privind viața profesională. In legea electorală, care prevedea reprezentanța profesională în parlament, s'a ținut seamă de acest proiect al Confederației.

Pe lângă participarea activă a Societății Arhitecților la aceste lucrări, Societatea, prin delegații săi, a răspuns invitațiilor participând la Congresele Uniunii Avocaților, A. G. I. R.-ului, Asoc. Medicilor veterinari, Asoc. Agronomilor, Inginerilor silvici, păstrând și pe această cale contactul cu celelalte profesiuni intelectuale și cu problemele respective.

COLABORAREA SOCIETĂȚII CU INSTITUȚIILE PUBLICE

Una din principalele preocupări ale arhitecților, după războiul de întregire, a fost problema planurilor de sistematizare. Orașele noastre, ca și celelalte așezări de viață socială, satele, nu se mai puteau desvolta la întâmplare, ci după anumite norme urbanistice.

In primul rând Capitala țării, — care reprezenta nu numai cea mai mare concentrare de viață în comun și de instituții publice, dar și centrul de comandă și direcțiune, în toate domeniile, pentru toată țara, — trebuia să aibă un plan de sistematizare.

In acest sens Societatea Arhitecților a făcut dese intervenții pe lângă toți primarii Capitalei și pe lângă Ministerul de Interne. S'a cerut concurs pentru planul de sistematizare, s'au alcătuit proiecte de unii dintre colegi, s'au instituit comisii și comitete de lucru, pe lângă Municipiu, din care au făcut parte și delegați ai Societății. Rezultatele n'au fost însă cele așteptate. Cu fiecare schimbare de regim sau de primar se schimba și concepția în materie de sistematizare. Dacă un plan definitiv de sistematizare s'ar fi alcătuit la vreme, n'am fi ajuns la situația ca pe unele străzi circulația să fie tot mai anevoioasă.

In 1935-1936 s'a pus la punct un plan director de sistematizare, ce trebuia apoi lucrat în detaliu, pentru a se da putința de aplicare. Până a fi însă pus la punct s'a și trecut la modificări: schimbări de traseuri, de zone verzi în zone de construcții și invers. Regulamentul de construcții în formă de proiect, a fost trimis Societății Arhitecților, spre a fi examinat. Ceea ce s'a făcut de un comitet delegat de Societate și apoi adus în discuția mai multor adunări, în care s'au formulat și precizat observațiile arhitecților.

Dintre arhitecții cari au lucrat în diferite Comisiuni ale Municipiului Capitalei cităm: I) La comitetul planului de sistematizare și regulament arhitecții: P. Antonescu, Duiliu Marcu, Smărăndescu, Doneaud, Negoescu, Iotzu, Bolomey, Zamfiropol, Berindey; II) La comisia specială: P. Antonescu, St. Ciortan, Iotzu, Smărăndescu, Marcu D.; III) La comisia verificării titlurilor: Ciortan, Enescu, S. Vasilescu. Au lucrat și realizat însă ce au putut, nu ceea ce ar fi dorit și corespuns cerințelor de ordin general.

Intervențiile Societății pe lângă Ministerul de Interne, cu prilejul legii ad-țiilor locale, a avut ca rezultat prevederea Comisiilor de sistematizare și rolul cuvenit arhitecților în aceste comisiuni. Comisiunea centrală de sistematizare este prezidată de fostul președinte al S. A. R. și rector al Academiei de Arhitectură P. Antonescu. Prin legea Municip. Capitalei s'a prevăzut că decanul Facultății de Arhitectură să facă parte de drept din Consiliul Central al Municipiului.

Societatea a mai intervenit și obținut oare care norme mai raționale, în ce privește autorizațiile și regulamentele de construcții și alinieri, raporturile cu publicul, obligația arhitectului de a conduce și supraveghea lucrările proectate, ș. a., pentru mai toate primăriile din țară.

De asemenea Societatea a stat la dispoziția municipiilor și orașelor din toată țara, cu indicațiile și lămuririle ce i

s'au cerut, cu privire la planurile de sistematizare sau ale regimului de construcţii. La dispoziţia prefecturilor, a parohiilor sau comitetelor de construcţii de biserici, şcoli ş. a., dându-le lămuririle necesare pentru alcătuirea planurilor, pentru organizarea concursurilor publice.

Nu se poate tăgădui azi de nimeni contribuţia arhitecţilor la înlăturarea anarhiei edilitare, la stabilirea normelor raţionale de construcţie şi control, la păstrarea şi desvoltarea patrimoniului naţional, în domeniul arhitecturei.

Prezentarea realizărilor româneşti la Expoziţiile internaţionale a avut de asemenea concursul şi colaborarea arhitecţilor. Pavilionul României de la Expoziţia Internaţională de la Lipsca, din 1913, este opera arh-ului S. Vasilescu, care a avut un frumos succes. La Barcelona, în 1928, frumosul pavilion în stil românesc al României, care a fost mult apreciat, este opera arhitectului Duiliu Marcu, ca şi pavilionul României la Expoziţia internaţională de la Paris, din 1937.

Pentru Expoziţia internaţională din Polonia, la 1930, de Comunicaţii, comisar al guvernului român a fost arhitect D. Marcu, arhitectul pavilionului H. Creangă, iar pentru aranjament, din partea C. F. R. d-ra arhitect Irineu. S'a obţinut medalie de aur pentru pavilion şi secţiuni.

Pavilionul României, de la Expoziţia din Bruxel (1935) este opera arhitectului Moşinschi. Iar pavilionul României la Expoziţia din 1939, de la Washington, este opera arhitecţilor Cantacuzino şi Doicescu.

Pavilionul României la Expoziţia-târg de mostre permanentă din Belgrad 1937, este opera arhitectului Smigelschi.

Colaborarea arhitecţilor a fost necesară şi la aranjarea decorarea şi prezentarea secţiilor, ce trebuiau să pună în valoare munca, priceperea şi producţia românească.

SERVICII ŞI DEMNITĂŢI PUBLICE

Arhitectura este poate cea dintâi dintre îndeletniciri a cărei necesitate este reclamată de o normală alcătuire şi funcţionare a vieţii sociale. Cadrul unei aşezări de viaţă socială, satul sau oraşul, cu străzile, pieţele, grădinile, perspectivele, orientarea, este operă de arhitectură. Apoi celulele de viaţă socială, locuinţele, ce se ridică pe liniile acestui cadru, dimpreună cu edificiile şi monumentele publice, sunt iarăşi operă de arhitect. Este firesc dar ca arhitectura şi arhitecţii să fie integraţi vieţii organismului de stat, după importanţa funcţiei sociale pe care o îndeplinesc. Ceea ce Societatea a căutat să arate totdeauna şi să pretindă decâte ori se părea că nu găseşte înţelegerea cuvenită.

Datorită acestor insistenţe şi explicaţii, treptat, treptat, au luat fiinţă Servicii sau Direcţii de arhitectură, pe lângă fie care departament, pe lângă municipii şi primării de oraşe, pe lângă prefecturi şi case autonome, cu cele mai bune rezultate, din toate punctele de vedere. Servicii şi direcţii conduse de arhitecţi cari au înţeles şi dovedit, cu prisosinţă, atât importanţa serviciului, din punct de vedere profesional, cât şi din punct de vedere social.

Arhitectura n'a fost mai prejos decât celelalte profesiuni intelectuale nici în privinţa valorilor sociale recrutate dintre arhitecţi. Arhitectul D. Berindei era un reputat savant şi a fost ministru al Lucrărilor Publice. Primul preşedinte al Societăţii arhitecţilor români, arhitectul Al. Orăscu, om de ştiinţă, de mare cultură şi de recunoscută autoritate, a fost rector al Universităţii din Bucureşti, senator şi ministru al Instrucţiei Publice. Arhitectul M. Capuţineanu a fost secretar general şi director general al Ministerului de Lucrări Publice. D. Maimarolu şi Al. Săvulescu arhitecţi ai Ministerelor de Interne, Instrucţie şi Culte; N. Gabrielescu arhitect inspector pentru restaurări, Gh. Sterian director general al Casei Artelor, Gr. Cerchez senator şi director general al Poştelor; Mandrea, Nedelcu, Călinescu, N. Mihăescu, Ghica Budeşti, P. Antonescu, Pompilian, arhitecţi şefi de ministere şi inspectori generali, I. D. Berindei inspector general al lucrărilor expoziţiei din 1906. Din generaţia mai nouă găsim pe D. Hârjeu, P. Smărăndescu, St. Ciortan, I. D. Enescu, Duiliu Marcu, Radu St., Ciocoiu, Nenciulescu, Fl. Stănculescu, Baloşin, V. Rădulescu, Davidescu, Bolomey, Roşu, Negoescu, Nădejde, Dragu, Dudescu, Silion, V. Simionescu, E. Grosu, Dinulescu, Viecelli, Cantacuzino, Costescu, Stănescu, Guneş, I. Ionescu, Aprihăneanu, Cherenbach, Ciogolea, Creangă, Culina, Fonescu, Pomponiu, Teodorescu ş. a. conducători de servicii şi direcţii de arhitectură.

Membrii ai Consiliului tecnic superior au fost: P. Antonescu, D. Marcu, E. Doneaud, Smărăndescu, Nenciulescu, Iotzu, Cristofi Cerchez şi Nănescu, Prof. arhitect P. Antonescu fiind şi membru al Academiei Române.

Pe plan politic arhitecţii au avut următorii parlamentari, deputaţi şi senatori: D. Berindei, Al. Orăscu, Gr. Cerchez, I. Mincu, I. D. Berindei, V. Secară, P. Antonescu, C. Iotzu, T. Socolescu, Gh. M. Cantacuzino, Simota, I. Roşu şi I. D. Enescu, care a fost, în două rânduri, Subsecretar de Stat la Finanţe; apoi St. Burcuş consilier şi prim ajutor de primar al Capitalei, Sc. Petculescu, Moroianu, Mucichescu N., Pandele Şerbănescu, consifieri comunali; N. Georgescu, C. Dobrescu, Simota, consifieri technici; Toma Dobrescu preşedinte al Camerei de Comerţ din Capitală.

Pe plan spiritual, alături de marile valori literare şi ştiinţifice ale neamului românesc, s'au manifestat: D. Berindei, Al. Orăscu, N. Gabrielescu, Gh. Sterian, I. Mincu, I. Socolescu, Mandrea şi alţii, prin lucrări, prin reviste de specialitate şi prin revista „LITERATURA ŞI ARTA ROMÂNEASCĂ", ce apărea încă înainte de 1900.

In generaţiile mai noui de arhitecţi găsim iarăşi o seamă de colegi cari pe lângă distinşi profesionişti s'au dovedit şi pricepuţi mânuitori ai condeiului, cunoscători şi cercetători ai problemelor de tot felul, ce au interesat şi frământat viaţa lumii în general şi a românilor în special, în ultimii 20-25 ani.

ACTIVITATEA PUBLICISTICĂ

Tiparul, publicitatea, constituesc mijlocul cel mai practic şi cel mai eficace pentru difuzarea ideilor, pentru prezentarea problemelor şi soluţiilor potrivite, pentru lămurirea poziţiilor fiecărei profesiuni. Ceea ce Societatea Arhitecţilor a înţeles chiar din ajunul constituirei sale formale.

„ANALELE ARHITECTUREI", de sub direcţia energicului I. Socolescu, au ocupat, timp de patru ani, un loc de frunte pe terenul publicisticei de la 1890—1895, tratând cu competinţă, prin condeele lui Orăscu, Berindei, Socolescu, Sterian, Gabrielescu, Mandrea, Ciocârlan, Săvulescu, I. Roşca, prof. Mureşanu, ş. a. toate problemele în legătură cu arta şi arhitectura, privite prin prisma necesităţilor de viaţă românească.

In 1906, sub direcţiunea arhitectului G. Sterian apare revista „ARHITECTURA", prin care, în afară de alte propleme, proecte şi lucrări, se pune cu hotărîre, necesitatea unei legi pentru îngrădirea titlului de arhitect, calificare profesională şi Consiliul superior de Arhitectură. Expunerea de

motive și proectul de lege poartă semnătura a 50 de arhitecți.

In 1912 apare un buletin informativ al Societății, cu discuțiile și hotărîrile Comitetului. In 1916 apare revista „ARHITECTURA", întreruptă după două numere, de intrarea României în război. Reapare în 1919 și 1920, cu lucrări, proecte, articole și cu mențiune pentru arhitecții căzuți în războiul de întregire, printre cari figurile distinse ale lui Zagoritz și Gh. Lupu.

In 1922—1923 apare, sub patronajul „Cercului Ion Mincu" — din Societate, revista „ARTELE FRUMOASE", sub direcția arhitecților I. Traianescu și St. Ciortan.

In 1924, 1925, 1926, 1927 Societatea editează „ARHITECTURA" sub formă de album anual, cu lucrările arhitecților, proecte, concursuri, articole de specialitate, dări de seamă, intervenții, ș. a.

Efortul Societății pentru local a împiedecat apariția revistei până în 1930, de când și-a reluat apariția ; iar din 1935 apare regulat, trimestrial, în condițiuni technice și redacționale dintre cele mai satisfăcătoare, prezentând pe lângă un bogat material de lucrări, articole și informațiuni asupra tuturor chestiunilor ce interesează lumea în general și pe arhitecți în special.

In afară de colaborarea la revistele și buletinele editate de Societate, arhitecții au avut o însemnată activitate publicistică. Mandrea a alcătuit și tipărit monografia bisericii Sf. Niculae Domnesc din Curtea de Argeș și monografiile mănăstirilor Snagov și Brebu. Dumitru Berindei a publicat, printre alte lucrări de seamă, studii asupra Artelor în România ; N. Gabrielescu studii asupra câtorva biserici, mănăstiri și studii critice relativ la restaurări ; Mincu studii critice în revista de „LITERATURĂ ȘI ARTĂ ROMÂNĂ" și „CONVORBIRI LITERARE", Sterian o seamă de articole de specialitate, ca și Ciocârlan ; P. Antonescu studii istorice asupra monumentelor noastre, N. Ghica-Budești a tipărit în patru volume „EVOLUȚIA ARHITECTUREI MUNTENE" și altele în colaborare cu Gh. Balș și Tzigara - Samurcaș.

Apoi Sp. Cegăneanu diferite broșuri, reprezentând studii de „Obiecte bisericești" și critice despre Palatul Senatului, Comunal, Lucrări Publice, concursul pentru palatul Camerii de Comerț și o lucrare despre Gospodăria Țărănească ; I. D. Traianescu „Tratat de perspectivă" și diferite articole, T. Socolescu „Arhitectura Ploeștilor" și „Tratate de urbanism" traducere ; Duiliu Marcu o broșură studiu despre Sistematizări și altele, I. D. Enescu broșuri despre „Problema locuințelor", „Arhitectura și Renașterea Națională", „Statul în fața problemelor vremii", „Naționalism istoric și naționalism constructiv", pe „Drumul Românismului", „Corporatism", „Organizarea profesiunilor, ș. a. ; Radu Ștefan despre locuințe și alte studii, Fl. Stănculescu un volum cu case și gospodării la țară, V. Asquini mai multe volume despre „Directive în construcție", „Dosar-Deviz", „Indicator technic"; V. Smigelschi „Principiile izolării acustice", „Principiile și tehnica condiționării aerului", G. M. Cantacuzino, „Isvoare și popasuri", „Arcade, firide, lespezi", Gr. Ionescu „Istoria arhitecturii românești", „Ghidul Bucureștilor" și „Curtea de Argeș" istoricul monumentelor sale, Zamfiropol, studii urbanistice.

DIFERITE CURENTE IN ARHITECTURA ULTIMILOR 50 ANI

Pentru arhitectura românească, epoca lui Brâncoveanu a reprezentat o adevărată renaștere. Specificul românesc al

Mânăstirea Hurezi.

ceardacurilor și coloanelor a căpătat în această epocă, un nivel academic pe care cu greu îl ating popoare de mai mare tradiție artistică. Simțul artistic robust și rafinat, ce se degajează din originalitatea formelor și bogăția decorațiilor Palatului de la Mogoșoaia și Mănăstirii Hurezi, așează neamul românesc printre neamurile de puternică creație artistică.

Epocii lui Brâncoveanu i-a urmat, pe aceiași linie de concepție și prestigiu, în materie de arhitectură, epoca Mavrocordaților, care ne-a lăsat frumoasa biserică a Mănăstirii Văcărești, bisericile Antim, Crețulescu și Stavropoleos. După aceasta a urmat o stagnare, determinată de pregătirea unor așezări politice, sociale și naționale, în toată Europa, provocate de revoluția franceză din 1789 și următoarele.

Inceputul de închegare națională, prin unirea Moldovei cu Muntenia, subt Domnitorul Alex. Cuza și consolidarea politică, prin proclamarea Regatului sub Regele Carol I, a în-

Mânăstirea Hurezi.

semnat și un nou impuls de viață și creație, pe toate tărâmurile. Era doar atâta de refăcut și de făcut [1]).

Arhitecții români, de la 1850 până la 1900, mare parte cu o serioasă pregătire profesională și cu aleasă cultură occidentală, la care mai adăogăm și alți colegi ai lor străini, s'au resimțit, cum era și natural, în operile și lucrările lor, de influența școalelor și mediul în care se pregătiseră. Așa se explică cum cele mai multe clădiri, din această epocă, sunt concepute în acelaș stil cu clădirile similare din străinătate. Mai ales că multe din aceste clădiri (Ateneul, Cassa de Depuneri, Fundația Carol, Facultatea de Medicină, Banca Națională ș. a., au fost făcute de arhitecți streini : Galleron, Cassien Bernard, Gottereau, Blanc).

Biserica Stavropoleos.
Restaurată de I. Mincu.

Incă înainte de 1900 începe însă reacțiunea arhitecților români ; și poate tocmai această situație, în care oficialitatea și chiar publicul, din pătura superioară, acorda, uneori cu ușurință, prea mare încredere streinilor și modelelor streine, a făcut că această reacțiune să fie mai vie, mai stăruitoare, mai documentată și deci mai încununată de succes.

Arhitecții români nu s'au mulțumit numai să critice, ci și să cerceteze, să studieze, să pună în lumină vie trecutul nostru, cu toată bogăția de creație originală și cu toate evenimentele, din care se țese istoria neamului nostru și cari ne-au lăsat ca mărturie monumentele noastre de arhitectură. Dacă unii dintre arhitecții români au combătut cu energie tendința streinistă, alții în frunte cu Mincu, au lucrat tot cu aceeași energie să creeze elemente pe care să sprijine temeinic mișcarea naționalistă în arhitectură. Și Expoziția din 1906, cât și lucrările ulterioare, fac dovada că au reușit.

Războiul din 1914-1918 întrerupe însă acest curent în arhitectura noastră. Nouile curente de viață, nouile concepții politice, cu tendințe de standardizare, universalizare și internaționalism, lăsate de război, turbură și apele arhitecturii. Progresele tehnice vin și ele să sprijine aceste tendințe.

Din moment ce betonul armat este acelaș pretutindeni, de ce n'ar fi la fel, ori unde, și casa, clădirea, palatul ?, își spun unii. Iar alții, poate tot aceștia, s'au grăbit să facă,.. să fie. Și așa s'a ajuns la cutii sau magazii de locuit, de un confort relativ și de o înfățișare straniu de uniformă, de universală și internațională, încât oricine poate confunda casa vecinului, mai apropiat sau mai depărtat, cu a sa.

Edificiile publice au devenit și ele un fel de uzine de lucru, în care nu se lucrează însă nici mai bine nici mai mult, ca altă dată.

Așa încât Societatea Arhitecților și arhitecții români, au trebuit să lupte, ultimii 20 ani, cu acest curent în arhitectură, curent reprezentat mai mult de străini și înstrăinați. Și oarecum sprijinit de unii constructori, cari nu pot vedea în arhitectură decât stâlpul, grinda și placa de închidere. Adică de cei cari fac din elementele de realizare toată valoarea unei opere arhitectonice ; așa cum unii turnători. în gips sau bronz, ar face din meșteșugul lor, pentru operile de sculptură.

Stâlpi, grinzi și tavane au avut și templele Greciei antice, fără să semene cu templele Egiptului Faraonilor sau cu ale Romanilor de mai târziu. Stâlpi, grinzi și bolte au și Catedralele gotice, fără să semene cu Sf. Petru și celelalte biserici ale Renașterii italiene. După cum stâlpi, grinzi și tavane au Palatele Versailles, Luvru, fără să semene cu cele ale Spaniei, Germaniei sau cu cele de la Petersburg, Moscova - Cremlin, ori cu cele de pe malurile Bosforului sau ale prinților, sultanilor și împăraților din Orientul mai îndepărtat.

Lemnul, piatra, cărămida, varul, fierul, sticla, au constituit pretutindeni aceleași materiale de construcție, fără însă să dea aceiași arhitectură. Elemente noui științifice ? Dar nici arhitecții Antichității, ai Evului Mediu, ai Renașterii, n'au așteptat betonul armat și specialiștii de azi, ca să ridice clădiri ce sfidează, — prin proporțiile lor și prin capacitatea lor, mergând până la a cuprinde 100.000 oameni, — toată știința constructivă de azi. Atunci ? Un curent, ca atâtea curente ce au străbătut lumea, în decursul veacurilor. O abatere de la calea cea bună, o concepție greșită sau interesată, a cărei experimentare este uneori necesară, ca să i se poată dovedi mai bine netemeinicia sau absurditatea.

Arhitectura nu este stâlp, grindă, placă, ci ceva mai mult. Este oglinda orânduirilor de viață ale unui popor. Este înfățișarea spațială a sufletului unei națiuni, cu credințele și obiceiurile sale, cu trecutul său, cu climatul și pământul țării sale. Chiar dacă credințele și obiceiurile s'ar universaliza, internaționaliza, — și nu credem în această utopie, — rămân ceilalți factori, de ordin local, cari se opun uniformismului arhitectural.

---

[1]) La sosirea în țară a Prințului Carol de Hohenzollern, starea economică, financiară și politică a țării era disperată.

Incă de la suirea sa în poștalionul ce avea să-l aducă de la T. Severin la București, la 8 Mai 1866, Prințul a înțeles situația gravă economică a țării și munca titanică, pe care avea să o desfășoare. Trăsura mergea pe drumuri nepetruite, adeseori nu existau deloc drumuri și trăsura mergea prin mijlocul câmpiei.

Când ajunse la apa Jiului trebui să aștepte vreme îndelungată până să se pregătească pluta, pe care aveau să treacă trăsura de poștă, caii și călătorii. Pluta era șubredă și numai grație îndemânării plutașilor și norocului a rezistat furiei apelor. Și mai mare greutate la apele Oltului, unde din cauza ploilor râul se umflase. De la T. Severin până la București nici un pod.

Aceeași lipsă de drumuri și poduri de la București la Iași. In călătoria făcută în August 1866 pentru vizitarea Capitalei Moldovei, Domnitorul a trecut apele prin vaduri aproape nepracticabile. Este adevărat că Domnitorul Cuza însărcinase o Societate engleză cu facerea de poduri de fer, peste râurile mai mari, în drumul ce leagă Capitala de Iași ; dar lucrările nu începuseră încă.

Pe valea Oltului aceiași situație, iar porturile Brăila - Galați erau într'o stare primitivă, ca și celelalte de pe întinsul Dunării (prof. Gh. Tașcă. G. G.).

Arhitectura este deci o profesiune ceva mai complexă, decât și-o închipuie unii. Și arhitectul este mai mult decât un specialist, care știe să facă locuințe, după acelaș tipic. El este un interpret al sensibilității neamului său, al complexității sufletești care leagă un popor de trecut, de pământ, de climat, și care-l așează în prezent cu ceea ce se chiamă specificul său. Arhitectul trebuie întâi să vadă, să cunoască, să interpreteze și apoi să calculeze. Calculul standardizează, concepția diferențiază. Și ceea ce constituie unitatea, viața și siguranța de viitor, pentru un neam este tocmai această diferențiere. Diferențierea păstrează și stimulează, uniformizarea pierde și paralizează.

După amăgirea stearpă a internaționalismului lumea se întoarce, pretutindeni, la naționalism. Adică la ceea ce constituie viața și puterile de creație ale fiecărei națiuni, cu aportul care-l aduce fiecare popor în acțiunea și opera de progres a omenirei.

* * *

Incheind această scurtă privire, peste cei cincizeci de ani de neîntreruptă activitate a Societății Arhitecților Români, activitate care, la un popor de curând chemat la viață proprie reprezintă un fapt îmbucurător pentru prestigiul său intelectual, credem că vom putea păși mai departe, pe un teren mai desțelenit și într'un climat mai prielnic creațiilor și valorificărilor naționale, în toate domeniile, și deci și în arhitectură.

Arh. I. D. ENESCU

EIN HALBES JAHRHUNDERT

In diesem kurzen Rückblick, über die Vergangenheit der Zeitspanne von 50 Jahren, welche am 26. Februar 1941 seit der Gründung des Vereins der romänischen Architekten abläuft, wollen wir versuchen die hauptsächlichsten Verwirklichungen aufzuzählen und und die von unserer Architektur in diesem halben Jahrhundert zurückgelegten Etappen wieder zu geben.

Die 48 Jahre der Herrschaft Konig's Carol I, waren ein Zeitabschnitt des Auf-und Wiederaufbaues in allen Betätigungsbegieten. In jenen der Bankunst, wurde das Hauptaugenmerk auf die Wiederherstellung unserer historischen Denkmäler gerichtet. Mit deren Ausführung wurde über Anraten von Viollet le Duc, der französische Architekt Lecomte du Noüy betraut.

Die Art und Weise wie Lecomte die Wiederherstellung durch Niederreissen und Wiederaufrichtung von Grund aus der historischer Denkmäler durchführte, hat den Einspruch der romänischen Architekten hervorgerufen. Der internationale Wettbewerb, für die Erbauung der Gebäude des Parlamentes und des Senates (Oberhaus), war für die romänischen Architekten ein grosser. Erfolg. Die Jury die aus den Architekten Joly aus Paris und Wallot aus Berlin bestand, prämierte vor 53 eingereichten Entwürfe 7, von welchen 3, unter diesen auch der erste Preis, von romänischen Architekten entworfen waren.

Bei der Feierung dieses Erfolges, wurde die Gründung des Vereines der romänischen Architekten beschlossen, dessen Konstituirung am Abend des 26. Februar 1891 laut Sitzungsprotokoll stattgefunden hat.

Der Verein betrachtete die Errichtung eines eigenen Heimes und die Gründung der Hochschule für Architektur als seine unmittelbarsten und wichtigsten Aufgaben.

Das im Jahre 1892 erlassene Gesetz, zum Schutze der historischen Denkmäler ist das Ergebnis der von den romänischen Achitekten angeregten und durchgeführten Aktion.

Die Architekturschule, gegründet im Jahre 1892 und erhalten vom Vereine der romänischen Architekten, wurde nach 5 Jahren durch Einverleibung in die Kunstakademie als selbständige Abteilung verstaatlicht ; im Jahre 1904 von dieser abgesondert als selbständige Anstalt trug sie die Benennung „Höhere Schule für Architektur" (Școala Superioară de Arhitectură), hierauf Architekturakademie und besteht heute eingegliedert in die Technische Hochschule București, als Fakultät für Architektur.

Die romänische Baukunst, unter der künstlerischen Leitung des romänischen Architekten I. Mincu, bemühte sich die bodenständige Bauweise zu verwerten und zur Geltung zu bringen.

Die Ausstellung im Jahre 1906 im Gelände des Parkes „Konig Carol I", war für die romänische Architektur eine Glanzleistung in der Verwertung dieser spezifischen Architektur und für den Meister I. Mincu eine grosse Genügtuung

Die in dieser Ausstellung errichteten Gebäude gaben der nationalen Architekturrichtung einen grossen Aufschwung. Eine grosse Reihe von öffentlichen und privaten Gebäuden, wurde vom Jahre 1906 bis zur Gegenwart, im romänischen Styl errichtet.

Die in den Jahren 1916, 1924, 1926 von unserem Verein veranstalteten und abgehaltenen Architektenkongresse behandelten folgende Fragen :

Qualifizierung der Architektenberufes, Schutz des Architektentitels, Wohnungsmangel, öffentliche Wettbewerbe, Sistemisierungspläne, u. a. Romänische Architekten beteiligten sich vor dem Jahre 1914 an den internationalen Architektenkongressen zu Wien und Rom, nachher an jenen die im Jahre 1927 in Holland, im Jahre 1930 in Budapest, im Jahre 1935 in Rom und im Jahre 1937 in Paris abgehalten wurden.

Das Heim unseres Vereines wurde mit Zuhilfenahme der Gesellschaft „Construcția Modernă" die auch eine Schöpfung unseres Vereines ist, im Jahre 1930 errichtet.

Die Architektenkammer welche in den Entschlüssen unserer Kongresse verlangt wurde, wurde durch ein spezielles Gesetz im Mai 1932 errichtet. Durch dieses Gesetz wird für die romänischen Staatsbürger, mit einschlägigen Fachstudien die von unserer früheren Akademie und gegenwärti-

gen Fakultät für Architektur anerkannt sein müssen, die Ausübung des Architektenberufes sowie der Schutz des Architektentitels geregelt.

Die Geschichte der romänischen Architektur, eine Abhandlung von 500 Seiten in einwandfreiem Druck, das Werk des Architekten Grigore Ionescu, ist das Ergebnis eines Wettbewerbes, der von unserem Verein veranlasst wurde.

Das Problem der öffentlichen Wettbewerbe, für die Projektierung bedeutender Gebäude, war und ist anhaltend eine Tagesfrage unseres Vereines. Dank unserer Bemühungen konnten auf diese Weise jüngere und ältere Architekten ihre Fähigkeiten zur Geltung bringen und so Aufträge für die Ausführung der Entwürfe wie der Bauleitung erhalten.

Die Mitarbeit unseres Vereines mit den anderen Fachvereinen fand stets sobald gemeinsame Interessenfragen zur Sprache kommen statt insbesondere jedoch bei der Besprechung der Vorherrschaft des nationalen Elementes in allen Berufszweigen.

Der Verein ist gründendes Mitglied der Confederation der romänischen geistigen Fachvereinigungen (C. A. P. I. R.).

Die Mitarbeit unseres Vereines mit den öffentlichen Dienststellen, war eine beständige und innige insbesondere mit den Stadtgemeinden und besonders mit der Gemeinde unserer Haupstadt betreffs der Ausarbeitung der Bauordnungen und der Sistemisierungspläne.

Die öffentlichen Architurdienstzweige, der verschiedenen Ministerien und der autonomen Aemter, wurden zum grössten Teile, von Mitgliedern unseres Vereines organisiert.

Mitglieder unseres Vereines standen nicht nur an der Spitze der verschiedenen Dienststellen, sondern wurden auch mit besonderen Missionen betraut wie : Regierungskommissäre von Ausstellungen und Generalsekretäre von Ministerien.

Mitglieder unseres Vereines wurden wiederholt in das Parlament gewählt.

Drei unserer Mitglieder, D. Berindei, Al. Orăscu der erste und I. D. Enescu der gegenwärtige Präsident unserer Vereines, bekleideten die Würde eines Ministers.

In den letzten 50 Jahren waren in Romänien folgende Architekturrichtungen : Bis zum Jahre 1900 kommt die Architektur die im Abendlande gepflegt wurde, Dank den in den Schulen von Paris, Rom un Berlin erzogenen romänischen Architekten zur Geltung, hierauf bis zum Weltkriege 1914-1918 die kräftige Bejahung der nationalen Richtung.

Nach dem Kriege zwei Strömungen : Die nationale und die internationale moderne Architektur. Die heutige politische Einstellung wird jedoch sicherlich die nationale Richtung bevorzugen.

APRÈS UN DEMI-SIÈCLE

Dans ce bref coup d'oeil jeté sur le passé, sur ces 50 ans que la Société des Architectes Roumains accomplit le 26 février 1941, nous tâcherons de résumer ce que l'on a pû réaliser d'important en essayant aussi de marquer les étapes que notre architecture a franchies pendant ce demi-siècle.

Pendant les 48 ans du règne du Roi Carol I, on a surtout bâti et reconstruit spécialement dans le domaine de l'architecture appliquée à la restauration de nos monuments historiques. Ce travail a été confié d'après les conseils de Viollet le Duc à un architecte français, A Lecomte du Noüy.

Celui-ci conçut les restaurations des monuments en démolissant complètement pour rebâtir ensuite, ce qui à l'époque a suscité les protestations energiques des architectes roumains.

Le concours international pour les projets du Palais de la Chambre et du Sénat de Bucarest et dont le jury comprenait un architecte français de Paris, Joly, ainsi qu'un architecte de Berlin, Wallot, fut à l'époque un grand succès pour les architectes roumains du fait que parmi les 7 projets retenus sur les 53 présentés, 3 projets étaient l'oeuvre d'architectes roumains .C'est à l'occasion d'un banquet offert pour fêter ce succès que naquit la Société des Architectes Roumains, S. A. R., act consigné dans un procès verbal signé par tous les assistants le soir du 26 février 1891.

La Société eut par la suite parmi différentes questions à résoudre deux buts : avoir sa propre maison et créer une Ecole d'architecture.

La loi votée en 1892 pour la sauvegarde des monuments historiques est due aussi à la persévérence des architectes roumains.

L'Ecole d'Architecture fut créée et entretenue par la S. A. R. la même année de 1892 et pendant 5 ans elle dut sa vie à la Société, pour passer ensuite à l'Etat. Elle fut, au début, une section de l'Ecole des Beaux-Arts, pour se séparer en 1904 et devenir indépendante sous le nom d'École Supérieure d'Architecture, aujourd'hui Faculté d'Architecture.

L'Etude de l'architecture roumaine se poursuit sous la direction artistique du maître J. Mincu qui sut faire utiliser et mettre en valeur tous les trésors d'éléments nationaux cueillis dans le pays.

L'exposition du Parc Carol en 1906 a permis de montrer d'une façon éclatante ce qu'on pouvait tirer de l'étude du style national. I. Mincu y trouva la récompense artistique de ses efforts.

Les projets des pavillons réalisés à l'exposition ont contribué à encourager et à donner un essor nouveau aux récherches d'architecture nationale, comme le témoigne le grand nombre de maisons particulières et de monuments publics que l'on a construit en style roumain de 1906 à nos jours.

Les congrès nationaux d'Architecture en 1916, 1924 et 1928 organisés par la Société, ont permis de discuter et de résoudre les problèmes professionaux concernant le droit au titre d'architecte, la crise des logements, les concours publics, l'urbanisme, etc.

Les architectes roumains ont pris part aux congrès internationaux notamment à Vienne et Rome avant 1914, en Hollande en 1927, à Buda-Pest en 1930, à Rome en 1935 et à Paris en 1937.

La Société a enfin acquis sa propre maison en 1930 grâce au concours de la Soc. des Constructions Modernes créée elle aussi grâce à l'initiative de la S. A. R.

Le Corps des Architectes dont la création fut maintes fois demandée aux congrès, fut constitué par la loi de 1932. Cette loi réglemente le droit de professer l'architecture et de porter le titre d'architecte pour tout citoyen roumain ayant fait des études spéciales, études réconnues par l'Académie, soit aujourd'hui la Faculté d'Architecture.

L'Histoire de l'Architecture Roumaine, un ovrage de 500 pages édité d'une façon irréprochable, oeuvre de l'architecte Gr. Ionescu, est due également à l'initiative de la S. A. R. qui en 1933-34 avait déjà créé un concours doté de prix.

Le problème des concours publics pour les constructions importantes a toujours préoccupé la S. A. R. qui grâce à ses interventions a souvent permis aux jeunes architectes ainsi qu'aux plus âgés, à mettre en valeur leur talent et d'obtenir d'importants travaux.

La collaboration de la S. A. R. avec les associations similaires d'intelectuels s'est toujours manifestée d'une façon heureuse surtout en ce qui concerne les efforts pour la mise en valeur de l'élément national. La S. A. R. est l'un des membres fondateurs du C. A. P. I. R. (Conféderation des Professionnels Intellectuels Roumains).

La collaboration de la S. A. R. avec les autorités s'est manifestée surtout d'une façon continue dans le Capitale en ce qui concerne l'urbanisme et les règlements de construction élaborés.

Les Services Publics d'Architecture, travaillant auprès des Ministères et des Maisons Autonomes ont été créés et organisés la pluspart par des membres de la S. A. R.

Parmi les architectes ayant occupé des situations importantes, à part les Directeurs de Services, membres du Conseil Technique Supérieur, inspecteurs généraux ou secrétaires généraux, les architectes comptent plusieurs parlementaires et 3 ministres : Demètre Berindey, Alexandre Orescu (qui fut le premier président de la S. A. R.) et I. D. Enescu, l'actuel président.

Les différents courants en ce qui concerne le genre d'architecture qui s'est manifesté en Roumanie, pendant ce dernier demi-siècle, peuvent se résumer ainsi :

Jusqu'en 1900 c'est surtout l'architecture occidentale qui domine, conçue par les premiers architectes ayant étudié à Paris, Rome et Berlin. Plus tard, jusqu'à la guerre de 1914—18 beaucoup d'éssais d'architecture nationale.

Après la guerre deux tendances : la première, nationale et la seconde internationale dite moderne. Le climat politique actuel ne peut être qu'en faveur du courant national.

DOPO MEZZO SECOLO DI VITA

Lanciando uno sguardo restrospettivo ai 50 anni di vita che la nostra Società compie il 28 febbraio 1941, possiamo, parallelamente alle tappe della sua storia, riassumere lo svolgimento dell'architettura nazionale in questo periodo di tempo.

I 48 anni di regno di Re Carol I hanno costituito un periodo di vitalità in tutti i campi, sia nelle costruzioni che nelle ricostruzioni. Nel campo dell'Architettura, in particolare, una speciale attenzione fu accordata al restauro delle vecchie opere d'arte, monumenti storici lasciatici dal passato. Di questo fu incaricato, dietro consiglio di Viollet le Duc, l'architetto francese Lecomte du Noüy che destò però grande scalpore fra gli architetti romeni col sul metodo, egli abbatteva e poi ricostruiva al completo quello che doveva restaurare.

La prima affermazione degli architetti romeni fu quella data in occasione del concorso internazionale per il palazzo della Camera e del Senato ; la commissione composta dagli architetti Joly di Parigi e Wallot di Berlino, premiò 7 dei 53 progetti presentati, di questi 7 premi, 3, fra i quali il primo, furono assegnati ad architetti romeni. Fu precisamente in occassione dei festeggiamenti fatti in questa circostanza, che si decise la fondazione della Società degli Architetti Romeni (S. A. R.) constituita con processo verbale la sera del 26 febbraio 1891.

Fra i primi progetti da porre in alto la Società si proponeva la costruzione di un locale suo proprio, e la creazione di una Scuola di Architettura.

La Scuola di Architettura si aprì nel 1892. Essa funzionò 5 anni mantenuta dalla S. A. R. per passare poi allo Stato come sezione della Scuola di Belle Arti prima, e poi indipendentemente come scuola superiore di Architettura (1904), Accademia di Architettura ed oggi Facoltà di Architettura.

Sempre nel 1892 e come risposta ai restauri del Lecomte, una energica azione condotta dagli architetti romeni otteneva che fosse votata una legge per la difesa dei Monumenti Storici.

L'esposizione del 1906 (Parcul Carol I) costituì una magnifica affermazione per gli architetti della Scuola di Architettura che, sotto le direttive artistiche di I. Mincu avevano cercato di mettere in valore lo specifico romeno. I lavori architettonici di questa esposizione diedero un sempre più forte impulso alla corrente nazionalista nell'architettura, e una grande massa di costruzioni pubbliche e particolari in stile romeno si elevarono dal 1906 fino al giorno d'oggi.

Nei Congressi Nazionali di Architettura degli anni 1916, 1924, 1928, indetti ed organizzati dalla Società, furono discussi i problemi riguardanti la professione e la limitazione dell'uso del titolo di architetto, la crisi di abitazioni, i concorsi pubblici, l'urbanistica, ecc. Gli architetti romeni participarono pure ai congressi internazionali di Vienna e di Roma di prima del 1914, poi a quelli del 1927 in Olanda, 1930 a Budapest, 1935 a Roma, 1937 a Parigi.

La costruzione di un locale proprio per la Società si potè effettuare grazie al concorso dato dalla Società „Construcția Modernă" fondata essa pure in seguito ad un'iniziativa della S. A. R.

Il Corpo degli architetti, richiesto nelle decisioni dei congressi, fu istituito con legge nel maggio 1932. Con questa legge si regola l'esercizio della professione di architetto e l'uso del titolo, limitandone il diritto ai cittadini romeni, aventi studi speciali, riconosciuti dalla nostra Facoltà di Architettura.

Altra iniziativa della S. A. R. fu il concorso per la Storia dell'Architettura romena quadagnato dall'arch. Gr. Ionescu, il cui lavoro, di 500 pagine, fu stampato in eccellenti condizioni sempre a cura della Società.

Il problema dei concorsi pubblici fu una delle principali preoccupazioni della S. A. R. e le sue insistenze in merito dettero occasione a molti architetti sconosciuti di mettere in valore e far conoscere i loro meriti, ottenendo degli importanti lavori.

La S. A. R. ha sempre collaborato con le altre associazioni di intellettuali, specialmente per quando riguarda l'avvaloramento del lavoro nazionale, e fa parte, come Socia fondatrice, della C. A. P. I. R. (Confederația Asociațiilor de Profesioniști Intelectuali Români).

La collaborazione della S. A. R. con gli Istituti Pubblici fu continua e molto attiva, specialmente con i municipi delle varie città e della Capitale in particolar modo, per la soluzione dei principali problemi urbanistici.

Furono create ed organizzate in gran parte da membri della S. A. R. i Servizi pubblici di architettura presso ogni Ministero e Cassa Autonoma.

Fra i dignitari, oltre ai direttori di servizi, membri del Consiglio Tecn. Superiore, presidenti di consigli, commissari ed ispettori generali di esposizioni, segretari generali, abbiamo avuti molti rappresentanti nel Parlamento e nel Senato e tre Ministri, (D. Berindei, Al. Orăscu, primo presidente della S. A. R. e I. D. Enescu, attuale presidente).

Durante questi 50 anni di vita la nostra architettura si evolse secondo diverse correnti : fino al 1900 l'ispirazione venne dall'architettura occidentale, qui portata dai primi architetti foggiati alle scuole di Parigi, Roma e Berlino, poi fino alla guerra del 1914-18 si manifestò una forte corrente nazionale. Dopo la guerra due correnti furono in continua lotta : quella nazionale e quelle internazionale detta dell'architettura moderna. Oggi, la politica di avvaloramento di tutto quanto è nazionale svolta dai nostri capi, favorizzerà certamente, anche nell'architettura, la corrente nazionalista.

Arh. PETRE ANTONESCU
Noul Local al Facultății de Drept.

LA SOCIETATEA ARHITECȚILOR ROMÂNI

— INTORCÂND FILELE —

Pe răbojul cronicei noastre bătrâne de cincizeci de ani, Societatea Arhitecților Români își crestează un punct adânc la răscrucea zilelor grele și mari pe cari le trăim.

Iar puntea și firul între ce a fost mai până ieri și între ceea ce stă gata să fie azi, îl face *lupta permanentă pentru mai bine*, care, dacă și în lumea noastră a artiștilor va fi fost umbrită când-va de unele îndoeli, a putut totuși să aibă puterea să răzbească până la suișul de azi al înălțărilor pe culmi.

Cu deosebire aci, în cuibul frământat de vrednice neodihne, care a fost o jumătate de veac Societatea Arhitecților Români, deosebim grija permanentă a conducătorilor de a dărui vieței românești o artă națională reîndătinată cu prospețime din suflul unui glorios trecut bogat de preînoiri.

Aici, conducătorii au ținut mereu aprinsă candela românismului, iar când vreunii dintre luptători au pornit să-și mute corturile aiurea, a fost numai ca să slujească aceleași țintiri și să militeze spre acelaș obiectiv din alte metereze și cu alte metode.

Astfel, *Soc. Arh. Români, Soc. Arh. Diplomați, Cercul Ion Mincu,* și altele, au putut să aibă în vremea și în luptele lor atitudinea de franc-tireuri cari asaltând aceeași redută din locuri liber și răzleț alese, să-și fi rătăcit săgețile printre rândurile fraților de peste linie, dar nu se va putea nicicând nega celor mulți și înțelegători că au iubit în deosebi pe aceia dintre ei, cari într'o lume devastată de ideologii nefirești și streine, purtau cu îndărătnicie pe la pragurile vrăjmașilor sau indiferenților, steaua românismului.

S'a spus de unii prooroci cu graiu peltic și inimă de ceară, că mișcarea *„a eșuat"* la umbra unui blok sfredelitor de cer și că în țara asta n'ar mai fi trebuit să fie loc decât pentru moderniștii cubismului, constructiviștii uzinelor sau cel mult „florentinii" de sezon; dar iată „mișcarea" a rămas *mișcare* în plină devenire și ascensiune, cu altoiu de preînoire din propria-i vie cenușă, iar azi la vatra ei voinicii noui găsesc loc bun de mers mai înainte.

Și bătrânica quinquagenară *S. A. R.*, cu cosița-i argintie le întinde torța cu nădejdi de mult purtate și puteri mai oțelite.

Iar de acum, va fi cu adevărat vremea lor. Căci din haosul din care nu se putea cristaliza o disciplină și o metodă unitară de creație, ne aflăm azi suind pe linia unui echilibru interior de vieață națională și de fecundă omogeneitate ideologică care ne va ajuta și *în artă* la împlinirea destinului național sub lumina celor două valori permanente și absolute: Neamul și Dumnezeul.

P. ANTONESCU

Vila Prof. Dr. N. Minovici. Arh. Cr. CERCHEZ

DIN TRECUTUL SOCIETĂȚII ARHITECȚILOR ROMÂNI

...Se petrecea în toamna anului 1900. Deabia venisem din străinătate și odată cu mine sosise și Burcuș, Petculescu și alții. Eu purtam pălărie mare după obiceiul italienesc, ei joben.

De arhitecți în țara românească nu prea auzisem, câteva nume și atâta tot.

De străini în țară, berechet; francezi, germani, italieni, chiar unguri ș. a.

Dintre francezi se remarcau Gottereau care a făcut Casa de Depuneri, Blank a făcut Ministerul de Domenii, Galeron a făcut Ateneul și a. m. d.

Dintre italieni cel care a lucrat mai mult a fost Iuliu Magni, adus de Nicolae Filipescu pentru ca să facă Palatul Primăriei București. Dela el ne-au rămas seminarul Central (Bragadiru), școala primară dela șosea, casa Ing. Mironescu, ș. a.

Obicinuit ca prin străinătate ca arhitecții să se adune și ei să-și comunice idei, păreri și altele, neștiind că în București trăia o mică Societate a arhitecților români, împreună cu câtiva colegi ne hotărîm să înființăm noi un club al arhitecților aflați în țară, indiferent de naționalitate; în definitiv eram arhitecți și natural că la adunări nu s'ar fi discutat lucruri, în afară de domeniul profesional.

Nu pierd vremea și după o înțelegere avută cu câtiva colegi tipărim și convocăm o adunare a tuturor arhitecților din țara românească, într'o seară pe la orele 9 în sala Edison, unde e Mircea astăzi.

Au răspuns și au luat parte la Adunare peste 100 arhitecți; între ei am remarcat pe cei mai sus pomeniți și alții.

Când ne găseam în toiul discuțiunilor și puneam la cale viitorul, mă pomenesc tras de haină de Burcuș, care-mi spune să retez cu întrunirea, pentru că sunt așteptat în casele d-lui arhitect Ion Socolescu, la Rosetti.

Mai spun câteva cuvinte adunării, amânând pentru o nouă dată, și împreună cu Burcuș, Petculescu, Chiriachide și alții pornim la locul indicat.

In ușa biuroului ne așteptau persoanele necunoscute mie: Ion Socolescu, Alexandru Săvulescu, Toma Dobrescu, Mandrea, Ciocârlan, Nedelescu și alții — cam vreo 12 la număr.

Erau membri ai Societății arhitecților români, de cari eu nu aveam cunoștință, puțini la număr în cap cu Alexandru Săvulescu, care a făcut Palatul Poștelor.

Câteva cuvinte foarte edificatoare m'au făcut să renunț la proectul Clubului arhitecților, pe care-l preconizam și să intru cu dragoste în această Societate.

Și era frumos în această Societate. Odată pe săptămână — vinerea — ne adunam cu toții și se discutau lucruri frumoase.

Un fel de cenacol, ca acel al convorbirilor Literare dela Iași (Bolta rece). Cu deosebire că Adunările dela Iași se făceau în atmosfera Bolții reci, care pe urmă îi încălzeau, pe câtă vreme la noi într'o cameră modestă fără nici un fel de pretențiuni.

Și mai era și altă deosebire; la Bolta rece se discuta literatură și politică. In schimb la noi se discutau chestiuni de arhitectură, de înfrumusețarea orașelor, lucruri de technică și altele.

Natural că nu lipseau și glumele, peripețiile.

Pare că-l văd pe Toma Dobrescu cu o căciulă țuguiată în cap, venea, se așeza pe un scaun, bătea cu trabucul în biurou și striga : Zaario ! fă-mi o cafea. Maimarolu, care a făcut Cercul Militar, spunea glume ; așa bună oară ne povestea cum a plecat el cu încă doi inși la Constanța, s'a îmbarcat pe vaporul Principesa Maria și a pornit să vadă Constantinopolul. Cum s'au așezat în vapor au început să joace cărți, și le-au jucat tot drumul, tot timpul cât a stat în port la Constantinopol, toată vremea cât s'au întors din Port la Constanța și.... Constantinopolul nu l'au văzut.

Ca lucruri mai interesante ne spunea Socolescu, cum a făcut o casă cu două etaje la Ploești și cum în primăvară vede casa cu etajul de sus pornit după zidurile parterului. S'a tot gândit, ce-o fi asta ? Temelia bună, învelitoarea bună, când ce era ? parchetarul bătuse parchetele foarte dese și foarte lipite de zidurile odăilor... — fără „luft". A venit iarna, casa nu avea ferestre, s'au umflat parchetele și au dat zidurile afară.

Se discutau și lucruri profesionale și cea mai profesională a fost piatra de care s'au isbit mai puternic arhitecții, piatra de încercare a curajului.

Regele Carol I, iubitor de țară încă dela început, conștient de trecutul Voevozilor noștrii, al căror scaun îl ocupa, se hotărăște să repare vechile mănăstiri, ca Mănăstirea Argeșului, Sfântul Nicolae Domnesc dela Iași, Trei Ierarhi dela Iași și altele.

Necunoscând calitățile arhitecților români, se adresează lui Revoil, Președintele Academiei franceze, ca să să-i recomande un arhitect priceput în restaurarea monumentelor, și Revoil îi recomandă pe arhitectul Lecomte du Noüy, ca fiind capabil în asemenea lucrări. Lucrările încep, se termină frumos, totuși arhitecții nemulțumiți duc o campanie feroce contra restaurărilor făcute de străini și... chiar contra regelui, de și regele fusese perfect intenționat ; poate că sugestia pornise după la vre-un politician.

Mai ales că arhitecții noștri dăduseră dovadă de competință : Băicoianu restaurase frumos câteva Biserici în Moldova, Gabrielescu restaurase Turnul Goliei dela Iași.

Dar cum Grigore Alexandrescu, poetul, trăia pe vremea aceia și având nenorocita inspirație să născocească poezia toporul și pădurea, imediat s'au găsit cozile de topor și soarta unor arhitecți a fost pecetluită.

Parcă i-aud: Mă Iancule ! — lui Socolescu, — vrei să faci școală de arhitectură în București. Bă ! mai las-o să ne aranjăm noi întâi — vre-o 10—20 ani, și pe urmă s'o facem ; că ăștia o să ne mănânce... Da de unde, cu Socolescu nu se putea vorbi... și școala a fost înființată ; profesori, ei, bătrânii — fără leafă fără nimic ; localul îl plăteau tot ei, încălzitul și toate cheltuelile le susțineau tot ei.

Și erau și inițiați în arhitectura românească : Socolescu făcuse un tip aparte, și care prinsese și în popor : îi zicea „stilul Socolescu". In tot cazul cuvânt mai corect decât stilul florentin de azi, care nu are aface cu Florența cum nu am eu a face cu China.

Săvulescu a produs și el câteva opere, Dobrescu a făcut casa lui Hagi Tudorache dela Șosea, Mincu a făcut Bufetul, școala centrală de fete și altele. Străinii s'au amorezat și ei de stilul românesc și Magni a făcut școala primară dela Șosea.

Ei bine ?! Acești oameni, apostoli în adevăratul înțeles al cuvântului, ei cari s'au lăsat pe ei pentru țară și neam, ei cari au avut un caracter de toată frumusețea, când Delavrancea l'a însărcinat pe Mincu cu facerea proectului Primăriei București, în loc să bârfească după cum se obicinuește, s'au adunat în corpore și s'au prezentat primarului, aducându-i mulțumiri pentru frumoasă inițiativă pe care a avut-o primarul, ca să-i încredințeze planurile lui Mincu.

Ei bine acești oameni cari cum spusei au înființat școala, n'au avut nici unul din ei nici un acces în școală. Nici un profesor n'a fost afară de Mincu, care nici nu prea a fost combativ în chestiunea monumentelor istorice.

Dar e un Dumnezeu sus, marile lor figuri, cât va trăi un român pe pământul românesc, amintirile lor nu vor fi uitate.

Societatea a mers mai departe, școala la fel.

Ce îndurerat am fost când la un banchet (o agapă a Societății) unul dintre cei mai buni, fost coleg din cei noui, astăzi mort de curând, sub impresiunea unei „cozi", el care nu-i intra în caracter, în plină masă se adresează cu cuvinte grele lui Ion Socolescu, care aproape ostracizat de noua generație, produsul lui în definitiv, căutând să-l umilească.

Temperament de revoluționar, în fața dreptății mă scol, îi adresez câteva cuvinte frumoase lui Socolescu, iar colegului care se vede că nu cunoștea în adevăratul sens pe Socolescu îi spun și lui câteva cuvinte destul de frumoase, neumilitoare, terminând cu vorba : Ei ! Domnule C. !... munții nu se cunosc de aproape, se cunosc dela distanță... Poate-l vei cunoaște mai târziu pe Socolescu...

Din seara aceia ne-am înțeles cu toții, iar cu amicul C., am rămas cei mai buni prieteni, până în ceasul morții lui.

Arhitect CRISTOFI P. CERCHEZ

Arhivele Statului — Intrarea.

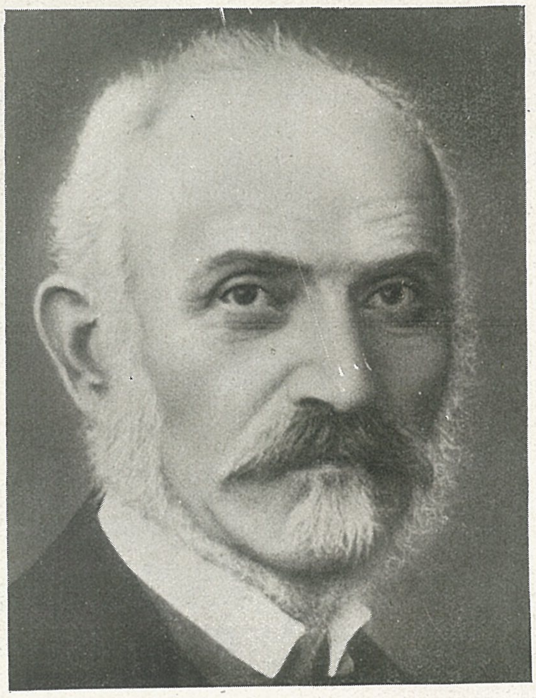

SP. CEGĂNEANU

AL. ORĂSCU

(1817 - 1894)

In prima jumătate a Sec. XIX, cu toate că un arhitect avea o slabă perspectivă în Principatele Române, totuşi se remarcă o serie de tineri care se dedică studiilor arhitecturale şi ajung arhitecţi cu vază, nu numai prin legăturile lor de familie, ci şi prin serioasa pregătire căpătată în şcoli străine. Care sunt aceşti tineri şi ce i-a îndemnat să se consacre acestor studii.

Arh. C. BENIŞ şi AL. ORĂSCU. Biserica Domniţa Bălaşa.

In Muntenia se găsea la Colegiul Sf. Sava un om cu mare pregătire artistică technică şi culturală, pictorul Wallştein. Acesta la 1837 publică un manual de desemn şi construcţie care a fost de sigur foarte folositor maeştrilor constructori din vremea aceea, şi care va fi dat chiar şi pe unii din arhitecţii empirici ai epocei. Deoarece în el se găsesc desemnuri foarte desluşite şi explicaţiuni foarte clare pentru toate elementele unei construcţiuni, din cărămidă, piatră şi lemn, materialele epocei.

Din prefaţa manualului se vede că Wallştein avea şi o serioasă cultură estetică şi filosofică, deoarece redă magistral într'o limbă bogată şi mlădioasă, noţiunile abstracte ale esteticei. Dacă admitem că va fi conceput această prefaţă în limba germană nu văd pentru vremea aceea cine ar fi putut-o transpune aşa de bine în româneşte. Odobescu al cărui stil şi pregătire artistică s'ar cam apropia de stilul acestei prefaţe avea atunci 3 ani, iar Ion Ghica, care graţie studiilor sale de inginerie, culturei generale ce avea şi stilului său mlădios, ar fi putut da aşa ceva, se găsea în străinătate la studii şi încă destul de tânăr pentru o operă care denotă maturitate şi experienţă. Poate însă că Wallştein învăţase bine româneşte direct de la popor în timpul cât a lucrat la ţară pictură bisericească, înainte de a ajunge profesor.

Acest Wallştein, om excepţional şi aşa de folositor nouă, a fost de sigur profesorul lui Orăscu la colegiul Sf. Sava şi-l va fi sfătuit, după talentul de care a dat dovadă, să se consacre arhitecturei, după cum cu 13 ani mai târziu, descopere în Aman talent pentru pictură şi-l sfătueşte să se desăvârşească. Poate tot lui Wallştein se datorează faptul că Orăscu pleacă la Berlin pentru studii şi nu la Paris cum obicinuiau tinerii români pe vremea aceea.

In vremea plecării lui Orăscu la studii care trebue să fi fost cam prin 1837, ţara era destul de prost utilată de vreme ce până la Braşov de unde urma să ia trenul, a călătorit în carul cu boi [1]). Nu pentru că familia lui de oameni înstăriţi — numai el, a moştenit din „Mahalaua Orăştilor"

---

[1]) Detaliul acesta mi-a fost dat de nepotul său D-l Scarlat Orăscu.

toate imobilele dintre strada Sf. Ionică și biserica Calvină — nu i-ar fi putut pune la dispoziție cai, ci pentru că drumurile noroioase și desfundate, nu permiteau o călătorie sigură pe o asemenea distanță.

Studiile de la Berlin le desăvârșește la München și Paris, ultimul lui popas de studii.

In vremea studiilor lui, lumea intelectuală și mai ales cea artistică se găsea subt influența clasicismului reînviat de cercetările științifice ale monumentelor antice întreprinse de Winckelman (1717—1768). In toate școalele de artă, pedagogia și teoria scolastică se bazau pe clasicism. Orăscu este produsul unui asemenea mediu.

Lucrările lui sunt o imitație servilă și corectă nu a clasicismului pur ci a clasicismului format în școli și viața practică în raport cu problemele ce se puneau.

De această manieră țin toate lucrările lui ca: Universitatea din București, inaugurată în 1869, Hotel Bulevard, Hotel Carol din Constanța, restaurarea Mitropoliei din Iași, din temelie spune inscripția, etc.

In 1684 la înființarea Universităței este numit profesor de Geometria descriptivă, pe lângă facultatea de științe, iar în 1876 este ministru de Culte și Instrucție Publică. Ca profesor universitar se impune atât de mult colegilor săi încât de la 1885 și până la 1894 anul morței sale, figurează continuu ca rector al universităței.

Ca rezultat al activităței sale didactice avem un manual de Geometrie descriptivă al cărui text este tipărit cu litere cirilice, iar notațiile din figuri cu litere latine.

Ca arhitect este utilizat în diferite comisii și capătă diferite însărcinări de încredere. Impreună cu Burelli [2]), un arhitect despre care știm foarte puțin, Beniș, Dimitrie Berindei și Odobescu este pus, în diferite rânduri, să se pronunțe în chestiunea vecinic desbătută și iritantă, a restaurărilor lui Lecomte du Noüy și ca oameni de cultură serioasă, deci obiectivi, îi dau dreptate acestuia.

Face de asemenea parte din toate comisiunile pentru judecarea proectelor prezentate la concursuri publice.

In mișcarea arhitecților ia parte activă, participă la înființarea Societăței al cărei jubileu de 50 ani îl serbăm acuma și este ales președinte, calitate pe care o păstrează până la moarte.

A fost un om de caracter, spirit conservativ și tradiționalist. Episodul următor din viața lui ne poate lămuri. Regele Carol I vroia să cumpere toate proprietățile de pe Str. Câmpineanu partea dinspre Palatul Regal care în cea mai mare parte erau proprietatea lui Orăscu. Chemat în audiență în acest scop a spus regelui: Majestate este moștenirea de la părinți. Aici m'am născut eu și cei 15 copii ai mei din care nouă trăesc. Cât trăesc vreau să trăesc aici și să nu înstrăinez nimic. Insă după moartea mea, o veți avea, căci, împărțită la atâția copii tot se fărămițează. După mulți ani, în ultimul an al vieței, simțind că sfârșitul se apropie a făcut vânzarea către M. S. Regele Carol I.

---

[2]) Din însărcinarea lui Odobescu probabil, face împreună cu sculptorul Storck, macheta în lemn a Bis. M-rei C. de Argeș care se află la Muzeul Eclesiastic.

Arh. Al. ORĂSCU

Vechiul local al Universității din București, inaugurat în anul 1869.

SP. CEGĂNEANU

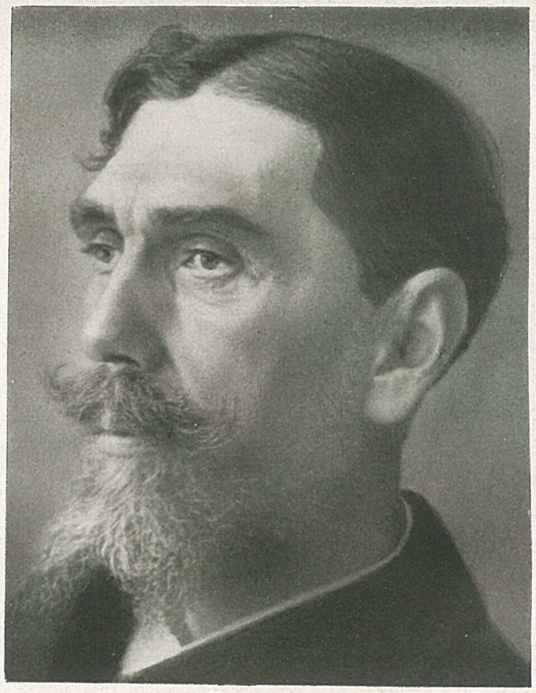

ION MINCU

(1851 - 1912)

S'a născut în anul 1851, după N. Petrașcu în 1852. Un an sau doi după Eminescu.

Deci la o epocă când începuse să se plămădească și chiar să dea roade „Renașterea Națională Românească". Maiorescu era cu 10 respectiv 11 ani mai în vârstă. Cred însă că estetismul abstract și logica rece a acestuia n'a avut nici o influență în determinarea unei înflăcărate iubiri de neam, de care în toate manifestările lor, au dat dovadă acești doi distinși fii ai neamului. De altfel cu cei câtiva ani de activitate în plus și până la apariția Convorbirilor Literare, cu mijloace de difuzare foarte restrânse, nu putea provoca un curent general ci numai unul mărginit la un grup restrâns de persoane, de care Eminescu nici n'a știut de cât la trei ani după apariția Convorbirilor. Și acesta nici nu era un curent naționalist propriu zis. Maiorescu de abia cu ocazia recepției lui Octavian Goga la Academia Română, a fost nevoit să recunoască că patriotismul poate da o impulsiune artistică superioară, ceea ce până atunci tăgăduise. Iar pentru artele plastice n'a avut nici o înțelegere. Se zice că n'a vizitat nici o expoziție. După o întrevedere târzie mijlocită de N. Petrașcu, Mincu a rămas decepționat de răceala care se degaja din vorbă, din gesturi, din toată ființa lui.

Curentul naționalist avea nevoe de altfel de oameni și de o perioadă mai lungă de acțiune, pe care au început-o protagoniști ca Asachi și Negruzzi în Moldova, Gheorghe Lazăr în Muntenia, Gh. Șincai în Ardeal, și au continuat-o urmașii lor spirituali care până la 1867, când apar „Convorbirile Literare", desvoltaseră o foarte mare activitate, ca intensitate, timp și întindere geografică. Prin Albina Românească (1829), Dacia Literară (1838), Arhiva Română (1841), Foaia Științifică și Literară (1841), Magazinul istoric pentru Dacia (1845), România Literară (1861), Revista Română (1861), Familia (1865), era descoperit trecutul românesc și desvoltată mândria națională, pe care o îndreptățea o origine nobilă. Apoi în afară de periodice avem atâtea publicații dintre care, mai determinante sunt lucrările istorice ale lui Bălcescu și Kogălniceanu, în ceea ce privește trecutul nostru. La 1897 apare vol. I din „Histoire de la Valachie de Kogălniceanu) și edițiile din 1852 și 1853 în care apar baladele populare culese și editate de Alexandri, care în 1866 dă ediția definitivă cu tot ce a cules ca poezie populară. Anterior prin traduceri în limbile franceză engleză și germană a acestora atrăsese admirația și interesul științific al străinătății pentru calitățile sufletești și manifestările estetice ale poporului român.

Deci acest curent naționalist, bazat pe cultură și înfăptuiri estetice a coincidat cu adolescența lui Mincu, vârstă când se plămădesc și se precizează înclinările întregei noastre existențe. La apariția ediției din 1866 a poeziilor populare, Mincu avea 15 ani. Dacă până la terminarea liceului acest curent nu l'a cucerit într'atâta în cât să fie determinant în alegerea unei cariere, mai apoi trebue să-l fi impresionat foarte mult, de vreme ce după ce a terminat „Școala de Poduri și Șosele" și a funcționat un an ca inginer al Jud. Putna, renunță la o carieră cu mai mult prestigiu pe vremea aceea, de cât arhitectura, preferând viața de muncă încordată a școalei și strâmtorarea materială a celor 12 galbeni pe lună ce-i putea da un părinte înstărit întrucâtva însă dăruit de D-zeu cu mulți copii, care trebuiau căpătuiți după situația socială a familiei.

Ingineria însă nu-i oferea un câmp de activitate în sensul aspirațiunilor lui. „O șosea, un pod, în România sau aiurea este acelaș lucru. Eu urmăream altceva". Deci cu cei 12 galbeni pe lună la drum !

Cam prin 1909 vara l'am întâlnit în fața casei sale privind la lucrătorii care-i tencuiau fațada. Spunându-mi diferite lucruri, a ajuns la tineretul din vremea aceea — de altfel ce greu se schimbă moravurile — care în goana după câștig nu-și mai lăsa răgaz pentru contemplație și preocupări intelectuale pe care le credea de absolută necesitate pentru un arhitect. Cu un aer de melancolie — avea atunci 58 de ani — mi-a mărturisit textual : „Timpul studiilor — destul de lungi la el — ca și mai toată tinerețea mea mi-am petrecut-o cu cei 12 galbeni pe lună pe care mi-i trimetea tata. Căci n'am înțeles, ca imediat ce mi-am luat diploma să pornesc în țară, în goană după clienți. Invățătura căpătată, trebuia fixată bine și cu discernământ în minte, prin studii, prin lungi perioade de meditație, și prin contemplarea până te pierzi cu gândul a monumentelor de artă". Ceea ce în adevăr a și făcut. Cu cei 2000 franci premiu pentru proectul „Jardin d'Hivèr", cu 3000 lei trimeși de ministrul Câmpineanu, încântat de distincția acordată, cea mai mare la care putea aspira un străin, și cu cei 12 galbeni pe lună, a vizitat pe îndelete, cercetând și schițând monumentele de artă respective, Spania, Italia, Grecia și Constantinopolul, unde Sf. Sofia i-a făcut o impresie covârșitoare.

Proiect pentru Palatul Comunal.

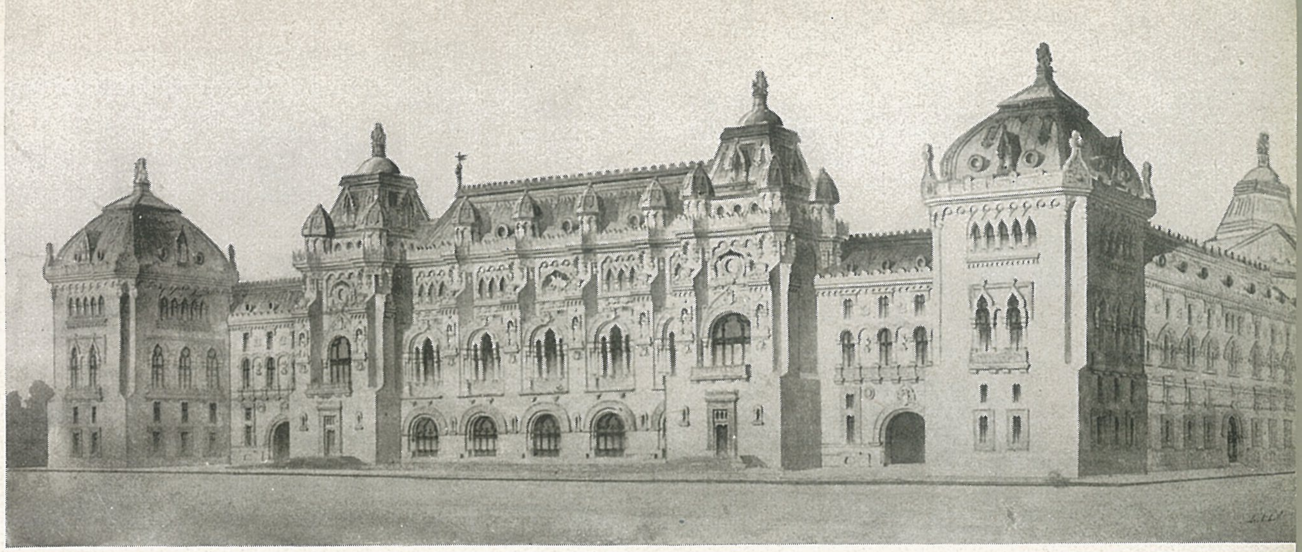

Aceste studii l-au făcut să se desbrace de orice prejudecată artistică și de orice scheme de atelier. Nu l-am văzut nimeni, din cei ce au fost în apropierea lui, înconjurându-se de cărți și planșe atunci când lucra ceva.

Și nici nu a pus vreo îngrădire, la școală, în corecturile ce făcea, manierei în care înțelegea elevul să lucreze. Il urmărea pe drumul ales, călăuzindu-i pașii către desăvârșirea artistică. De altfel el nu credea în canoane, în reguli, în scheme. Stilul, pentru el, nu era arhitectura însăși ci numai forma pe care aceasta o lua la un moment dat. Arhitectura era pentru el de domeniul abstracțiunilor a căror mânuire poate duce la o formă materială, sau alta, după calitatea celui chemat să mânuiască aceste abstracțiuni.

N. Petrașcu care a trăit peste un pătrar de veac în intimitatea lui ne redă, în monografia sa, părerea lui Mincu, pus în fața Palatului Dogilor, și care confirmă cele de mai sus:

„Stil venețian, dar e frumos înainte de orice și original. Apoi frumusețea lui este realizată cu înlăturarea regulelor celui mai elementar bun simț; zid plin răzimat pe coloane, coloane pe arcuri, ferestre neegale, ici mari și nu la mijlocul zidului, dincolo mici și aduse de nevoi interioare de lumină, fără să ție seamă de ordonanta cerută de ochiu. Dar regulile sunt făcute pentru cei ce nu pot face de cât după reguli. Cine are pe dracul într'ânsul trece peste ele.

Cel care a făcut Palatul Dogilor a trecut peste reguli fiindcă a putut să-l facă așa și nu s'a sinchisit de ele.

Și câte alte calități, câtă putere, câtă cutezanță câtă originalitate. Luat în întregime este unic în lume".

De altfel monumentele au fost mai întâi și pe urmă regulile, stabilite de grămăticii artei, după care, și cu ajutorul cărora, a urmat decadența.

Corectând la școală unui elev, care avea o soluție disi-

Proiect pentru Palatul Comunal. Detaliu.

Cavoul familiei Gheorghieff.

metrică, s'a avântat în cercetarea și slăvirea Acropolei din Atena, la care monumentele nu fac decât să ajute la forma și monumentalitatea înălțimei pe care sunt așezate, fără a căuta s'o domine. Apoi deodată s'a oprit la un mic monument de pe Acropole. „Crezi că este mare ? Nu. Este foarte mic. Dar nu dimensiunile dau calitate unui monument de artă, și nici materialul".

Cam în aceeaș vreme și în acelaș sens se exprima într'un foileton din „Epoca" prin care răspundea cam așa unui critic de artă care a avut după aceea o activitate interesantă și folositoare, dar care atunci afirma că dimensiunile prea reduse și ornamentația de stucatură ar răpi bisericei Stavropoleos, calitățile artistice ce i-se atribue : „Opera de artă nu este în funcție de dimensiuni și nici de material, ci de suflul de viață idealizată, pe care creatorul nostru, prin inspiratul său, artistul, a pus-o în operă.

Inaintea unei statuete de Tanagra, cine se mai gândește la lutul inform din care este făcută" ?

Avea mai presus de orice puterea caracterizărilor lapidare și plastice. In câteva cuvinte sintetiza, ceea ce o erudiție întreagă n'ar putea să dea atât de clar.

Fiind la Veneția tot cu prietenul său N. Petrașcu, acesta îl duce pe nesimțite în fața altui monument. „Cà d'Oro ! spuse el. Stil venețian, tras din gotic și renaissance cu adaosuri bizantine și mauresci. Este mai presus de toate un stil al lor. Și e frumos".

Lucram la școală primul proect, după anul pregătitor. Era un mic post de pompieri. La corectură, după critica liniilor generale, începe discutarea amănuntelor, stabilind legătura și raportul dintre ele, uneori cu o bogată desvoltare logică, alteori cu o frază scurtă și tăioasă.. Așa, observând că rezervasem cabinetelor o încăpere prea mare, în care băgasem câte cabine încăpuse, se uită peste ochelari la mine, în vreme ce le număra cu creionul, și-mi spune zâmbind aproape imperceptibil : „Nu cumva ai făcut și pentru cai ?" Observația suficientă ca până a doua zi să cunosc toată teoria necesară.

Nu era însă nimic răutăcios la el subt aparența aceea serioasă, mândră și reținută. Și nici invidios nu era. Simțea o bucurie sinceră de câte ori vedea un lucru bine făcut, de un coleg, sau o străduință dezinteresată din partea unui elev.

Grație sugestiei lui, am deprins din școală obiceiul să am la mine un carnet mai mic pentru extrase din cărți și unul mai mare pentru schițe după natură. Pe când lucram la Stavropoleos, de fiecare dată răsfoia carnetul mare și simția o bucurie ce se vedea limpede din ochii lui mari și așa de duioși, de câteori izbuteam să fac o schiță bună. „Da, are haz" spunea, cu expresia lui obicinuită.

Odată am desenat prost un detaliu pentru cavoul generalului Lahovary. Mi-a observat, arătându-mi carnetul de pe planșetă. „D-ta care faci așa schițe se poate să desenezi așa ceva ?" A fost deajuns ca după aceea să nu-mi mai îngădui vreo neglijență.

Chiar când, într'o situație oarecare, oricine ar fi avut motive de nemulțumire nestăpânită, el nu și-o arăta pe a lui, iar dacă avea ocazie, chiar putea fi de ajutor.

Astfel, când doctorul Istrati a fost însărcinat cu organi-

Cavoul familiei Eugeniu Stătescu.

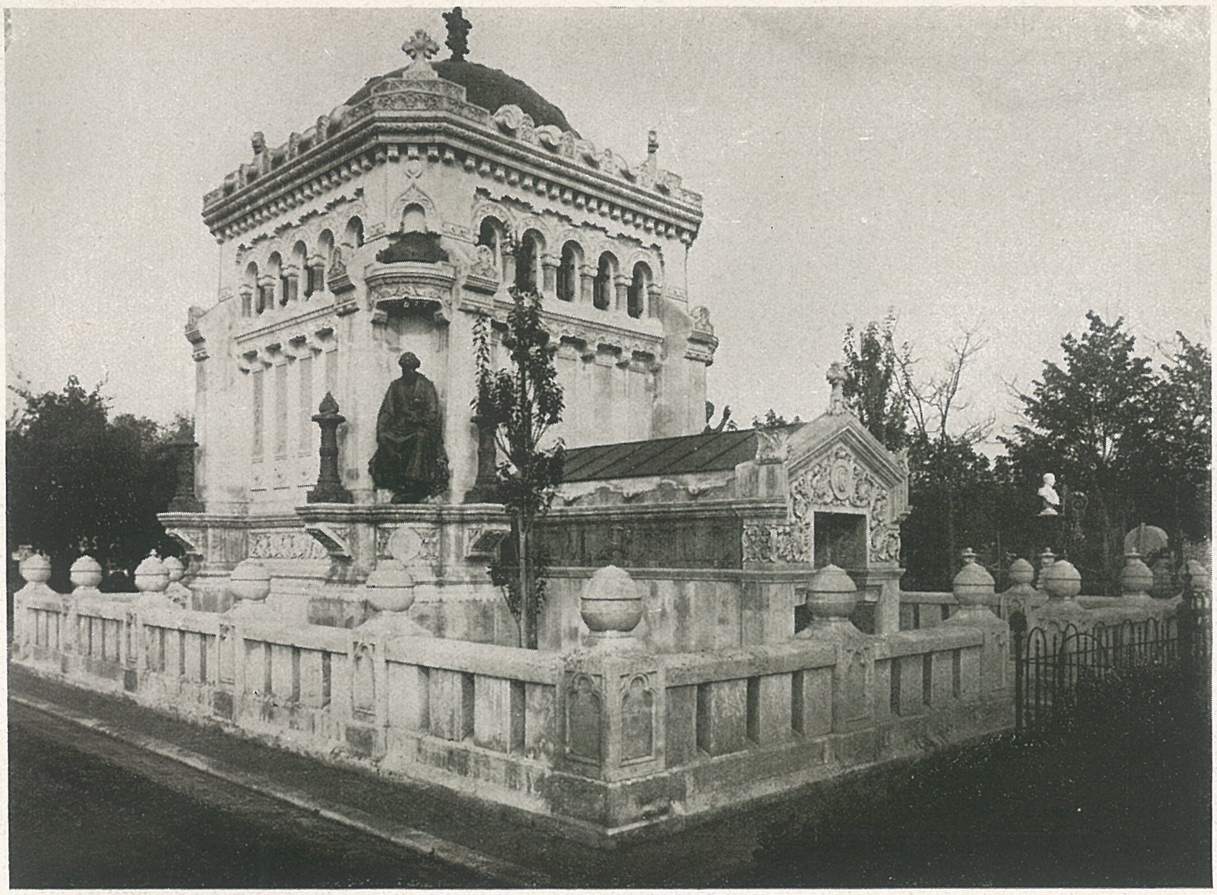

Cavoul familiei Gheorghieff.

zarea expoziției din 1906, acesta de și își propusese să facă ceva românesc, lui Mincu, care se manifestase așa de serios până atunci, nu i-a dat nici un pavilion spre executare, și nici nu l-a consultat.

L-a chemat totuși odată, poate cu intenția de a admira, ca să-i arate planul Palatului Artelor care era gata de pus în execuție. La etaj, coloanele de la aripile laterale erau de lemn, cu un sistem de cosoroabe și grinzi din ferăstrău peste ele, ca pentru urcat plantele agățătoare. Mincu l-a privit cu oarecare interes și a spus doar atâta : „E frumos, însă la vie !" A doua zi erau desființate.

Avea o durere sinceră de câteori speranțele puse în cineva erau desmințite. Și târziu de tot, își mai amintea cu durere. Mi-a spus odată : „Pe vremea mea era la Paris o serie de studenți așa de strălucită în cât credeam că odată aceștia veniți în țară vor creia un focar de știință, care să ducă faima noastră peste granință. Nimic din toate acestea. Au ajuns, au făcut carieră. Unul general, altul bun medic internist. Dar atâta tot. Nimic care să ducă știința mai departe". Apoi, după o pauză de privire în gol, adăoga, cu o expresie de regret. „Se vede că n'au avut focul sacru în ei, totul a fost efectul mediului. Iar dragostea de țară în capul lor trebue să fi fost foarte confuză. Nu forma crezul existenței lor".

El înțelegea cultura și dragostea de țară într'o legătură inseparabilă în felul lui Kogălniceanu, care era cel al generației premergătoare lui Mincu. In ce privește cultura K. scrie surorei sale : Mais vous me direz à quoi me servira mon instruction ? A quoi ? D'abord l'instruction me tiendra lieu du monde ; elle m'éloignera de la cabale, m'accoutumera à me contenter de peu, à être modeste dans mes gouts et à être libre au milieu des esclaves. (1836).

Despre civilizație : Le vraie civilisation consiste dans l'amour de la patrie, et de son prochain, dans le respecte pour les lois, dans l'abolition de l'eslavage, qui subsiste encore dans notre pays, à nôtre honte, dans l'égalité des personnes, sans distinctions de rang et de naissance. (1837).

Iar despre patrie : Vous me demandez comment je me plais en France. Mal. C'est un pays beau, riche, policé, puissant ; mais comme je ne suis pas Francais, je préfère ma patrie. Je ne changerez pas la pauvre Moldavie pour le première thrône du monde. Je suis né Moldave, je veux mourir Moldave.

Iată, destul de palid, recunosc, redat, ideile și aspirațiunile epocii în care a crescut și s'a format ființa morală a lui Mincu.

Cu acest bagaj pornește la înfăptuirile carierei sale. Inceputul îl povestea singur ; „Când a venit la mine generalul Lahovary și mi-a cerut să-i fac o locuință în stil românesc, după cum acuma, pentru cavou mi-a cerut o mică biserică românească — ce mult s'a identificat cu neamul românesc acest om cu origină străină — în mintea mea era ceva vag în ce privea materialul deoarece de abia sosisem în țară. Câteva mânăstiri văzute, ceva case de munte, ceva fotografii luate de pictorul Alpar și atâta tot. Am căutat s'o aduc la cea mai tipică și mai simplă expresie, mai ales că dimensiunile reduse permiteau așa ceva. Am întrebuințat policromia, care este în firea românului și pentru aceasta am recurs, din motive de durabilitate și frumusețe, la faianță. Cred că se degajează din ea o atmosferă românească".

Cu el se întâmplă ceea ce s'a întâmplat cu marile idei sau sisteme filosofice, care au uimit lumea și au revoluționat gândirea omenească în vremea emiterii lor. Apoi s'au vulgarizat, au devenit idei curente, la îndemâna oricui, fără ca omul simplu să mai știe de protagoniștii lor. Când, întâmplător află ce vâlvă au făcut, la vremea lor, și de ce origi-

Cavoul familiei Ghika.

nalitate s'a bucurat, rămâne surprinși, că o asemenea banalitate a putut fi luată în considerație.

Dacă ne gândim că arhitecți cu oarecare studii pe vremea aceea nu puteau desemna în spiritul nostru un arc trilobat, dovadă „Casa Vârlova" sau stilul arab al atâtor case făcute cu 50 ani în urmă pe care le credeau în mod sincer românești, numai atunci ne dăm seama de ce fel de pregătire are nevoe cineva, ca să poată judeca și pătrunde o asemenea problemă de artă, după esența ei intimă și nu după vagi asemănări formale, care asemănări o prezintă fără suflul care o animează și-i dă farmecul originalității.

Trece apoi la Bufetul de la Șosea mutilat mai târziu de Casa Grădinilor cu consimțământul arhitecților din consiliul de administrație spre a satisface necesitatea unui grătar pentru fleici și mititei.

O transpunere evoluată scânteind de lumină și culoare, a foișoarelor domnești sau boerești. In vremea aceea cunoștea mai bine țara și izbutise să găsească înrudiri esențiale de amănunt, care ajutau, fără să denatureze, fondul de simțire românească.

La Școala Centrală problema se schimbă. Un subiect ce nu-și găsea corespondent în vechea arhitectură românească. Săli de clasă, deci ferestre largi. Un altul ar fi grupat patru-cinci ferestruici trilobate, împedecând lumina și nedând ideea unei săli de cursuri. iȘ nici un singur asc trilobat pe o asemenea lărgime n'ar fi mers. Din cosoroabele de lemn crestate din ferăstrău și larg sprijinite pe stâlpi a imaginat pragul superior al golului, cărui prag prin lățimea decorațiunei de faianță îi dă impresia de soliditate. Iar viața închisă și tristă de internat, a căutat s'o înveselească prin admirabila curte interioară, înconjurată de galeria cu stâlpi delicați pe care se sprijină arcaturi trilobate, și totul îmbrăcat în ornamentație de faianță policromă — o armonie de verde și albastru — și destul de mare această curte, ca să se poată aranja o grădină de flori și arbuști care să se îmbine cu arhitectură într'un tot feeric.

Din acest moment drumul este hotărît. De câte ori are libertate din partea clientului el urmează această cale. Ocaziunile sunt rari. In 1905—1906 execută Prefectura din Galați ; prima lucrare cu caracter administrativ ce i s'a dat cu care ocazie a lărgit cercul elementelor încetățenite în artă românească. In urmă execută mica locuință a prietenului său N. Petrașcu, Muzeul Stavropoleos și renovarea casei sale, cu care ocazie dă un exemplu admirabil de modul cum se poate îmbogăți un stil.

Coronamentul baroc al ferestrelor, sub influența meșterilor locali, cu 40-50 ani în urmă, mai ales la mahala, ajunsese la forme foarte variate și evoluate aș de mult în cât se apropiau de un arc trilobat. Mincu departe de a disprețui un efort național de originalitate, întocmai ca un compozitor muzical, a reluat tema a trecut-o prin prizma temperamentului său, și a dat interesantele coronamente de la cele două lucrări pomenite mai sus. Cam în acelaș timp este însărcinat

Cavoul familiei Cantacuzino.

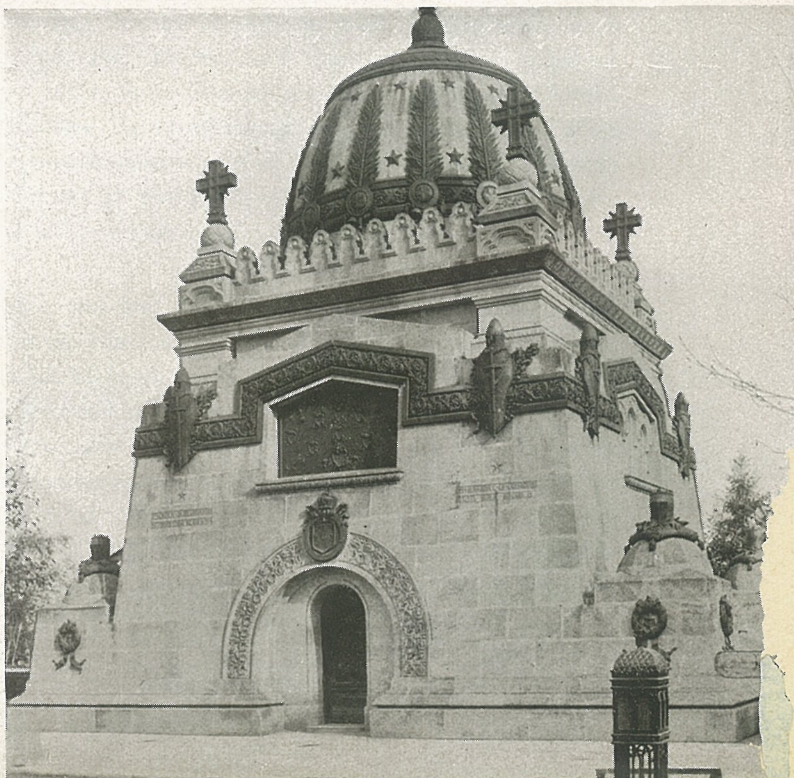

cu efectuarea planurilor „Băncei Comerțului" din Craiova în care scop face un voiaj la Berlin, unde, însoțit de nepotul său, cunoscutul critic și istoric de artă, Marin Simionescu Râmniceanu care se afla acolo la studii, vizitează principalele localuri de bancă. Curând după executarea planurilor, boala începe și face progrese repezi, cu toate îngrijirile date așa că în timpul execuției are nevoe de ajutorul tinerilor săi elevi Zagoritz și Iotzu, după ce cel dintâi îi servise ca desenator al acestui proiect.

Acestea sunt lucrările executate în stilul românesc așa cum și-l imaginase el.

A mai executat și patru proecte în acest sens. Cel pentru concursul „Camerei Deputaților", în asociație cu prietenul său Băicoianu, care nu știu cu ce va fi contribuit de vreme ce comisia de judecată compusă din Cerkez, Joly și Wallot spune în raportul prin care-i distinge cu premiul al III-a că „fațada cam simplă, are reminiscențe de arhitectură românească de vreme ce el singur n'a încercat niciodată așa ceva". Această lucrare a dispărut, și n'am putut afla nici o indicație asupra felului cum era concepută fațada.

Proectul pentru biserica Silivestru expus, până la clădirea nouei biserici de Petricu, în vechea biserică și dispărut după aceea.

Un proect pentru ministerul de război, care a existat la minister până în ajunul războiului și nici unul din arhitecții acestui departament nu s'au gândit să-l pue la adăpost, sau cel puțin să-l fotografieze. Am văzut la birou printre calcuri, fragmente din fațadă. Era cred, problema cea mai interesantă și mai grea ce-și propusese. Mlădierea elementelor arhitecturei românești și amplificarea lor spre a da impresia de forță, inerentă armatei. Forța reeșea din liniile generale ale lucrărei, din masivitate, din legătura solidă cu pământul iar identificarea precisă, din utilizarea în scop decorativ a elementelor de armament, munițiuni și mijloace de campament, simplificate până la o vagă asemănare, spre a deveni simple motive decorative.

Corpul de flanc îmi aduc aminte că avea o vagă asemănare cu corturile medievale ale comandanților de oștiri.

Și în fine proectul „Primăriei Capitalei" opera lui de maturitate, care urma să închee o activitate și să statornicească drumul unei renașteri.

A rămas un simplu anteproect, căruia spunea că trebue să-i aducă unele modificări de detaliu și unele simplificări. Trebuia să constitue un exemplu, de modul cum legenda întemeerii unui oraș în mâna unui om abil poate constitui elementul director al unei compoziții de arhitectură. Proectul acesta a făcut multe victime, în afară că lui însuși, i-a amărît ultimile zile ale vieței.

Neînțelegându-i-se fondul de gândire din care a eșit și care era specific acestei lucrări, el a dat naștere din cauza aceasta la acea aglomerație dezordonată de detalii și ornamentație, fatală atâtor lucrări așa zise românești.

Dar Mincu are încă două categorii de lucrări, în care avea toată libertatea și la îndemână întreg patrimoniul arhitectural al omenirei : Monumentele funerare și o serie de lucrări civile.

Pentru monumentele funerare nu putea găsi nimic corespunzător în trecutul românesc pentru o concepție monumentală. Voevozii și boerii se mulțumeau cu o piatră de mormânt mai mult sau mai puțin decorată, așezată în biserica de ctitorie. Lumea de rând își găsea odihna de veci în cimitir, cu o simplă cruce la căpătâi.

Trebuia deci altă orientare care să corespundă vanității inerente firei omenești. Născute din credința unei reveniri la viața actuală, monumentele funerare s'au conceput cu o durabilitate vecinică. Piramidele Egiptului, mausoleele arabe, dintre care cel al lui Mariah din Crimeea este cel mai apropiat de concepția lui, și mausoleul lui Teodoric, erau monumentele indicate ca motiv de inspirație pentru dorința de perpetuare a memoriei unui Cantacuzin, descendent al Byzanțului opulent, a unui burghez înstărit ca Gheorghief sau a unui principe autentic ca Dimitrie Ghica. Se vede clar o legătură strânsă între atmosfera exterioară a fiecăruia din ele și pașnicul și vecinicul adăpostit. Mincu a știut însă să dea o formă originală și o distincție care le depărtează enorm de corespondentele lor....

Clădirile cu caracter civil mai importante sunt : Casa Vernescu și Monteoru, care există și casa Dr. Vitzu dărâmată prin deschiderea B-dului I. C. Brătianu a cărei amintire se păstrează doar prin fotografia publicată în Analele Arhitecturei.

Dacă cercetăm arhitectura din trecut și activitatea arhitecților la noi vom constata că fiecare arhitect a rămas pe toată viața robul manierei din școală. Insuși Negrescu care după Mincu a avut cele mai multe medalii de aur în școală și era în general un arhitect cu serioasă pregătire, n'a putut toată viața eși din maniera pariziană care se formase în vremea aceea subt influența covârșitoare a lui Ch. Garnier.

Mincu însă, după cum am mai spus, nu era omul care poate

I. MINCU.
B-ca Comerțului Craiova.

Școala Centrală de fete. Intrarea principală.

fi dus de curent. Pentru casa D-rului Vitza întrebuințează renașterea franceză, stil neîntrebuințat în școală pe vremea lui și într'o interpretare cu totul personală. Eșită direct din pământ, fără intermediul unui soclu, cea ce la mulți provoca mirarea, cu un parter redus la un plan alb, cu golurile strict necesare, se îmbogățea prodigios la etaj și mansardă dând impresia unui copac cu rădăcina înfiptă solid în pământ, cu un trunchiu robust și cu o desfășurare bogată a coroanei.

La celelalte două locuințe problema se punea astfel :

Doi oameni bogați dintre care unul și intelectual distins, cu întinse legături în societatea înaltă a țărei, deci situații care cereu o casă cu fast și largă ospitalitate. Era ceva în mic din ceea ce a dat naștere splendidelor palate ale renașterei italiene. Către această renaștere s'a dus cu gândul și Mincu, mai ales către plafoanele Palatului Pitti pentru care el avea o deosebită admirație și din inspirația cărora avem bogatele plafoane, pline totuși de noblețe ale celor două locuințe de burghezi, inobilați în ochii posterității ce nu-i cunoaște ca atare, prin arta superioară a lui Mincu.

Arhitectul Ballu fiind însărcinat cu facerea planurilor Palatului de Justiție, cunoscut pentru lucrările sale anterioare de acest gen, a executat planul general de construcție, detaliile exterioare și decorațiunea sălei pașilor pierduți. Cu conducerea biroului de execuție și control a fost însărcinat Mincu, poate după recomandația însăși a lui Ballu. In timpul lucrărei, Ballu moare. Mincu prin această întâmplare are norocul a dota arta cu admirabilele plafoane ale sălilor de ședință și cu mobilierul așa de adequat subiectului și de o execuție ireproșabilă.

In afară de activitatea strict profesională, Mincu a mai avut în viața sa două ramuri de activitate, izvorâte din calitatea de arhitect însă nu de neînlăturat. Activitatea ca profesor, și activitatea ca membru și președinte al Soc. Arhitecților Români. Mincu din dorința de a-și servi țara nu precupețea ocazia de a fi folositor. Nici la școala înființată de „Societate" și nici mai târziu la Școala Statului n'a fost chemat din primul an. N'a refuzat însă să facă la Școala de Meserii un curs de technologia lemnului, unde execută cu elevii mobilierul Catedralei din Constanța și multe alte obiecte de mobilier și decorațiuni interioare cărora, adânca cunoaștere a îmbinărilor în lemn a fost așa de mult folositoare elevilor din acea vreme. Se păstrează caetul de sarcini pentru mobilierul Palatului de Justiție, tipic, pentru astfel de lucrări.

La înființarea Secțiunei de Arhitectură pe lângă școala de Belle-Arte cum i se spunea atunci, Sp. Haret fiind Ministru al Cultelor, Mincu nu este numit profesor. Și nici n'ar fi fost profesor dacă liberalii ar fi stat la putere încă 2-3 ani și tot Haret ar fi completat corpul profesoral. Căci liberalii n'au avut niciodată înțelegere pentru artă. Emil Costinescu, fiind invitat pe când era ministru de finanțe, la un banchet anual al Societății, dat în sala Capșa, în toastul său ca răspuns la sfioasele cereri de sprijin în revendicările profesionale, a declarat că „arta este o poliță cu scadență îndepărtată".

Numai venirei imediate a conservatorilor la putere și poate în special prietenului său Delavrancea, școala a avut norocul să-l aibă profesor. Profesoratul lui însă n'a putut da roadele pe care le-ar fi putut da în alte împrejurări. Școala era prost dotată. Fără bibliotecă și aproape fără profesori. Iar elevilor, liceele de pe vremea aceea le dădeau o

Şcoala Centrală de fete. Curtea interioară

foarte slabă pregătire artistică. Dacă n'ar fi fost elevii veniţi de la Şcoala Societăţei, cu care să se poată începe şcoala deodată cu toate secţiunile şi să se formeze mai din vreme o atmosferă de atelier, care prinde aşa de bine începătorului, Mincu ar fi perdut cinci ani de profesorat, deci până la începutul boalei numai 5-6 ani cu adevărat fecunzi.

Dar elevii vechei şcoale aveau, în afară de uşurinţa desemnului şi ceva noţiuni de construcţie, o destul de slabă cultură generală. De aceia era nevoit să insiste aşa de mult în corecturile lui, să refacă migălos explicând mereu logica lucrurilor, în întregime, proectul, storcându-şi creerul să şcoală dintr'o schiţă nenorocită un proect acceptabil. Era o deosebire enormă între schiţă şi proect. Cu metoda aceasta s'au executat în şcoală unele proecte care au făcut vâlvă.

In capul concurentului din lòje nu era însă nimic din ceia ce prezida pe urmă la desvoltarea proectului. Deabia după prima corectură se făcea în creer lumina cea adevărată. Erau diferenţe între schiţe şi proect aşa ca între o gură de cuptor şi un arc de triumf. Aceşti elevi când scapă de subt conducerea maestrului, nu mai văd fondul lucrurilor, ci numai forma şi aceea nu în liniile generale ci numai în amănunte şi în joc de linii şi siluete pe care le cred că au valoare prin ele înşile. De aceea nu se mai vede o casă Lahovary, o Şcoală Centrală, un Bufet, etc.

Şi din cauza acestora, critici neînţelegători sau neisprăviţi au tras concluzia că arhitectura lui Mincu era miniaturistică.

Activitatea lui Mincu ca membru al Societăţei Arhitecţilor anterior preşedinţiei sale, n'a fost activă. S'a alăturat mişcărei contra lui Lecomte du Noüy dar n'a iniţiat-o. Ca preşedinte a fost rugat să vie atunci când I. N. Socolescu a crezut că nu mai poate rămâne. A fost contrariat când a văzut că trebue să lupte ca să fie ales. A eşit la limită graţie primei serii de arhitecţi eşiţi din mâna sa, mi se pare şapte la număr. Altfel ar fi căzut. Căci ce conta marele lui prestigiu ca arhitect, corectitudinea lui, nobleţa lui de caracter, faţă de interese şi ambiţiuni nemăsurate!

Epoca de preşidenţie a fost o continuă luptă care mergea uneori până la intempestive propuneri pentru vot de blam. Şi pe ce motive aparente caragelești!

Dar boala se agravează şi puţina activitate de care era capabilă Societatea pe vremea acceea, nu o mai poate îndeplini. I se dă preşidenţia de onoare şi cu aceasta odihna. dacă odihnă se poate numi cele câteva luni ce mai avea de trăit. In noaptea de 9 spre 10 Decembrie, cam pe la 3 din noapte în anul 1912 o telegramă din partea Societăţei, vestea că în fine odihna cea deplină şi vecinică a sosit.

Imi amintesc de la înmormântare o scenă care m'a impresionat şi care nu este din cele protocolare. Aşezat pe pământ în cosciug, lângă mormânt lumea făcând cerc în jurul cosciugului, şi nepotul său poetul Duiliu Zamfirescu cu prestanţa lui de colonel dând ordine groparilor. De undeva din spate, se strecoară aplecată înainte, servitoarea care-l îngrijise cu devotament, şi-l urmărea discret din umbră prin casă să nu i-se întâmple ceva, îngenunche în faţa cosciugului, îşi făcu cruce, sărută icoana apoi mâna rece, cu degete lungi acea mână care însufleţise atâtea opere de artă, şi ridicând icoana s'a strecurat discret în umbră. A fost singura îndeplinire a datinilor la care el ţinea aşa de mult.

SP. CEGĂNEANU

Arh. SIMION VASILESCU

MINCU
văzut de un fost elev al său

Apostol al artei româneşti, Ioan Mincu întruchipa un caracter de bronz, cu o fire *delicată şi sensibilă de artist.*

L-am cunoscut în anul 1898, la judecata lucrărilor elevilor şcoalei Naţionale de Arhitectură, după primul an de studii dela înfiinţare — mai bine zis, după un an dela trecerea şcoalei particulare a Soc. Arhitecţilor Români la Ministerul Instrucţiunei Publice, Cultelor şi Artelor, ca secţie a şcoalei de Belle-Arte. La trecerea şcolii la Minister, s'a ţinut un concurs de admitere, între elevii fostei şcoli de Arhitectură, absolvenţii Liceului fără bacalaureat — bacalaureaţii au fost admişi în şcoală, fără concurs — şi absolvenţii a 6 clase de Liceu. Intre toţi aceşti concurenţi, în număr de 150, au reuşit 46 candidaţi din cari 18 admişi provizoriu.

Cu aceşti 46 de reuşiţi la concursul de admitere, plus 14 bacalaureaţi, s'au început cursurile Şcoalei de Arhitectură, în toamna anului 1897, cu profesorii Ermil Pangrati, Kirilov, arh. N. Mihăescu, sculptorul Georgescu, Director fiind pictorul Mirea.

Prin conferinţele ce se ţineau la matematici, şi în deosebi la cursul de geometrie-descriptivă, predat de regretatul şi iubitul profesor Ermil Pangrati, care ţinea fişe individuale, s'a putut face o selecţie riguroasă a meritului şi aptitudinilor fiecărui elev. Această scrupuloasă procedare, a avut ca urmare, retragerea celor mai slabi, aşa că la finele primului an şcolar, al şcoalei oficiale, din 60 elevi cari au început cursurile, au rămas numai vreo 40.

Trebuia o examinare tot aşa de riguroasă şi a lucrărilor arhitecturale, conduse de regretatul profesor-arhitect N. Mihescu şi desemnului ornamental, de sub conducerea sculptorului Georgescu.

Pentru judecarea acestor lucrări, aranjate într'o expoziţie pur şcolară, a fost ales arhitectul I. Mincu.

După impresia ce o citeam în atitudinea profesorilor noştri, Mincu se bucura de un prestigiu deosebit şi părea a fi tot atât de sever şi scrupulos în judecata sa, ca şi profesorul Pangrati. Toţi aşteptau cu nerăbdare şi eu, mărturisesc, cu o oare care teamă, rezultatul acestei judecăţi, mai ales, că era vorba şi de o clasare a elevilor. Se judecau lucrările vechilor elevi ai şcoalei Arhitecţitlor Români, cu 1-5 ani de studii, plus acest prim an al şcolii oficiale, cari aşteptau o clasare superioară celorlalţi elevi ; se judecau lucrările Bacalaureaţilor şi a unor elevi cu un an sau doi de facultate; deci, din această diversitate de pregătire, se căuta o clasificare justă şi echitabilă.

Iată de ce, emoţia ne stăpânea pe toţi, în aşteptarea „verdictului''.

Judecata s'a făcut, dreaptă şi echitabilă şi spre marea noastră mulţumire, am aflat, că Mincu, care urma a ne fi profesor de arhitectură, s'a arătat mulţumit de ce constatase în lucrările noastre, mulţumire pe care a exprimat-o aşa de bine în fraza de atâtea ori, citată de foştii lui elevi :

„Cu băeţii ăştia, fac treabă !''

Era cuvântul de îmbărbătare, de care aveam nevoe, în momentele acestea de confuzie a meritelor, a stilurilor ce întrebuinţam în compoziţiile noastre şi diversitatea pregătirei noastre, la intrarea în şcoala oficială.

*
* *

Mincu avea nevoe de un desenator, lucra pe atunci cavourile Ghica, pe terminate, Eugen Stătescu şi altele ; m'a ales pe mine, probabil, pentru că eram cel mai bun elev al cursurilor predate de Pangrati, geometria-descriptivă, teoria umbrelor, stereotomia şi perspectiva, pe care o pusesem în aplicare la unul din proiectele judecate de Mincu.

Am fost prezintat lui Mincu şi propunerea ce mi-a făcut, am primit-o ca o onoare, şi cu o vădită emoţie.

Mi-am zis, noroc ! probabil că mai era şi altceva decât noroc, era ochiul maestrului care citea bine în modestele mele proecte — n'am fost niciodată mare desenator — din cari se citea un spirit pozitiv, raţional, studiind şi desenând corect fără prea multă fantezie. Talent avea el, de la mine se cerea să-l înţeleg şi să-l secondez bine. L-am secondat 7 ani şi 9 luni, 3 ani ca elev şi restul ca arhitect-diplomat.

Trăind în apropierea lui aproape 8 ani, am prins ceva din viaţa lui Mincu şi din maniera lui de lucru.

Sunt unii oameni, cari impresionează de la prima vedere şi nu-i mai poţi uita ; pe Mincu, l-am iubit şi adorat tot timpul şi nu m'am despărţit de el toată viaţa.

Mincu avea biroul în palatul Justiţiei la antresolul dinspre Biserica Domniţa Bălaşa.

Rămăsese aci, după terminarea lucrărilor palatului Justiţiei, ale căror director a fost şi a continuat până în anul 1904 când, înfiinţându-se secţia IV a Curţii de Apel, a fost nevoe de antresol.

Ne-am mutat cu biuroul pe Str. Franclin într'o prăvălie.

In altă parte voi descrie perioada aceasta din viaţa lui Mincu şi lucrările făcute în acest timp.

Un studiu asupra profesorului - arhitect Ion Mincu, fondatorul temeinic al şcoalei de Arhitectură românească, tre-

bue să cuprindă viața și operile sale. Viața lui Ioan Mincu se oglindește în opera distinsului său prieten, om de litere, Nicolae Petrașcu : „M a r i n G e l e a". Contemporan, tovarăș de călătorii, el însuși un admirator al Maestrului. Ca orice adevărat artist, Petrașcu, înțelegea superioritatea sufletească a acestui mare artist și cu multă evlavie l-a zugrăvit în romanul său „Marin Gelea" care nu e altul decât Ion Mincu. Citind pe Marin Gelea înțelegi din ce aluat era plăzmuit Mincu.

Despre viața lui Mincu, se mai poate scri multe și elevii lui au încercat și încearcă încă, să adaoge cele ce știu despre el, din viața de atelier, din contactul cu el și din auzite.

Nimeni nu va putea vedea pe Mincu într'o icoană sublimă ca cea zugrăvită de Petrașcu în „M a r i n G e l e a" al său. De aceea, cred că se impune să trecem dela viața anecdotică și să intrăm în analiza operei lui Mincu.

Se înțelege, că această latură a studierei lui Mincu, este mai grea, și spre a fi redată, trebuesc adevărate monografii a fiecărei lucrări ; iar publicarea acestor monografii, este costisitoare și trec peste puterile unui singur om.

Credinciosul și devotatul său prieten, Nic. Petrașcu, în lucrarea sa „I o a n M i n c u", pe lângă descrierea vieței personale a artistului — descriere care trece dela nota veselă și amuzantă a vieței lui Mincu în tinerețe, la nota tristă a sfârșitului vieței sale, — a strâns și publicat o parte însemnată din lucrările sale.

In rândurile ce urmează, voi încerca să prezint pe Mincu ca arhitect la lucru.

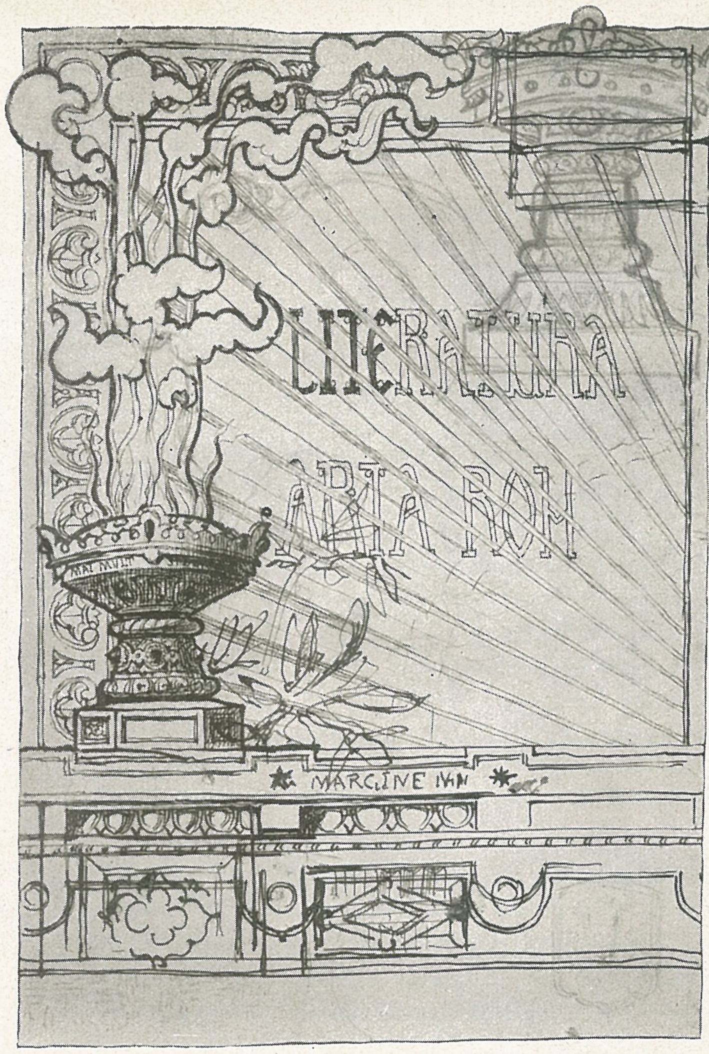

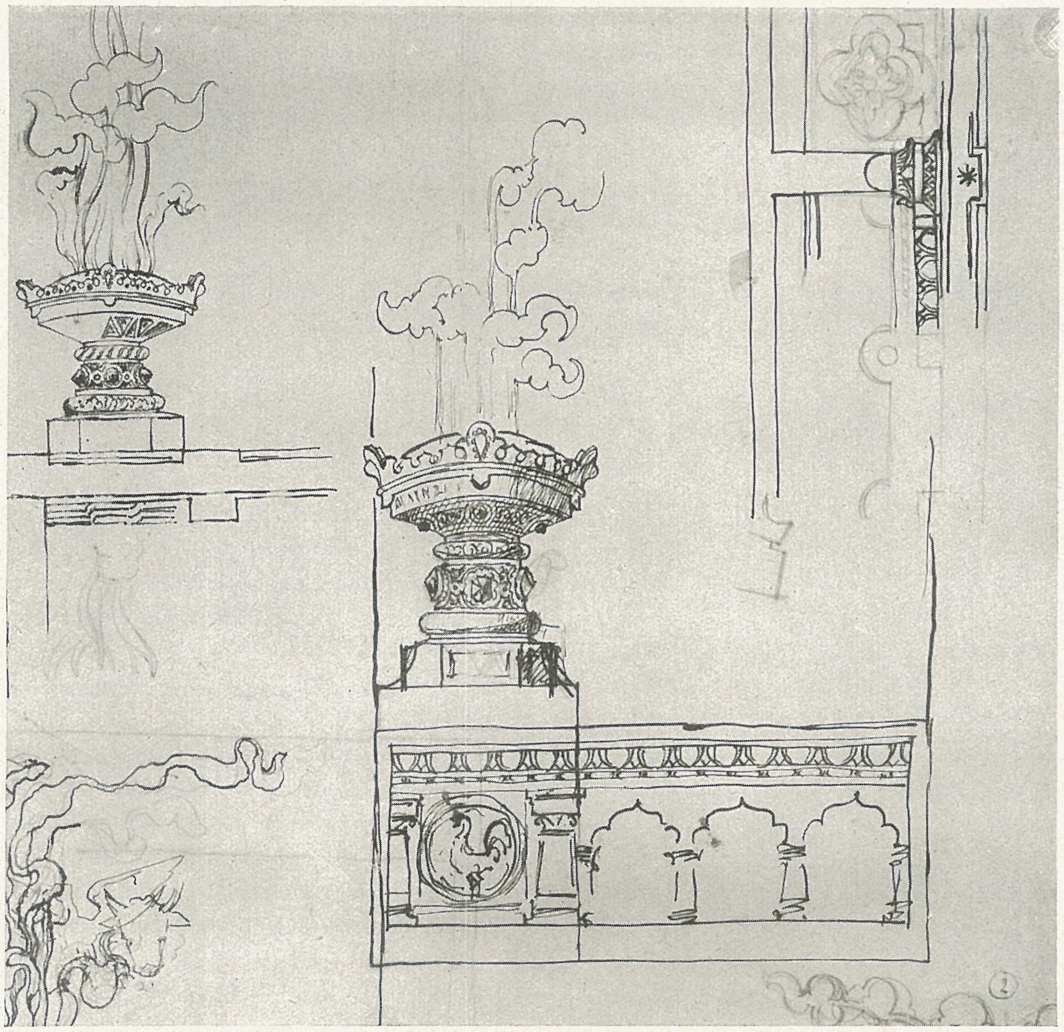

Schițe coperta revistei Arta și Literatura Română.

Cum lucra Mincu ?

Intre lucrările executate de Mincu, în prima perioadă, de când am intrat în biuroul său, la cari am lucrat şi eu, figurează :

Releveul Bisericei Stavropoleos, 14 planşe mari, lucrate în peniţă.

Cavourile din Cimitirul Belu, al Familiei Ghica, care era pe sfârşite, afară de bronzurile decorative, atributele, etc., cari la intrarea mea în biuroul lui Mincu, erau puse în lucru.

Cavoul Eugen Stătescu,

Cavoul Evloghie Gheorghieff,

Cavoul Familiei Cantacuzino,

Cavoul Familiei Simionescu-Râmniceanu, în Cimitirul sudic din Focşani,

Palatul Prefecturei Covurlui,

Faţada Ministerului de Războı,

Casele sale proprii din Str. Mercur, azi Dimitrie Sturdza, — transformări şi adăogiri, şi

Primăria Capitalei.

Mincu, era în plină vigoare, era încă tânăr, în deplină putere de creaţie inspirată.

Il văd, în biroul lui din Palatul Justiţiei, suflecându-şi mânecile, cântând sau fluerând arii şi crâmpee de arii din operele clasice.

Mincu, cânta când compunea, ceea ce confirmă şi Petraşcu. Adesea, în discuţiile despre artă, avute cu Clavel şi Van-Saanen care, înainte de a pleca la Paris, a trecut puţin prin biroul lui Mincu, dela Palatul Justiţiei, susţinea că liniile de arhitectură, cari ar imita ritmul muzical al unei arii frumoase, ar da profilele cele mai proporţionate, cele mai reuşite ca valori de umbră şi lumină.

Mincu lucra cu toată ardoarea artistului amorezat de arta lui.

Când se aşeza la lucru, nu-i plăcea să fie întrerupt. Era foarte plictisit, când primea vreo vizită la biurou, chiar când D-na Mincu, — pe care alţii, au văzut-o urcată pe planşeta maestrului pe când lucra, — venea cu vreun neam, Mincu plictisit de a fi întrerupt, îi invita plin de amabilitate, vis-a-vis, la bufetul Palatului Justiţiei, şi după ce-i trata cu ceva, îi abandona, şi se reîntorcea la planşeta sa.

Schiţe pentru faţada Ministerului de Războı.

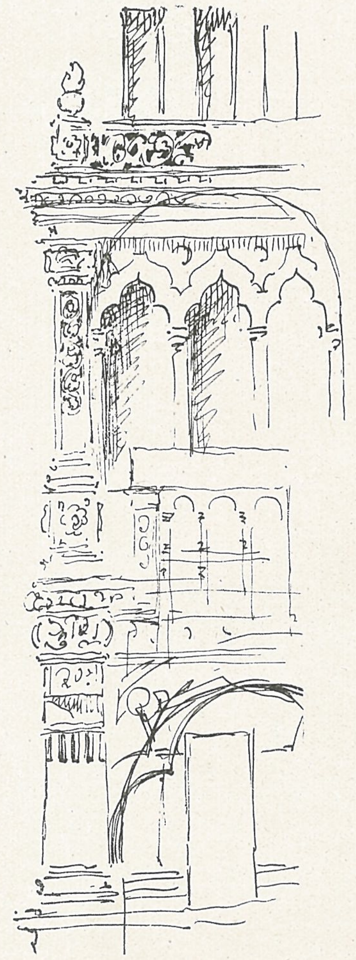

Cum compunea Mincu. Izvoare de inspiraţie.

In compoziţiile sale, Mincu se documenta, pleca adesea dela un lucru cunoscut şi ajungea prin interpretare, stilizare şi armonizarea detaliilor la compoziţiuni admirabile.

Friza Palatului Prefecturei de Covurlui, din Galaţi, care rupe complect cu regula clasicismului, suprimând arhitrava, nu este altceva, decât interpretarea artistică, bine armonizată, a diferitelor decoraţiuni ce se găsesc în frizele caselor ţărăneşti din judeţele Buzău, Vâlcea şi altele.

Decoraţiuni executate în tencueli, de o grosime de 1½-2½ cm. aplicate pe fondul format de suprafaţa peretelui. A-

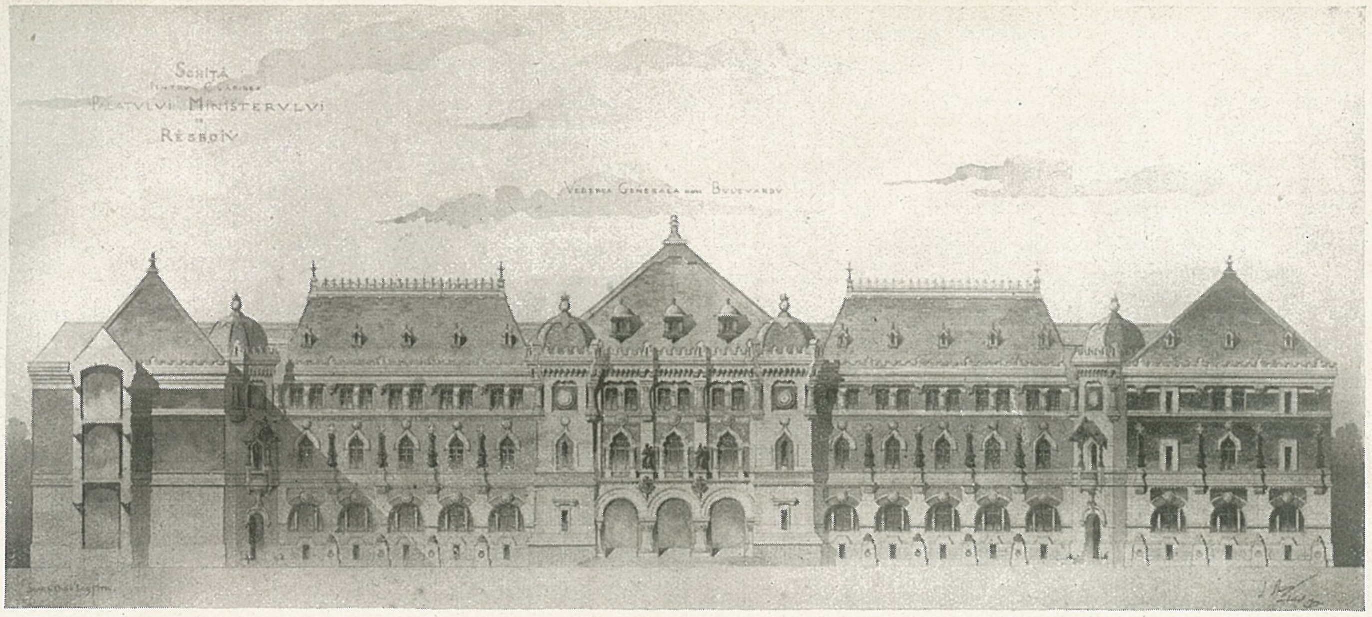

Schiţă pentru faţada Ministerului de Războiu.

desea, încadramentele ferestrelor şi uşilor sunt executate în acelaş mod.

Ornamentele geometrice, astfel tăiate în tencuială, formează o adevărată sculptură, plină de gust, văruită alb, lăsând jocul umbrei şi luminei, sau policromată sau numai colorată simplu.

Mincu a interpretat în piatră această friză ţărănească; punctul de plecare era simplă documentare, dar cât de distinsă interpretare şi aplicare şi mai ales cât curaj, să aplici la un palat o simplă friză a unei case ţărăneşti!

Floronii Palatului Administrativ din Galaţi, reamintesc floronii palatului Dogilor din Veneţia, dar cu o altă formă şi valoare.

Artiştii, când compun, se stimulează în diferite chipuri.

Pentru Mincu, muzica şi fumatul erau stimulente când compunea şi îşi chema muza... inspiraţia.

In compoziţii, valoarea umbrelor era secretul cel mare al reuşitei lucrărilor lui Mincu.

In primul rând, îngrijea ansamblul, apoi părţile principale, masele, golurile, apoi venea cu detaliile decorative, pe cari le trata aşa fel, ca să nu se confunde cu motivul din care făceau parte şi căruia şi erau subordonate ca valoare de umbră.

Incadrarea, apoi reîncadrarea cu valori de umbre mai slabe în bogăţia dulce, masa. Nu fugea de masele albe, şi punea în mare opoziţie golurile, spre a da scară lucrărilor sale.

Candelabrele împărăteşti [1]) dela catedrala din Constanţa, o splendoare de bogăţie bizantină, cu decoraţiuni în emaii şi pietre scumpe, au ca punct de plecare — după părerea mea, — un sfeşnic împărătesc roman din secolul al XII. (vezi Henri Mayeux, Composition Decorative, pag. 235 figura 177).

Ospelul Comunal are cele 2 intrări în curte — ganguri — ca la Hotel de Ville din Paris şi pilonii din faţada principală — după părerea mea — având ca punct de plecare faţada catedralei din Pavia, lângă Milano. Dacă acestea sunt punctele de plecare, câtă deosebire este între aceste şi opera executată prin interpretarea şi stilizarea motivelor adoptate.

Armonizarea, proporţiile, originalitatea detaliilor, fac de nerecunoscut motivele dela cari şi-a luat inspiraţia şi dau lucrărei întreaga originalitate.

Ca reguli de compoziţie, am observat cu câtă grije Mincu îşi alegea „partiul", apoi cum menaja spaţiile albe, masele, ca apoi prin contrast, între suprafeţele plane şi goluri, să în pună valoare o fereastră, o intrare, etc.

Prin contrast, între simplitatea câmpurilor şi bogăţia detaliilor unui motiv principal de portal, fereastră, etc. reuşea să scoată tocmai efectul necesar.

Adesea, pentru a da scară compoziţiilor sale, punea în contrast motive de mici proporţii, alături de goluri mari. Incadrarea şi opoziţia felului de încadrare, adâncimea diferitelor planuri, dau valoare diferitelor motive prin umbrele ce le proiectează.

Cu aceste reguli de compoziţie, lucrările lui Mincu, pline de amploare şi armonie, nu mai au nici o asemănare cu motivele ce i-au servit la origine ca documentare, şi pe cari abia ţi le reamintesc în mod discret şi aceasta numai unui fin observator şi cunoscător.

Interpretarea documentelor artei noastre, este un apanagiu al firilor distinse ale artiştilor născuţi, iar nu făcuţi fie pentru muzică sau pictură, fie pentru arhitectură sau artă decorativă.

Lipsa de interpretare pricepută, duce la copierea fidelă a motivelor.

Cum schiţa Mincu?

Mincu avea respect de foaia de hârtie albă, el creiona şi schiţa cu mâna liberă, primele contururi pe hârtie mototolită, pe petice de hârtie de împachetat, pe plicuri, etc. Câteva exemplare, destinate coşului, le-am strâns şi le-am păstrat cu sfinţenie, în aşteptarea momentului, de a le da la lumină, însoţite de gândul şi aprecierea mea. Le reproducem.

Din ele se poate vedea punctul de plecare al câtorva lucrări importante:

Coperta Revistei Literatura şi Arta Română;

Cavoul Ghica;

Cavoul Gheorghieff;

Cavoul Cantacuzino;

[1]) Analele arhitecturei, anul III No. 9 şi 10, publică aceste sfeşnice împărăteşti iar mobilierul catedralei din Constanţa, s'a publicat în anul III, Nr. 5 şi 6, 7 şi 8, 9 şi 10.

Ministerul de Război, (transformare) și adaptare a clădirei unde era Marele Stat Major, și mai apoi școala superioară de Război) din B-dul I. C. Brătianu, (azi Ministerul Aerului și Marinei).

Palatul Ospelului Comunei București.

Palatul Prefecturei Covurlui și altele.

Adesea, după ce creiona, contura cu creionul sau cerneală și fixa formele mai reușite, apoi când totul era trecut prin prizma imaginației lui, și exteriorizat prin diferite crochiuri și schițe, începea să execute schița la scară, adesea 5 mm. pe carton bristol sau calc; atunci intra în funcție teul și echerul, făcând chiar proiecțiuni parțiale, pentru a fi real.

In urmă, lucra câteva detalii și trecea schițele și studiile desenatorului să le pună la scară.

Cum studia Mincu proiectele ?

Mincu, după ce-și făcea schițele, după prealabile creionări, căuta desenatori pentru studiul proiectului. Așa că munca de planșetă, o lăsa pe seama altora; totuși, îi ținea de scurt, căci desenatorii forțau adesea linia, nefăcând proiecțiunea justă a planului, procedare, care, în lucrările de cavouri, în special, unde sunt cupole și aplicele lor, dacă nu se proiectează just fiecare parte, se poate ajunge la fațade neexecutabile.

Intre acești desenatori, pomenesc aci pe Clavel, plin de talent ș iinspirație, care a lucrat la cavoul Gheorghieff; pe Sarvasy, care a lucrat puțin la cavoul Gheorghieff și mi se pare la Primăria București. Eu l-am secondat, dela venirea mea în biroul lui, la toate lucrările, d,ar mai cu seamă, la cavoul lui Eugen Stătescu, Cantacuzino, Palatul Prefecturei Covurlui, și altele.

Releveul Bisericei Stavreopoleos, a fost executat în întregime numai de mine, sub supravegherea și îndrumarea Maestrului. Sub direcția lui Mincu, am studiat planurile stereotomice la următoarele lucrări :

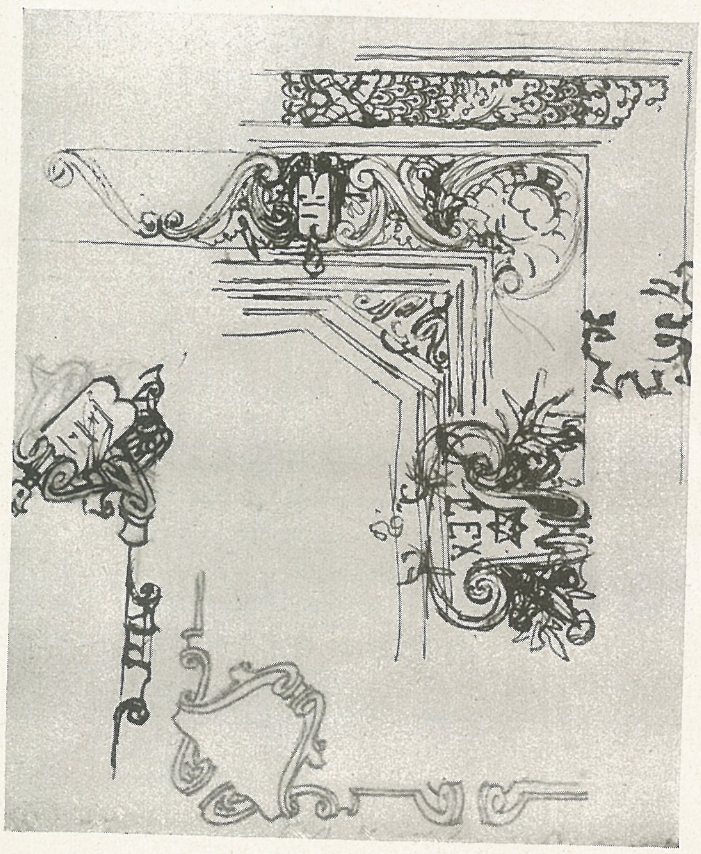

Schiță cu tavanul dela Palatul Justiției.

Cavoul Eugen Stătescu, Evloghie Gheorghieff, Cantacuzino, Simionescu-Râmniceanu și Palatul Prefecturei Covurlui.

Stereotomia învățată în școală, cu regretatul Pangrati, care m'a distins cu media cea mai mare, m'a făcut apt pentru a face față stereotomiei lucrărilor în piatră, proectate de Mincu, care cunoștea bine stereotomia și adesea, în discuțiile ce aveam, el avea dreptate; vedea bine în spațiu.

In special la cavourile lui Mincu, cele mai grele pietre de tăiat, erau cele dela îmbinarea cupolei Bizantine pe trunchiul de piramidă, — grele de tăiat și executat, erau pietrele de la trigoane și cupolă, sau cele de la întâlnirea arcurilor bolței. Mincu, participa, cu multă competință la studierea amănunțită a detaliilor stereotomice.

Devizele și antemăsurătoarele, le lăsa pe seama unui Metreor, în special arhitectului I. Seewald, fostul Arhitect-ajutor, la Palatul de Justiție — lăsat apoi cu arhitectul Palatului Justiției, (Seewald, mai funcționa și ca arh. al Palatului B. N. R. cumnat cu constructorul Schmitz, tatăl colegului nostru, Arh. Schmitz).

Cum studia Mincu detaliile.

După scara 1-2 cm. la detalii de 5-10 cm. și apoi în mărime naturală pe planșetă sau pe arie, la șantier.

Arhitectura noastră funerară, nu va depăși multă vreme cele 5 monumente funerare din Cimitirul Belu și cel dela Focșani, operele lui Mincu; compozițiile acestea sunt neîntrecute. Nu cunosc în alte cimitire celebre din Europa, ca cimitirul Central din Viena, Père Lachese din Paris, cimitirul monumental din Milano și altele, cavouri de valoarea cavourilor lui Mincu. Monumentul Ghica, prin liniile sale sobre, exprimă liniște și așezare veșnică.

Alfa și Omega „Inceputul și sfârșitul", făclierele cari dau impresia că ard neîncetat smirnă și tămâe, a căror miresme se înalță la cer ,odată cu sufletul și gândul nostru cucernic. Macul simbolul somnului de veci, odihna de totdeauna și alte simboluri, căci Mincu, gândea, simțea și prin forme și simboluri, dădeau viață și expresie materiei din care clădea operile sale.

Cei patru evangheliști dela cavoul-capela Evloghie Gheorghieff, executați de sculptorii Storck și Späthe, au fost toți executați sub corecturile directe ale lui Mincu. Vizitând pe Storck în atelierul său, în timpul modelării celor 2 evangheliști atribuiți lui, mi-a spus : „E greu să-l mulțumești, dar cunoaște bine epoca în care își așează compozițiile lui. Cu Mincu faci școală. Cei 4 evangheliști sunt reușiți".

Modenatura.

Arta profilelor, ciubucelor, era cultivată cu deosebită grije de Mincu; fiecare ciubuc juca un rol și după rolul și locul ce-l ocupa, în compoziție, era mai puternic sau mai ușor. Jocul umbrelor era preocuparea lui Mincu. Dovada unor îndelungi studii și observații.

Mincu dădea valoarea, fiecărui profil, și nu se găsește în compozițiile lui, ca ciubucele să nu aibe importanța lor, cum se întâlnește des la alte arhitecturi. Apoi întâlnirea ciubucelor de alt profil, nu se făcea decât pe aceleași linii.

Mincu, pentru a forma un ciubuc, trăgea o serie de linii orizontale, de depărtări variate și apoi încerca pe ele profilele; apăsa creionul pe linia ce trebuia să dea umbră, și astfel determina profilele.

Mincu antreprenor.

Mincu a fost și antreprenor. Ca și alți arhitecți tineri, a fost și el silit să urmeze „obiceiul locului" și a primit să execute și antrepriza clădirei Dr. Vițu, cu ale cărei planuri a fost însărcinat. Dar tot după obiceiul locului, pe care Mincu probabil nu-l cunoștea bine, Dr. Vițu nu-i plăti ultimele 2 rate, așa că urmă de aci o pagubă, care îl înspăimântă pe Mincu, și îl făcu să se ferească de antreprize. Când Eugen Stătescu, îi ceru să execute cavoul Stătescu, cu toate insistențele lui Mincu de a scăpa de această „nenorocire" veni la mine — eram în primul an în biroul său — și îmi spuse că trebue să fac situație, etc., căci n'a putut scăpa de Stătescu. In realitate, a fost o executare în regie.

Mai apoi, când eu silit de vitregia vremurilor, apucai drumul antreprizei, Mincu mă deplângea pe la toți câți mă cunoșteau, că sunt un om pierdut, că voi pierde bani, ce mă pricep eu la antreprize, că mă voi nenoroci, și e păcat.

Adevărul este că Mincu nu avea de lucru în acea epocă, altfel nu l-ași fi părăsit.

Mincu și antreprenorii.

Cu toate aceste, Mincu era foarte avar cu antreprenorii, din spirit de economie aplicat la însărcinările ce avea, ca și la viața sa particulară. In schimb, antreprenorilor li se dădeau detalii studiate în cele mai mici amănunte de construcție, detalii de execuție în mărime naturală.

Li se dădeau liste de comandă pentru lemnărie, fierărie, pietrărie, etc. așa că antrepriza nu avea decât grija de a comanda materialele prevăzute de proiect, a angaja meșterii și lucrătorii necesari, a căror conducere pe șantier o făcea tot Mincu sau ajutorii săi ; rămânea antreprizei numai supravegherea și plata.

Era culant în facerea și plata situațiilor, și când se convingea că antreprenorul are dreptate, n'o precupețea. E de prisos să mai spun că era de o cinste exemplară, apoi devizele lui Mincu, nu erau întrecute nici cu 10%. Palatul Prefecturei Jud. Covurlui din Galați, n'a trecut devizul nici cu 4%.

Cea mai mare greutate de care se lovea Mincu în execuția lucrărilor, era lipsa de maiștri capabili. Din această cauză, stătea personal și arăta lucrătorilor, nu fără a se enevra, fiecare formă, culoare, etc. Sculptorii Storck, Spăthe statuari și Ditz ornamentist, primeau cu plăcere și interes corecturile lui Mincu. Plafonul sălei de serbări al Palatului Prefecturei Covurlui, a fost zugrăvit după ce modelul în natură a fost colorat sub indicațiile personale ale lui Mincu.

Mincu judecându-și propriile sale lucrări.

Când a terminat Palatul Prefecturei Covurlui, în ziua inaugurărei de către Prinții Moștenitori, 27 Aprilie 1906, foștii noștri suverani iubiți, Regele Ferdinand și Regina Maria. Mincu, trecându-și în revistă lucrarea, atât interioarele cât și fațadele, a exclamat : „Nu e așa de rea !" La mirarea mea care eram mulțumit de reușita complectă a lucrărei, la care cu mărinimie, Mincu m'a trecut pe documente și placa comemorativă ca Arhitect-Ajutor, el îmi replică :

„E greu arhitectule, când vrei să faci ceva original ! Prefer o lucrare originală slabă, decât o copie distinsă". Acesta este un principiu de creator de școală !

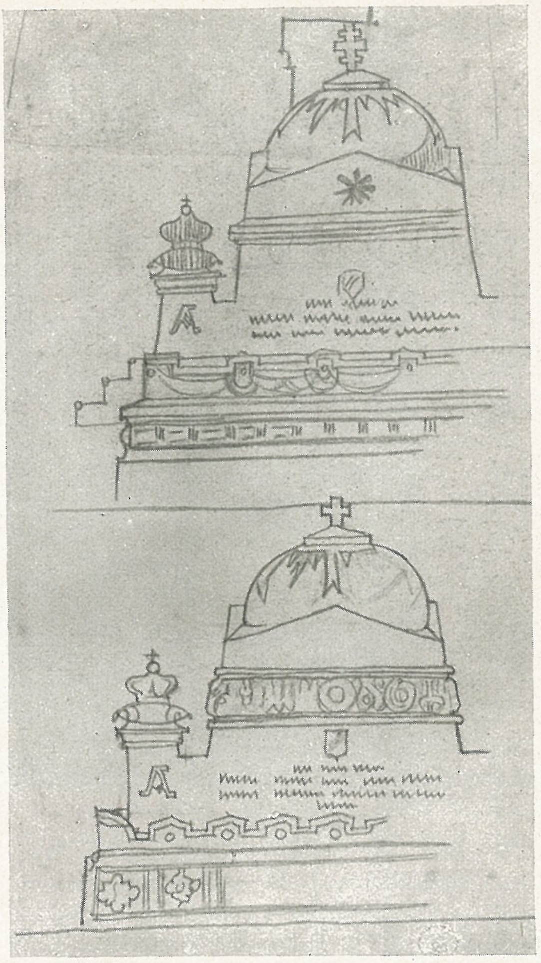

Schițe pentru Cavoul Cantacuzino.

Mincu profesor.

La primul banchet aniversar al Soc. Arhitecților Români din 27 Februarie 1892, la care au luat parte 29 membri, activi asociați și onorifici (vezi analele Arhitecturei anu III, pag. 44), banchet prezidat de Arhitectul Alex. Orăscu — avea 75 ani, pe atunci — Mincu, în cuvântarea ținută, marca sufletul și menirea sa, concretizate în următorul scurt toast : „Azi nu se vorbește decât de școala franceză și germană,

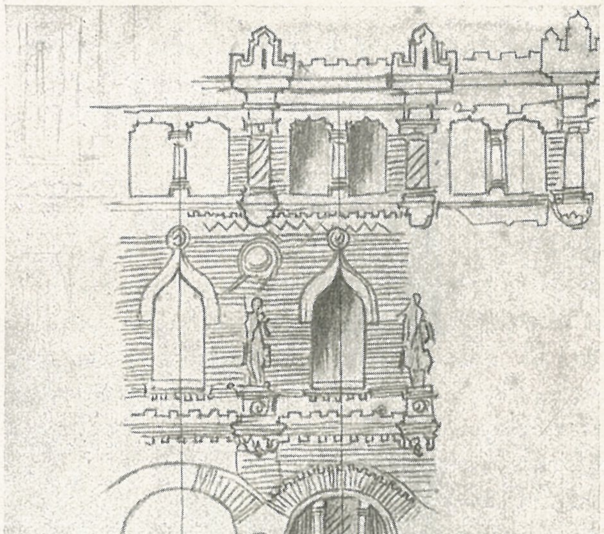

Schiță pentru fațada Ministerului de Războiu.

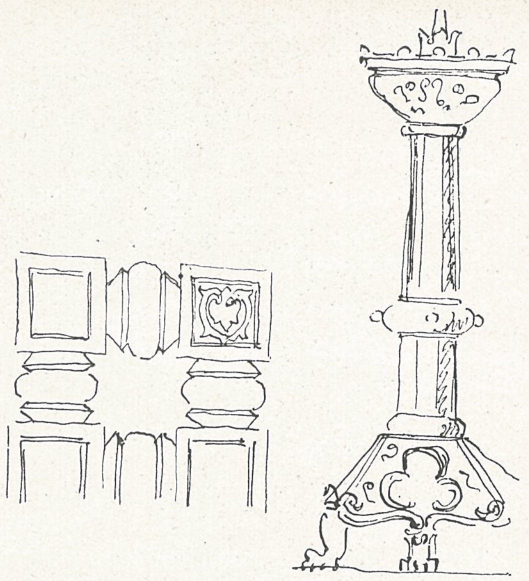

Schița unui sfeșnic pentru Catedrala din Constanța.

deci închin pentru arhitecții viitorului nostru, cari vor vorbi, numai de Școala românească".

Vorbe profetice ! In acelaș an, toamna, s'a înființat școala de Arhitectură a Soc. Arhitecților Români, care a funcționat 5 ani, 1892-1897, când a fost trecută la stat, sub denumirea de : „Școala Națională de Arhitectură" atașată ca secție școalei de belle-arte din București.

Despre acest act al Societății Arhitecților Români, s'a scris și se va mai scrie, formând un punct de onoare pentru arhitecții români, cari au susținut școala din propriile lor resurse. Numele arhitecțlior Socolescu, Sterian, Dobrescu, Ing. Pașcanu și alți profesori și susținători ai școalei vor sta cu cinste pe postamentul acestui monument, de inițiativă privată românească.

In anul 1989, Mincu a judecat lucrările elevilor, executate în primul an al școalei oficiale sub profesorii : arhitect N. Mihăescu pentru proecte și sculptorul I. Georgescu, pentru desemnul ornamental ; iar pentru proectele de stereotomie, teoria umbrelor și perspectivă, profesorul inginer Ermil Pangrati, pentru matematici, profesorul Kirilov și alții.

In introducerea acestei descrieri, am arătat cum a judecat Mincu lucrările executate în acest prim an al școalei oficiale, când ca concluzie a esclamat : „Cu băeții ăștia, fac treabă !"

Numit profesor de arhitectură, Mincu a început lucrările cu elevii săi, în toamna anului 1898 ; după clasificare, făceam parte, împreună cu alții din anul al III-lea, ținându-se seama și de anul făcut de mine la școala Societăței Arh. Români.

Mincu a început cu ordinele după Vignola pentru începători și anul II și cu aplicațiunile ordinelor, pentru anul III, având ca prim program, „Un corp de gardă" în Doric. Mincu punea mult temei pe studiul clasicului, pentru formarea ochiului, învățarea proporțiilor și desvoltarea gustului de frumos și real.

Personal, în cursul studierei acestui proect, am trecut prin grele momente ; abia intrasem în biroul lui Mincu — cum arăt în introducere — în cursul vacanței, făcusem mici lucrări, de care Mincu se arăta mulțumit, acum când trebuia să vadă ce pot, mă stăpânea o teamă, că voi fi judecat ca element slab. Mulți din colegi, erau aspru certați de Mincu, și adesea le adresa drept calificative, cuvinte grele, dar pentru că punea mâna pe creion și le arăta cu folos, toți elevii, sufereau acest regim ucenicesc. Corpul de gardă proectul meu, fu menționat, eu răsuflai ușurat, trecusem Rubiconul.

Citez din Universul Literar No. 29 din 15 Iulie 1928, în care a fost comemorat Mincu, pentru a ilustra opera lui Mincu ca profesor.

„In al 2-lea an al școalei, primul an de profesorat al lui Mincu, concepția arhitecturală a proiectelor noastre a luat o nouă înfățișare, multe din deprinderile naive ale elevilor fură pe rând — când cu bunătate, când cu străşnicie — înlăturate și înlocuite cu un spirit serios de auto-critică, atât de greu de posedat și atât de necesar artiștilor, cari înainte de a fi judecați de alții, trebuie să se poată judeca ei înșiși". Pentru a obține aceste rezultate, i-a trebuit muncă și metodă.

Dela clasic trecurăm la compoziții în alte stiluri mai ales românesc, utilizând motive de pe monumentele vechi și vechile palate voivodale, case și motive țărănești.

Dintre concursurile interesante menționăm „Arcul de Triumf" din Piața Victoriei, la care unsprezece proiecte, nu semănau unul cu altul. Interesant în acest concurs, este faptul că de unde arcurile de triumf se concepeau numai în clasic, atelierul lui Mincu a conceput schițele în stil romanic și românesc. Cele mai slabe schițe, sub îndrumarea maestrului și talentul elevilor, au dat cele mai originale proiecte.

Sunt dator să relevez că Mincu, ținea să iau parte la toate concursurile, și când absentam dela vreunul, cu gândul să vin la curent cu cursurile teoretice și mă găsea la biurou în zi de schiță, eram părintește mustrat. Concluziile acestui gest, le las în seama cetitorului.

Cu toată asprimea profesorului în timpul corecturilor, el își iubea elevii, iar elevii l-au divinizat, l-au adorat ca pe un apostol ; mai târziu, au luptat, apărând drepturile maestrului lor, a cărui moarte fizică au plâns-o cum puțini profesori au fost plânși, ridicându-i pe mormânt o troiță.

Prin directivele date, s'a creiat o adevărată școală românească de arhitectură. Elevii lui, printre care citez pe Ciortan, Socolescu, Zagoritz, Iotzu, Traianescu, Cegăneanu și atâția alții, l-au continuat în stilul lui, au desvoltat mai departe gustul pentru arhitectura națională.

Ce păcat, că firul tradiției, cu începuturile renașterei arhitecturei românești, abia înodat de Mincu și continuat de elevii lui, a fost rupt de o tendință nouă, mercantilă, adaptată mediului și — recunosc — unor necesități technice și financiare.

Technica ar fi putut fi adaptată stilului național, — un neo-românesc, manifestat cu timiditate, pe ici pe colo ; dar mercantilismul care comanda, eșea din sfera preocupărilor românești și a scăpat de sub influența arhitecților români, continuatorii lui Mincu.

Atât de puternică a fost influența lui Mincu și a școalei lui, în cât arhitecții români, cu școli străine din Franța și mai puțini din Germania și Italia, cari la început au compus în stilurile școlilor lor, sub a căror influență se găseau, au sfârșit prin a lucra în stilul românesc al școalei inițiate de Mincu.

Despre această influență, de care elevii lui Mincu — desenatorii acestor arhitecți, nu sunt cu totul străini o analiză se impune, asupra operelor astfel concepute și poate voi putea arăta cândva, constatările mele documentare, analizând operele fiecărui maestru, în ordinea cronologică a creerii lor.

I. MINCU. Cavoul G-ral Lahovary (Bellu).

O călătorie de studii a lui Mincu.

Pentru a studia și înțelege operile lui Mincu, trebuesc cercetate isvoarele de inspirație de la cari a plecat în compunerea lucrărilor sale.

N. Petrașcu, în lucrarea sa, IOAN MINCU, mai cunoscător al trecutului lui Mincu, în apropierea căruia a trăit ca prieten devotat, ne arată că în vara anului 1883 ministrul afacerilor străine, din acea vreme, Ion Câmpineanu, a vizitat expoziția școalei de Bele-Arte din Paris, unde dădu de numele lui Mincu, pus pe una din lucrările medaliate.

„El — ministrul — nu ridicase încă capul deasupra lucrărei, când auzi de la spate, pe directorul școalei, zicându-i :

„Priviți un frumos concurs al unui străin distins". Câmpineanu, încălzit de cuvintele directorului, cum ajunse în țară, expedie trei mii lei, pe adresa lui Mincu, la Școala de Bele-Arte, în scop de a-i înlesni o călătorie de studii arhitectonice. Mincu, pe atunci un tânăr foarte modest, la primirea scrisorii, fu mai mult de cât încântat, și părăsind Parisul în toamna aceluiaș an (1883), Mincu văzu Spania, Italia, Grecia, și se întoarse prin Constantinopol în țară, după o călătorie de aproape un an".

Nu cunoaștem planul călătoriei în Spania, presupunem că Mincu, a avut un plan, judecând după minuțiozitatea cu care și-a întocmit planul călătoriei sale în Italia ; dar, în lucrarea sa, Nicolae Petrașcu, arată că Mincu a vizitat în Spania Toledo și Sevila, care i-a lăsat impresii puternice: tot așa po-

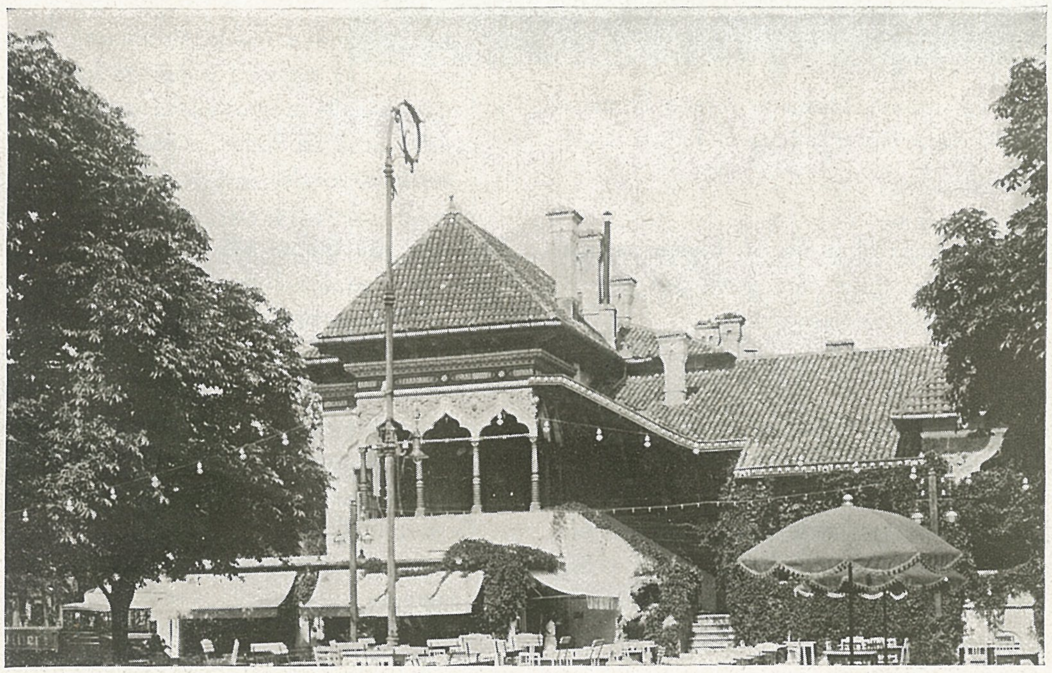

I. MINCU. Bufetul dela Șosea.

menește de Saragoza și Valadolid. Despre Grecia nu găsim nimic, dar tot Petrașcu arată că Constantinopolul l-a vizitat în grabă — din lipsă de bani, — fondul său epuizându-se în călătoria făcută în Spania și Italia.

Călătoria sa în Italia, începe cu Sicilia, în jumătatea lui Aprilie—Mai, (a sosit aci, probabil cu vaporul din sudul Spaniei).

Deducem, că din toamna anului 1883 până în jumătatea lui Aprilie, a anului următor, (1884), Mincu a petrecut-o în Spania.

Iată planul-program pentru Italia :

Jumătatea Aprilie—Mai, în Sicilia :

Palermo, Monreale, Segesta, Agrigento, Messina, Taormina, Catania, Etna, Siracusa.

Apoi dela Monreale la Roma, tot în jumătatea lui Aprilie, Mai, Iunie.

Dela Roma la Florența, prin Assisi, Arezzo, cu oprire între două trenuri în diverse locuri ca : Terni, Folgno etc. Această rută a fost modificată, trecând la Neapoli și apoi la Genua-Florența, făcând călătoria în Octombrie-Noembrie.

Dela Roma la Neapoli, în Iulie-August.

In Septembrie : Nord.

Genua, Pavia, Lacurile, Milano, Como, Bergamo.

Veneția, Verona, Padua, Vicenza.

Bologna, Rimini.

In Octombrie-Noembrie, dela Veneția în Toscana.

Florența, Siena, Prato, Orvieto, Pistoja, Pisa, Lucca.

După care probabil Mincu a plecat spre Grecia și Constantinopol.

Programul are o prima formă scrisă cu cerneală și apoi corecturi cu creionul prin săgețile făcute, ceiace dovedește un studiu și o consultare cu persoane cunoscătoare. O notiță, pusă cu creionul pe acest plan, arată :

„Pentru Roma și Neapoli, se va citi Jurnalul L'Italie pentru deslușiri asupra museelor și galeriilor de vizitat".

Menționez în treacăt câteva opere văzute de Mincu în acest voiaj, de a căror influență se resimte în lucrările sale.

Certosa di Pavia:

La 28 klm. de Milano, monument național, este fondat de Gian Galeazzo Visconti, în 1396, același care a început construcția Domului din Milano la 1386, — are o fațadă în stilul primei renașteri, cu piloni, iar interiorul cu 3 sânuri și 14 capele, în stil gotic. In capele altarele sunt remarcabile prin varietatea stilurilor și bogăția lor.

De aci, presupun, s'a inspirat Mincu în fațada Primăriei Municipiului București, care are piloni ca în fațada Catedralei.

Venezia:

Piața S. Marco cu Campanilul și Bis. Sf. Marcu, cu mozaicurile murale, remarcabile, după care acest gen de mozaic poartă denumirea de „Mozaic-venețian".

Palatul Dogilor (Palazzo Ducale).

Porta dela Carta, cu frumoase încadramente, — care între altele, a inspirat lui Mincu, principiul de compoziție al încadramentelor, aplicat cu atâta gust în fațada Primăriei București.

Scara giganților, denumită după două statui colosale, Marte și Neptun, operele sculptorului Sansovino, — a fost construită pe la 1485, de Antonio-Rizzo II, de Verona, care era și sculptor, după cum și Sansovino era arhitect și sculptor. Sansovino a construit scara de aur (Scara d'oro) pe la 1556-58.

Tavane și decorațiuni de Andrea Palladio 1575, plafoane de Sansovino, picturi de Tintoret, Paul Veronese (Plafonul în sala Busolei. Plafonul sălei Marelui Consiliu).

Aceste plafoane, precum și cele de la Luvru și Versailles, a influențat compunerea bogatelor plafoane executate de Mincu în Palatul Justiției din București, printre cari plafoanele Casației și Curților de Apel sunt remarcabile.

La plafoanele casei Monteoru, casei Vernescu, și altele se resimte aceeași influență.

Galeria Academiei de Belle-Arte unde sunt expuse renumitele tablouri de Tizian și Veronese, Bellini, Tintoret și schițele de Raffael pe cari văzându-le la vizita mea, am luat și reținut ideea socotind util să păstrez schițele și creionările lui Mincu, pe cari le voi publica într'un studiu separat : „Cum compunea Mincu".

Palatele de pe Canalazzo : Cantarini-Fasan, — locuit de Desdemona (Otelo).

Podurile Rialto și al Suspinelor.

Cà d'Oro, unul din cele mai frumoase palate gotice, pe care l-am văzut într'un asfințit de soare ;

Palatul Foscari și altele. Cimitirul San Michele al cărui campanil desemnat de arhitectul Sterian a fost publicat în Analele Arhitecturei (anul II/891, pag. 62-63).

Genua: cu Campo-Santo și sculpturile sale funerare mișcătoare prin simbolismul ce exprimă asupra vieței și vieței veșnice ce o urmează.

Fațada Domului din Florența a putut inspira pe Mincu, ca și Catedrala din Pavia, ca ordonanță pentru pilonii din fațada Primăriei Municip. București, Nișele pentru statui din acești piloni au putut influența pe Mincu în nișele puse în pilonii Primăriei pentru statuile proectate.

Mănăstirea Sf. Laurențiu, prin curtea sa interioară, a putut inspira pe Mincu, în compoziția curței interioare a Școalei Centrale de la Grădina Icoanei, dar cu ce minunată interpretare și stilizare !

Urmărind pe Mincu în voiajul său, putem găsi multe puncte de plecare în compozițiile operilor sale, dar cu câtă amploare le-a desvoltat și îmbogățit Mincu și în ce armonie de linii și valori de umbre le-a studiat, încât compozițiile lui, adevărate simfonii, abea reamintesc — pentru fini cunoscători — motivele cari i-a servit ca inspirație. In această privință, voi încerca în alt studiu, analizarea operilor lui Mincu.

Mincu, care a învățat totdeauna bine, primul în școala primară și în clasele liceului Sf. Sava din București, unde a fost primul în promoție ; cu diploma de inginer al vechei noastre Școli de Poduri și Șosele — se pretinde că a urmat și cursurile Școalei de Bele-Arte din București — desemnând bine, de când era elev, probabil, desemnul l-a învățat dela fratele său Ștefan Mincu, fost profesor de desemn la Liceul Unirea din Focșani, trăind într'un mediu de artiști — în familia sa se făcea muzică — fratele său Ștefan cânta din mai multe instrumente și făcea muzică cu surorile lui Duiliu Zamfirescu, care îi era nepot de soră ; cu viața dusă în acest mediu artistic și fină pregătire sufletească, cu pregătirea sa superioară și suflul primit dela Dumnezeu — artist prin naștere — Mincu intră în școala de Bele-Arte din Paris, una din cele mai bine organizate pentru învățământul artistic al arhitecturei. In școală obține cele mai multe recompense — medalii, pentru care Mincu este înscris în cartea de aur a școalei, apoi călătoria sa de studii în Spania și Italia, timp de aproape un an, trăind în mijlocul operilor marilor maiștri arhitecți, pictori și sculptori, sorbind cu

Casa N. Pătrașcu în Piața Romană.
Casa lui Mincu în Str. D. Sturdza.

nesaț, pe îndelete, atmosfera caldă, parfumată ca la Flo-rența ; cuprins de fiorul artei, adâncind tot mai mult secretul frumosului în artă, prin comparația produsului atâtor școli și epoci, Mincu și-a desăvârșit nu numai gustul, dar și-a format și spiritul său critic, atât de apreciat în judecarea operelor de artă în arhitectură, sculptură, pictură, cât și în artele decorative, mobilier, etc.

Cu o asemenea pregătire profesională și sufletească, și cu o astfel de bogată documentare, Mincu a fost ceea ce s'a văzut, mare Arhitect, Cap de Școală, Creiator de Școală, Promotorul Renașterei Arhitecturei Românești !

* * *

„E ușor a scrie versuri, când nu ai de spus nimic" a scris Eminescu. Tot așa, e ușor a face arhitectură, dacă nu urmărești o ideie, un gând ; Mincu, gândea mult înainte de a concretiza și exterioriza în linii și forme, concepția imaginației sale bogate.

Mincu mi-a spus adesea, că vede altfel „Primăria" de cum a redat-o în anteproiectul admirat de toți, pe care Mincu îl considera ca o schiță. Nu știu dacă mai are alte studii decât anteproectul cunoscut, dar tot timpul s'a gândit la opera ce credea că va încorona viața sa de artist.

Ca să poată gândi, se izola, iubea viața solitară, era un visător, contemplativ ; poet, scria poezia în linii, forme și culori ; era un muzicant, compozițiile lui cântau și încântau privirea.

Pe postamentul compoziției sale, coperta Revistei Literatura și Arta Română, stă scris : I d e i, s i m ț i r e, f o r m ă, ceea ce lapidar exprimă principiile călăuzitoare ale marelui maestru.

Imaginea lui de apostol ne-a rămas adânc întipărită în minte. Avea în privire o maestate, în cuvinte o cumpătare, impunea.

Sfârșitul aproape tragic al profesorului nostru ne-a mâhnit adânc, pierdeam un suflet mare și un sprijin moral ; iar Țara pierdea un mare artist, care nu și-a dat încă toată măsura talentului său și puterei sale de creație.

Elevii săi, din cercul „Ioan Mincu", în semn de recunoștință, iau ridicat o troiță, pe mormântul său, din Cimitirul Belu, acolo unde Mincu, își pusese sufletul său, în cele mai neperitoare monumente de arhitectură funerară.

Această troiță, a fost sfințită în ziua de 4 Aprilie 1920, Duminica Floriilor, în asistența elevilor, colegilor, profesori și ai admiratorilor lui.

Mincu a murit fizicește, el trăește spiritualicește prin operele lui în slava celor ce l-au înțeles și urmat !

Arh. VASILESCU

Iacob I. Melic

arhitect

Din ceea ce s'a scris până acuma asupra arhitectului Melic persistă o confuzie de date. Dr. N. Vătămanu scriind în Universul din 13 Februarie 1940 un foileton după date și cercetări în familie spune că în 1822 casa din Str. Spătarului No. 22 intră în posesia arhitectului Iacob Melic care-i face reparațiuni radicale. Tot d-sa spune că arhitectul Melic studiase la Paris, ceea ce rezultă și din alte documente, era prieten cu toți pașoptiștii, a luat parte activă la revoluția de la 1848 în timpul căreia ca arhitect oficial ridică două arcuri de triumf ocazionale, fiind numit o dată „architecton" și altădată „așitect"[1]) și după revoluție ea drumul exilului cu ceilalți.

Revoluționarii de la 1848 însă erau toți cu puțin subt sau peste 30 de ani. Numai așa se poate explica unitatea de vederi, energia și entusiasmul unanim ce se observă la această mișcare. Eliade, care era trecut de 40 ani și avea temperament revoluționar, de și alături de ei la mișcare și în exil, totuși a avut adesea cu ei fricțiuni și nemulțumiri.

Dacă arhitectul Melic cel care la 1822 cumpără casa mai sus pomenită, ar fi avut la 1848 peste cincizeci de ani, ar fi greu să n'il închipuim revoluționar.

Or se știe că Melic a studiat la Paris. In afară de moldoveanul Bogdan care la 1803 se găsea la studii acolo fără a mai atrage și pe alții după el, deabia în 1820 Mitropolitul Dionisie și cu Banul Câmpineanu trimete mai întâi la Pisa și mai apoi la Paris pe tinerii din popor dar cu darul învățăturii, Eufrosin Poteca, Ion Pandele mort în timpul studiilor, Constantin Moroiu, Simion Marcovici și Petrache Poenaru care studiază până la 1825. In urmă pleacă Petru Manega, Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbei ca odrasle ale marei boerimi, și astfel se formează curentul pentru studii în străinătate. Așa dar Melic, cel de la 1822 nu putea fi arhitect.

Tot D-l Dr. Vătămanu pomenește de o corespondență din „Allgemeine Zeitung" din Augsburg (16.XII.1848) primită din București în care vorbește de înființarea unui club democrat în București care are pe Al. Golescu vicepreședinte și secretar pe arhitectul Melic, un armean care a studiat la Paris".

Al. Golescu era inginer, avea 27 de ani și studiase la Paris. De sigur că prietenia dintre ei se datora conviețuirei ca studenți la Paris, fapt căruia Melic datorează și secretariatul. De altfel un om trecut de 50 de ani nu prea este posibil ca la 1849 la trecerea spre Paris în exil să acuareleze după monumentele Italiei. Confuzia a provenit din faptul că pe tatăl arhitectului Melic cel care cumpără casa din str. Spătarului îl cheamă tot Iacob.

Pe Iacob Melic tatăl, îl găsim consilier comunal semnând I. Melic în procesul-verbal de ședință din 9 Decembrie 1860, alături de M. Bățcoveanu, A. I. Arion, A. Gugiu și K. Păltineanu. Deci casa din Str. Spătarului n'a fost părăsită cum spune D-l Dr. Vătămanu, de la 1848—1857 cât ar fi durat exilul deoarece tatăl arhitectului Melic trăia. Fusese poate neîngrijită.

Activitatea arhitectului Melic odată venit din exil, ne este oarecum cunoscută, și s'ar putea stabili și mai bine, cercetând presa vremei și unele arhive administrative. In 1855 face pavilionul Turciei de la expoziția din Paris, epocă când se afla în exil, iar în București face cazarma Malmaison.

Desvoltă o oarecare activitate publicistică în favoarea unei serii de lucrări technice de interes național cum este, canalizarea Dâmboviței, Studii de nivelement între Argeș — Sabar — Dâmbovița și Ialomița — Dâmbovița spre a putea lega navigabil București cu Oltenița, diferite șosele naționale și căi ferate, puțuri arteziene, etc. etc. Pomenește de această activitate el însuși în broșura „Hoția de 60.000 galbeni la Șoseaua Flămânzeni—Harlău", publicată la 24 Octombrie 1867. Dim această broșură vedem că a și pornit la înfăptuirea celor propovăduite în scris, la 1866 — 1867 când ajunge a doua oară director general în Ministerul Lucrărilor Publice.

Din activitatea lui Melic s'ar putea naște întrebarea, era arhitect sau inginer ? Din toate mărturiile rămase era cunoscut ca arhitect. Pe vremea aceea însă nu era o precisă demarcație între sfera de activitate a inginerului și arhitectului, cu încălcare, se pare, din partea acestuia din urmă. Sau mai precis, căpătau în școală cunoștinți care-i făceau apți pentru ambele specialități. Doctoratul în filosofie al lui Gh. Asachi căpătat la Lemberg la vârsta de 17 ani îl face apt să ridice planul acestui oraș, să clădească o casă în Haliciu și casele principesei Elena Sturza din Iași lângă Sf. Nicolae, încă înainte de 1805 când pleacă la Viena unde studiază matematicile, pictura și clasicismul până în 1809 când pleacă la Roma unde studiază până în 1813.

Arhitectul Burelli în 1855, în calitate de arhitect al primăriei, studiază un plan pentru rectificarea canalului de pe podul Mogoșoaia cu o derivație care să meargă până la

---

[1]) După cultura greacă sau franțuzească a respectivului gazetar.

Galeriile Capelei Sixtine.
După o aquarelă de I. MELIC
(Colecția Prof. N. Ionescu).

,,băltagurile icoanei''. Iar arhitectul Chachyowschi care înlocuește pe Burelli la primărie, prin încheerea consiliului comunal din 9 Dec. 1860 primește însărcinarea ,,să facă planurile parțiale ale fiecărei străzi cu sinuozitățile lor actuale pe o scară de 0.005 pe metru, pentru ca să poată fixa într'un mod invariabil'' (nefixat până în ziua de astăzi !) alinierile străzilor, să nu mai fie la discreția conducătorilor darea alinierilor, și totodată, să se ridice și nivelația generală între limitele bulevardului de centru, cum este fixată prin viitorul proect''.

Consiliul comunal simte nevoia unei comisiuni pentru cercetarea și aprobarea acestor planuri, și cum nu aveau fonduri în buget ,,spre a retribui cu demnitate persoanele de specialități, de a căror cunoștințe are nevoe, hotărăște să se facă apel la patriotismul arhitecțiilor Burelli și Berindei, inginerii St. Lespezeanu și K. Râmniceanu și la D-rii Turnescu, Grindeanu și Iatropol''.

Față de modul de învățătură al epocei și cu fixarea noțiunilor în mentalitatea vremei, nu poate surprinde deci ca arhitectul Iacob I. Melic, strein identificat cu aspirațiunile neamului și afiliat partidului liberal, a putut în timpul guvernărei acestuia să conducă lucrările techrice ale Ministerului Lucrărilor Publice în calitate de director general.

SP. C.

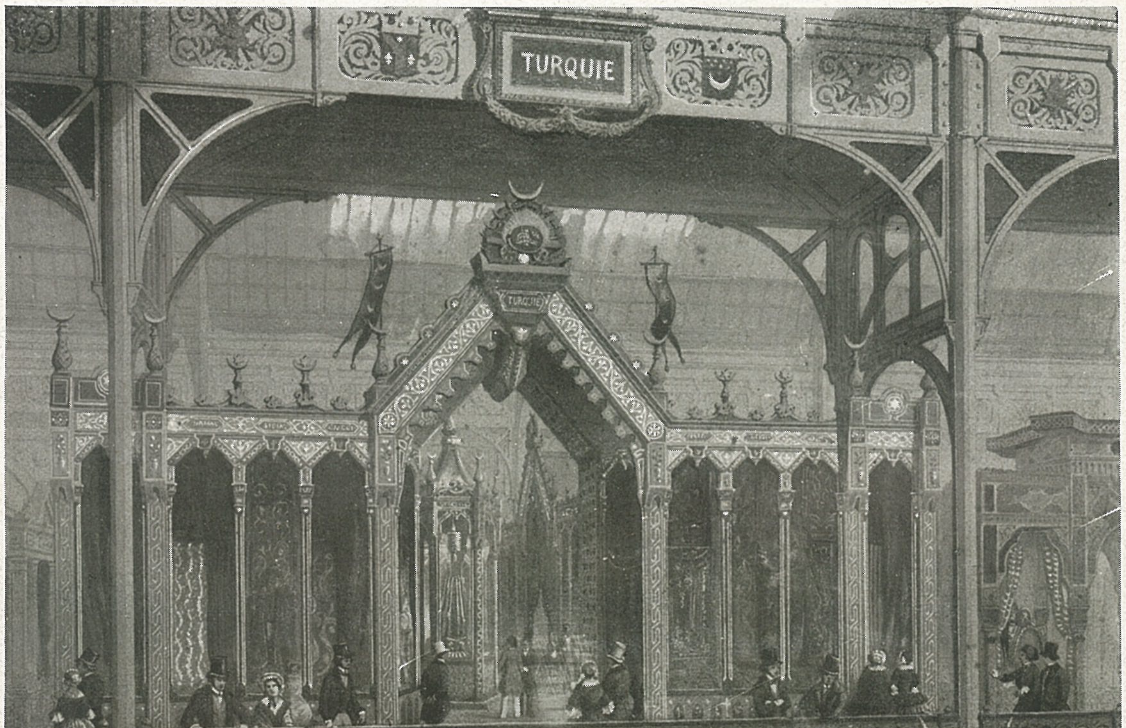

Pavilionul Turciei
la Expoz. din Paris
1855. După o aquarelă
de I. Melic. (Colecț.
Prof. N. Ionescu).

Carol Beniș

† 1896

Vechea biserică Domnița Bălașa.

Arh. C. BENIȘ

Biserica Domnița Bălașa.

Născut în Silezia, a fost adus în țară de Principele Nicolae Bibescu Brâncoveanu în anul 1847.

In țară mai erau arhitecții streini Schleter și Villacros. Câteși trei au fost întrebuințați la reparațiunea mănăstirilor din țară, care grație venalității și indolenții călugărilor greci, ajunseseră în stare de ruină. A fost o măsură gospodărească bună izvorâtă din măsurile impuse de Regulamentul Organic. Din punct de vedere artistic a fost un rău de oarece vechea arhitectură românească a fost ascunsă subt o îmbrăcăminte streină ceea ce a împedecat foarte mult cercetările arheologice asupra acestor monumente.

Beniș în afară de aceasta a avut o întinsă activitate ca arhitect din care se dovedește că era un arhitect cu studii serioase.

Biserica și spitalul D-na Bălașa, Castelul Peleș și Catedrala Sf. Iosif dovedesc cu prisosință calitățile serioase și pregătirea solidă a lui Carol Beniș.
Catedrala Sf. Iosif dovedesc cu prisosință calitățile serioase și pregătirea solidă a lui Carol Beniș.

Pentru Sf. Iosif a fost decorat de Papă cu ordinul Sf. Grigorie.

A fost și arhitect al orașului București cu care ocazie probabil, se ocupă de canalizarea Dâmboviței.

Era, alături de Orăscu, Burelli și Dumitru Berindei utilizați în diverse comisiuni în perioada de după 1848. A decedat în anul 1896, fiind încetățenit în 1875.

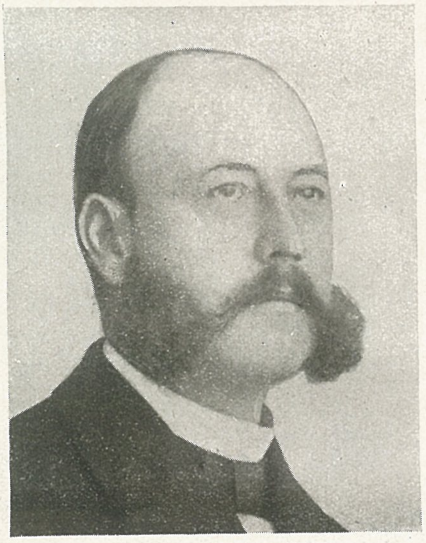

George Rosnovanu

1851—1896

Din lucrările lui mai importante se remarcă clădirea Hotelului de France (azi Lafayette) și Inchisoarea de la Craiova.

Arh. G. ROSNOVANU
Hotel de France (azi Lafayette), București.

Printre cei cari nu mai sunt în viață și cari s'au distins printr'o activitate publică, în domeniul profesiunii, în perioada de constituire a Societății Arhitecților citām pe :

M. Capuțineanu, născut în 1834 și întors de la studiu în

1850, fost arhitect și secretar general al Ministerului Lucrărilor Publice.

C. A. Băicoianu, născut în 1859, promoție arhitecți din 1880.

Radu Nedelescu, fost arhitect șef al Ministerului Instrucției, din promoția 1885.

N. Stravolca, promoție cu I. Mincu și N. Mihăescu (1886-1888).

F. Montaureanu, membru fondator al Societății Arhitecților, autorul primului proiect pentru Palatul Justiției din București și al clădirii Liceului „Gh. Lazăr" din Capitală.

O. Maugsch.

Leonida Negrescu, din prima serie de diplomați de la Paris, născut la 1862 și venit dela studii în 1887, autorul Palatului Jockey-Clubului (Corso), azi dărâmat, din Piața Palatului Regal.

Membrii fondatori ai Societății au mai fost: **N. Cerchez, G. Duca, I. Constantinescu, C. Stravolca** și **F. Thyr.**

Singurul supraviețuitor dintre membrii fondatori este d. **Gr. Calinescu.**

Arh. O. MAUGSCH.
Palatul Soc. „Generala", Piața Universității
Palatul Băncii Națiunii (azi dărâmat),
Piața Palatului Regal.

Arh. LEONIDA NEGRESCU
Palatul Jockey - Clubului (Corso), azi dărâmat. Piața Palatului Regal, București.

Arh. F. MONTAUREANU
Liceul „Gheorghe Lazăr", București.

L. P. Blanc

1860—1903

Elvețian de origină, face parte din grupul de arhitecți streini cari între anii 1850—1900 au executat importante lucrări în țară.

Dintre aceștia (Cassien Bernard, Galleron, Ballu, Gottereau), singurul Blanc a rămas în țară, identificându-se cu necesitățile și aspirațiile noastre.

Printre operele sale cităm : Facultatea de Medicină, Institutul Babeș, Ministerul de Agricultură și Domenii, Universitatea din Iași.

Arh. L. P. BLANC Universitatea Iași.

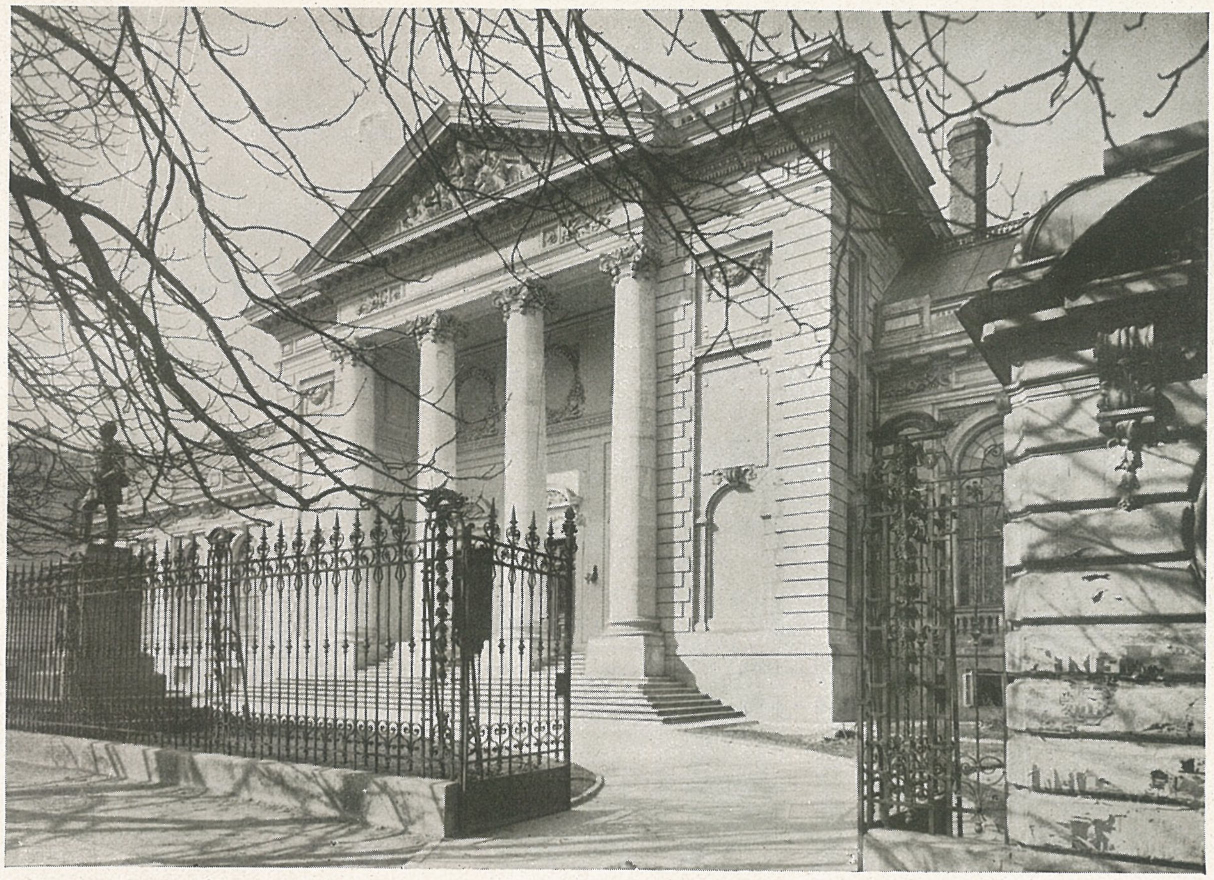

Arh. L. P. BLANC — Facultatea de Medicină, București

P. Petricu

1846—1910

A fost arhitect al primăriei Capitalei, membru fondator al Societății Arhitecților, desfășurând o vie activitate profesională, atât pe terenul realizărilor cât și pe cel al solidarizărilor cu colegii săi.

Biserica Silvestru, București.
Biserica Sf. Voevozi, București.

George Sterian

1860—1936

Artist cu însușiri multilaterale, iubitor de țară, îndrăgostit de artă și meseria lui, a fost pătruns de dorința ca în cadrul celor învățate să aducă și contribuția lui de muncă celor câțiva, puțini la număr atunci, care luptau pentru crearea la noi în țară a unor cadre pregătitoare profesionale de grade diverse, școli de desen industrial, școli de arte decorative, școala de arhitectură, cu scopul de a redeștepta și desvolta arta românească; care luptau pentru apărarea trecutului nostru artistic, dat pradă, în mâini străine, tutulor nepriceperilor sau cu interese personale; care luptau pentru apărarea și recunoașterea drepturilor unor profesioniști — arhitecți — mereu puși în cumpănă și întrecuți, din cauza xenofiliei și neîncrederea în cazurile importante, de nepriceperea sau indiferența în cazurile mai mici.

Venind în țară după doi ani de studii a monumentelor istorice din Franța și Italia, ca specializare după terminarea Școalei de Bellearte din Paris, în anul 1887, lucrează la întocmirea releveurilor următoarelor monumente istorice din țară:

Biserica Sf. Neculai din Iași, Stavropoleos din București, Domnească din Curtea de Argeș, Sf. Dumitru din Craiova, Biserica din Dorohoi (zidită de Ștefan cel Mare), Biserica Popăuți din Botoșani, Sf. Ion din P. Neamț și Mânăstirea Neamț.

In urma acestor lucrări, și văzând modul cu totul straniu, cum unii arhitecți străini, chemați pentru restaurarea monumentelor noastre, înțelegeau să execute aceste lucrări — dărâmare și refacere, uneori, — publică mai întâi în 1889 un studiu documentat asupra modului de restaurare a monumentelor în România, iar în 1890, un studiu asupra modului cum au fost restaurate bisericile: Episcopală din Curtea de Argeș, Trei Erarchi și Sf. Neculai din Iași.

In anul 1891 face parte din primii fondatori ai Societății Arhitecților români, fiind ales mai târziu, în 1901 ca vice președinte al Societății.

In anul 1892 este ales membru al Comitetului teatral, membru al Comisiunei Monumentelor publice din țară pe

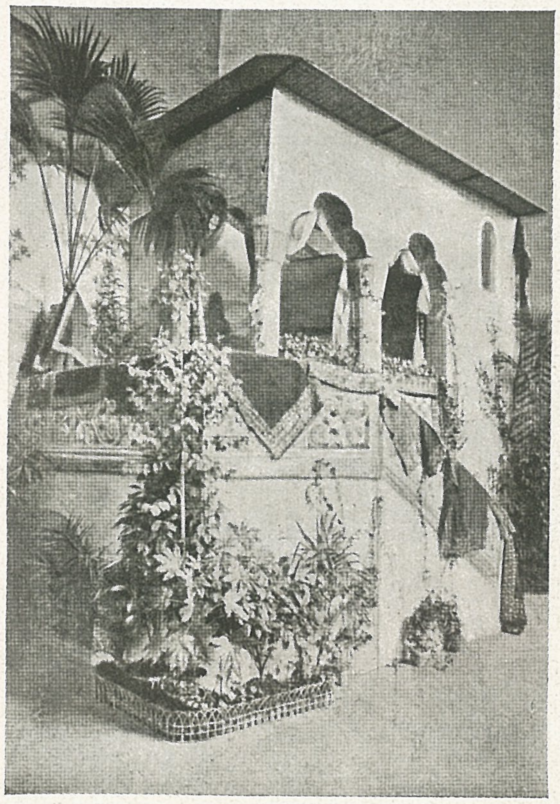

Casa românească la expoz. intern. din Paris, Petit Palais, 1917.

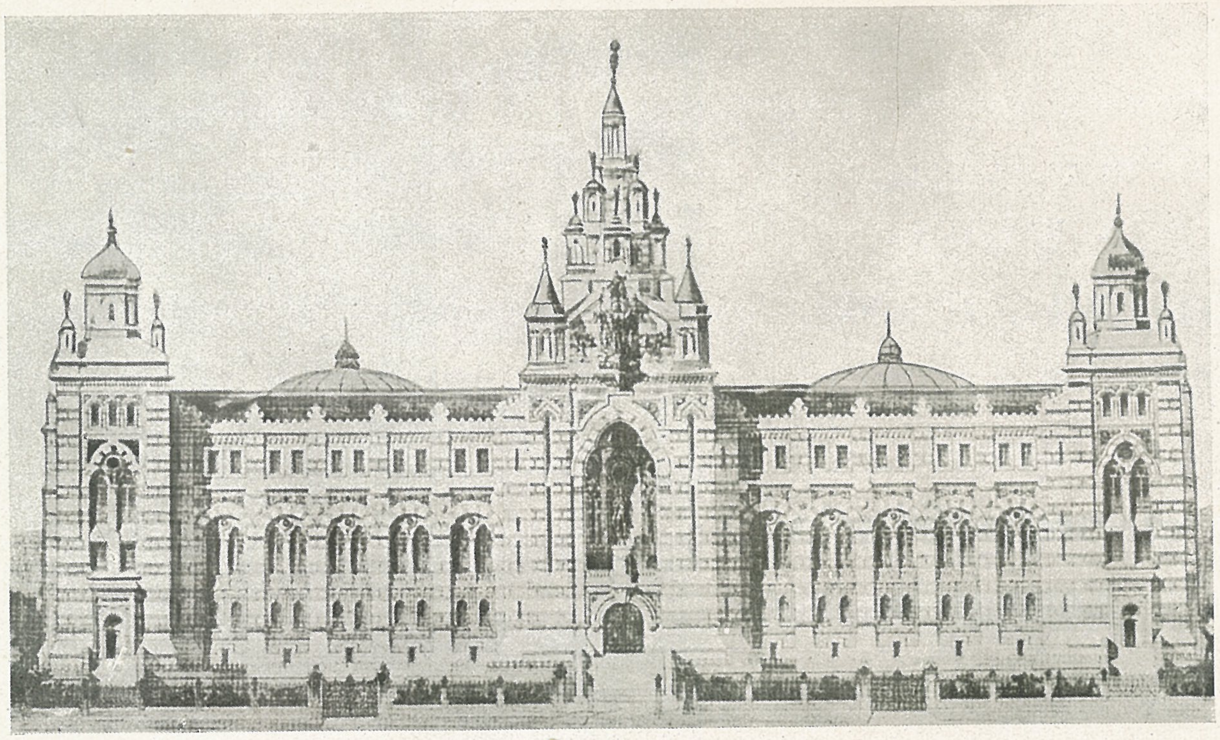

Proiect pentru Palatul Comunal al Capitalei.

lângă Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, publicând tot atunci, diverse observațiuni asupra proectului de lege a monumentelor istorice. In același an este directorul studiilor în direcțiunea școalei de arhitectură din București.

In anul următor, ales deputat de Bacău, este însărcinat de Ministerul Instrucțiunii Publice cu studierea în străinătate a stabilimentelor de instrucțiune publică, muzee, teatre, școli de arte decorative, publicând tot atunci un raport asupra învățământului artelor decorative în străinătate, cum și modalitatea de aplicare la noi.

Reîntors în țară în același an, ia parte la primul concurs pentru construirea palatului municipal din București.

In anul 1894 este însărcinat să execute după proectele sale, lucrările de restaurare a bisericii Cuțitul de Argint din București, întocmește și execută Cazinoul și un hotel la Slanic Moldova pentru Epitropia Sf. Spiridon din Iași, iar la 1895 studiază mai întâi în diverse capitale din străinătate și pe urmă execută lucrările de restaurare ale Teatrului Național din București.

In anul 1896 este membru în Comisiunea Technică a Monumentelor istorice de pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice, și în anul următor face parte din comisiile pentru revizuirea legilor, regulamentelor și dispozițiunilor privitoare la teatre, conservatoii de muzică, declamații și școlile de Bellearte.

Doi ani mai târziu adică la 1898, este numit în Comisiunea centrală consultativă pentru participarea României la Expoziția Universală din Paris, la care a participat în calitate de comisar delegat al guvernului român.

In anul 1902 este autorizat de Ministerul Instrucțiunii Publice să facă un curs liber și gratuit de arhitectură la Facultatea din Iași, iar la Liceul internat, la externatul secundar de fete și la Școala technică de arte și meserii tot din Iași, să înființeze un curs de desen normal superior și un curs gratuit de artă decorativă la școala de arte și meserii.

In anul 1904 este numit profesor de artă decorativă la Școala de Bellearte din București, post pe care l-a ocupat

Coperta primului număr al revistei Arhitectura
Editată de G. Sterian

GEORGE STERIAN
Ateneul cultural din Bacău.
Casa lui Sterian în Bacău.
Biserica Cuțitul de Argint,
din Parcul Carol.

FACULTATEA DE ARHITECTURĂ BIBLIOTECA

până în anul 1911, demisionând, iar pe urmă fiind reintegrat din nou trei ani mai târziu, dar numai până în anul 1915, anul când a renunțat definitiv la profesorat. In acest interval de timp a fost delegat de Ministerul Instrucțiunii Publice pentru a vizita și cerceta în toate localitățile din țară, toate lucrările și obiectele de artă de orice natură spre a da relațiuni; a fost însărcinat cu întocmirea unei broșuri cu instrucțiuni pentru maestrii de desen în școlile secundare, normale și seminarii, a restaurat Biserica Bucur din Capitală iar timp de doi ani, 1905-1907, a ocupat postul de Inspector General al Artelor și Clădirilor.

In anul 1906 este numit directorul secției de artă națională și decorativă pe lângă școala de Arte Frumoase din București cât și administrator al Casei artelor. In acelaș an cu concursul domnilor Berindey și R. Iliescu, ș. a., G. Sterian fiind director, editează prima revistă românească de specialitate „ARHITECTURA" precursoarea revistei de astăzi, și execută Ateneul Comunal din Bacău.

In anul 1908 întocmește un proect de regulament pentru administrarea interioară a școalelor de arte frumoase, cât și, un an mai târziu, o pedagogie a desenului pentru aceleași școli, înființând tot atunci și școala de artă decorativă „Domnița Maria" din București.

In războiul mondial, găsindu-se la Paris, a organizat diverse expoziții pentru a face cunoscută țara noastră, iar în anul 1920 este numit consilier technic pentru materiale de construcție și obiecte de artă pe lângă comisiunea de reparațiuni a daunelor de război.

Revenind în țară, a lucrat la restaurarea Mânăstirei Cașin, Bisericii Sf. Ion din Piatra Neamț și Bisericii Precista din Bacău, fiind însărcinat în anul 1925 de către Primăria Orașului Tg. Mureș cu studierea Planului de sistematizare a acestui oraș, iar un an mai târziu este numit Arhitect Șef al Primăriei Bacău, post pe care l-a ocupat până în anul 1932, data la care a încetat de a mai profesa după aproape o jumătate de veac de muncă idealistă și desinteresată.

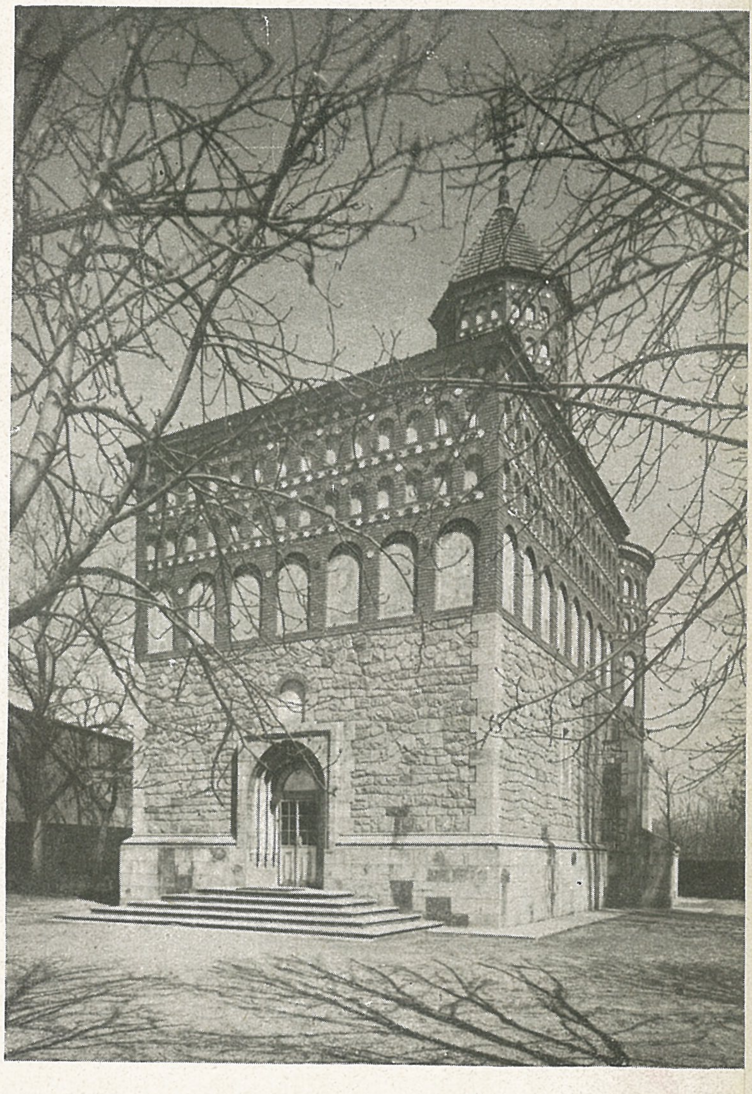

Toma N. Socolescu

1848—1896

Toma N. Socolescu arhitect diplomat al secției de arhitectură de sub direcția arhitectului Al. Orăscu, fost rector al universității din București. A fost fiul arhitectului N. G. Socol, originar din ținutul Făgărașului, cu diplomă de la Viena.

Toma N. Socolescu a fost în bună parte un fel de „maître de l'oeuvre" de oare ce întocmea planurile clădirilor pe cari le și executa ca antreprenor în foarte bune condițiuni tehnice, fabricând și materialele cele mai importante ale clădirilor : cărămida, varul, lemnăria, ornamentele în pământ ars, ca și sobele de teracotă smălțuită, cunoscând bine toate meseriile legate de clădiri.

A construit următoarele clădiri mai importante : bisericile Sf. Vineri și Sf. Impărați din Ploești, aceasta din urmă în stilul Bis. Episcopale Domnești din Curtea de Argeș; biserica din orășelul Urlați ; capela cimitirului Viișoara din Ploești ; Tribunalul vechi ; clădirea fostului Hotel Bulevard din Piața Unirii ; Școala de meserii ; Școala primară de băeți din Str. Târgșor ; Baia Municipală ; majoritatea prăvăliilor depe Str. Lipscani și nenumărate case de locuit pe Bulevard și în restul orașului, ca și în județ, — etc., — având și o mare activitate de antreprenor. A fost unul din cei câțiva arhitecți cari au înființat Soc. Arhitecților Români.

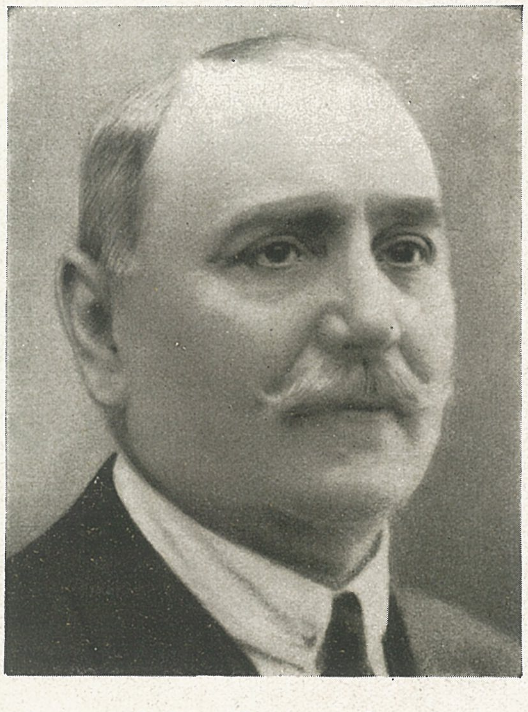

Ion N. Socolescu

1859—1924

I. N. Socolescu inginer și arhitect, diplomat al școalei de poduri și șosele, și al secției de arhitectură de la Beaux-arts din Paris. A înființat cu G. Sterian și câțiva colegi Societatea Arhitecților Români, prima școală de conductori desenatori arhitecți, a dirijat prima revistă de arhitectură, „Analele arhitecturii", timp de patru ani, ducând o vie campanie contra felului greșit cum se restaurau monumentele istorice ; a fost de mai multe ori președintele societății, care a avut sediul mult timp în casa sa din Bulev. Carol I No. 14.

A construit foarte multe case de locuit, liceul de fete Despina Doamna din Ploești, Școlile normale de băeți din Câmpulung și Iași, Cavoul Fam. Naumescu din Ploești, casele proprii din Bulev. Carol I, etc. întrun stil creație a sa care îi poartă numele. De asemeni Palatul Justiției din Craiova, Bis. Sf. Vineri din Pitești, proiectul pentru palatul Senatului din București la un concurs internațional luând premiul al III-lea și execuția lucrării. A făcut și mari antreprize între cari Palatul Casei de Depuneri, un model de bună execuție tehnică. A fost un om de inițiativă și de mare și variată activitate pentru arhitectura românească și profesiunea de arhitect ; deasemenea om de cultură, bun vorbitor și polemist, ducând multe campanii de presă și prin conferințe publice, cari au avut mult răsunet în deosebi în chestia primului proiect întocmit pentru Palatul de Justiție din București de către arhitectul Montaureanu, determinând înlocuirea acestuia printrun mare arhitect francez. De asemeni în chestia concursului pentru Gara Centrală din București, dovedind că proiectul premiat fusese copiat, etc.

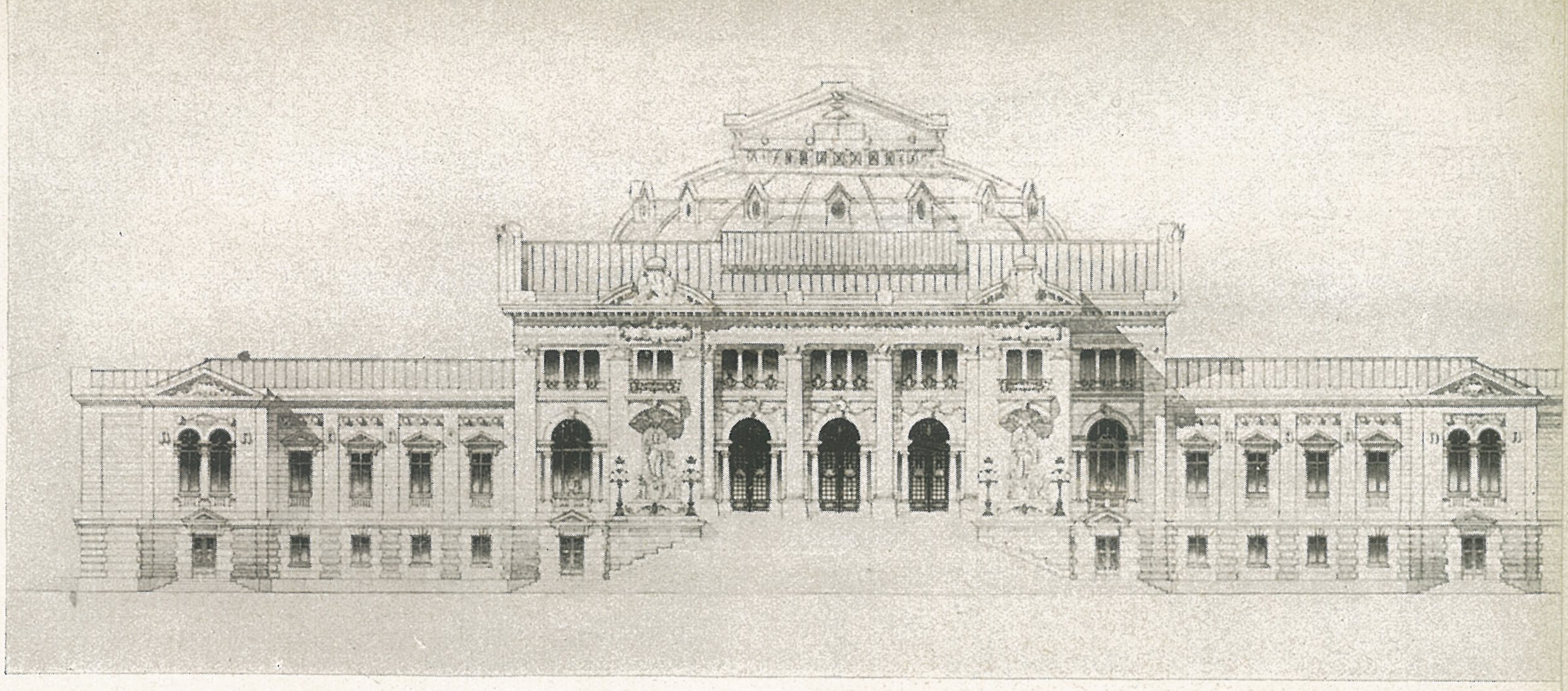

Fațada principală.

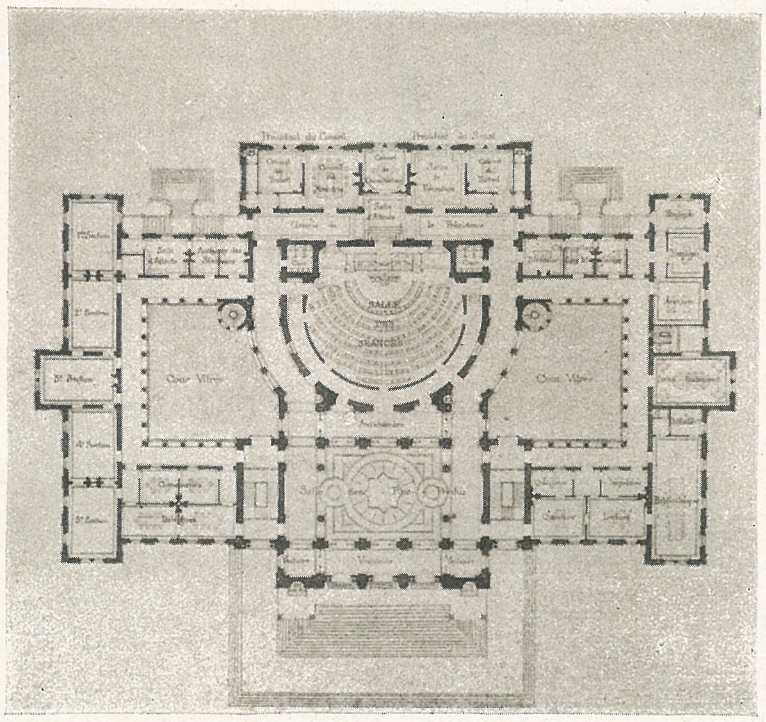

Planurile parterului și etajului.

Concurs internațional pentru palatele Camerii și Senatului.
Proiect pentru Palatul Senatului.
Premiul III-lea.

I. N. SOCOLESCU

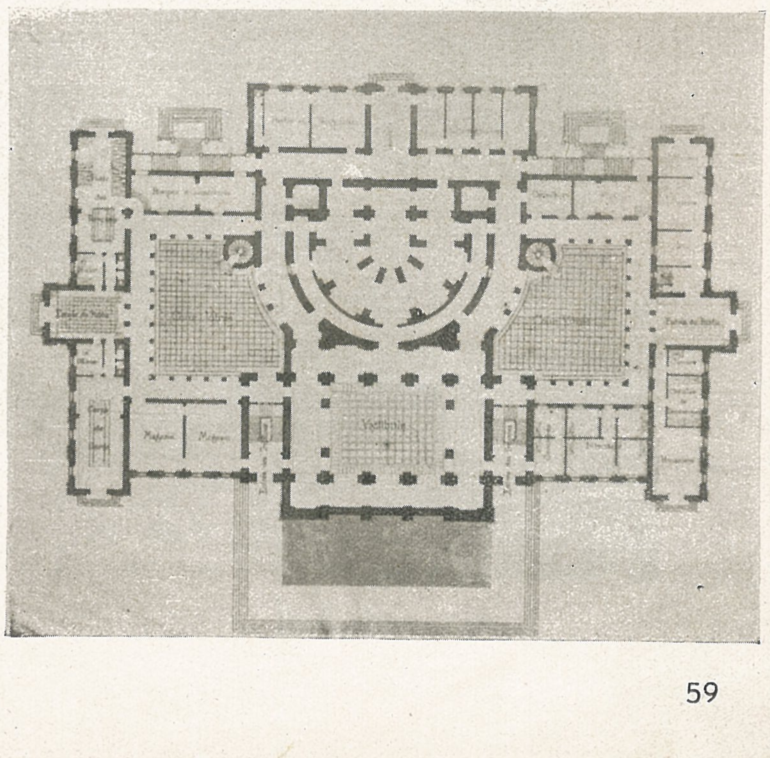

Ion N. SOCOLESCU
Casa Prof. Ionescu-Gion,
București

Ion N. SOCOLESCU

Palatul Justiției, Craiova.

Al. Săvulescu

1847—1902

Născut la 1847, venit dela studii din Paris în 1874. Fost președinte al Societății Arhitecților Români, și unul din întemeietorii primei Școale de Arhitectură, ale cărei sacrificii pentru întreținere le-a împărtășit cu I. N. Socolescu.

Palatul Poștelor, București.

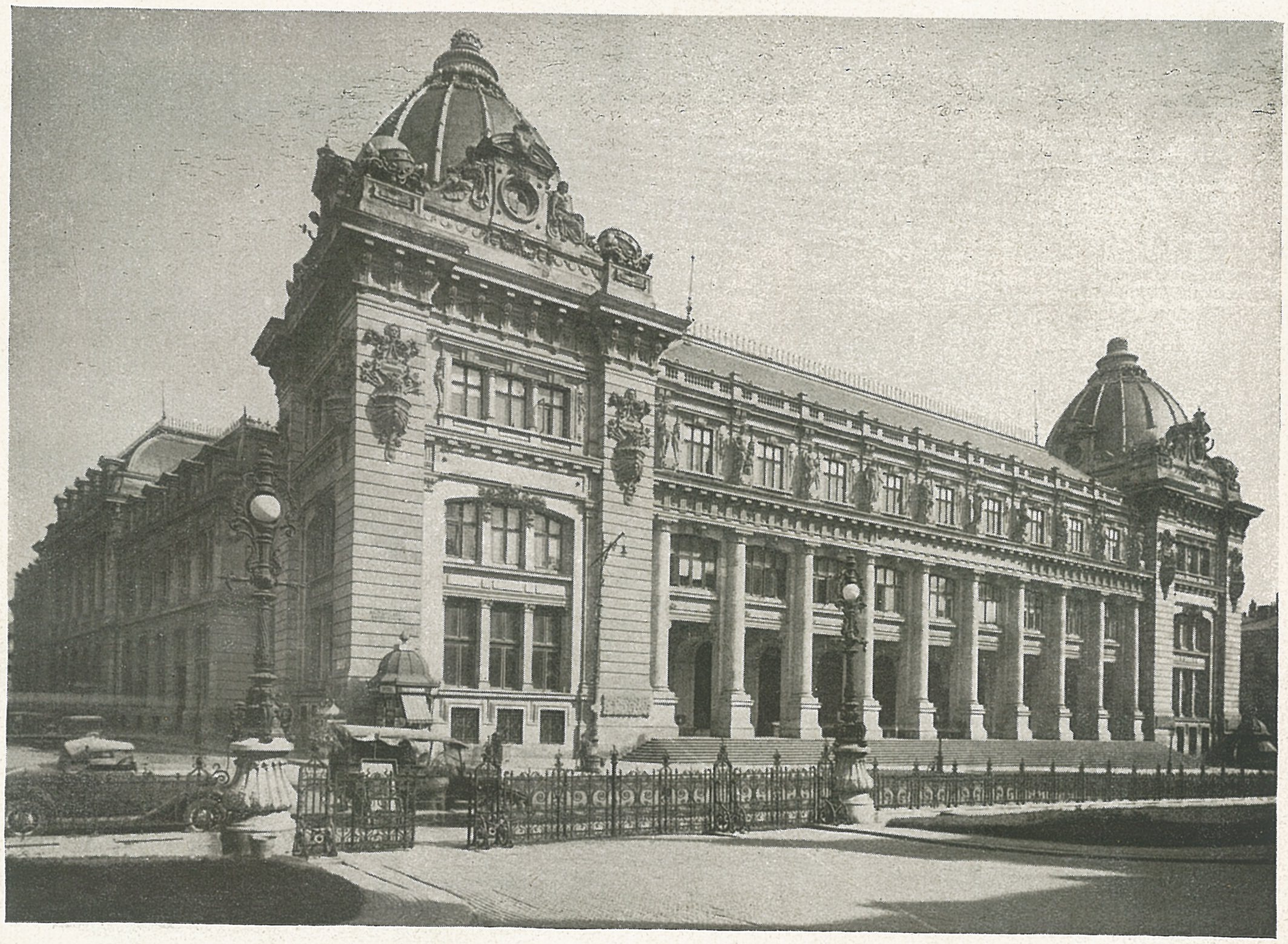

Biserica Bradu-Boteanu.

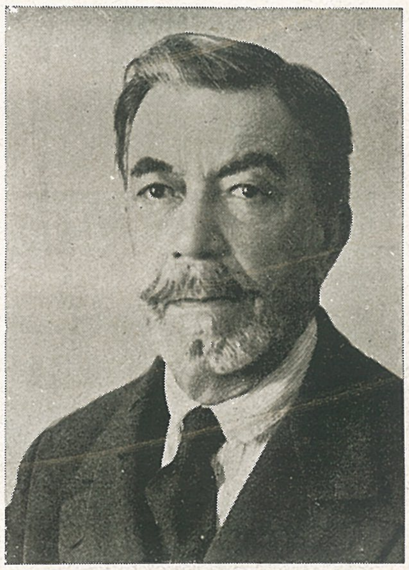

N. C. Mihăescu

1863—1934

A absolvit școala de poduri și șosele în anul 1887, luând diploma de inginer. Trimis de Stat la Paris, a intrat în „Ecole des Beaux-Arts", secția de arhitectură, atelierul maestrului I. Gaudet.

Reîntors în țară ia parte activă la mișcarea pentru apărarea monumentelor naționale și îndrumarea către o arhitectură românească.

Profesor de mecanică la Academia de Arhitectură, din anul 1898 până la 20 Decembrie 1934, când a decedat.

Palatul Soc. Funcționarilor Publici.

Arhitect şef la diferite departamente şi în special la Casa Bisericii, unde restaurează numeroase monumente religioase.

Printre diferitele lucrări mai importante, civile şi religioase, putem cita : Palatul funcţionarilor publici, Tribunalul din Târgovişte, Şcoala Comercială din Târgovişte, Palatul Sfântului Sinod, Palatul Ministerului Cultelor (fost Casa Bisericii azi casa Şcoalelor), Biserica Bradu-Boteanu, Catedrala din Sulina, Catedrala din Drăgăşani (neterminată), case particulare, şcoli, primării, etc.

In toate lucrările sale a căutat să utilizeze elementele arhitecturii pământene, contribuind la promovarea stilului românesc.

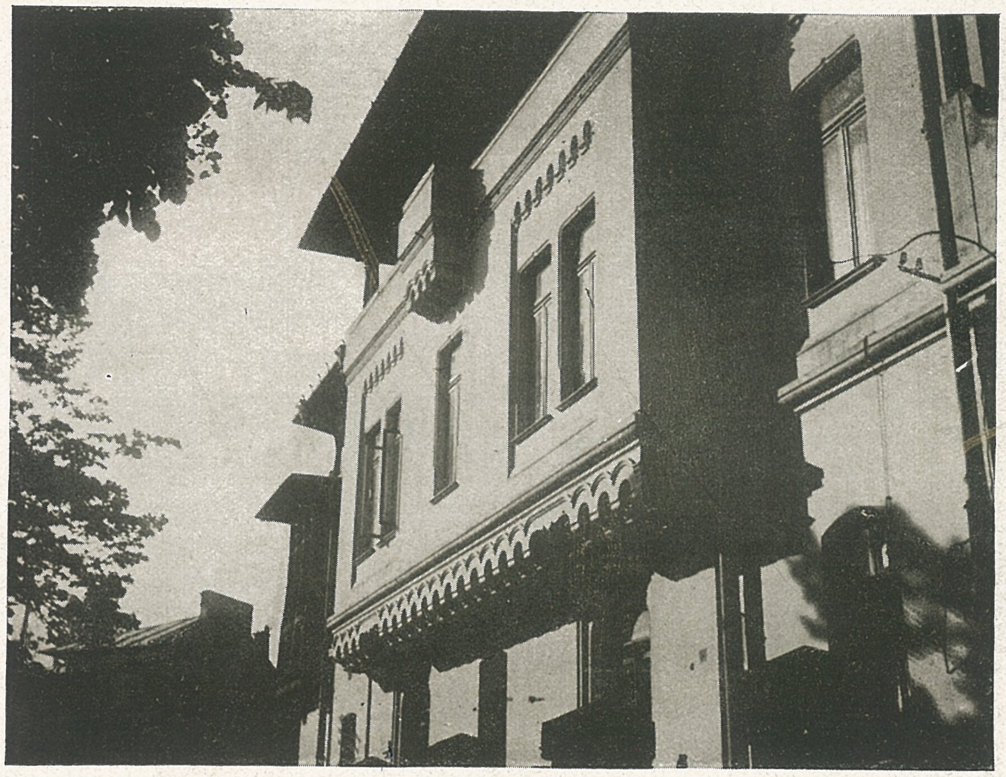

Casa Stoenescu, Bd. Lascăr Catargi.

Palatul Casei Şcoalelor, Bucureşti.

Arhivele Statului, București.

Nicolae Gabrielescu

1854—1926

A avut o activitate remarcabilă atât pe teren profesional, cât și pe cel publicistic.

S'a ocupat în special cu problema restaurărilor, în care devenise un reputut specialist.

Printre lucrări ce-i aparțin notăm: Liceul național din Iași, Institutul Botanic Cotroceni, parte din Arhivele Statului, ș. a.

In ultimul timp trăia izolat ocupându-se de podgoria sa de la Panciu și de linia ferată Mărășești-Panciu, al cărei proprietar efectiv era și despre care a scris un interesant studiu.

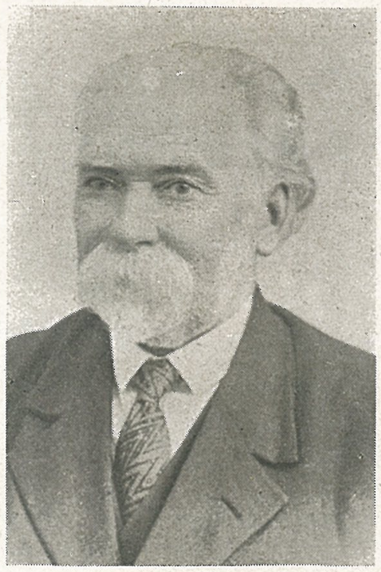

Ștefan Ciocârlan

1856—1937

Născut în București în 1856. Familia originară din Târgoviște.

Bacalaureat în 1875 la Liceul Matei Basarab.

Doi ani Științele naturale, Universitatea din București.

Intre anii 1880—1887 la școala de Bele Arte din Paris, specializat în artă decorativă.

Nepot al lui Costache Ciocârlan, fost prefect al Jud. Ilfov, la detronarea lui Vodă-Cuza în 1866 și prefect al poliției Capitalei timp de 10 ani sub Domnitorul Carol I și al colonelului Scarlat Ciocârlan, unul dintre primii coloneli de artilerie din armata română, care a luptat în armata rusă în războiul din Crimea (18554—1856).

Membru fondator al Societății Arhitecților (26 Februarie 1891), rămânând unul dintre ultimii supraviețuitori.

A fost unul dintre fondatorii revistei „Analele Arhitecturii", al revistei „Ileana" (a cărui apariție a încetat după câtiva ani) și al „Școlii de Constructori".

Intre anii 1887—1897 a luat lucrări în antrepriză în asociație.

A construit între altele, în București: Școala primară „General Adrian", actualmente localul Primăriei Sectorului II Negru; în provincie: Spitalul din Com. Balaci (Teleorman); Spitalul din com. Cocioc (Ilfov), Hotelul Ștefănescu-Govora.

In toamna anului 1896 cu ocazia vizitei Impăratului Francisc Iosif al Austro-Ungariei a decorat Gara de Nord.

Intrat în Primăria Capitalei în Iunie 1897, pe timpul când era primar C. F. Robescu, a ajuns Șeful Serviciului Alinierilor, funcționând în această calitate, cu o întrerupere între anii 1908-1913, până în anul 1925, când iese la pensie în etate de aproape 70 ani. Continuă să lucreze pe cont propriu în mod activ până în Februarie 1935, când boala îl imobilizează în casă. Bolnav fiind nu renunță la controlul planurilor și semnarea autorizațiilor. A semnat ultimul plan cu 48 ore înaintea morții sale, întâmplate la 8 Noembrie 1937, în etate de 81 ani. Nu lăsă nici-o avere, văduva lui rămânând cu o pensie modestă.

George Mandrea

1855—1916

Arhitect cu școala dela Dresda. Fost arhitect șef al Primăriei Capitalei, și al Eforiei Spitalelor Civile.

A desvoltat o însemnată activitate publicistică, referitor la unele monumente ale trecutului nostru, precum și studii de urbanism, etc.

Printre lucrările executate : Piața Bibescu Vodă, Biserica Sinaia, Biserica Delea Veche, Foișorul de foc.

Vechea Piață Bibescu București

Mânăstirea Sinaia.

Toma Dobrescu

1862—1934

Arhitectul Toma Dobrescu s'a născut în Bucureşti unde, după ce a luat balacaureatul, a urmat cursurile şcoalei Beaux-Arts din Paris, în atelierul Pascal, în care calitate a lucrat la Expoziţia Universală din 1889. A fost admis şi medaliat la Salonul Artiştilor din Paris 1892.

Intors în ţară a activat ca arhitect al Ministerului de Instrucţie Publică şi al Cultelor, dela 1891—1896, de unde se retrage spre a continua biroul de construcţiuni şi arhitectură al tatălui său Dobre Nicolau, birou fundat în 1842, dar mai ales să lupte cu ceilalţi înaintaşi români ai arhitecturei din România, contra străinilor cari acaparaseră lucrările şi fundaseră birouri de arhitectură în România (Blanc, Lecomte du Noüy, Galeron, etc.).

Este licenţiat în drept cu teza „Responsabilitatea arhitecţilor şi antreprenorilor, după art. 1483 şi 1902 din Codul Civil".

A contribuit, ca şi ceilalţi înaintaşi, la întemeierea Şcoalei de Arhitectură a S. A. R. din Bucureşti, la fundarea Soc. Arhitecţilor Români, la publicaţii periodice cari au ridicat pe timpuri, când toţi erau contra numelui de arhitect român profesiunea de arhitect.

A luat parte la concursuri publice obţinând premii la :

Concursul Palatului Administrativ Craiova, în colaborare cu arhitectul Burcuş.

Concursul Catedralei din Galaţi, în colaborare cu arhitecţii P. Antonescu şi Burcuş.

Din cele mai importante lucrări executate cităm :

Iaşi : Şcoala şi atelierele de Bele-Arte ; terminarea Institutului Anatomic.

Galaţi : Palatul Episcopal ; Catedrala în colaboraţiune.

Brăila : Biserica Sf. Ion Botezătorul.

Buşteni : Vila N. Săvulescu.

T. DOBRESCU. **Colegiul Carol, Craiova.**

Sinaia : Vila Take Ionescu ; Vila Dobre Nicolau.

Chirculeşti : Moara pe apa Neajlovului (Hagi Theodoraky); Casele conacului (Hagi Theodoraky).

Predeal : Sanatoriu — Valea Rajnovi.

Câmpina : Castelul Hajdeu.

Tulcea : Celik Dere, Biserica-Mănăstire ; Chilii ; Parcul staţie climaterică.

Tulcea Cocoş : Biserica ; Chilii.

Brăneşti : Şcoala de Silvicultură a Ministerului de Domenii.

Bucureştii-Noi : Fabrica de cărămidă ; Fabrica de bere.

Constanţa : Şcoala Normală.

Craiova : Liceul Carol I; Hotel Minerva; Casele Popp ; Casele Căzănescu ; Casele Gârleşteanu.

Caracal : Administraţia Financiară.

Tg.-Jiu : Liceul ; Primăria ; casele Titu Frumuşanu.

Ploeşti : Liceul Sf. Petru şi Pavel.

Ulmeni : Colonie complectă agricolă-Calomfirescu.

Bucureşti : casele D. Dobrescu ; casele Frideric Damé ; casele General Constantinescu ; casele Teodor Popescu ; casele Nicolae Fundescu ; casele Al. Juca ; casele Benedict Martin ; casele Take Ionescu; Manolescu Romniceanu; casele Hagi Theodoraky ; casele Dr. T. Tomescu ; casele G. Raicovicianu ; casele Dr. Gheorghiu ; casele Josefina Protopopescu-Pake ; Pavilionul Camerei de Comerţ, Expoziţia 1906; casele Hagiopol.

T. DOBRESCU. Casa Mironescu, B-dul Colţei.

T. DOBRESCU. Colonia agricolă Calomfirescu, Ilfov.

Dumitru Berindey

1832—1884

Dumitru Berindey s'a născut la 1832 în Roșiorii-de-Vede și a murit la 28 Maiu 1884. După ce termină liceul în București, plecă la Paris și intră în școala de Bele Arte, secția arhitectură, în care direcție se deosebi ajungând a fi cel mai distins elev al lui Labrouste (1859).

Dumitru Berindey a fost un intelectual de seamă care a luptat pentru izbânda frumuseței artistice și literare.

El a fost unul din colaboratorii vrednici ai publicațiunii Revista Română (1861), alături de N. Bălcescu, G. Crețianu, M. G. Racoviță, Al. Odobescu, Gr. Alexandrescu, I. Văcărescu, Vasile Alexandri, Ion Ghica, A. Donici, etc.

Acolo a scris un documentat studiu „Bucureștii", de asemenea s'a distins prin studii artistice asupra antichităței dintre care se citează „Roma".

Intre anii 1870—1871 a fost numit în ministerul Ion Ghica ca ministru de Lucrări Publice, iar mai târziu, membru al Parlamentului în calitate de deputat, fiind unul din deputații proclamărei independenței.

A activat de asemenea prin diferite comisiuni de ordin edilitar, asemenea a ajutat la realizarea Muzeului Național.

Pe teren economic și financiar îl găsim printre fondatorii Creditului Funciar Rural.

In anul 1883 a fost reales deputat. Moartea îl surprinde la 1884 ocupând această demnitate cetățenească.

I. I. B.

Ion D. Berindey

1871—1928

Ion D. Berindey, fiul arhitectului Dumitru Berindey, s'a născut la 28 Iunie 1871 în București.

Studiile prime Berindey și le-a terminat în București; la 1887 se duse în Franța ca să studieze acolo la Școala Superioară în secția de arhitectură. Studiind timp de șapte ani cu profesori iluștri ca Girault, Baumet și Esquié, a fost diplomat în 1897 de guvernul francez.

Cât timp a stat la Paris Berindey s'a ocupat și cu mișcarea națională atât în colonia română, cât și printre studenții români de acolo; astfel, prin o vie activitate ajunse să fie reprezentantul tinerimei românești din Paris, să i se încredințeze președinția secțiunei pariziene a Ligii Culturale Române, înființând în urmă și un curs de limba română la școala de adulți din suburbia a II-a din Paris, curs pe care-l predă cu multă pricepere și folos lăsând frumoase amintiri printre elevii săi.

Arhitectul Ion D. Berindey întorcându-se în țară găsi un bun câmp de lucru, căci în arhitectura modernă introducerile străine erau până atunci făcute fără nicio condiție de artă bine stabilită.

Prin lucrări monumentale a știut să dea forme noi și consecvente realizărilor arhitecturale punând, arhitectura la locul ei de artă și știință.

El execută astfel casa generalului Arion din B-dul Lascăr Catargiu în stil Ludovic al XV-lea, iar pe urmă alte clădiri dintre care mai de seamă sunt : casa generalului Candiano Popescu, casa Gr. Olănescu, palatul Gr. Cantacuzino, casa d-lui Al. G. Florescu, casa d-lui Solacolu, casa d-lui Amiral Urseanu, a d-lui Poenaru (în Craiova), a d-lui N. N. Popp (în Padea), galeria particulară I. Kalinderu, casa d-lui Creţulescu, casa d-lui Cămărășescu, casa Toma Stelian, Sindicatul Ziariștilor, etc. etc.

In aceste clădiri Berindey a întrunit toate caracterele arhitecturei franceze.

Mai putem cita alte genuri de arhitectură interesante, cum sunt clădirile : Leagănul Sf-ta Ecaterina, Vila Costinescu, Azilul Regina Elisabeta, Biserica din Miroși (Jud. Teleorman), capela familiei Toma Stelian.

La expoziția din 1906 D-sa a construit Palatul Comisiunei Dunărene și pavilionul Staadeker. In anul 1905 Berindey a făcut Hipodromul Băneasa în a cărui construcție și distribuție a pus originalitatea unei concepții personale și îndrăznețe, la acea epocă nelucrându-se ca azi cu beton armat care permite asemenea îndrăzneli.

A luat parte la concursul pentru palatul Curții internaționale de Justiție din Haga, proiect care a fost reținut.

In anul 1898 a fost numit arhitect șef al Ministerului de Interne, unde rămase timp de 3 ani până la 1901.

La 1900, C. C. Arion pe atunci Ministru al Instrucțiunei Publice îl însărcină să se ocupe ca profesor de secția arhitecturei dela Școala de Bele-Arte ; aceasta i-a înlesnit să-și pue în practică concepția sa despre învățământul arhitecturei și ajunse să facă din această școală, împreună cu alți însemnați colegi, un factor de mâna întâia pentru formarea și îndrumarea talentelor tinere, creind o pleiadă de elevi din cei mai distinși.

Berindey fu însărcinat împreună cu alți colegi la 1904, cu

Palatul Administrativ Iași.
Arh. I. D. BERINDEY

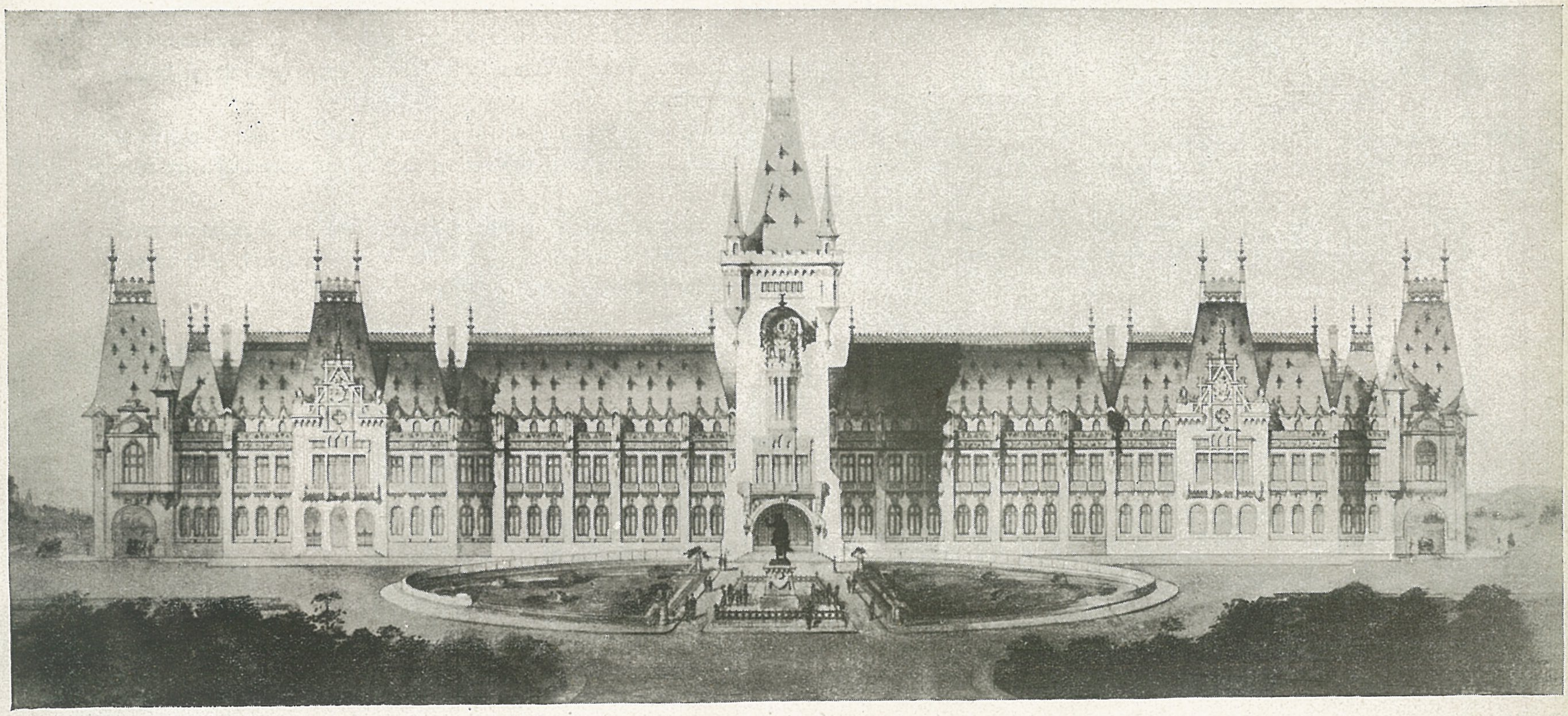

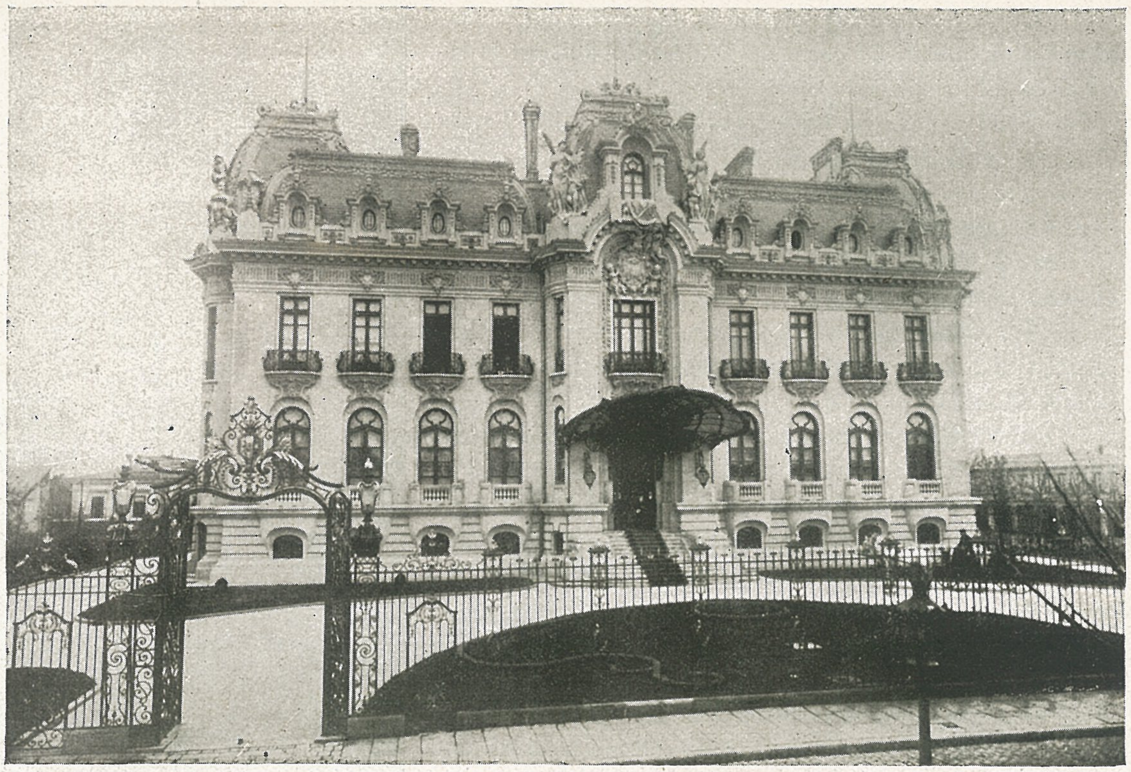

I. D. BERINDEY
Palatul Cantacuzino.
Fosta Preşidenţie
a Consiliului.

elaborarea unui program definitiv al şcoalei de arhitectură. Tot în acest timp îl vedem chemat în Consiliul Permanent la Ministerul Instrucţiunei şi în Consiliul Superior Tehnic la Ministerul Lucrărilor Publice; iar în anii de preparare 1904 şi 1905 pentru Expoziţia Jubiliară, îl găsim ca Inspector General al lucrărilor acestei Expoziţiuni.

Lui i se datoreşte determinarea locului unde a rămas până azi frumosul Parc Carol.

Berindey merge în anul 1908 ca delegat la congresul Arhitecţilor la Viena luând o parte activă şi ţinând trei discursuri [1]) pentru creiarea unui Minister al Artelor Frumoase.

După 17 ani lucrul s'a realizat, guvernul înţelegând necesitatea creerii Ministerului Artelor.

In domeniul edilitar şi urbanistic a voit a da oraşului o îndrumare către înfrumuseţare precum şi în direcţia sistematizărei planului general al Capitalei, însărcinat de fostul primar al Comunei Bucureşti d. Vintilă Brătianu să alcătuiască acel plan.

In această calitate de arhitect consultant, a expus comisiunei compusă pentru acest scop şi al cărui preşedinte a fost, părerile sale la care a ajuns cu formarea planului general. Din lipsă de mijloace, Comuna n'a putut aplica planul de atunci.

Lui i se datoreşte Parcul Ioanid unde construi: vila Costinescu, casele Procopiu, Hugo Staadeker, G. Stoicescu, Tărtăşescu, Teodor Cincu, vila Ioanid, casa Leonida şi Săbăreanu.

Tot el a fost iniţiatorul şoselei Jianu, Parcului Filipescu şi Parcului Bonaparte, asemenea proiectării viitorului Parc Naţional.

A executat de asemenea Palatul Justiţiei şi Administrativ din Iaşi, lucrare în stil gotic studiată în amănunt, atât ca exterior cât şi interior.

I. I. B.

…a Olănescu.
…D. BERINDEY

[1]) Bericht über den VIII Internationalen Architecten Kongress Wien 1908, pag. 171-179.

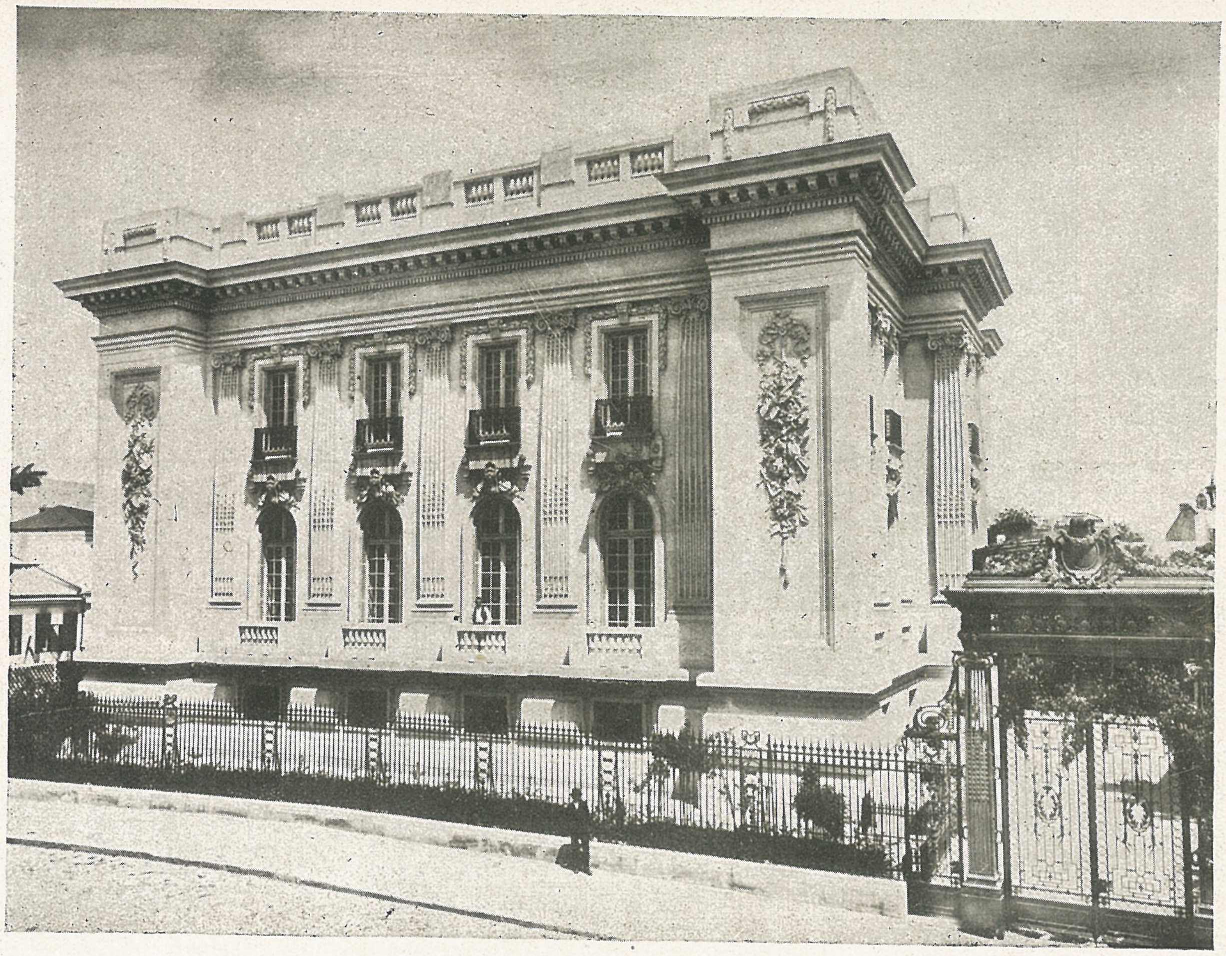

Ion D. BERINDEY
Casa G-ral Florescu.
Casa Dr. Costinescu.
București

Dumitru Maimarolu

1859—1926

A studiat arhitectura la Paris.

Printre lucrările executate notăm : Palatul Camerei Deputaților, Cercul Militar, Biserica Armenească, Palatul Senatului, împreună cu arhitectul Doneaud.

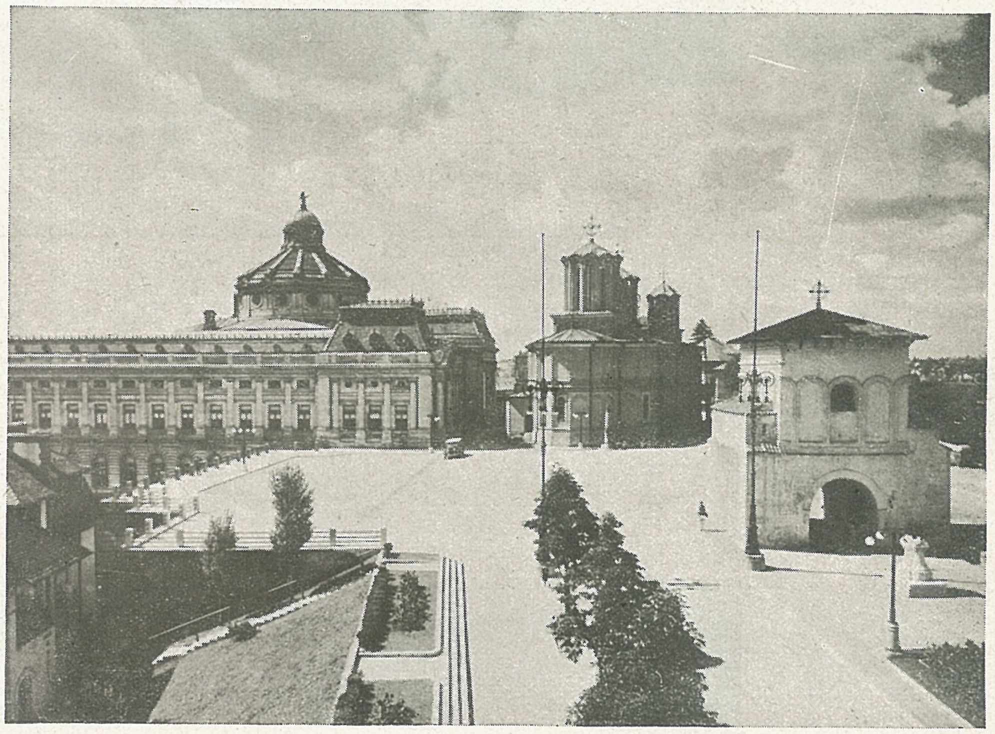

Palatul Adunării Deputaților.

Palatul Cercului Militar.

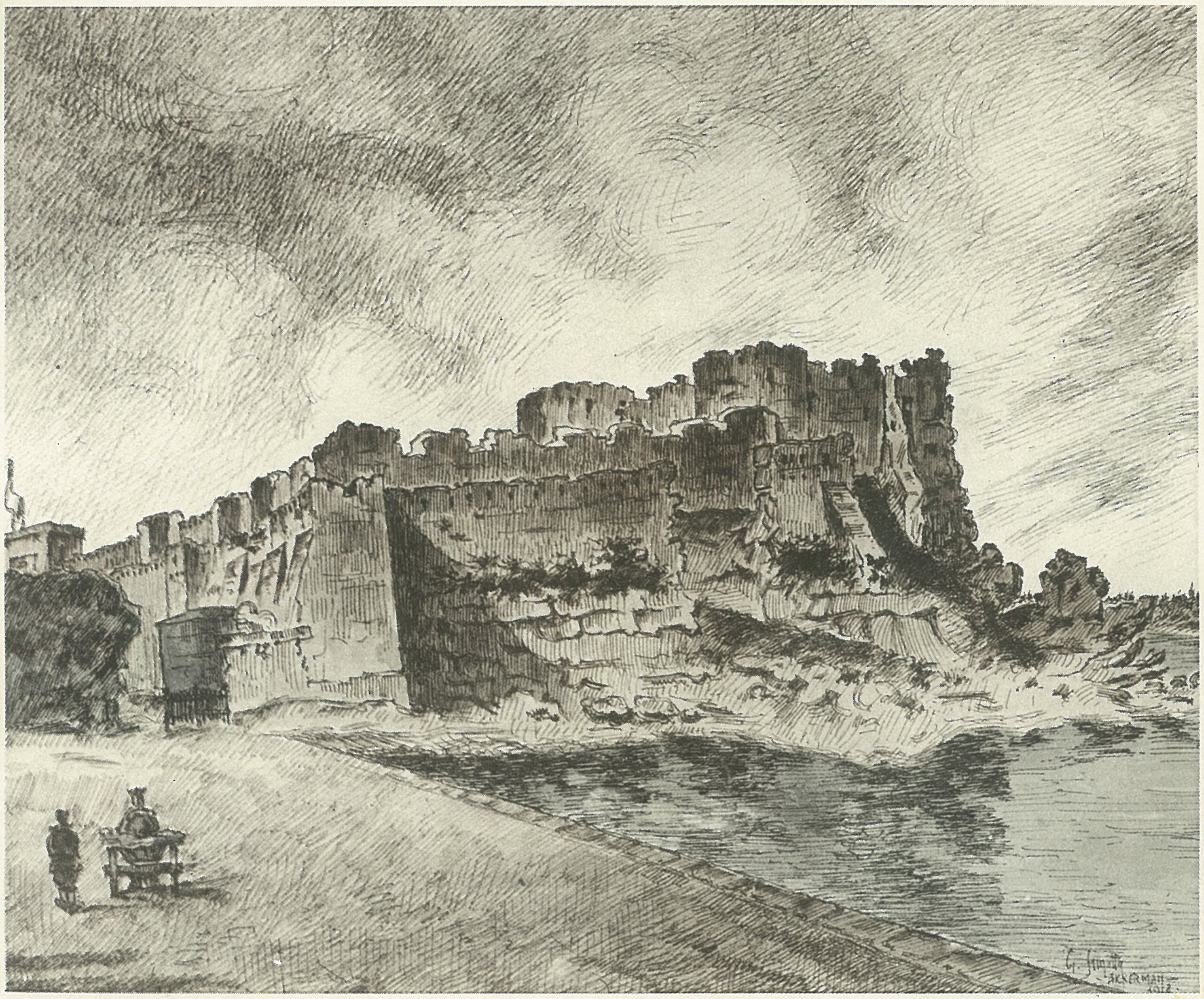

GEORGE SIMOTTA: CETATEA ALBĂ

Grigore Cerchez

1851—1927

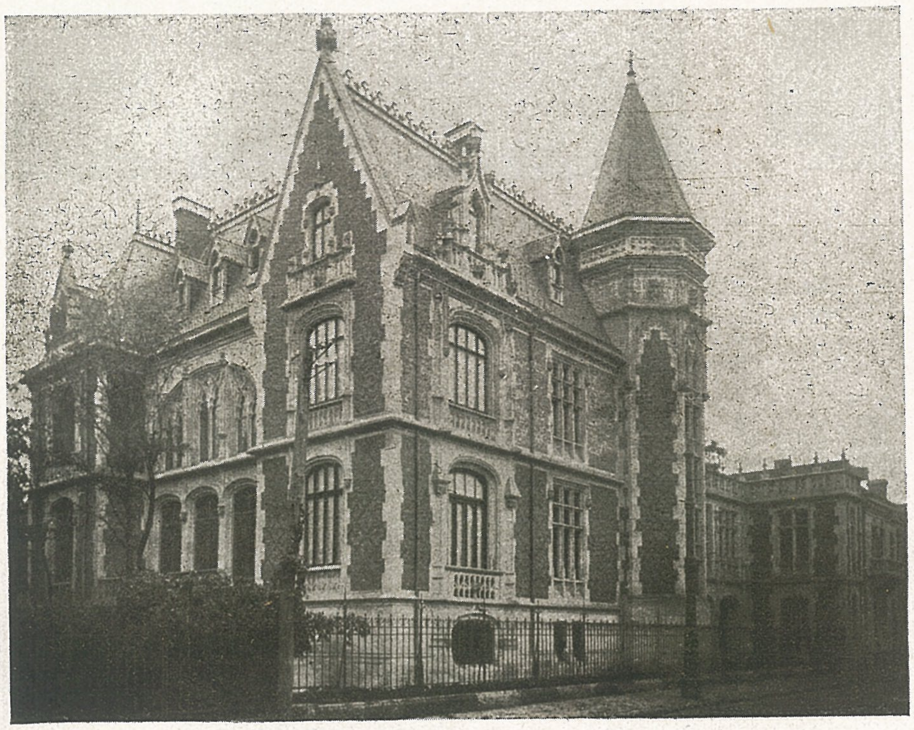

Casa I. Niculescu-Dorobanțu.
Str. G-ral Manu.

A fost un pasionat cercetător al monumentelor din trecutul artistic românesc.

A restaurat biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș și biserica Sfinților, din București.

A complectat palatul Cotroceni în cea mai curată arhitectură românească.

A ocupat diferite demnități publice, printre care și pe aceea de director general al Poștelor, înzestrând țara cu localuri noui de poștă, de o arhitectură aleasă.

A fost, încă de la început profesor de construcție la Școala de Arhitectură și la Școala de poduri și șosele, azi Politecnica.

Casa B. Niculescu-Dorobanțu.
B-dul L. Catargiu.

Arh. Gr. CERCHEZ.
Palatul Cotroceni. Detalii.

Arh. Gr. CERCHEZ. Casa Dissescu. Calea Victoriei.

A. Clavel

1877—1916

Cavoul Stolojan, Bellu.

A studiat, fără a termina însă școala, la München. Venit în țară a continuat ucenicia în atelierul lui Galeron autorul Ateneului Român.

A lucrat multă vreme ca desenator la arhitectul Magni, de la care a deprins maniera acuarelistică, și punerea direct în perspectivă, pe care o folosea așa de mult în studiile sale.

Magni a avut de altfel mare influență asupra personalității artistice a lui Clavel, mai ales latura decorativă, pentru care avea o foarte mare aplicație. Pornit pe linia lui Magni, a căutat să folosească cât mai mult elementele artei decorative populare, cu ajutorul cărora a izbutit să dea un caracter personal lucrărilor sale de acest gen. La acest rezultat a putut ajunge mai ales grație culturei, pe care și-o însușise, începând-o subt conducerea tatălui său profesor particular de limba franceză și continuată ca autodidact.

Ceea ce face meritul lui Clavel este că fără disciplina unui învățământ complet și ordonat, a izbutit totuși să dea lucrări remarcabile.

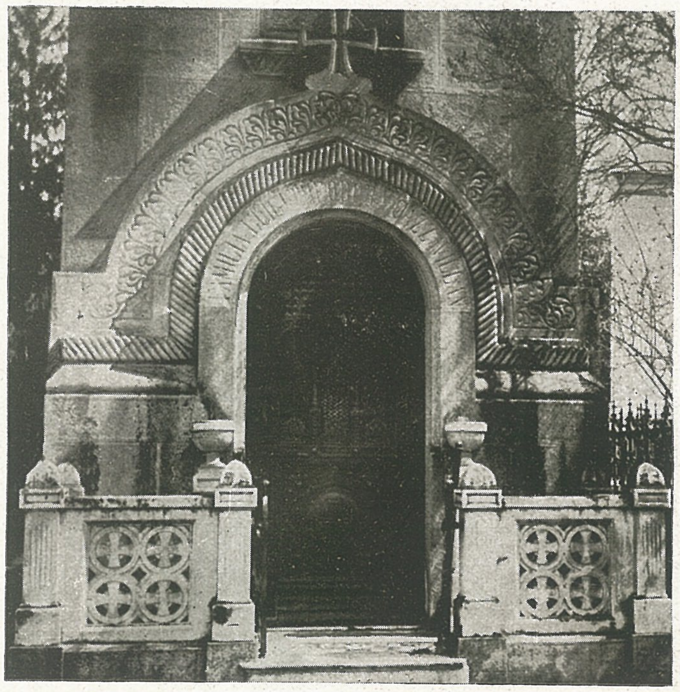

Cavoul Cazzavillan.

Detaliu.

Cavoul Cazavilan.

Casă în Str. Eroului.

Marcă jubiliară, desenată de Clavel.

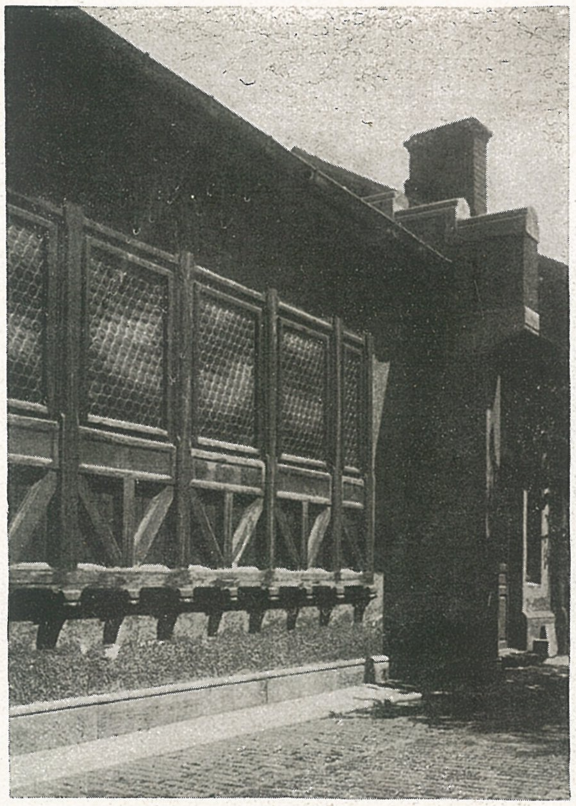

Casa F. Storck. Atelierul.

Casa F. Storck.

Arh. A. CLAVEL.

Palatul Poștelor, Târgoviște.

Casa Gabriel Popescu, Dâmbovița.

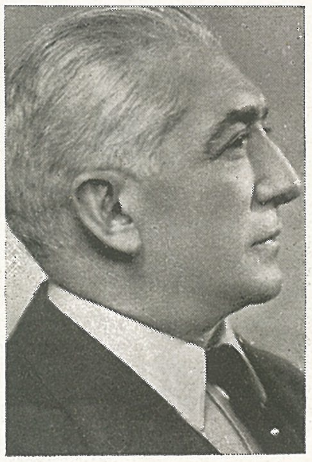

Edmond Van-Saanen Algy

1882—1938

Descendent al familiei Edmond Van-Saanen fost ministru de externe al Principatului Munteniei și pe urmă al Principatelor-Unite.

Arhitect, pictor și muzicant, s'a manifestat în toate aceste arte cu deosebit talent.

A participat la planurile și execuția lucrărilor palatelor Academiei de comerț și Telefoanelor. A avut mai multe și reușite expoziții de schițe și picturi ale sale.

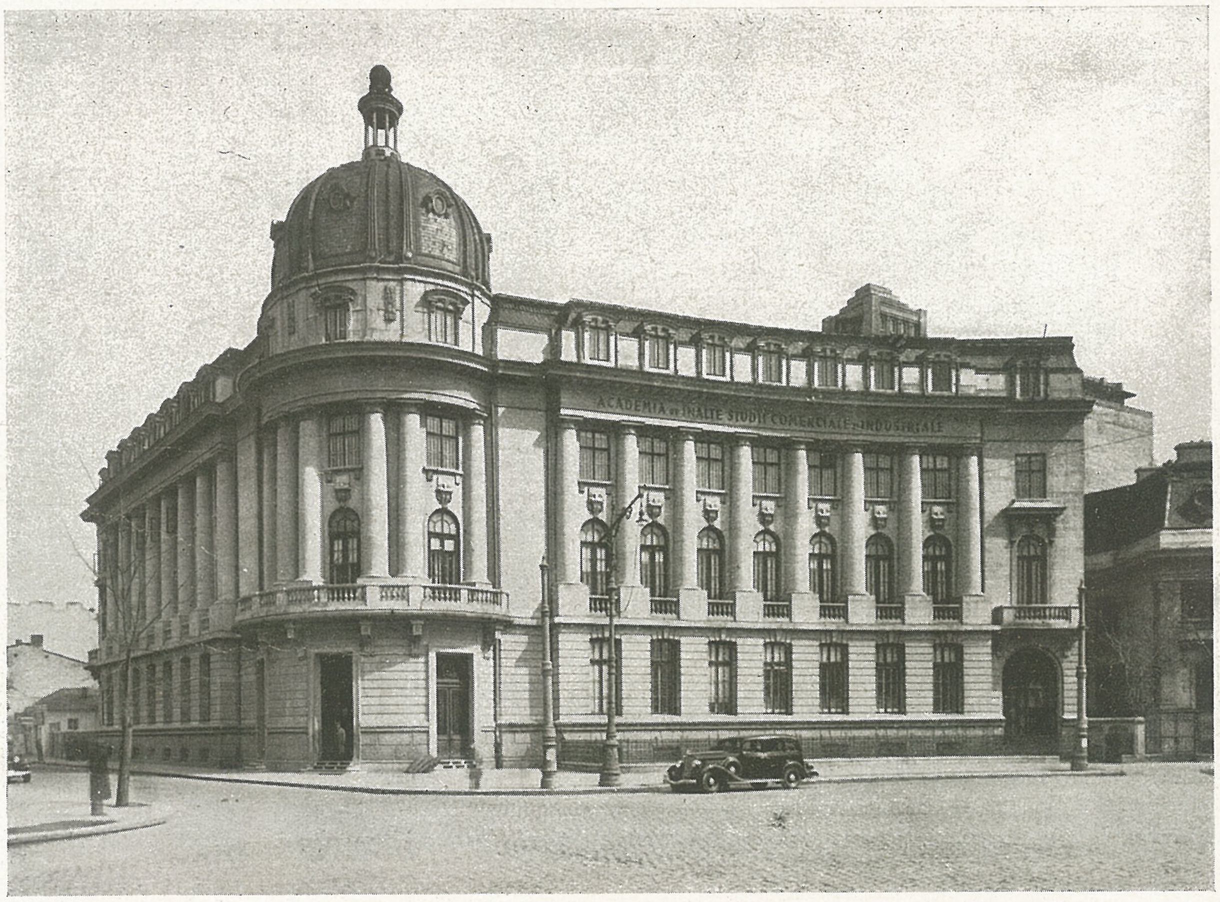

Palatul Academiei de Comerț.

Dimitrie Hârjeu

1869—1926

Născut la Călugăreni, Jud. Neamț, a urmat liceul la Piatra Neamț.

Intrat la Școala de arhitectură din București, obține diploma cu No. 12, în anul 1903.

Arhitect șef la Primăria București, în anii 1910-1916.

Director al Arhitecturii Municipiului București în anii 1920—1925.

Fondator și administrator delegat al Soc. „Construcția Modernă".

Casa Zoe Manu, Parcul Ioanid.

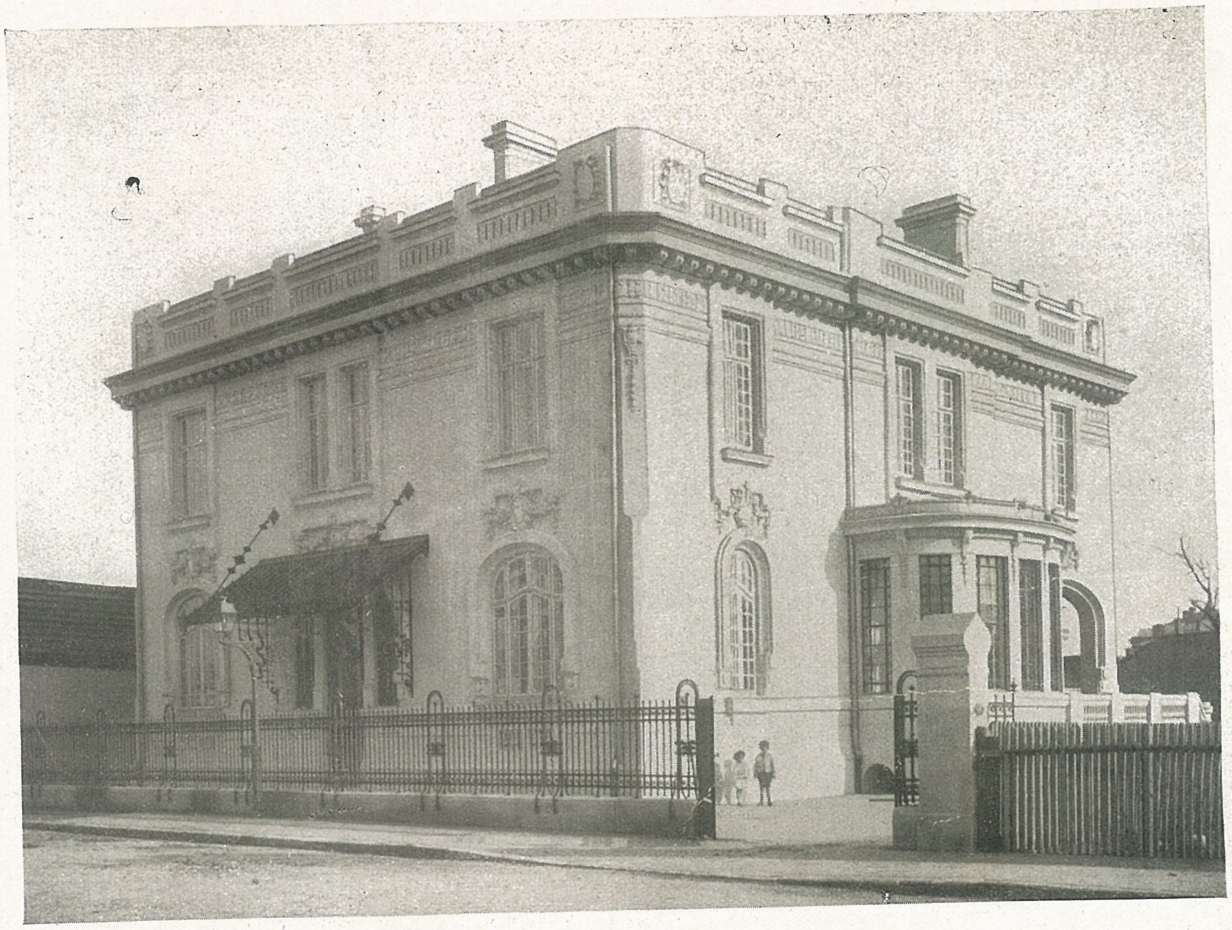

Numit profesor la Şcoala Sup. de Arhitectură în anul 1920.

Lucrări mai importante :

1. Cinematograful Zaharia astăzi Roxy, Lipscani.
2. Casa Gen. Manu, str. Dumbrava Roşie.
3. Casa Gen. Florescu, Şoseaua Jianu.
4. Casa Moruzzi astăzi Osiceanu, Aleea Alexandru.
5. Casa Lucasievici, Str. Dumbrava Roşie.
6. Casa Mavrodin, Str. Boteanu.
7. Casa Ionescu (Cronos), strada Academiei.
8. Casa Nenițescu, str. Şcoalei.
9. Casa Popovici, Bd. Elisabeta.
10. Subcentrala uzinei electrice, Bd. Carol.
11. Casa Gen. Văleanu, strada Londra.
12. Casa Dr. Bogdanovici, str. Vasile Lascăr.
13. Hala de Flori, Piața Sf. Anton.
14. Fabrica Zamfirescu Ciocolată.
15. Conac la Leordeni. — Prop. Lahovary.
16. Villa la Buşteni, prop. Ignat Mircea.

Centrala electrică din Bd. Carol.

FACULTATEA DE ARHITECTURA BIBLIOTECA

Casa G-ral Florescu, Şos. Jianu.

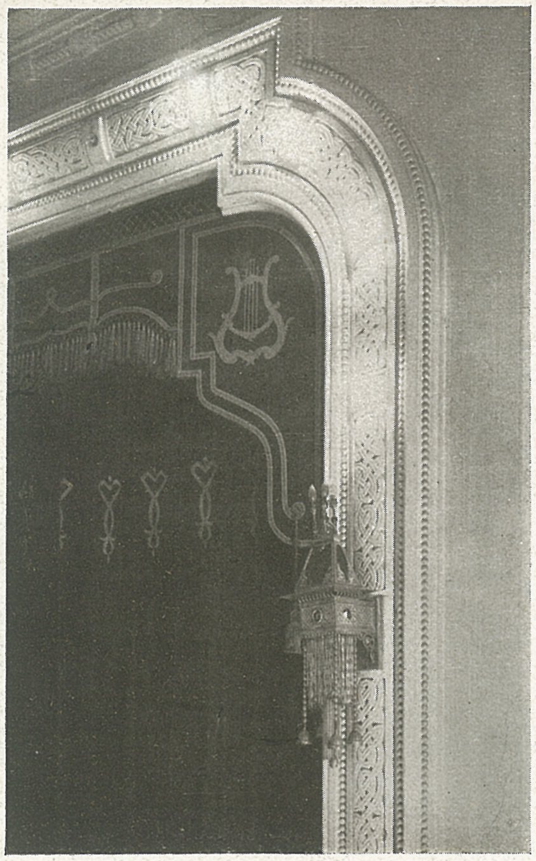

Arh. D. HÂRJEU
Cinematograful Roxy
Str. Lipscani.
Interioare

Arh. D. HÂRJEU
Cinematograful Roxy
Str. Lipscani.
Interioare

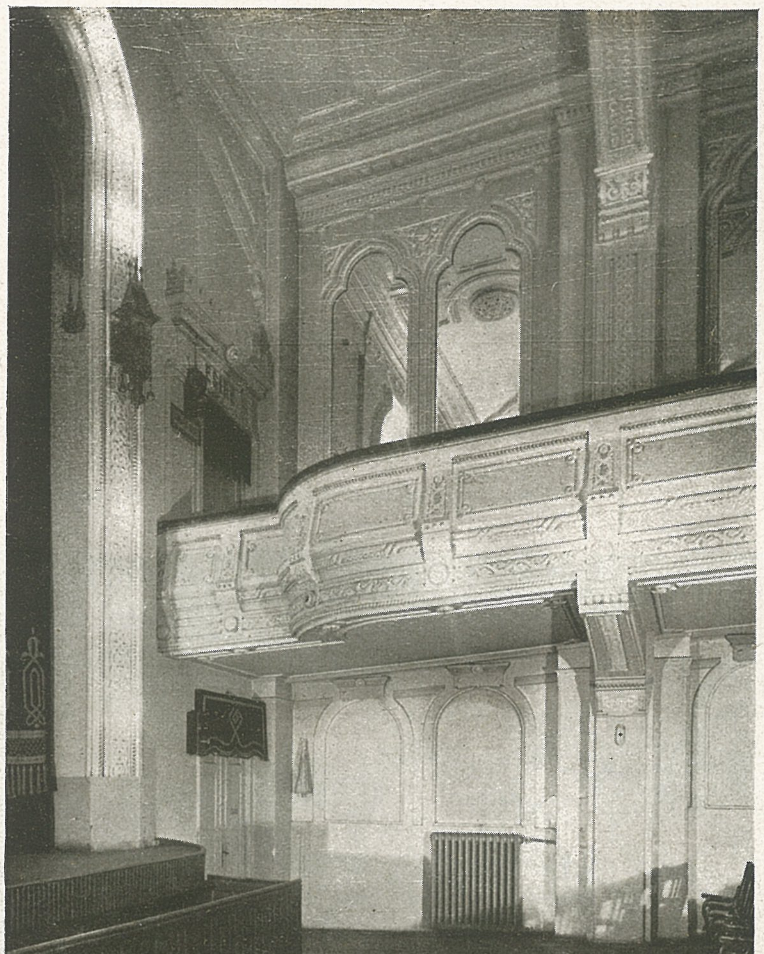

Vila Ignat Mircea, Bușteni.

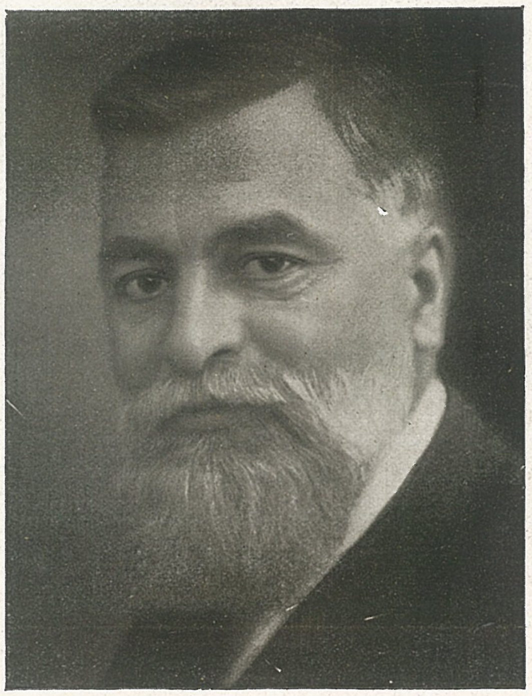

Jean Pompilian

1872—1938

A obținut diploma de arhitect de la Paris în 1899. A fost arhitect șef al Eforiei Spitalelor Civile, al Ministerului de interne, al Direcției Poștelor, Casei Școalelor, al Ministerului Instrucțiunii.

Numit profesor de „Teoria Arhitecturii' la Academia de arhitectură din București, a ocupat această catedră până la 1938.

Printre lucrările executate remarcăm : Clinica de boli nervoase, Muzeul anatomic, Inst. de chimie Dr. Minovici, Pavilionul de boli contagioase de pe lângă spitalul de copii, Pavilionul de primire Spitalul Colentina, amenajarea fabricei tutun Belvedere, idem fabrica Chibrituri Filaret, Biserica Zlătari, interiorul bisericii Sinaia, Complectarea palatului Universității Iași, Pavilionul ad-ției Domeniilor Coroanei, Paris, Pavilionul băilor de nămol Techirghiol și numeroase școli, pe tot cuprinsul țării.

A fost președinte al Societății arhitecților români și de nenumărate ori membru în comitetul Societății.

Proiect pentru mărirea Universității din Iași (executată din roșu), Antrepriza C. și Arh. G. Ursescu-Galați).

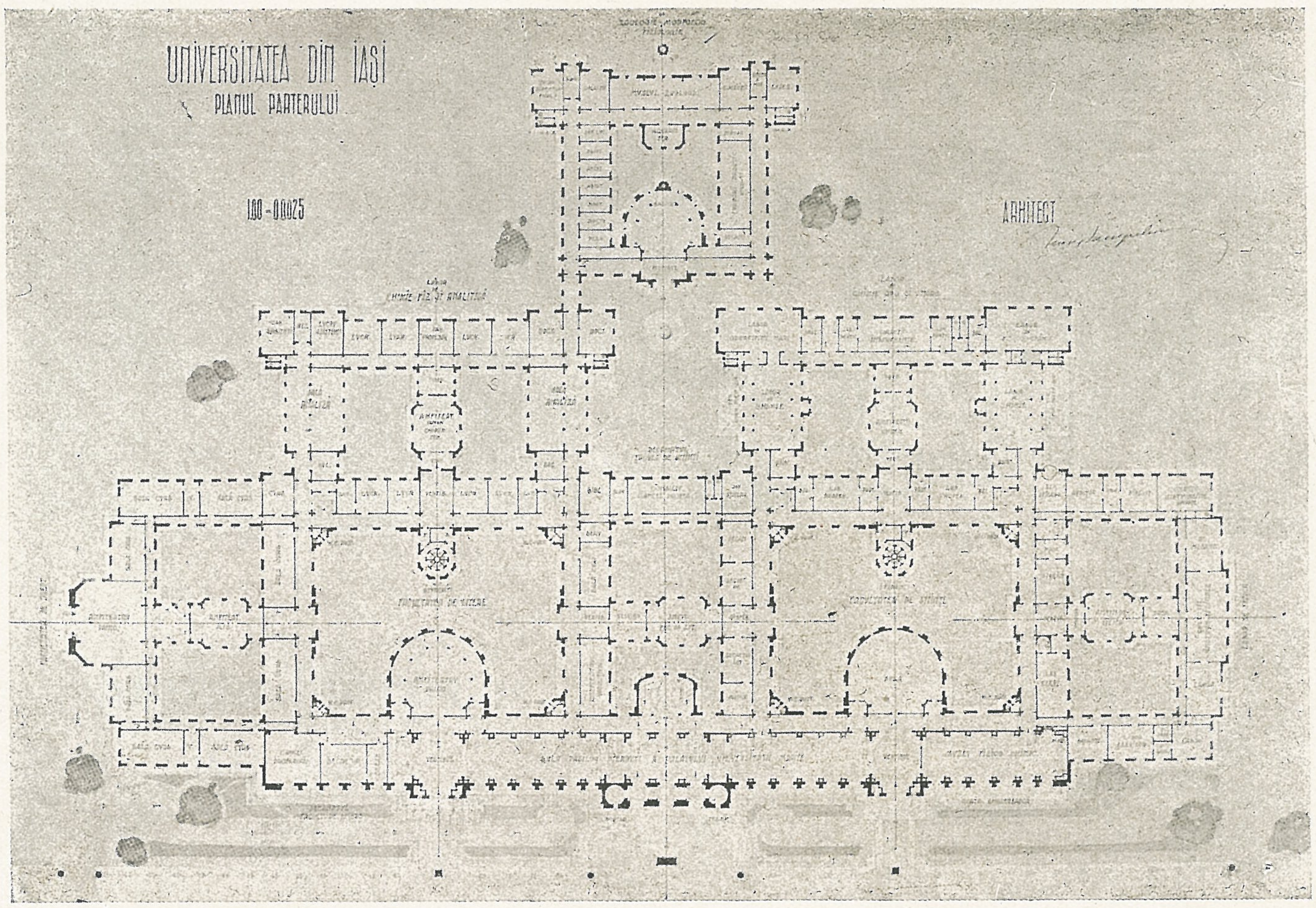

Proiectul măririi Universității din Iași. Planul Parterului.

Fațada principală.

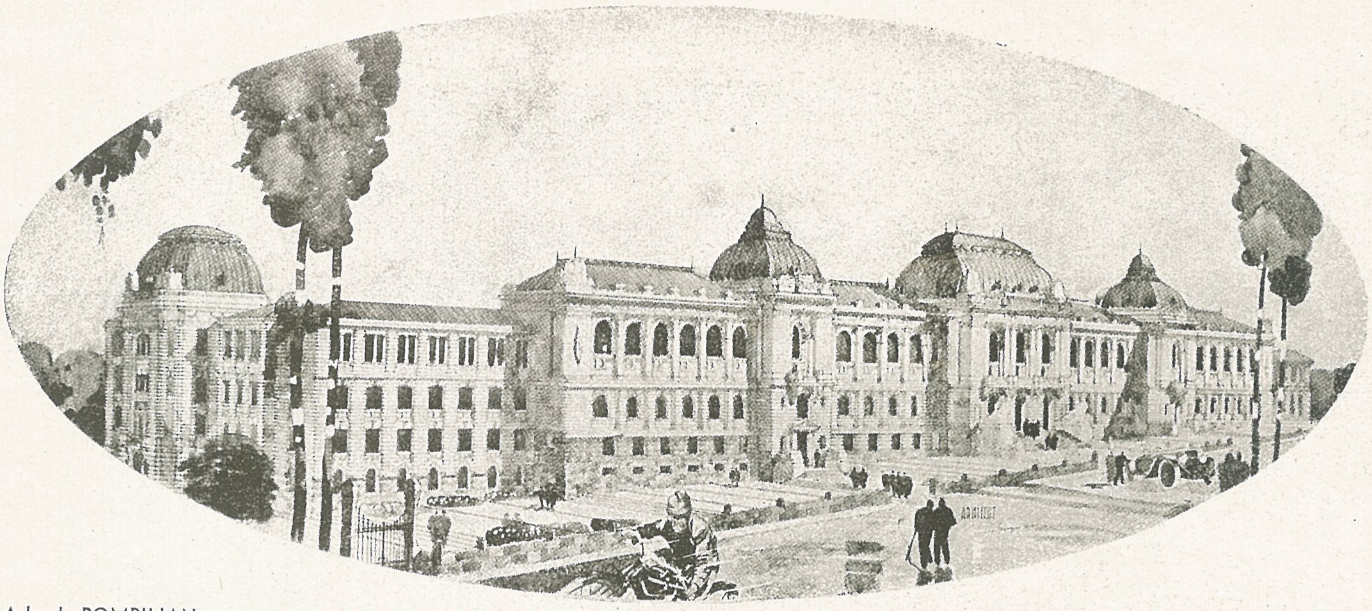

Arh. J. POMPILIAN.

Perspectiva Universităţii din Iaşi.

Eracle Lăzărescu

1868—1937

De fel din comuna Suhaia-Teleorman, absolvent al liceului Sf. Sava din Bucureşti, licenţiat în fizico-chimice, fost preparator de fizică la liceul Lazăr, a plecat la Paris absolvind şcoala specială de arhitectură, obţinând diploma de arhitect salubrist.

A ocupat catedra de salubritate, igienă şi instalaţii la Academia de arhitectură din Bucureşti.

Printre lucrările sale cităm : palatul Soc. Progresul Silvic, Imobiliara în colaborare, ş. a.

Absolvent al școalei superioare de arte și meserii, al școalei de conductori de la Poduri și Șosele, al școalei de arhitectură a Societății. Apoi diplomat al Școalei de Arhitectură (Beaux-Arts) Paris.

A fost președinte al Societății Arhitecților și profesor al Școalei superioare de arhitectură, Fondator și ad-tor delegat al Soc. Construcției Modernă.

Ștefan Burcuș

1871—1928

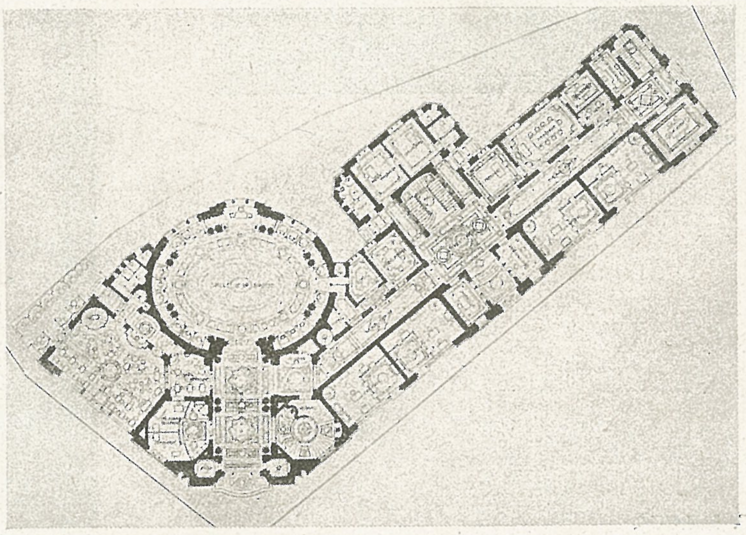

Palatul Camerei de Comerț (Bursa) din București.
Planul parterului.

Arhitecţi ŞT. BURCUŞ
şi P. ANTONESCU.
Catedrala din Galaţi.

Arh. ŞT. BURCUŞ.
Casă în Str. V. Alexandri.

Alex. M. Zagoritz

1881—1916

Diplomat al Şcoalei superioare de Arhitectură din ţară, a fost un talentat interpret al arhitecturei naţionale.

A căzut în războiul pentru întregirea neamului românesc în primele lupte din 1916.

Casa N. Cincu, Str. Popa Tatu.

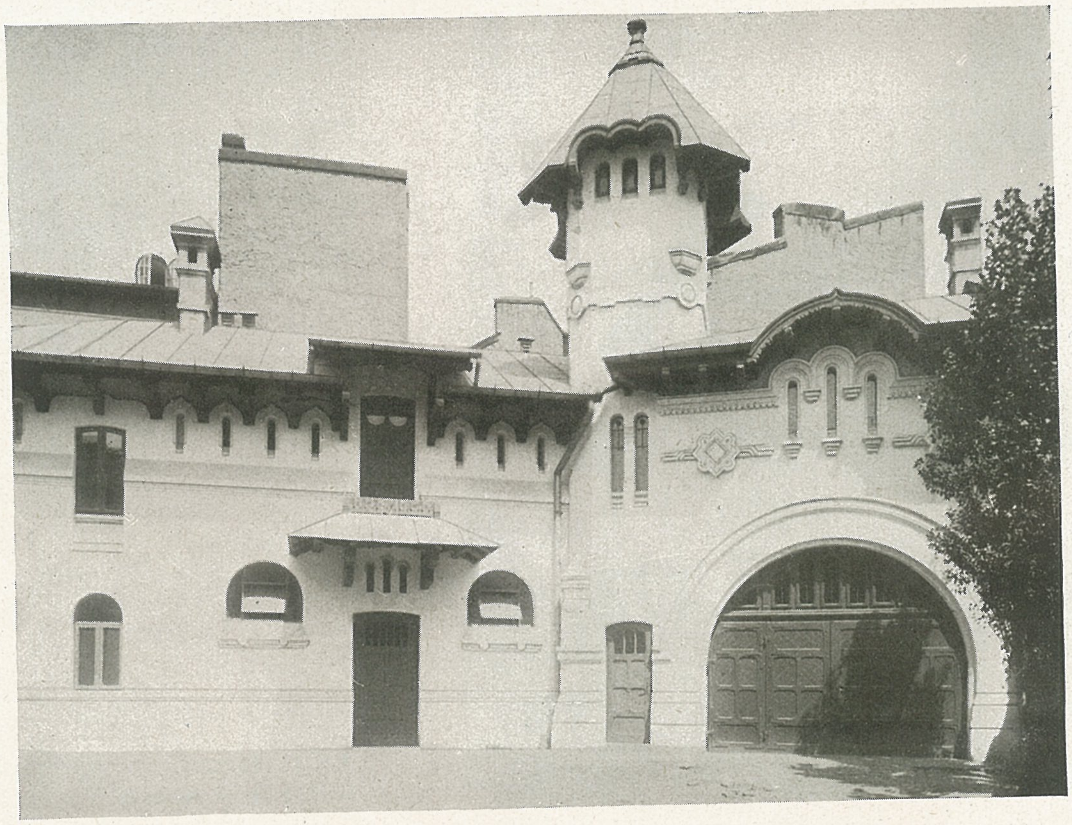

Proprietatea M. Zagoritz, Splaiul Cogălniceanu.

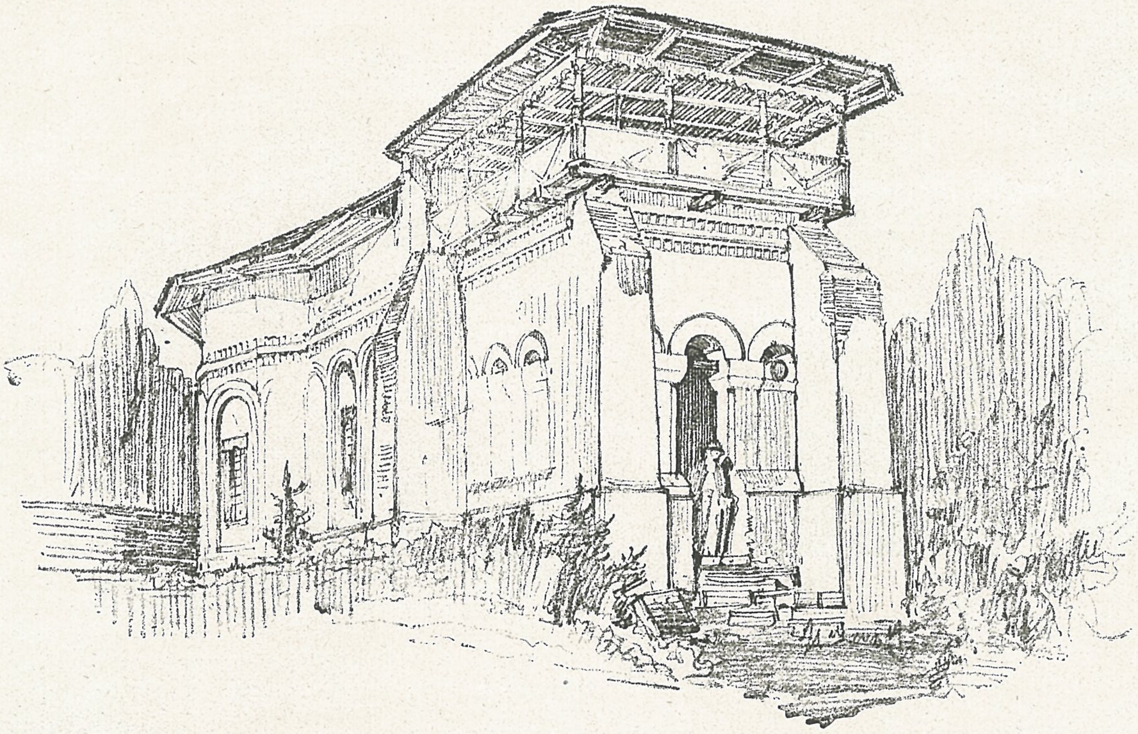

Desen de Zagoritz, 1906. Mânăstirea Vărbila.

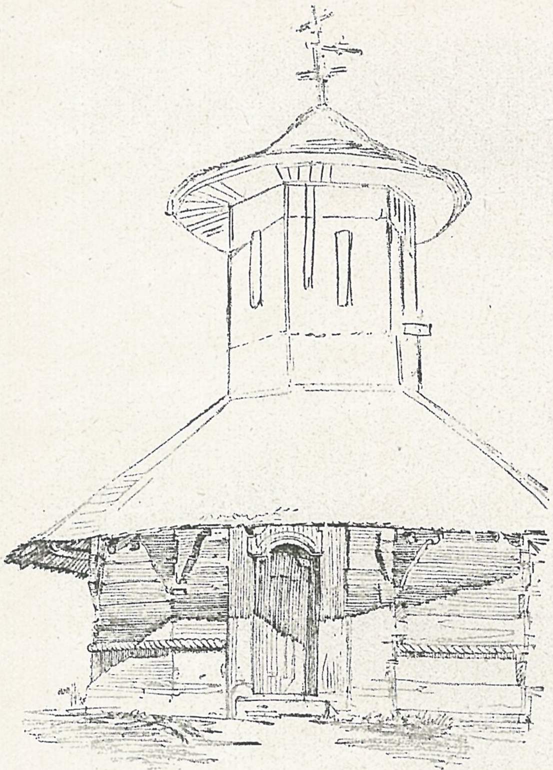

Bis. Valea lui Seman. Desen de Zagoritz, 1906.

Gh. Lupu

1882—1916

Diplomat al Școalei Superioare de arhitectură din țară.

A participat la proiectele lucrărilor Expoziției din 1906.

A căzut în războiul de întregire (1916-1918).

Statie Ciortan

1876—1940

Arhitectul Statie Ciortan a fost director general al Serv. arhitecturei din Minist. de Finanțe. Serviciu pe care l-a creiat și organizat și prin care a înzestrat cu noui localuri toate instituțiile pendinte de acest minister.

A fost președinte al Soc. Arhitecților și primul Decan al Corpului. Iar ca profesor la Școala de arhitectură, azi Facultate, a cultivat stilul românesc printre viitorii arhitecți.

Local de percepție — București. Arh. ST. CIORTAN

Localul Percepţiei VII fiscală — Bucureşti.

Arh. ST. CIORTAN

Proprietatea Gr. Petrescu — Bucureşti.

Arh. ST. CIORTAN

Casa de odihnă a funcționarilor M. F. Predeal. Arh. ST. CIORTAN

TABLOUL COMITETELOR SOCIETĂȚII ARHITECȚILOR ROMÂNI DELA INFIINȚARE

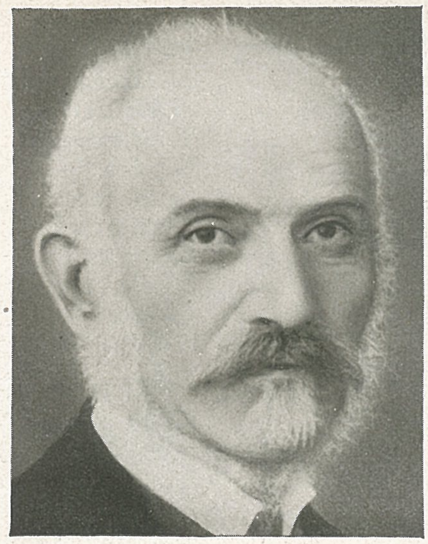

AL. ORĂSCU

1891 — 1894

Preşedinte . . . . . . ORĂSCU AL.
Vice-Preşedinte . . . . Beniş C.
Secretar . . . . Ciocârlan St.
Casier . . . . Socolescu I.
Membri : . . . . . . Mandrea G.
Maimarolu P.

1895 — 1898

Preşedinte . . . . . . SĂVULESCU AL.
Vice-Preşedinte . . . . Socolescu I.
Secretar . . . . Ciocârlan St.
Casier . . . . Mandrea G.
Membri : . . . . . . Maimarolu P.
Dobrescu Toma
Negrescu L.

1899 — 1900

Preşedinte . . . . . . SĂVULESCU AL.
Vice-Preşedinte . . . . Socolescu I.
Secretari : . . . . . . Dobrescu Toma
Burcuş St.
Casier . . . . Ciocârlan St.
Membri : . . . . . . Berindei I.
Nedelescu R.
Pompilian I.
Mihăescu N. C.
Călinescu Gr.

1901 — 1902

Preşedinte de onoare . . SĂVULESCU AL.
Preşedinte . . . . . . SOCOLESCU I.
Vice-Preşedinţi : . . . . Mandrea G.
Berindei I.
Secretar-Casier . . . . Burcuş St.
Membri : . . . . . . Dobrescu Toma
Mihăescu N.
Ciocârlan St.
Negrescu L.
Nedelescu R.

1903 — 1904

Preşedinte . . . . . . MINCU I.
Vice-Preşedinţi : . . . . Berindei I.
Mandrea G.
Secretar . . . . Burcuş St.
Casier . . . . Petculescu Sc.
Cenzor . . . . Negrescu L.
Membri : . . . . . . Ciocârlan St.
Stork I.
Călinescu Gr.
Mihăescu N.

1905 — 1908

Preşedinte . . . . . . MINCU I.
Vice-Preşedinţi : . . . . Mandrea G.
Antonescu P.
Secretar . . . . Nicolescu Anghel
Casier . . . . Constantinescu M.
Cenzor . . . . Mihăescu N.
Membri : . . . . . . George Sterian
Ştefănescu Victor
Stork I.
Iliescu Remus

1909 — 1911

Preşedinte . . . . . . MINCU I.
Vice-Preşedinţi : . . . . Dobrescu Toma
Antonescu P.
Secretar . . . . Ciortan St.
Casier . . . . Vasilescu S.
Cenzor . . . . Mihăescu N.
Membri : . . . . . . Socolescu I.
Hârjeu D.
Smărăndescu P.
Nicolau Gr.

3 Martie 1912 — 29 Septembrie 1912

Preşedinte de onoare . . MINCU I.
Preşedinte . . . . . . ANTONESCU P.
Vice-Preşedinţi : . . . . Dobrescu Toma
Lăzărescu Er.
Secretar . . . . Ciortan St.
Casier . . . . Nicolescu Anghel
Cenzor . . . . Smărăndescu P.
Membri : . . . . . . Hârjeu D.
Mihăescu N. C.
Simionescu I.
Vulcan I.

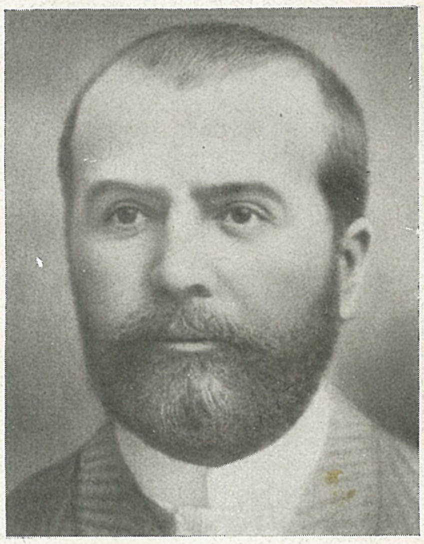

AL. SĂVULESCU

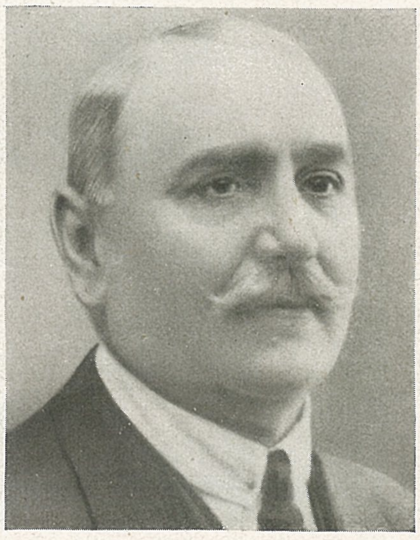

I. N. SOCOLESCU

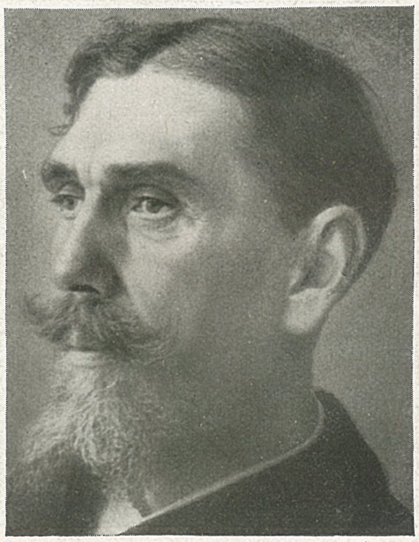

ION MINCU

29 Septembrie 1912 — 16 Februarie 1913

La conducerea Societății .	SOCOLESCU I.
	DOBRESCU T.
	HÂRJEU D.
Secretar	Traianescu I.
Casier	Nicolau Gr.
Cenzor	Smărăndescu P.
Membri :	Lăzărescu Er.
	Negrescu L.
	Nicolescu Anghel
	Ciortan St.

1913 — 1915

Președinte	CERCHEZ GR.
Vice-Președinți :	Ghica Nicolae
	Petculescu Sc.
Secretari :	Traianescu I.
	Cegăneanu Sp.
Casier	Nicolau Gr.
Cenzor	Smărăndescu P.
Bibliotecar	Hârjeu D.

1916 — 1918

Președinte	CERCHEZ GR.
Vice-Președinți :	Antonescu P.
	Berindei I.
Secretari :	Stănescu N.
	Stănculescu Fl.
Casier	Traianescu I.
Cenzor	Ciortan St.
Bibliotecar	Smărăndescu P.
Membri :	Dobrescu Toma
	Burcuș St.
	Renard D.
	Petculescu Sc.

1919 — 9 Martie 1921

Președinte	ANTONESCU P.
Vice-Președinți :	Ciortan St.
	Smărăndescu P.
Secretar	Stănescu N.
Casier	Vasilescu S.
Cenzor	Socolescu I.
Bibliotecar	Traianescu I.
Membri :	Berindei I.
	Burcuș St.
	Renard D.
	Hârjeu D.

1922 — 1924

Președinte	BURCUȘ ST.
Vice-Președinți :	Ciortan St.
	Traianescu I.
Secretari :	Stănculescu Fl.
	Rădulescu Vasile
Casier	Vasilescu S.
Cenzor	Enescu D. I.
Bibliotecar	Stănescu N.
Membri :	Berindei I.
	Nănescu C.
	Simotta G.
	Bolomey R.

1925 — 1926

Președinte	CEGĂNEANU SP.
Vice-Președinți :	Traianescu I.
	Enescu D. I.
Secretari :	Pomponiu C.
	Cananău C.
Casier	Vasilescu S.
Cenzor	Socolescu Toma
Bibliotecar	Grosu Eugen
Membri :	Burcuș St.
	Berindei I.
	Ciortan St.
	Iotzu C.

1926 — 1927

Președinte	POMPILIAN I.
Vice-Președinți :	Vasilescu S.
	Enescu D. I.
Secretari :	Pomponiu C.
	Silion L.
Casier	Grosu Eugen
Cenzor	Socolescu Toma
Bibliotecar	Nănescu C.
Membri :	Burcuș St.
	Ciortan St.
	Cegăneanu I.
	Popescu I.

8 Martie 1928 — 21 August 1928

Președinte	BURCUȘ ȘT.
Vice-Președinți :	Vasilescu S.
	Ciortan St.
Secretari :	Silion L.
	Roșu I.
Casier	Constantinescu I.
Cenzor	Grosu Eugen
Bibliotecar	Georgescu N.
Membri :	Pompilian I.
	Enescu D. I.
	Rădulescu Vasile
	Iliescu Al.

Dela 21 August 1928, data decesului *Președintelui Burcuș Șt.*, a girat până la 26 Februarie 1929, d-l *Arhitect Vasilescu S.*, Vice-Președinte al Societății.

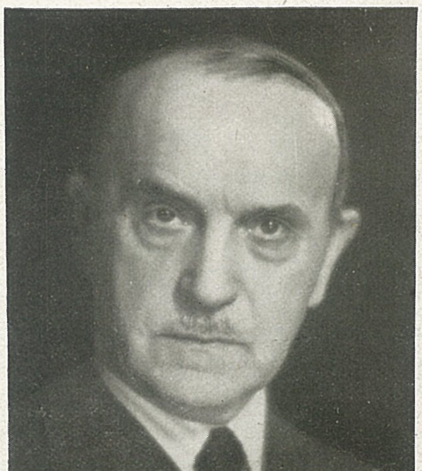

P. ANTONESCU

GR. CERCHEZ

ȘT. BURCUȘ

1929 — 1930

Preşedinte	CIORTAN ST.
Vice-Preşedinţi :	Vasilescu S.
	Enescu D. I.
Secretari :	Silion L.
	Burcuş I.
Casier	Constantinescu Jean
Cenzor	Grosu Eugen
Bibliotecar	Georgescu N.
Membri :	Renard D.
	Nănescu C.
	Rădulescu Vasile
	Roşu I.

1931

Preşedinte	CIORTAN ST.
Vice-Preşedinţi :	Iotzu C.
	Enescu D. I.
Secretari :	Silion L.
	Negoescu G.
Casier	Roşu I.
Cenzor	Stănculescu Fl.
Bibliotecar	Iliescu Al.
Membri :	Vasilescu S.
	Renard D.
	Petculescu Sc.
	Burcuş I.

1932

Preşedinte	CIORTAN ST.
Vice-Preşedinţi :	Iotzu C.
	Enescu D. I.
Secretari :	Silion L.
	Negoescu G.
Casier	Roşu I.
Cenzor	Stănculescu Fl.
Bibliotecar	Iliescu Al.
Membri :	Vasilescu S.
	Renard D.
	Petculescu Sc.
	Burcuş I.

1933

Preşedinte	ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi :	Petculescu Sc.
	Vasilescu S.
Secretari :	Silion L.
	Negoescu G.
Casier	Roşu I.
Cenzor	Stănculescu Fl.
Bibliotecar	Iliescu Al.
Membri :	Iotzu C.
	Renard D.
	Burcuş J.
	Ghiaciu A.

1934

Preşedinte	ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi :	Vasilescu S.
	Renard D.
Secretari :	Negoescu G.
	Tăruşanu I.
Casier	Dobrescu C.
Cenzor	Rădulescu V.
Bibliotecar	Iliescu Al.
Membri :	Ghiaciu A.
	Petculescu Sc.
	Roşu I.
	Cristinel Gh.

1935

Preşedinte	ENESCU D. I.
Vice-Preşedinte	Vasilescu S.
Vice-Preşedinte	Renard D.
	Negoescu G.
	Tăruşanu I.
Casier	Dobrescu C.
Cenzor	Rădulescu V.
Bibliotecar	Iliescu Al.
Membri :	Ghiaciu A.
	Petculescu Sc.
	Roşu I.
	Zamfiropol Al.

1936

Preşedinte	ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi :	Vasilescu S.
	Petculescu Sc.
Secretari :	Ţăruşanu I.
	Berindei I.
Casier	Dobrescu C.
Cenzor	Marinescu T.
Bibliotecar	Ghiaciu A.
Membri :	Zamfiropol Al.
	Roşu I.
	Şerbănescu P.
	Nădejde E.

1937

Preşedinte	ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi :	Roşu I.
	Zamfiropol Al.
Secretari :	Opari St.
	Hârjeu C.
Casier	Dobrescu C.
Cenzor	Ţăruşanu I.
Bibliotecar	Minescu C.
Membri :	Şerbănescu P.
	Petculescu Sc.
	Berindey I.
	Vasilescu S.

SP. CEGĂNEANU

ST. CIORTAN

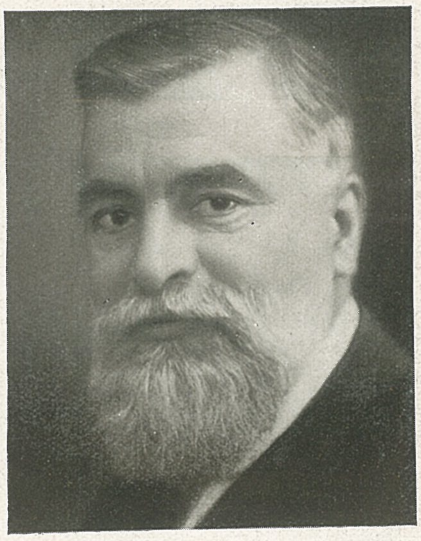

J. POMPILIAN

ION D. ENESCU

Președintele actual al Societății.

1938

Preşedinte	ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi :	Roşu I.
	Zamfiropol Al.
Secretari :	Opari St.
	Hârjeu C.
Casier	Dobrescu C.
Cenzor	Ţăruşanu I.
Bibliotecar	Minescu C.
Membri :	Petculescu Sc.
	Vasilescu S.
	Berindey I.
	Şerbănescu P.

1939

Preşedinte	ENESCU D. I.
Vice-Preşedinţi :	Roşu I.
	Rădulescu V.
Secretari :	Opari St.
	Hârjeu C.
Casier	Dobrescu C.
Cenzor	Ţăruşanu I.
Bibliotecar	Minescu C.
Membri :	Berindey I.
	Smigelschi V.
	Marinescu T.
	Evolceanu T.

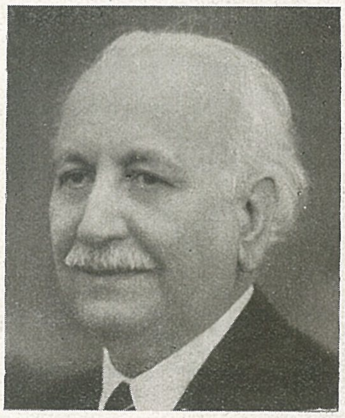

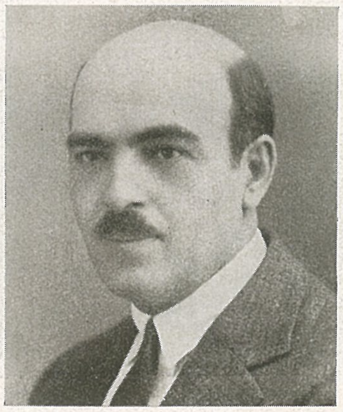

MEMBRII COMITETULUI ACTUAL

V.-Președinți :	S. VASILESCU
	V. RĂDULESCU
Secretari :	P. ȘERBĂNESCU
	ST. H. OPARI
Casier	C. DOBRESCU
Cenzor	I. ȚĂRUȘANU
Bibliotecar	V. SMIGELSCHI
Membri :	I. C. ROȘU
	G. NEGOESCU
	C. POMPONIU
	I. I. BERINDEY

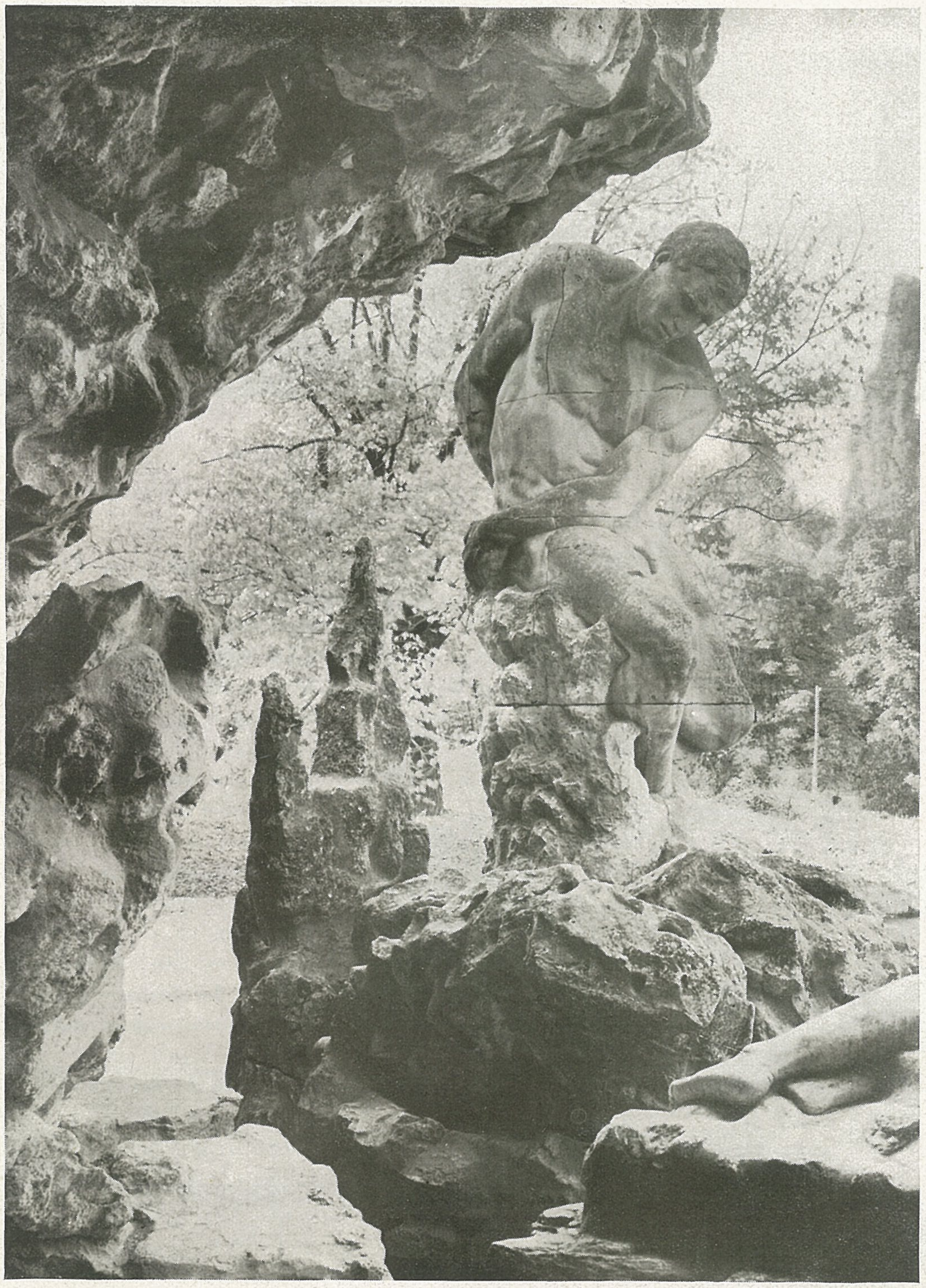

PACIURELA Titanul (Parcul Carol)

PRIMA MANIFESTARE DE ARHITECTURĂ ROMÂNEASCĂ
EXPOZIȚIA DIN 1906

Vedere panoramică a Exp

In anul 1906 Statul Român se găsea într'o stare destul de înfloritoare din punct de vedere economic, cultural și moral.

Desvoltarea, fără sguduiri sociale, a țărei subt conducerea Regelui Carol I secondat de oameni, întotdeauna la înălțimea împrejurărilor, produsese această stare de înflorire. Prin diferite participări la expozițiile internaționale de la Paris, o parte din această prosperitate fusese adusă la cunoștința străinătății. Nu avusesem însă nici o manifestare de mare importanță aici în țară, pentru noi și pentru străinătate în care să ne prezentăm cu plenitudinea mijloacelor noastre de stat modern : Expoziția cooperatorilor inițiată de Butculescu în grădina Cișmigiu, un protagonist mai mult utopic al cooperației acum cinci zeci de ani, era de mici proporții și nu era propriu zis o manifestare a țărei.

S'a hotărît deci să se serbeze prin această expoziție cei 40 ani de domnie fericită ai Regelui Carol I, subt care prosperitatea la care ajunsesem era invidiată de vecini. Așa, un gazetar sârb, luând un interview lui Petre Carp, ministru de finanțe, acesta i-a declarat că România în viitor trebue să se gândească la o degrevare fiscală, de oarece impozitele din vremea aceea produc peste necesități. Și exclama gazetarul : Fericită țară !

In 1906 se găsea la cârma țărei guvernul prezidat de Gh. Gr. Cantacuzino, emanație a partidului conservator. S'a hotărît ca organizarea

Intrarea Principală.
Ospătăria expoziției.

anoramică a Expoziției din 1906.

expoziției și clădirea pavilioanlor să revie Ministerului de Domenii al cărui titular era Ion Lahovary, un bun gospodar și fin intelectual, ale cărui studii de literatură franceză erau așa de apreciate. Comisar al guvernului a fost D-rul Istrati care pe lângă specialitatea sa științifică era și un cunscător al vieței românești subt toate aspectele ei și mai ales subt cele artistice.

S'a ales pentru această expoziție terenul de subt dealul Filaret, mlăștinos pe vremea aceea și străbătut, pe subt deal de o șosea țărmurită de copaci bătrâni, cu umbră deasă, care șosea trecea prin fața fântânei cu renumita ,,apă de Filaret'', și urca spre cimitirul Belu.

Aici era locul de petrecere pe iarbă verde al bucurștenilor veacului trecut. Fântâna în stil clasic, restaurată cu ocazia expoziției, este opera inginerului Cantacuzino, constructorul și proprietarul de mai târziu al fabricei de ciment din Brăila, atunci însă inginer al primăriei, în colaborare cu Gr. Cerchez.

Pentru planul general al expoziției a fost însărcinat francezul Redon, arhitect peisagist, care mai lucrase în țară diferite parcuri orășenești și care în acel moment se găsea chiar în țară. El a participat, în acea epocă și la concursul pentru planul de sistematizare al Capitalei ; cu care ocazie a alcătuit un proect interesant ca urbanistică abstractă însă

Cetatea lui Țepeș. Geamia.

inaplicabil în speță, deoarece trebuia să se dărâme cele mai monumentale lucrări ale noastre. Și pe vremea aceea nu se concepea așa ceva. Truda noastră, banul muncii și trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat erau respectate.

Redon s'a achitat convenabil de însărcinarea ce i s'a dat. Peluza mediană flancată de pavilioanele diferitelor instituții dă o perspectivă fericită palatului artelor.

Pentru arhitectura propriu zisă s'a alcătuit un birou adhoc pus subt conducerea arhitecților Ștefan Burcuș și Victor Gh. Ștefănescu, având și un inspector technic în persoana arhitectului I. D. Berindey.

EXPOZIȚIA 1906
Pavilionul regal.

Deși conducerea acestui birou o aveau arhitecți care își făcuseră studiile în străinătate, unanimitatea personalului ajutător, arhitecții și desenatorii erau fructul școalei noastre, fii spirituali ai lui Mincu.

De aceea se și resimte așa de mult influența acestuia, fără ca personal să fi participat la această înfăptuire de artă românească.

Măsura în care a reușit, și în bună parte a reușit această manifestare națională din punct de vedere artistic, se poate vedea din ilustrațiunile ce dăm odată cu aceasta.

Folosul național însă a fost și mai important. Pentru prima dată în viața poporului nostru, luau contact

EXPOZIȚIA 1906
Cula.
Arenele Romane.

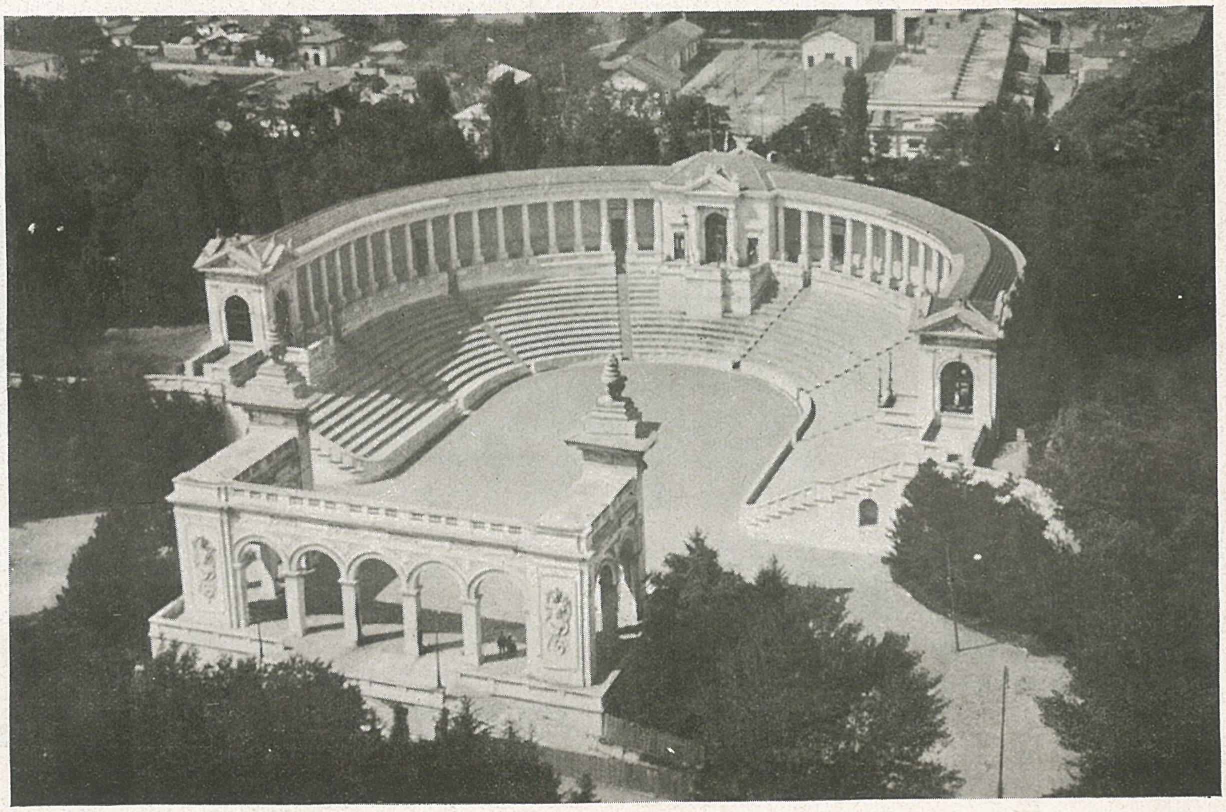

direct în mase mari, românii diverselor provincii, multe din ele subjugate, între ei și cu forța și măreția țării mame de care au rămas încântați. Aceasta a făcut ca după aceea dorința de unire să fie mai vie și ritmul mișcării de desrobire mai accelerat.

Numai basarabenii n'au putut participa decât izolat și cu riscuri, țarismul nepermițând o participare în masă. De altfel mai prevăzător ca Austro-Ungaria, țarismul n'a participat nici la expoziție, așa că i-a fost ușor să împiedice o venire în masă a basarabenilor.

Sp. C.

EXPOZIȚIA 1906
Palatul Artelor, azi Muzeul Militar. Interioare.

EXPOZIŢIA 1906

Palatul Artelor, azi Muzeul Militar.

Casa Transilvaniei

Casa Macedoniei

Pavilionul Primăriei Capitalei.

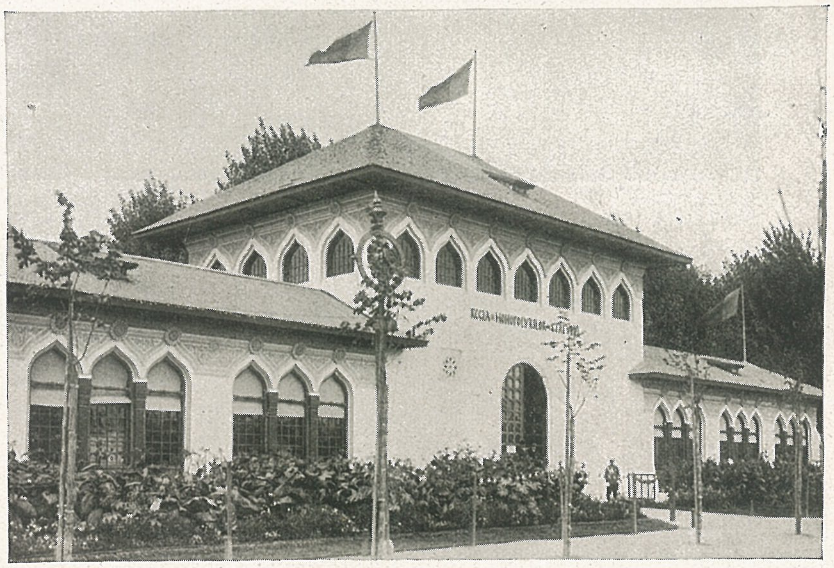

Pavilionul Regiei Monopolurilor.

Pavilionul Agriculturii.

Arh. Prof. I. D. TRAIANESCU

FRESCA INAINTAŞILOR NOŞTRI

Era prin toamna anului 1892, când Soc. Arhitecţilor Români, înfiinţată la 26 Februarie 1891, abia de un an, deschidea cursurile primei şcoale de Arhitectură din ţară. Anastase Cristoloveanu, coleg de liceu, îmi arătase de cu vară, pe o bancă în Cişmigiu, prospectul publicat prin ziare pentru deschiderea nouei şcoli, şi cum ne găseam amândoi la răscruce de drumuri, — încotro s'o luăm? — după lungi desbateri de „pro" şi „contra", isbuti argumentaţia lui „pro", pentru motivul binecuvântat, cum că „Arhitectura este o artă frumoasă şi bănoasă!"... şi punând în cumpănă, când prima parte a acestor calificative — căci amândoi avuseserăm note mari la desen — când partea doua — căci amândoi eram lipsiţi de mijloace de acasă, — ascultarăm de chemarea prospectului, şi pornirăm pe poteca nebătătorită ce ducea la porţile primei şcoli de Arhitectură.

Aci găsirăm un mănunchiu de tineri ca şi noi, cu feţe şi suflete deschise, şi după frigurile unui examen destul de sever, intrarăm în şcoală, cu inima strânsă, că apucasem pe o cale nouă, să deprindem un meşteşug ale cărui taine le deţinea o mână de streini, cunoscuţi sub porecla de „meşteri de binale", sau mai pe scurt „Talieni".

Căci, aşa era cunoscută pe atunci profesiunea de arhitect, confundându-se, aproape ca şi azi, autorul planurilor cu executorul lor, mai ales în lucrări obişnuite, când proprietarul încheia învoiala cu meşterul, „cu ghiotora", după planuri trasate direct pe teren, iar ca înfăţişare ca la casa „cutare", după un lung sfat cu întreaga familie.

Cristoloveanu auzise de Meşterul Dobre, care în 1886 „făcuse" Ateneul român, fără să audă şi de Arhitectul Galeron, care făcuse planurile; el ştia de faima de care se bucura Meşterul Dobre, zis şi „Maimarbaşa", ca staroste al meşterilor de binale, om cu vază şi bogat, aşa că, în argumentaţia lui de pro, luase o fizionomie măreaţă, când se gândea că într'o bună zi, vom călca şi noi, cât de cât, pe urmele lui.

Dar toate aceste dibuiri se topiră când luarăm contact cu nouii noştri colegi, şi mai ales cu învăţătorii noştrii, la cursuri şi mai cu seamă în ateliere, unde se înfiripa o viaţă nouă, necunoscută în liceu.

Aci, în ateliere, vedeam cum ni se luminează calea pe care apucasem, prin noua învăţătură şi mai cu seamă prin desenele, schiţele şi planurile ce eşeau din mâinile noastre, însufleţiţi la gândul că într'o zi, vor fi înfăptuite, aevea.

Abia aşteptam să se termine orele de cursuri, ca să năpădim prin ateliere, unde într'o voioşie tinerească se plămădeau firile noastre diferite, contopindu-se într'un avânt plin de însufleţire, cu glume şi cântece, într'o înfrăţire de muncă şi nădejdi, până noaptea târziu, la lumina lumânărilor sau a lămpilor cu petrol.

Şcoala era instalată la etajul I al clădirei din bulevardul Elisabeta, pe colţul rotondei (azi cu statuia lui Kogălniceanu), deasupra cofetăriei Bresson, peste drum de Farmacia Türingher; şi, deşi localul închiriat nu era propriu pentru o şcoală, şi cu ateliere de desen, totuşi, în freamătul de muncă ce trăiam, ne bucuram, că de acolo de sus puteam privi frumoasa privelişte ce se desfăşura în lungul bulevardului, până departe spre Dealul Cotrocenilor.

Aci, în atelierele de desen, modelaj, şi proecte, am primit botezul creionului şi cărbunelui, dela maeştrii sculptori *Georgescu* şi *Valbudea*, şi „botezul Planşetei", dela maeştrii de ateliere: Arhitecţii *Sterian*, *Socolescu*, *Mandrea* şi *Ciocârlan*.

După „Predarea" şi „Judecarea" de către „Juriul" profesorilor, ne grămădeam cu toţii la uşa cancelariei, ca să ne citim numele pe listele celor cu „Menţiuni", sau să ascultăm cu sufletul la gură, glasul de stentor al lui *Urzică Ovanes*, cum citea listele pe rând şi numele nostru apărea, când pe listele „Desenului ornamental" sau „Modelaj", când pe lista „Proectelor de Arhitectură", cari obţinuseră câte o „Menţiune": *Ştefan Burcuş!.. Petculescu Sc.!.. Monkton!.. Petrescu I.!.. Isbăşescu!.. Petrescu Costin!.. Hârjeu Const.!.. Urzică!... Vârnav Gh.!.. Georgescu!.. Vasilache!.. Borcea!.. Dobrescu I.!.. Trajanescu!.. Stelian Galatis!.. Popescu Teodor!.. Popescu Vasile!.. Popescu Toma!.. Brezeanu Gh.!.. Maxenţian Gh.!.. Constantinescu N.!.. Toma Scarlat!.. Negoescu Ath.!.. Dumitrescu A.!.. Manea C.!.. Drăgoi Sava!.. Balaban N.!.. Erlich I.!.. Adolf Stein!.. Cristoloveanu Athanasie!.. Iamandi C.!.. Gorăneanu St.!.. Pepi H.!.. Grigorescu Gh.!.. Lehliu C.!..* Urale nesfârşite încheiau citania, continuate şi'n ateliere, cu cântece şi explozii de veselie, ca după o izbândă.

In această atmosferă de voioşie şi muncă, se desfăşura mai departe firul lucrărilor de atelier şi cursuri, predate de profesorii noştri, arhitecţi şi ingineri: *Gheorghe Sterian*, ca şef de atelier, corecta proectele şi preda „Estetica, Istoria şi Teoria Arhitecturei", în prelegeri luminoase şi ilustrate cu impresii şi note din lungile lui

călătorii, în lumea apuseană artistică ; *Ion N. Socolescu,* ca şef la al doilea atelier, corecta proectele, preda „Edilitatea şi Higiena clădirilor", îndeplinind şi însărcinarea de „Director" al şcoalei ; Inginerul *Petre Paşcanu,* preda „Construcţia, Mecanica şi Rezistenţa materialelor"; Inginerul *N. C[illegible]zarida,* preda „Technologia", cu vizitarea diferitelor fabrici de materiale de construcţie ; Căpitanul de Geniu *I. Atanasiu,* care mai târziu a studiat Arhitectura, preda „Matematicile, trigonometria şi Topografia" ; Arhitectul *Giulini,* preda „Geometria descriptivă" cu aplicaţiile ei : „Teoria umbrelor, Stereotomia şi Perspectiva" ; arhitectul *Toma Dobrescu,* având şi licenţa în Drept, preda „Legislaţia clădirilor" ; Expertul Contabil *Nacian,* preda „Contabilitatea" ; iar „Devizele şi Analizele de preţuri, cu Arhitectul *Ştefan Ciocârlan.*

Din această galerie a primilor noştri profesori, se desprind figurile trinităţii : *Sterian-Socolescu-Ciocârlan,* cari erau sufletul primei şcoli de arhitectură din ţară.

Gheorghe Sterian, fire de artist, boem şi visător, colindă Franţa, Italia, Spania, cu carnetul de crochiuri, cu care a ilustrat paginele „Analelor Arhitecturei", între anii 1890—1894, cât a durat această publicaţie epocală.

La Paris, face literatură dramatică, şi decoruri teatrale, apoi, pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti, montează „Visul unei nopţi de vară" a lui Shakespeare. Mecena Societăţii Arh. Români, şi al şcoalei de Arhitectură, îşi deschide larg sufletul şi punga, pentru îndestularea lor.

Găseşte timp să ia parte la primul concurs pentru Palatul Primăriei Bucureşti, face proectul monumentului lui Cuza-Vodă dela Iaşi, Primăria şi Ateneul din oraşul său de origină, Bacău, cum şi Cazinoul din Băile Slănic-Moldova. Dar acolo unde Sterian devine o figură centrală, crescând în perspectiva timpului, este în lupta dusă pentru respectarea adevărului istoric, cu ocazia restaurării monumentelor istorice din ţară, de către arhitectul francez Lecomte du Noüy, chemat de Regele Carol I, prin anul 1875. In paginile Analelor Arhitecturei (1890—1894) se vede lupta eroică dusă de Sterian, înconjurat de arhitecţii : N. Gabrielescu, Ion Mincu, Beniş, Ion Socolescu, Mandrea, Ciocârlan, Stravolca, Dobrescu, T. Socolescu, fondatori ai Soc. Arh. Români.

Ion N. Scolescu şi *Ştefan Ciocârlan,* apar pe ecranul amintirilor, nedespărţiţi, ca promotori şi iniţiatori ai Societăţii şi Şcoalei arhitecţlor români : Inteligenţa sclipitoare, spiritul de iniţiativă, şi de organizator al unuia, complectate, însufleţite, înaripate, de inima, entuziasmul şi avântul celuilalt.

Ca arhitect, *Socolescu* a înfăptuit cu elemente din arta moldovenească, Casa Gion din Str. Lucaci, Casa Dr. Anghelescu (Str. C. A. Rosetti), Casa din str. Teilor (lângă Min. Domeniilor), Casa proprie din B-dul Carol ; iar în stil clasic, Palatul de Justiţie Craiova.

In provincie : Vechea primărie din Constanţa (azi Poşta), Biserica Sf. Vineri din Piteşti, Şcoala sec. de fete din Ploeşti, şi Şcolile normale din Iaşi (Vasile Lupu), şi din C.-Lung.

Ca antreprenor, a executat printre altele : Palatul Casei de depuneri, Palatul Poştelor, şi Ospiciul de alienaţi (Văcăreşti), din Capitală.

Ştefan Ciocârlan a fost şi a rămas până la moarte „arhitectul popular", în biroul căruia îşi găsea asistenţa profesională o clientelă cu mijloace restrânse ; totuşi, în Hotelul Bruxel şi în vechea Casă a ziarului „Adevărul" (azi transformată), a realizat interpretări din arhitectura franceză, modernizată.

Dar, acolo, unde Ciocârlan apare în adevărata sa lumină de „animator şi coseur", întemeiat pe o profundă cultură literară şi artistică, este în Paginele „Analelor Arhitecturei", unde, în „Notele fugitive", ale lui, îşi deschide sufletul său mare, prin entusiasmul şi avântul lui tineresc.

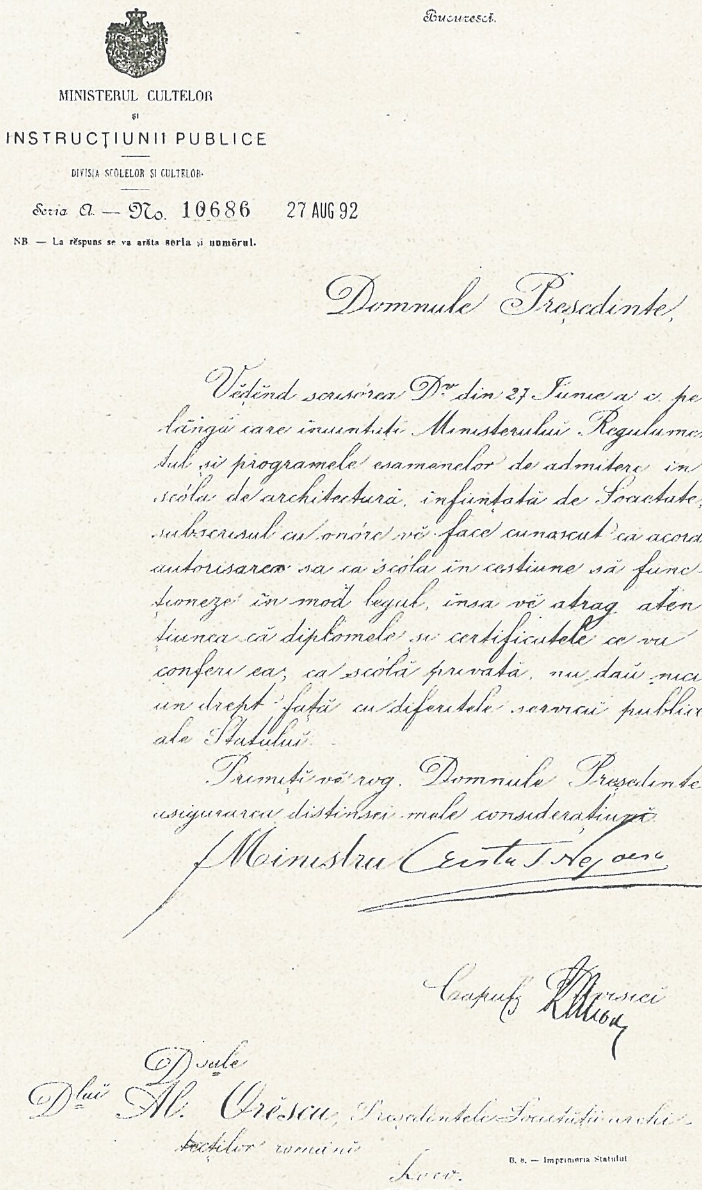
Bucuresci.

MINISTERUL CULTELOR ŞI INSTRUCŢIUNII PUBLICE

DIVISIA SCÓLELOR ŞI CULTELOR

Seria A. — No. 10686 27 AUG 92

NB — La rěspuns se va arěta seria şi numěrul.

Domnule Preşedinte,

Vědênd scrisórea D-v. din 27 Iunie a. c. pe lângă care înaintaţi Ministerului Regulamentul şi programele esamenelor de admitere în şcóla de architectură, înfiinţată de Societate, subscrisul are onóre vě face cunoscut că acordă autorisarea sa ca şcóla în cestiune să funcţioneze în mod legal, însă vě atrag atenţiunea că diplomele şi certificatele ce va conferi ea, ca şcólă privată, nu daŭ nici un drept faţă cu diferitele servicii publice ale Statului.

Primiţi vě rog, Domnule Preşedinte, asigurarea distinsei mele consideraţiuni.

p. Ministru

Şeful

D-sale D-lui Al. Orăscu, Preşedintele Societăţii architecţilor români

Loco.

B. s. — Imprimeria Statului

Facsimile după autorizaţia de funcţionare a Şcoalei de Arhitectură a Soc. Arhitecţilor Români.

Numărul elevilor crescând în fiecare an, Soc. arh. români este nevoită să-şi mute şcoala în diferite localuri din ce în ce mai încăpătoare, astfel, în 1894, trece în Str. Scaune (azi N. Filipescu), într'o veche casă boerească cu Parter şi etaj, (azi transformată); apoi, în 1895, în Str. Teilor No. 3 (azi Str. Scaune), peste drum de vechea biserică istorică „Scaune", o casă cu subsol înalt şi parter, care există şi azi ; iar pentru anul şcolar 1896—97, în vechea casă din Str. Banul Mărăcine No. 1 (fost Israelită).

Aci, ne găseam vre-o 25-30 elevi, în parte dintre pri-

mele serii cari au urmat mai departe evoluţia şcoalei, mai sus amintiţi, în parte din cei veniţi în urmă, printre carii îmi reamintesc de: *Simion Vasilescu, I. G. Mayer, C. Simionescu-Piteşti, Mitică Hêrjeu, Zamfir Michăilescu, Nicolau Grigore, Petre Demetrescu, N. Dumitrescu (D'Asty), Anghel Niculescu (Maurul), Jean Michăilescu (Creştinul), Secară Vasile, Radu Ştefan, V. Ştefănescu (Tilică), I. Pârvănescu, Bileţki, Mandache Ilie, L. Scărlătescu*, şi alţii, puţini cari îmi scapă, din cei retraşi mai târziu.

In acest interval de timp 5 ani, (1892—1897), parte din primii profesori s'au schimbat, venind ca şef de atelier arhitectul *Nicolae Mihăescu*, (nenea Nae, cum ne obicinuisem să-i spunem între noi, pentru firea lui bună, şi prietenoasă), care da subiectele şi ne corecta proectele în ateliere. La desenul ornamental, apare arhitectul veneţian *Lardel*, care ne-a deprins să lucrăm cu „Treştia şi şepia", cum pronunţa el, autorul porticului grec din fondalul scenei Ateneului român (azi acoperit de orgă), cum şi scării monumentală din sala sculpturilor a Ateneului, precum şi Biserica greacă şi Legaţia din B-dul Pake. Pentru modelaj, apare sculptorul *Filip Marin;* pentru matematici, profesorul *Kirilov*; celelalte cursuri făcându-se de vechii profesori rămaşi.

Din anul 1897, începe o nouă fază a şcoalei de arhitectură a Soc. Arh. Români, căci numărul tot crescând al elevilor, şi progresele făcute în decursul celor 5 ani, au atras atenţiunea organelor de Stat, şi în toamna anului 1897, înfiinţează o „Secţiune de Arhitectură" pe lângă Şcoala de Bele-Arte, din Bucureşti, prevăzută în programul acestei şcoli, încă din anul 1864, dar nerealizată până acum din lipsă de elevi.

Aşa dar, abia după un răstimp de 33 ani, lua fiinţă prima şcoală de arhitectură de Stat, cu elementele pregătite cinci ani, în Şcoala de Arhitectură, particulară, a Soc. Arh. Români.

Fiind încă găzduiţi în vechiul local din Str. Banul Mărăcine No. I (fostă Israelită), ca să putem intra în noua şcoală, a trebuit să trecem prin purgatoriul unui examen, care consta din facerea „Unui proect", după examinarea căruia, de către un Juriu în frunte cu *Ioan Mincu*, urma să fim admişi în noua şcoală, „Secţia Arhitecţilor", iar celor nesatisfăcători ai acestui examen, să li se dea Certificate de absolvire drept „Conducători-desenatori", după Regulamentul vechei şcoale.

Ne găseam deci, la o grea răspântie de drumuri, şi la o grea încercare a luptei şi muncii noastre de până acum!... Era pentru prima oară, când noi, elevii Maestrului Mihăescu, luam contact cu „marele Mincu" însărcinat cu examinarea noastră.

Statura lui înaltă, figura lui de Christ, ochii lui mari, albaştri, vii, sub sprincene stufoase, ne-a dat fiori de groază, celor vre-o 20 de elevi, cari „îndrăzneam" să înfruntăm acest examen, ceilalţi retrăgându-se de bună voe, sau ne fiind admişi la examen, faţă de situaţia lor şcolară anterioară.

Parcă-l văd, cum ne citea programul „Unui spital", cu glas domol, melodios, cu ridicări din sprincene pe alocuri, ca o subliniere a textului; apoi, figura lui se luminează ca o încurajare, iar la despărţire, ne linişteşte cu făgăduiala că în timpul lucrului ne va cerceta.

Un „Spital" cu Mincu!... două noţiuni, cari împerechiate, ne înbolnăveau de-abinelea!... Peste o lună, în care timp Mincu ne uitase cu totul, lucrările erau expuse pentru „judecată", în Atelierul cel mare.

Cuprinşi de înfrigurare, aşteptam pe sală sentinţa Marelui Judecător, după un răstimp de frământări cumplite, uşa atelierului se deschide larg, ca să fim chemaţi în sala de expoziţie, şi ca să aflăm din gura Maestrului, că suntem admişi!...

Nu ne venea să credem minunea!... şi totuşi... parcă ascultam aevea critica obiectivă făcută fiecărui proect în parte... şi cu respiraţia oprită, răspundeam întrebărilor puse, pentru susţinerea „partiului" admis de fiecare, în „schiţele de schiţă", şi desvoltate în proecte expuse, cu totul diferite între ele.

Când cel din urmă şi-a susţinut lucrarea, Mincu, convins că fiecare concurent îşi făcuse lucrarea lui, fără a se copia între ei, deci, lucrări originale, după concepţiuni proprii fiecăruia, se adresă mulţumit juriului: — Domnilor, cu băeţii ăştia, voi face treabă!...

Noua Secţiune de Arhitectură a Şcoalei de Bele-Arte, al cărei Director era pictorul *Gh. Mirea*, s'a instalat în vechiul local din str. Biserica Enei, devenit proprietatea Statului, ocupat până atunci de laboratorul D-rului Viţu, dela Facultatea de Ştiinţe. Cursurile se ţineau în Corpul principal cu Parter şi Etaj, vre-o 4-5 încăperi, unde se aflau şi Cancelaria cu Secretariatul. Desenul şi Modelajul, la Parterul unor dependinţe alăturate de corpul principal, cu ciment pe jos, unde D-rul Viţu îşi ţinea micile animale pentru experienţe, umede şi întunecoase, foste grajduri şi remize ale primului proprietar.

Sălile de proecte erau instalate la etajul acestor dependinţe, în formă de „L", amenajate de circumstanţă, în două ateliere cu o scară la capătul liber, şi cu o uşe de comunicaţie cu corpul principal.

Vechea şcoală de Arhitectură, eliberase absolvenţilor ei, în anul de lichidare, 1897, „Diploma de Conductori de lucrări", semnată de Preşedinte al Soc. Arh. Români, *Al. Săvulescu;* Director al şcoalei, *I. N. Socolescu;* Consiliul şcoalei şi delegaţi ai Societăţii, *N. C. Mihăescu, Toma Dobrescu, I. Nacian, A. Lardel, Giulini, Ciocârlan* şi *Paşcanu.*

Mulţi dintre vechii noştri colegi, s'au mulţumit cu această diplomă, renunţând la continuarea cursurilor nouei şcoli, încă 4-5 ani, aşa că din vechea pleiadă au rămas numai: *Anghel Niculescu, Cristoloveanu Anastase, Hêrjeu Dumitru, I. G. Mayer, Simion Vasilescu, Mihail Ioanid, Grigore Nicolau, Simionescu - Piteşti, Zamfir Michăilescu, Ion Trajanescu, Goldman* şi *Sonenfeld* (deveniţi mai târziu, Galia şi Câmpeanu), *Radu Ştefan, Herjeu Const., Maxenţian Gh., Steinbach, Vulcan I.,* şi *Michăilescu V. Ion.*

Câţiva dintre vechii noştri colegi: *Ştefan Burcuş, Scarlat Petculescu, Petrescu Constantin*, au plecat la Paris pentru desăvârşirea studiilor arhitecturale, iar ceilalţi s'au plasat prin diferite servicii publice sau particulare, ori s'au dedicat Antreprizei.

In intervalul de timp dela 1897-1902/03, când a eşit prima serie de Arhitecţi Diplomaţi ai Şcoalei de Stat, grupul nostru de mai sus, s'a mai mărit în fiecare an cu alţi colegi, dintre cari îmi reamintesc de: *Ciocoiu Th., State Ciortan, Moroianu P., Simionescu Victor, Simio-*

nescu Jean, Luca Th., cum şi de alte serii mai noui, cu: *A. Culina, C. Iotzu, Stănescu N., Socolescu Toma, Spiridon Popescu-Cegăneanu, Zagoritz* şi *Lupu*, unii intrând în şcoală, pe când alţii erau gata de absolvire, dar contopiţi într'o singură familie, plămădită în viaţa de muncă a atelierelor, sub ochi maestrului Mincu.

In entuziasmul nostru tineresc, nu luam în seamă lipsurile unui local de şcoală improvizat în grabă, ci eram fericiţi că puteam lucra serile până mai târziu, la lumina lumânărilor şi a lămpilor cu petrol, ca în vechea şcoală, ba încă, contribuiam alături de Stat, cu bucăţi de lemne aduse dimineaţa în serviete, ca să putem prelungi orele de lucru în ateliere până după miezul nopţii.

Neuitatele glume şi farse de atelier, se împleteau cu coruri nesfârşite, şi din această voioşie studenţească, şi din această frăţie de muncă şi de artă, izvorau inspiraţii şi lucruri nebănuite.

Şi cum putea fi altfel, când în mijlocul nostru aveam pe cele trei mari figuri de profesori, cari au pus temelia solidă a învăţământului arhitectural : *M i n c u, P a n g r a t i, C e r c h e z.*

M i n c u, om dintr'o bucată, neclintit întru respectarea cu sfinţenie a „frumosului clasic", maestru desăvârşit al compoziţiei şi desenului.

P a n g r a t i, omul ştiinţelor matematice, care cu o scrupulozitate unică, ne disciplina avânturile noastre artistice, prin logica lui de fer.

C e r c h e z, fire blândă, cumpănită, care ne îndruma după ani de experienţă, în arta construcţiei.

Dacă în această aleasă trinitate, Cerchez reprezenta „Trupul" învăţământului nostru, Pangrati, „Mintea", apoi, lui Mincu îi revenea cu drept cuvânt „Sufletul", care dă viaţă lucrărilor noastre.

Era pentru prima dată, când în preocupările noastre artistice ne-a fost dat, să auzim prevestirile profetice ale lui Mincu, în lungile ore de atelier, despre un „Stil românesc" în arhitectură, după cum pe vremea lui Eliade Rădulescu se făceau primele începuturi de literatură românească. Dacă în prima fază a învăţământului nostru în vechea şcoală, el era îndrumat spre partea practică a „artei de a clădi", ,spre a deveni buni constructori de care se simţia lipsă, apoi, în această nouă fază a şcoalei, orizontul se lărgeşte tot mai mult, şi tot mai mult se face lumină asupra comorilor de artă străbună, păstrată de veacuri, din belşug, în tot cuprinsul ţării, prin sate şi mănăstiri.

Mincu însuşi, colindase munţii şi vâlcelele ţării, în dorul de a descoperi tezaurele părăsite şi ruinate de urgia veacurilor.

In „Bufetul" dela Şosea, în Şcoala centrală de fete, din Bucureşti, în Casa generalului Lahovary, în Bisericuţa din Valea Călugărească, în Mobilierul Catedralei din Constanţa, Cavourile dela Bellu şi Focşani, a pus elemente isvorîte din geniul poporului român, grefate pe creaţiunile geniului său.

Noi, cari am avut norocul să-i fim elevi, simţiam oră de oră, zi de zi, cum marea lui învăţătură ne întărea sufleteşte, şi ne pregătea pe nesimţite, pentru epoca cea mare a „Renaşterei arhitecturei româneşti".

Ne sunt încă neuitate acele ore de atelier, când în timpul corecturilor ne făceam ciucure în jurul lui, şi ascultam cu evlavie cuvintele lui apostolice. Cu glas domol, iluminat, ne purta prin frumuseţile artei clasice, văzute de el, în lungi peregrinări artistice, prin Franţa, Italia, Spania, Grecia, Constantinopole, ca apoi să se pogoare pe plaiurile româneşti, ca să ne arate moştenirea de artă lăsată nouă de la Voivozii, boerii, şi ţăranii noştri.

Cu câtă evlavie ne vorbea de vre-o căsuţă dela munte, de vre-o poartă, sau troiţă, ori de vre-un schit retras, sau vre-un jeţ domnesc, şi cât de fericit era, când vedea că vreunul din noi, se inspira „fără să copieze", dela vre-un monument istoric al ţării, sau din arta populară. Cu câtă modestie ne oprea să întrebuinţăm în lucrările noastre elemente din lucrările lui, cărora le spunea „fleacuri" sau „simple încercări". Fire de boem, era duşmanul lucrărilor „urgente", şi, deşi lucrările noastre erau cu „termen fix" de predare, adeseori ne spunea : „După ce ai făcut schiţa, dute de te plimbă, las-o să se coacă, şi după trei zile revede-o cu ochi proaspeţi". Combătea cu o fină ironie tendinţa unora dintre noi, de a copia aidoma unele elemente consacrate în arhitectura noastră istorică, şi încuraja tendinţa spre originalitate şi spre desvoltarea propriei personalităţi a fiecăruia.

La 6 Decembrie 1912, Maestrul închide ochii întru Domnul... elevii şi admiratorii lui, îl petrec cu suflete cernite, la lăcaşul lui de veci din Cimitirul Bellu, unde-şi doarme somnul etern, printre capodoperile lui nepieritoare, turnate în piatră şi bronz.

La 20 Aprilie 1920, de ziua Floriilor, într'un pios pelerinaj, ca o mărturisire a credinţei lor, în marea lui învăţătură, foştii lui elevi i-au pus la căpăti o troiţă de lemn, după datina străbună, pe braţele căreia stă săpat, ca o pagină de evanghelie, cu litere croite de el, după vechile izvoade, crezul vieţei lui : „*Eu m'am crezut totdeauna singur... Şi mi-am zis... Fie şi singur, dacă soarta vrea aşa... Azi, văd că nu sunt singur... Şi vă mulţumesc... Puţinul, foarte puţinul ce ştiu, l-am învăţat prin lume departe... Când m'am reintors în ţară, singur cum mă simţiam, am răscolit şi am cercetat... O bisericuţă, o casă veche, fleacuri de-astea... Şi am crezut că se poate face ceva cu ele... Nu bani... Ele erau în ochii mei, ca nişte rădăcini seculare ale unui arbore rupt de furtună... şi am încercat să pun altoiul meu pe ele... Astăzi, văd că altoiul s'a prins... Şi că ele vor ajunge departe*"...

*
* *

PROGRAMUL DE STUDII ŞI LUCRĂRI
al
Şcoalei de arhitectură a Soc. Arhitecţilor Români, care a funcţionat dela 1892 până la 1897, când a trecut pe seama Statului.

Extras din regulamentul pus în aplicare la Octombrie 1893 (anulând pe cel din anul 1892) publicat în Analele Arhitecturii din 1893, pag. 68-71.

I. *Cursuri.*

1) Topografia, nivelment şi trigonometria plană.
2) Technologia şi chimia generală.
3) Geometria descriptivă cu aplicaţiuni la umbre şi perspectivă.
4) Stereotomia.
5) Curs de lucrări de edilitate comunală.
6) Curs de construcţii : cuprinzând mecanica gene-

rală, rezistența materialelor, modul de întrebuințare și higiena clădirilor.

7) Comptabilitatea și economia politică.
8) Teoria arhitecturii.
9) Estetica.
10) Legislația clădirilor.

II. *Lucrări de atelier :*

1) Desen ornamental și arhitectural.
2) Proecte de arhitectură și construcții.
3) Schițe de proecte.
4) Proecte de decorațiuni.

III. *Clasarea elevilor pe secțiuni :*

a) Secțuinea preparatoare.

Elevii din secțiunea preparatoare ca să poată intra în secțiunea de conductori desenatori trebuie să aibă valorile :

1) 2 mențiuni la desen ornamental.
2) Două mențiuni în studii de ordine de arhitectură.
3) Media 7 la un examen oral la următoarele materii:
a) Istoria generală;
b) Aritmetica rațională;
c) Algebra elementară;
d) Geometria plană și în spațiu; ;
e) Fizica elementară (cât se predă în 4 clase de gimnaziu).

b) Secția de conductori desenatori :

Elevii din această secțiune ca să poată intra în secția arhitecților, trebuie să aibă valorile:

1) Trei mențiuni în desen ornamental.
2) Cinci mențiuni în proecte de arhitectură.
3) Două mențiuni în schițe de arhitectură.
4) O mențiune în proect aplicat la cursul de construcții.
5) O mențiune în lucrări de șantier.
6) Media 7 la examenul trecut asupra următoarelor materii :
a) Topografia, nivelment și trigonometria plană;
b) Technologia și chimia generală;
c) Geometria descriptivă cu aplicațiuni la umbre și perspectivă;
d) Stereotomia;
e) Lucrări de edilitate comunală.
7) Cursul de construcții.
g) Contabilitatea și economia politică;
h) Noțiuni de istoria și teoria arhitecturii.

c) Secția arhitecților :

Elevii cari au obținut certificatul de conductor desenator vor obține certificatul de absolvenți ai școlii de arhitectură dacă vor obține următoarele valori :
a) Două mențiuni în desen ornamental;
b) Șapte mențiuni la proecte de arhitectură;
c) Trei mențiuni la concurs de schițe;
d) O mențiune la concurs de decorațiuni;
e) Două mențiuni în lucrări de șantier;
f) Media șapte la următoarele concursuri : Istoria și teoria arhitecturii, estetica, legislația clădirilor.

Condițiuni de admitere.

Absolvenții de gimnaziu sau echivalentul lor (școala de meserii București și Iași, școala sup. normală, șc. sup. comerț) având etatea dela 15—25 ani.

Pentru secția preparatoare : un desen ornamental în timp de 4 zile câte 4 ore pe zi.

Elevii cari până la etatea de 30 ani împliniți nu vor reuși să obțină valorile prescrise în acest regulament vor fi concediați din școală, liberându-se un certificat de studiile făcute.

Notă. — Școala de arhitectură a Soc. Arhitecților Români a eliberat absolvenților ei diplome de conductori de matlucrări în anii 1896-1897. Dintre acei cari au urmat această școală de arhitectură, au obținut diploma de arhitect. Numai elevii Burcuș, Petculescu, au obținut certificatul de absolvenți ai secției de arhitectură cu cari au urmat studiile la Paris, ei având la bază școala de conductori de pe lângă școala de poduri și șosele din București.

ERMIL PANGRATI (1864—1931)
fost director al Școalei Sup. de Arhitectură
și rector al Acad. de Arhitectură

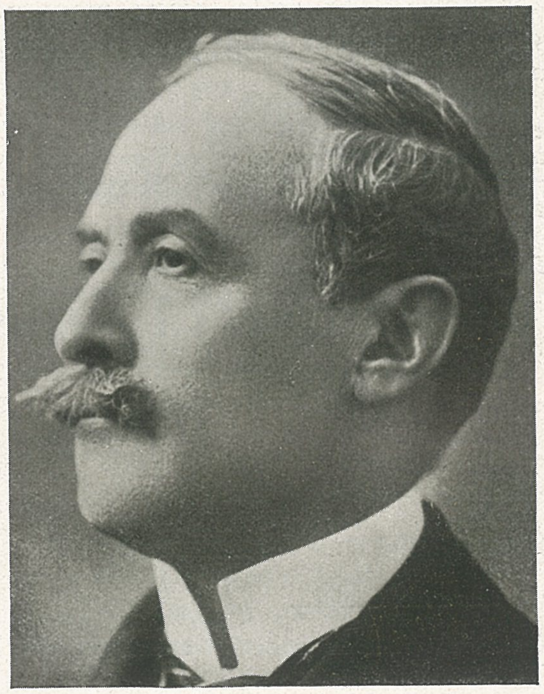

GEORGE DEMETRESCU-MIREA (1852—1934)
primul director al Școalei de
Arhitectură

Prof. PETRE ANTONESCU
fost Rector al Academiei de Arhitectură

Prof. PAUL SMĂRĂNDESCU
fost Decan al Facultății de Arhitectură

Prof. CONST. IOTZU
actualul Decan al Facultății de Arhitectură

PROGRAMUL CURSURILOR ŞI LUCRĂRILOR DELA FACULTATEA DE ARHITECTURĂ DIN BUCUREŞTI
în anul 1940—1941

a) Cursul pregătitor. (durata un an).

Un examen de admitere cu diploma de bacalaureat.

Cursuri teoretice.

1) Matematica generală (Conf. Sudan).
2) Geometria descriptivă (Prof. Gh. Nichifor).
3) Mecanica şi statistica grafică (Conf. Teodorescu).
4) Technologia materialelor (Prof. Gh. Capşa).
5) Teoria arhitecturii partea I (Prof. Toma Socolescu).

Arhitectura.

6) Studiul elementar de arhitectură clasică — 1 menţiune, repartizat în cele trei ateliere ale Prof. Iotzu, Smărăndescu şi N. Nenciulescu.
7) Concursuri de mici comp. clasice (repartizat ca mai sus) 1 menţiune.
8) Concursul de fine de an pentru promovare: o mică compoziţie clasică cu durata de 12 ore în loge — 1 valoare.

Desen.

9) Desen ornamental: 2 valori (Conf. Supl. Gh. Simotta).

Modelaj

10) Modelaj după ornament (Prof. Sculptor Călinescu).

Memoriu de şantiere.

11) Memoriu de şantier şi carnet făcute în vacanţă: 1 valoare (Prof. Capşa).

b) Cursul mediu (durata 2 ani).

Cursuri teoretice. Ciclul I.

1) Rezis. materialelor şi beton armat (Prof. Borreanu).
2) Stereotomia, umbre (Prof. supl. A. Gheorghiu).
3) Instalaţii part. I. (Conf. Supl. Minoniu).
4) Construcţii part. I (Prof. Supl. Nănescu).
5) Teoria arhitecturii partea II (Prof. Socolescu Toma).
6) Arhitectura rurală (Conf. Supl. I. Ghika-Budeşti).

Ciclul II.

7) Construcţii partea II (Prof. Supl. C. Nănescu).
8) Instalaţii partea II (Conf. Supl. Minoniu).
9) Devize - Topografie (Conf. Supl. Fratostiţeanu).
10) Istoria arhitecturii part. I (Prof. D. Marcu).

Arhitectură.

11) Proecte analitice (3 valori Prof. C. Iotzu, P. Smărăndescu şi N. Nenciulescu).
12) Proecte 3 valori (aceiaşi şefi de atelier).
13) Schiţe de schiţe. 1 vaolare (12 ore în loje).

Desen ornamental.

14) Trei menţiuni (Conf. supl. Gh. Simotta).
15) Două menţiuni modelaj (Prof. Călinescu).
16) 1 menţiune memoriu de şantier (Prof. Supl. C. Nănescu).

c) Cursul superior.

Cursuri teoretice.

1) Urbanism şi edilitate (Prof. Sfinţescu).
2) Istoria arhitecturii româneşti (Conf. Gr. Ionescu).
3) Istoria arhitecturii part. II (Prof. D. Marcu).
4) Decoraţie şi mobilier (Prof. Supl. H. Georgescu).
5) Legislaţie (Conf. Hurmuzescu).

Arhitectură.

6) Şapte menţiuni la proecte din cari pot lua 3 valori de schiţe de schiţe, (repartizat la cele 3 ateliere).
7) 2 menţiuni la proecte de arh. românească (repart. 3 ateliere).
8) 1 menţiune proect de decoraţie şi mobilier (repart. 3 ateliere).

Desen (Conf. Supl. Gh. Simotta).

9) 2 valori de desen ornamental.

Modelaj.

10) 2 valori după platru.

Releveu.

11) 1 menţiune.

Memoriu de şantier (Conf. Supl. Minoniu).

12) Una menţiune.

Proectul de diplomă.

Subiectul ales de candidat, aprobat de şeful de atelier respectiv şi executat în atelierul şcoalei (se judecă de consiliul profesoral).

Arh. P. ŞERBĂNESCU

Invăţământul tehnic mediu în ROMÂNIA

Incercări pentru un învăţământ special tehnic, fără consistenţă însă, găsim şi în secolul al XVIII-lea, cuprinse în programa Academiei dela Mitropolia din Iaşi; studiul geometriei organizat de Principele Grigore Ghica, iar mai târziu, la 1828, pe lângă Mănăstirea Trei Erarhi din Iaşi funcţiona o şcoală de desemn-ornamental. La Bucureşti, Gheorghe Lazăr a înfiinţat în 1816 la Colegiul Sf. Sava cursuri speciale pentru geometrie şi desen, completate apoi la 1832, cu un curs de desemn şi perspectivă. La 1836 profesorul Carol Wallştein, dela Colegiul Sft. Sava din Bucureşti, publică o lucrare asupra elementelor desemnului şi arhitecturei.

In mişcarea de regenerare a ţărilor române ce s'a manifestat chiar dela începutul secolului precedent, nu putea să fie trecută cu vederea împrejurarea că diferitele ramuri de meserii, care îşi au şi ele de îndeplinit un rol social de o importanţă netăgăduită, nu numai că nu prezentau o desvoltare în raport cu trebuinţele ţării, dar chiar şi aşa cum se găseau erau practicate mai mult de străini.

Preocupate de aceste stări guvernele ambelor ţări prin diferitele legi şi regulamente şcolare, dela 1832 şi până la Unire, au prevăzut dispoziţiuni care aveau de obiect studiile pregătitoare pentru meserii.

La Iaşi funcţionează la 1835 în baza art. 418 din regulamentul organic, un institut tehnic, şi tot în Moldova prin regulamentul şcolar din 1851 pentru organizarea şcoalelor reale, la art. 44 alin. c. găsim în programă, arhitectura, desemnul şi cele atingătoare. In Muntenia în urma ofisului Nr. 1480/1850 dat de Domnul Barbu Ştirbey, ia fiinţă în 1852 prima şcoală de arte şi meserii, în Bucureşti. Dar toate legiuirile de mai sus se ocupau numai de învăţământul meseriilor fără să fi creeat vreo şcoală specială a învăţământului mediu pentru construcţii. Această lipsă este foarte resimţită de arhitecţii şi constructorii români. Aceştia din urmă, în anul 1873, pun în Bucureşti bazele societăţii Unirea Constructorilor Români al cărui scop principal a fost răspândirea învăţământului technic al construcţiilor. In acest scop la 1874 au înfiinţat a şcoală de construc tori, căutând pe cât posibil să înlăture lipsurile resimţite. Şcoala a fost susţinută din fondurile societăţii, durata cursurilor fiind de cinci ani a câte 6 luni pentru partea teoretică, iar în restul anului elevii fiind obligaţi să facă practcă pe şantiere pentru complectarea cunoştinţelor technice. Invăţământul era gratuit şi nu se primeau decât fii de meşteşugari români.

Intre anii 1874 şi 1900 această şcoală a fost foarte frecventată. Programa cuprindea: elemente de construcţie, ordine de arhitectură, desemn ornamental, matematici, geometrie, devize, etc.

La conducerea acestei şcoli s'au găsit arhitecţii Stravolca, Ioan Socolescu, Petricu, Ştefan Ciocârlan, Ioanid, Vulcan, N. Stănescu, Zagoritz, Constantin Dobrescu, P. P. Moroianu, Ştefan Radu şi pictorul Pompilian, cari din conştiinţă profesională şi din înalt simţământ patriotic au căutat să românizeze această profesiune, scoţându-o din mâinile străine, care imprimau lucrărilor de construcţie, pe care le executau, caracterul şi tehnica originei lor. Din această cauză greu se poate determina puterea de execuţie a înaintaşilor noştri. Sbuciumul acestor artişti români, îl găsim la fiecare pas, în fiecare lucrare unde armonia dintre creatorul artist (arhitectul) şi ziditorul constructor (antreprenorul) se găsesc în luptă de suprapunere. Pentru aceste motive, arhitecţii din aceste vremuri pun la dispoziţia acestor şcoli ştiinţa lor şi caută a înfiinţa cât mai multe pentru acest învăţământ.

Rezultatele n'au întârziat să se facă simţite prin dispariţia străinilor din antrepriza construcţiilor şi prin imprimarea unui nou suflu de tehnică românească.

Regulamentul Şcoalei de Arhitectură din Bucureşti nou înfiinţată în anul 1893 prevedea şi o secţiune de conductori-desenatori, care a continuat să funcţioneze pe lângă Academia de Arhitectură până în anul 1936.

Scopul acestei secţiuni era să formeze conductori-desenatori care să lucreze sub ordinele arhitecţilor, fie în calitate de conductori de şantiere, fie în calitate de desenatori în birouri, atât în serviciile de arhitectură publice, cât şi în cele particulare. Deasemenea puteau face antrepriză de lucrări de o anumită importanţă. Aceşti conductori-desenatori mai erau meniţi să ocupe funcţiunile bugetare în mai toate oraşele şi târgurile, private şi astăzi lipsite aproape complect de asemenea practicieni, cu cunoştinţe în tehnica de a clădi. In felul acesta s'a tins la dispariţia tuturor inepţiilor în concepţie şi execuţie a acestor lucrări, uneori de valori foarte importante, lăsate în sarcina unor meşteşugari lipsiţi complect de orice noţiuni în arta de a planifica şi de a clădi.

Această şcoală a fost condusă şi îndrumată cu mult suflet de arhitectul profesor Toma Socolescu.

De sub ocupaţia austriacă a rămas la Cernăuţi o şcoală

de stat înființată la 1873 care avea o secțiune a construcțiilor.

La conducerea acestei școli găsim în anul 1895—1906 pe arhitectul Romstorfer, un bun cunoscător al tehnicei și mai ales al arhitecturii bisericilor noastre din Bucovina, despre a căror frumusețe a scris. Imediat după alipirea Bucovinei la Patria Mamă, școala dela Cernăuți își reia cursurile tot sub controlul statului având o secțiune pentru conductori de arhitectură, primindu-se absolvenții gimnaziilor, cursurile fiind de patru ani. Programa cuprindea materiile în legătură cu tehnica construcțiilor. La conducerea acestei școli, dela 1921 și până în momentul evacuării Bucovinei, se găsește d-l Inginer inspector general I. Procopovici, un foarte bun cunoscător al problemelor în legătură cu acest învățământ și un mare suflet în educarea tineretului, care caută să pună la îndemâna arhitecților și inginerilor, elemente bine pregătite în ajutorarea lor. Se mai găsesc aci ca profesori, arhitecții Iosif Lehrner și Adam Appenzeller.

In anii de după războiul cel mare guvernele noastre au căutat să dea Statului forme noui de viață politică, economică și socială. In acest scop s'a pornit în direcția învățământului „ofensiva culturală", care deși bine intenționată era totuși greșită, fiindcă împingea prea mult spre cultura teoretică în dauna celei practice. Ilustrarea acestei afirmări e din nefericire foarte ușoară, întrucât bugetele Ministerului Instrucțiunei publice până la anul 1920 și chiar după această dată, aveau cota cea mai mică prevăzută pentru învățământul practic. Iar rezultatele „ofensivei culturale" ni-o arată strigătul de alarmă dat de d-l Prof. I. Gabrea, care într'un articol publicat sub titlul semnificativ „Trei sferturi teoreticieni și un sfert practicieni" prezintă datele culese la anul 1933 din publicația elvețiană „Annuaire de L'Instruction" din Geneva, comparându-le cu ceea ce s'a întâmplat la noi.

In Belgia, școalele teoretice erau frecventate de 23,3% iar cele practice de 77,7%, din populația scolară, iar în Bulgaria școlile teoretice de 18,7% pe când cele practice de 81,30%. In Olanda școalele teoretice erau frecventate de 25,9% iar, cele practice de 74,10%. In Ungaria școalele teoretice cu 18,10% iar cele practice cu 81,90%. In general așa dar un sfert numai, urmează învățământul teoretic, iar trei sferturi se consacră învățământului practic și numai un mic număr de oameni cu o înzestrare sufletească superioară sau chiar excepțională se consacră studiilor teoretice superioare.

Constatarea foarte impresionantă pe care o fac cifrele amănunțite ale articolului menționat este că la noi, din 1921 s'au orientat în proporția de 76,40% către studiile teoretice și numai în proporție de 23,60% în spre cele practice.

Un contrast izbitor cu cele ce se petrec în alte țări europene, ceea ce însemnează că cea mai mare parte din tinerimea noastră pe cale de a se cultiva își așteaptă întreținerea dela stat și numai o mică parte se pregătește să și-o caute în munca ei independentă.

O bună organizare a statului trebuia să pună capăt acestei stări și să stimuleze printr'o legiuire nouă îndrumarea tineretului spre învățământul practic.

Deci în anul 1936 d-l Dr. C. Angelescu, Ministrul Educației Naționale, dă o importanță mai mare învățământului profesional și prin legea pentru organizarea și funcționarea învățământului secundar industrial, publicată în Mon. Oficial Nr. 88/1936, cele două școli de constructori, cea dela

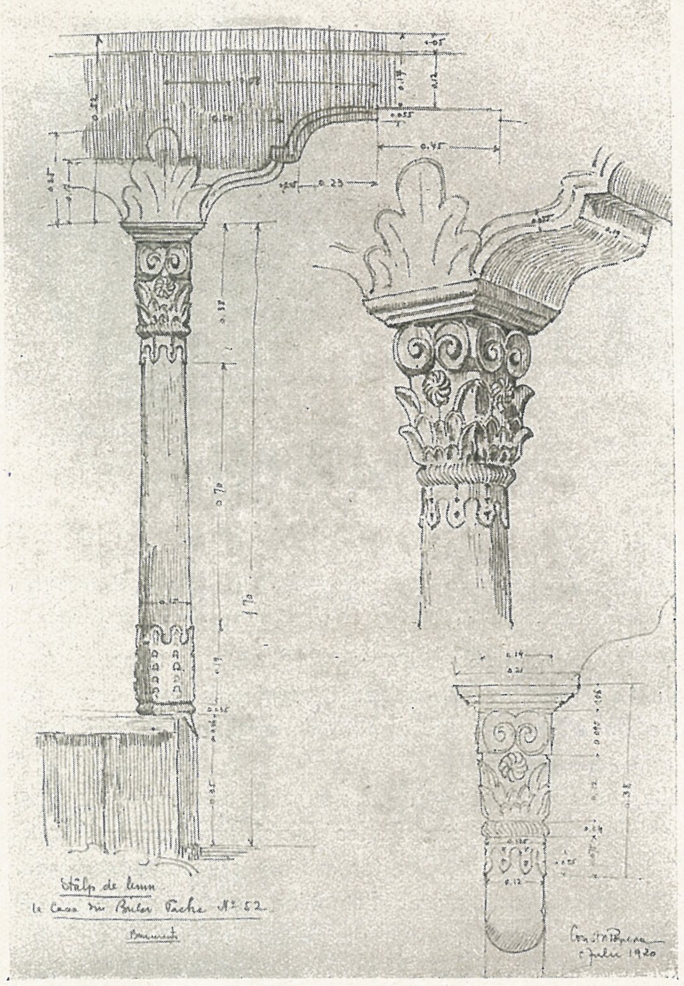

Stâlp de lemn la casa din Bd. Pache 52, București.

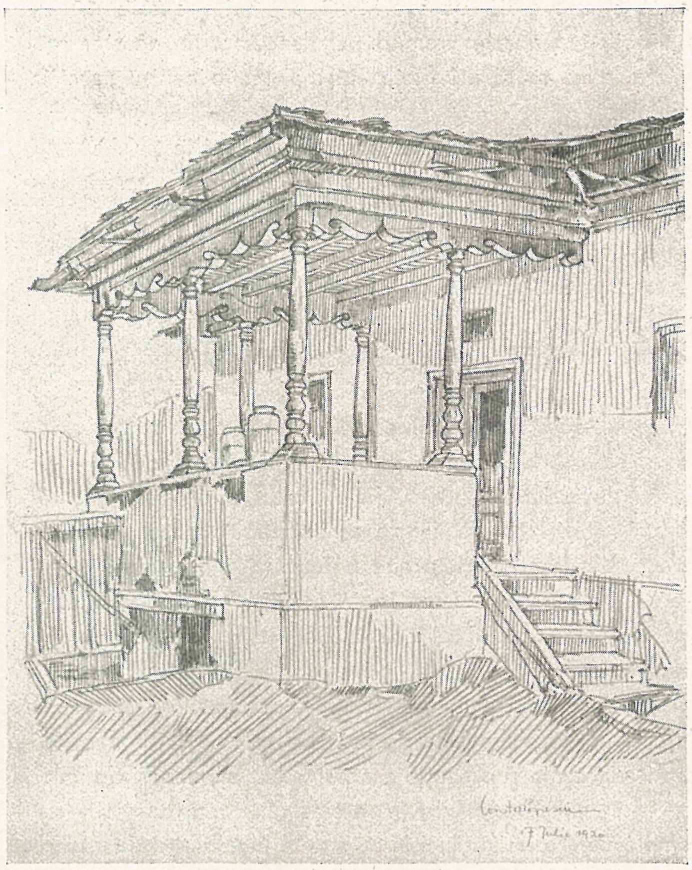

Pridvor cu stâlpi la o casă veche din Str. Orfeu„ azi dărâmată.
Desenuri de Arh. Const. N. POPESCU

Cernăuţi, precum şi cea dela Bucureşti, sunt transformate în licee industriale pentru construcţiuni civile şi edilitare. Liceul dela Cernăuţi funcţionează numai cu cursul superior de patru ani, iar liceul din Bucureşti cu un curs complect de 8 ani.

In Bucureşti, pe lângă acest liceu mai ia fiinţă şi o şcoală specială tehnică de construcţiuni civile şi edilitare primindu-se în ea absolvenţii liceelor industriale. Scopul acestei şcoli este de a forma sub-ingineri în construcţiuni civile şi edilitare. Liceele şi şcoala specială astfel organizate caută să dea buni constructori, bine pregătiţi din toate punctele de vedere pentru a fi ajutoare arhitecţilor şi inginerilor în construcţii. Legea mai dă posibilitate elevilor, care vor absolvi liceul industrial ca printr'un examen de selecţionare să poată păşi la învăţământul universitar al arhitecturii.

In desvoltarea cu caracter tehnic atât al instituţiunilor publice cât şi al celor particulare la care se mai adaugă şi modul cu totul înapoiat cum erau clădite la jumătatea veacului trecut încă oraşele noastre, ceea ce reclama fireşte un personal de ajutor tehnic considerabil, legiuirea din 1936 cade ca o mană binefăcătoare pentru înviorarea şi organizarea acestui fel de învăţământ tehnic mediu la noi.

Mai târziu noua lege publicată în Mon. Oficial Nr. 22 din 1939 reglementează purtarea şi exercitarea profesiunei de conductor-arhitect în specialitatea construcţiuni civile şi edilitare, luând fiinţă Colegiul Sub-inginerilor şi Conductorilor.

Dar în anul 1940 acest învăţământ profesional şi în special cel mediu tehnic suferă o modificare prin legea publicată în M. Of. Nr. 97 fiind îndrumat pe alte baze şi urmând ca în toamna anului 1940 această lege să fie pusă în aplicare şi pentru liceele de construcţiuni civile şi edilitare. Prin noua organizare acestea capătă titlul de şcoli practice şi şcoală tehnică specială în construcţiuni civile şi edilitare reducându-se anii de studii, iar recrutarea elementelor în aceste licee făcându-se pe noui baze.

Avându-se în vedere că prin aplicarea acestor reforme liceele de construcţiuni civile şi edilitare nu ar mai fi fost aşa de atrăgătoare pentru tineretul nostru, Ministerul Educaţiei Naţionale hotărăşte ca în anul şcolar 1940-1941 acestea să continue a funcţiona şi mai departe ca licee de construcţiuni civile şi edilitare şi edilitare şi cu şcoala specială tehnică care oferea tinerilor mai multe avantaje pentru viitorul lor, avantaje micşorate de noua lege din 1940.

Rezultatele atinse de liceele de construcţiuni civile şi edilitare s'au putut constata cu ocaziunea examenelor de selecţionare din toamna anului 1940, când toţi candidaţii înscrişi la acest examen, îl trec cu succes, în capul listei înscriindu-se absolvenţii liceului de construcţiuni civile şi edilitare din Bucureşti.

Din cele descrise până aci se poate constata că în ultimii ani, mai toate guvernele ţării au dat o mare importanţă învăţământului mediu tehnic şi au căutat ca prin legiuirile făcute să dea avantagii cât mai multe tinerilor absolvenţi, asigurând în acest fel şi românizarea complectă a acestei ramure de activitate economică-naţională.

Tehnica românească îşi va imprima caracterul creatorilor ei, deacum înainte inspirată şi concepută pe baze noui, iar profitul individului va trece în propăşirea interesului colectivităţilor. Avem deci speranţa că bogăţiile neamului vor fi puse în justa lor valoare de cei chemaţi să asigure propăşirea neamului românesc în concernul popoarelor din sud-estul Europei.

Etichete desenate de Arh. Const. N. POPESCU

Arhitect VASILE RĂDULESCU

ISTORICUL ŞI REALIZĂRILE ARHITECTURALE IN SERVICIILE PUBLICE

Serviciile publice de arhitectură în ţara noastră, ca şi aiurea de altfel, sunt de dată recentă.

Aruncând o privire asupra organizărei sociale din toate ţările şi de la noi, vedem o mare asemănare.

Inainte de revoluţia franceză puterile statului erau concentrate în mâna unui singur om. Domnul dispunea de tot. Deasemenea de averi, dispunea de supuşii săi. Era natural deci ca toate realizările cu toate iniţiativele să pornească de la el, fie că acesta reprezenta puterea laică, puterea bisericească sau şi una şi alta. Şi ca dovadă că este aşa, să examinăm puţin monumentele arhitecturale rămase încă din antichitate, — cari nu reprezintă altceva de cât, istoria scrisă în piatră a popoarelor, monumente cari, în toate timpurile au arătat starea de prosperitate sau de decadenţă a unei ţări — şi vom vedea că : giganticele piramide reprezentau puterea absolută a faraonilor, că elegantele şi majestoasele temple greceşti reprezentau puterea pământească a zeilor, că urmele de arhitectură ciclopeană, lăsate de romani, reprezentau puterea cezarilor, că mândrele şi monumentalele catedrale reprezentau puterea papilor, că frumoasele şi puternicele castele reprezentau puterea regilor şi a seniorilor.

Odată cu revoluţia franceză toate aceste puteri intră în mâinile poporului, rămânând ca urmaşii vechilor potentaţi să păstreze numai puterea mistico-divină, cu puterea aşa zisă spirituală asupra supuşilor lor, putere stabilită şi stăvilită prin legi întocmite şi recunoscute de popor.

Intrăm deci în epoca democrată, în epoca domniei poporului.

Odată cu această epocă, cu această nouă organizare, se schimbă şi felul de viaţă. Individul începe să conteze ca element constitutiv în stat. Noile legiuiri au tendinţa de a-i da instrucţia şi protecţia necesară, de a-i recunoaşte drepturile în proporţie cu aportul de muncă al fiecăruia, în beneficiul colectivităţii. Selecţionarea şi erarhia valorilor se face pe alte baze de cât pe cele din trecut : Dreptul celui mai tare sau dreptul moştenit prin sânge. S e l e c ţ i o n a r e a s e f a c e p e b a z a v a l o r i i i n d i v i d u l u i.

In istoria Românilor această epocă a fost marcată prin marele eveniment al U n i r e i.

După sute de ani de zbucium şi de lupte între fraţi, s'a ajuns la 1859 să se strângă la olaltă principatele româneşti, să închegăm o singură ţară.

Ţara românească, nou constituită, avea nevoe de o altă organizare, cerută de noua sa aşezare politică şi de influenţele suferite din afară.

Odată strânşi la un loc, prima grije a conducătorilor noştri a fost de a aduce o bună rândueală în trebile publice, de a face o bună gospodărie.

Moşteneam bunuri, din două provincii, de o valoare artistică necontestată. Moşteneam bisericile lui Ştefan cel Mare, Vasile Lupu, Mircea cel Bătrân, Brâncoveanu... locaşuri de închinare şi de creştinească înfrăţire ; moşteneam mănăstirile, altare de cultură ; moşteneam palate domneşti şi cule boereşti, mărturii ale vremurilor de prosperitate şi de restrişte.

Toate acestea trebuiau păstrate şi restaurate pentru a duce mai departe flacăra ne stinsă a geniului românesc.

Şi atunci, încă din 1860 ministrul Golescu înfiinţează prima „C o m i s i u n e a m o n u m e n t e l o r i s t o r i c e" care avea însărcinarea de a restaura şi a pune în lumină aceste pietre scumpe ale neamului.

An cu an, zi cu zi, această comisiune a lucrat sub directiva oamenilor luminaţi începând cu Alexandru Odobescu, Cezar Boliac, arhitecţii D. Berindey şi Alex. Orăscu, pictorul Teodor Aman şi alţii, scoţând la lumină opere de artă îngropate de vicisitudinile vremurilor.

S'a început în anul 1875 cu restaurarea catedralei Episcopale din Curtea de Argeş, — opera meşterului Manole, — şi cu biserica Trei Ierarhi din Iaşi, încredinţându-se lucrările arhitectului francez Lecomte du Noüy. Cu tot regretul trebue să arăt însă aci, că monumentele de mai sus, poate cele mai importante, n'au fost restaurate cu destulă fidelitate, arhitectul ne având înţelegerea şi sentimentul necesar pentru o astfel de chemare.

El a socotit că este bine să înlocuiască adevărul prin elemente străine, presupuse a avantaja monumentul.

Restaurarea, prin însăşi intuiţia cuvântului, însemnează r e f a c e r e c u m a m a i f o s t, fără simplificări şi fără adăogiri, chiar dacă acestea ar înfrumuseţa monumentul.

Acest principiu nu l'a respectat.

S'a protestat la vreme de către arhitecţii români, arătându-se greşelile cari se fac şi din acel moment până astăzi n'au mai fost solicitaţi arhitecţi străini pentru astfel de lucrări.

S'au restaurat apoi, rând pe rând, cu arhitecţi români biserica Domnească din Curtea de Argeş, biserica Sf. Ni-

culae Domnesc din Iaşi, Mitropolia de la Târgovişte, biserica Sf. Dumitru de la Craiova, Mânăstirea Hurezi-Vâlcea, biserica Sf. Anton din Bucureşti şi multe alte monumente, lucrări cu cari ne putem mândri şi cari constituesc adevărate podoabe ale arhitecturei româneşti.

Arhitecţii noştrii s'au arătat perfect înţelegători ai misiunei lor. Ei şi-au asimilat mai întâi cunoştinţele necesare de arheologie. Apoi stăpâni fiind pe tehnica trecutului, cunoscând istoria politică şi socială a ţării, relaţiile cu strănătatea şi influenţele suferiite din afară, în sfârşit cunoscând întreg ansamblul de viaţă al timpului în care s'a ridicat monumentul, s'au putut identifica cu trecutul nostru şi au putut astfel să redea monumentul în toată corectitudinea lui.

Graţie culturii şi priceperii lor, arhitecţii români şi-au câştigat posturile de comandă, la cari aveau dreptul şi astfel se înfiinţează în anul 1908 serviciul technic al Comisiunei monumentelor istorice, serviciu format şi condus de arhitecţi, cari au însărcinarea de a întocmi releveuri, planuri şi devize atât pentru restaurarea monumentelor, proprietatea statului, cât şi a ctitoriilor particulare.

In afară de aceasta furnizează material documentar pentru: „Buletinul comisiei monumentelor istorice" publicaţie oficială, în care se arată toate studiile şi cercetările făcute până astăzi cu examinarea monumentelor.

Problema restaurărilor fiind de o importanţă capitală pentru afirmarea noastră naţională şi pentru ca arhitecţii cari lucrează în acest domeniu să fie cât mai bine documentaţi, s'au creat recent burse pentru elementele de valoare, cari să-şi desăvârşească studiile de specialitate la Roma.

Paralel cu conservarea monumentelor s'a mers şi cu protejarea bisericilor de provenienţă mai nouă înfiinţându-se în anul 1903 serviciul de arhitectură pe lângă „Casa Bisercii", care avea însărcinarea de a întreţine vechile biserici, de a elabora planuri tip pentru cele noi şi a da îndrumări tehnice şi artistice iniţiativei particulare pentru locaşurile sfinte ce aveau să se construească, îndepărtându-se astfel pentru totdeauna nepregătiţii cari-şi făcuseră o specialitate din a mutila aşezămintele sacre.

Astfel s'a rezolvat problema monumentelor cultului.

A doua preocupare, care avea de scop ridicarea nivelului cultural şi unitatea de credinţă naţională, a fost şcoala.

Incă din anul 1838 se statornicise învăţământul primar obligativ. Treceam de la epoca învăţământului din mânăstiri, după cărţi slavone şi dascăli nepregătiţi, la epoca învăţământului reglementat, după o carte nouă şi un corp de dascăli pregătiţi în acest scop.

Ne trebuiau deci şcoli şi pentru dascăli şi pentru cei ce aveau să primească învăţătura de la dascăli.

Opera de îndestulare a ţării cu şcolile necesare a întâmpinat destule dificultăţi. La început nu aveam arhitecţi şi atunci s'a recurs la ajutorul diferiţilor constructori, majoritatea străini veniţi de la Viena, cari ne-au importat barocul specific lor şi interpretat după gradul de cultură al fiecăruia. Ce ne-a lăsat ca moştenire această epocă, nu insistăm.

Rămâne concludent doar faptul că, după 5 ani de la Unire adică la 1864 Domnitorul Cuza întocmeşte „Regulamentul pentru organizarea corpului de arhitectură al bastimentelor civile" prin care se statorniceau şi drepturile dar şi îndatoririle arhitectului.

De sigur că acest regulament nu s'a făcut din pofta de a legifera ci a eşit dintr'o necesitate. A eşit din necesitatea de a crea un corp de elită care să se ocupe de construcţia bastimentelor civile, iar urmarea logică n'a întârziat să se arate.

In toate domeniile şi deci şi în acesta al construcţiei şcolilor, au fost întrebuinţaţi arhitecţi romani, elemente de valoare, cu o cultură profesională temeinică, oameni de răspundere şi cu reputaţie.

La început fiind arhitecţi puţini nu s'a putut crea un serviciu de arhitectură al ministerului şi atunci s'au dat diferite însărcinări arhitecţilor timpului ca: Orăscu, Săvulescu, Sterian, Ciocârlan şi alţii, de la cari ne-a rămas universitatea din Bucureşti şi câteva şcoli.

In fine la 1889 se înfiinţează primul serviciu de arhitectură la ministerul Instrucţiunei, spre a desăvârşi această operă de care aveam atâta nevoe.

Ce a realizat acest serviciu în 60 de ani de funcţionare întrece orice aşteptare. Enumăr în mare: 11.000 şcoli primare, 755 şcoli normale, 82 şcoli profesionale, 160 şcoli secundare, universitatea din Iaşi, institutul de anatomie şi institutul botanic, institutul de chimie organică, institutul de morfologie, institutul de istorie naturală din Bucureşi, clinicile universitare din Cluj, mărirea universităţii din Cernăuţi, biblioteca şi laboratoarele din Cernăuţi, institutul Cultural din Chişinău, etc., etc.

A treia problemă era problema sanitară. Trebuiau reparate vechile spitale şi construite altele noi după principiile moderne.

La început această grije era lăsată în seama judeţelor şi comunelor precum şi a aşezămintelor domneşti şi boereşti, aşezăminte ce au fost înzestrate cu averi considerabile pentru îndeplinirea înaltului scop umanitar de alinare a suferinţelor.

Acest fel de organizare, moştenit de la înaintaşii înaintaşilor noştrii, organizare care pe lângă aportul statului se baza într'o largă măsură pe obolul şi iniţiativa particulară, trebuiau coordonate şi completate. Ţara avea nevoe de noi spitale şi de o nouă organizare sanitară. Astfel în 1908 se înfiinţează primul serviciu technic sanitar.

De la început campania de construcţii sanitare a fost cât se poate de intensă. In primii trei ani de la înfiinţarea acestui serviciu s'a realizat un vast program de construcţii sanitare noi în special la sate şi s'au pus în funcţiune toate spitalele din ţară.

Pentru a ilustra cele de mai sus este suficient să arăt că numai în acest scurt interval s'au construit 32 spitale jubiliare Regele Carol I, 9 spitale de oraşe, 4 laboratoare de igienă, plus dispensare, infirmerii, băi comunale, servicii de observaţie veterinară etc.

Munca şi cunoştinţele arhitecţilor, în acest domeniu, începe să dea roade. Serviciul de arhitectură la început foarte redus, capătă treptat, treptat, desvoltarea cerută de necesităţi ajungând astăzi la o desvoltare şi organizare completă, serviciul cuprinzând 50 tehnicieni de toate ramurile plus personal administrativ, toţi sub conducerea arhitectului, director al serviciului de geniu sanitar.

In fine a patra preocupare a fost de a se înzestra toate celelalte autorităţi cu localuri adequate scopului, începând cu armata, primăriile, ministerele şi sfârşind cu aşezămintele de cultură, aşezămintele sociale şi monumentele de artă.

Astfel rând pe rând s'au înfiinţat serviciile de arhitectură la primăria Capitalei (la 1880) la primăriile de provincie, la ministere (Interne, Lucrări Publice, Finanţe, Domenii, Războı, etc.), toate lucrând sub spiritul de coordonare al Consi-

iiului tehnic superior ilustrat prin arhitecţi de elită, cari în colaborare cu inginerii, au dat directive de ordin technic şi artistic în toate ramurile de activitate constructivă.

Nu a lipsit apoi cuvenita atenţiune ce trebuia dată bunei stări a muncitorilor de toate categoriile, creindu-se servicii de arhitectură, cari au realizat, mai ales în ultimul timp, un program monumental de lucrări, cuprinzând locuinţe şi şcoli muncitoreşti, spitale, dispensare, depozite de medicamente, etc. Sunt serviciile de arhitectură ale Ministerului Muncii, Casa Muncii C. F. R., Asigurărilor Sociale şi altele cari au rezolvat într'o măsură permisă de posibilităţi această problemă de construcţie.

Nu a lipsit nici preocuparea de a se înzestra patrimoniul statului cu localuri pentru instituţiunile de credit, serviciul de arhitectură al Băncii Naţionale având această însărcinare.

In toate aceste instituţiuni serviciile de arhitectură au dat directive noi în materie de artă construcţie şi organizare.

Astfel, la primării au avut sarcina de a reglementa construcţiile şi a sistematiza oraşele.

Moşteneam oraşe medievale sau mai bine zis orientale, cu străzi înguste şi întortochiate, cu case aşezate după bunul plac, cu periferii insalubre.

Aceste oraşe trebuiau modernizate, străzile aliniate şi în mod judicios dispuse, iar proprietăţile clădite astfel aşezate ca să nu se incomodeze una pe alta.

Se creiau cartiere noi industriale şi de locuit cari trebuiau să răspundă unui anumit scop şi cărora trebuie să li se dea forma, dimensiunile şi amploarea necesară scopului urmărit. Se creiau noi sisteme de aprovizionare, se cerea asanarea şi înfrumuseţarea oraşelor scoţând în evidenţă pitorescul şi monumentele lor.

Se creia în fine o viaţă nouă, cu mijloace de locomoţie rapidă, cu aglomerări mari, cu cerinţe de igienă şi agrement conform invenţiunilor timpului. La toate acestea a trebuit să răspundă serviciile de arhitectură ale oraşelor. Şi au răspuns cu prisosinţă în special în Capitală.

Bucureştii au fost întotdeauna centrul de pulsaţie al ţării. Mai ales după războiul de întregire, odată cu mărirea populaţiei stabile şi marele aflux de populaţie flotantă problema urbanistică — locaţiune ,aprovizionare, higienă şi locomoţiune — devenise acută. Atunci serviciul de arhitectură a fost chemat să creeze cartiere noi, să le sistematizeze pe cele vechi, să clădească în locuri potrivite abatoare şi hale de desfacere a alimentelor, să asaneze lacurile, să deschidă noi pieţe de circulaţie, să înfrumuseţeze oraşul. Şi le-a făcut, în măsura posibilităţilor financiare ale oraşului, cu chibzuinţă şi pricepere.

La început şi aci ca şi la celelalte autorităţi, serviciul de arhitectură era foarte restrâns. Astăzi, acest serviciu împreună cu serviciile de la sectoare numără peste 15 arhitecţi repartizaţi pe diferite secţiuni : Arhitectură, Lucrări noi, Control, Decoraţiuni, Intreţinere şi înfrumuseţare, etc.

Paralele cu oraşele s'a depus toată străduinţa să se ridice şi nivelul gospodăresc la sate. Problemele ce se puneau aci erau aproape asemănătoare cu cele de la oraşe cu mici deosebiri.

In primul rând locuinţa şi gospodăria.

Incă de pe vremea năvălirilor barbare, ţăranul român, în special cel de la şes, dădea foarte puţină atenţie gospodăriei lui, care veşnic era expusă prădăciunilor. Când prin buciume şi clopote se dădea alarma, el îşi încărca familia şi tot avutul şi pornea să se ascundă în păduri şi văgăunile munţilor.

Era natural deci ca tot, ce nu putea să ridice, tot ce lăsa în voia întâmplărei, să nu reprezinte o avere prea mare. Şi atunci el îşi făcea o căsuţă rudimentară, joasă, cu ferestre mici, căsuţă de lemn, lipită cu pământ şi acoperită cu pae. La fel şi grajdul şi pătulul.

Odată cu renaşterea României trebuia soluţionată şi problema bunei stări a ţăranului. Trebuia să i se ridice standardul de viaţă, să i se dea îndrumări pentru a avea o locuinţă bună şi higienică, iar satul o podoabă.

Această sarcină revenea serviciului de arhitectură şi geniu rural din Ministerul Agriculturei şi Domeniilor, care pe lângă problemele arătate mai sus trebuia să rezolve şi pe acea provenită ca o consecinţă logică din reforma agrară şi a colonizărilor.

Prin reforma agrară se expropriaseră moşiile şi se împărţiră ţăranilor. Dar populaţia nu era uniform repartizată pe suprafaţa ţării şi atunci s'a ivit problema colonizărilor adică problema transplantării ţăranilor din regiunile cu populaţie mai deasă în regiuni cu populaţie mai rară unde se găseau şi loturi de pământ disponibile.

Aceste familii, cari părăseau căminurile lor, trebuiau să-şi creeze căminuri noi, formând aşezări noi, colectivităţi separate de sine stătătoare.

Deci sate noi.

Dar aceste colectivităţi nu trebuiau lăsate să se întemeeze la voia întâmplărei ci după un plan bine studiat, după un plan care avea să arate unde să se aşeze autorităţile (centrul civic), biserica, şcoala, locuinţele sătenilor etc. Probleme asemănătoare cu cele urbanistice se iveau şi aci. In primul rând alegerea locului. Satele trebuiau aşezate pe locuri sănătoase, cu apă din abundenţă, ferite de vânturi puternice.

In al doilea rând trebuia avut în vedere faptul că aceste noi colectivităţi strângeau laolaltă săteni din diferite regiuni ale ţării cu obiceiuri şi fel de viaţă caracterstic lor, deci gospodăriile trebuiau să fie astfel proectate ca omul să nu se simtă străin în casa lui.

In fine o serie întreagă de probleme la care serviciul de arhitectură şi geniu rural a răspuns cu promptitudine şi cu succes. Dovadă despre aceasta avem colonizările din Dobrogea, Cadrilater şi graniţa de Vest, precum şi proectele pentru satele noi înfiinţate în urma reformei agrare.

Evident că pentru rezolvarea acestor probleme a trebuit mai întâi o bună documentare, o specializare pe care arhitecţii din această instituţie au căpătat-o prin studii şi călătorii în ţară şi străinătate de unde au cules tot ceea ce gospodăria rurală a realizat mai bun.

Dar serviciul de arhitectură al Ministerului nu s'a mărginit numai aci. Câmpul său de activitate cuprinde un vast program de realizări arhitecturale cu caracter agricol, zootehnic, viticol şi învăţământ profesional, realizări cari fac cinste conducătorului serviciului, colaboratorilor săi şi corpului arhitecţilor în genere.

Enumăr în mare :

a) Institutul de cercetări agronomice din Bucureşti, cu staţiunile anexe din Cluj, Iaşi, Tg. Frumos, Bărăgan, Valul lui Traian şi Băneasa.

b) Academia agricolă din Cluj.

c) Palatul agriculturei din Brăila.

d) Căminul studenţilor în agronomie din Bucureşti.

e) Institutul de sero-vaccinuri Giuleşti.

f) Abatoarele de export de la Burdujeni, T. Severin și Constanța.

g) Școli de agricultură, horticultură, sericicultură, ferme, pepiniere, cantoane, etc. etc.

Nu a lipsit din preocuparea acestui serviciu nici propaganda care trebuia făcută pentru educarea maselor, propagandă care prin publicațiunea „C o n s t r u c ț i u n i r u r a l e" a dat directive foarte prețioase atât pentru specialiști cât și pentru laici, arătând ce este și cum trebuie concepută și executată o gospodărie rurală.

In fine printre multele realizări arătate mai sus, acest serviciu a avut și cinstea de a elabora planurile și a construi Palatul Regal, inima României întregite.

Ca organizare, acest serviciu a pornit la început, prin anul 1900, în mic. Mai târziu s'a desvoltat, ajungând ca astăzi să numere 10 arhitecți 3 conductori plus personalul administrativ.

Ca o completare a serviciilor de care ministerul are nevoie s'a creiat în anul 1924 și serviciul de arhitectură al Casei Pădurilor care are însărcinarea de a se ocupa de construcțiunile de geniu forestier, ocoale cantoane, fabrici de cherestea, învățământ profesional, etc., un nou câmp de activitate în plină desvoltare.

O mențiune importantă a acestei expuneri trebue să cuprindă fără îndoială și realizările arhitecturale ale C. F. R. Această autoritate, constituită eminamente din ingineri, și-a realizat la început localurile de cari avea nevoe, (gări, cantoane, etc.) cu personal recrutat din marea lor familie. De aceea, toate aceste construcții, poartă pecetea sobră și caracteristică instrucției lor pur technice, construcții cari adesea contrastează cu peisagiul atât de variat și de frumos al țării noastre.

Mai târziu arhitecții încep să-și ocupe locurile la cari aveau dreptul și astfel s'au putut realiza și în acest cadru lucrări de o valoare artistică necontestată ca de pildă: gările Râmnicu-Sărat, Obor, Sinaia, Burdujeni precum și pitoreștile gări de pe linia Adjud-Comănești, Pitești-Curtea de Argeș și altele.

După războiul de întregire se creiază în fine și la C. F. R. serviciul de arhitectură, care ființează până astăzi și căruia i se datoresc frumoasele realizări dealungul liniilor noi construite (Căinari-Recea, Brașov-Intorsura-Buzăului, Constanța Eforie-C. Sylva, etc.), unde utilul rigid comandat de necesitățile serviciului a fost atât de fericit îmbrăcat în haina potrivită coloritului și mediului înconjurător.

Făcând bilanțul realizărilor arhitecturale de la U n i r e, până astăzi, constatăm că s'a lucrat mult, și în toate domeniile. La marea operă constructivă a țării arhitecții din serviciile publice au colaborat modești, anonimi, fără reclamă, pentru ridicarea prestigiului autorității unde au fost chemați, au colaborat însuflețiți de ideal și de patriotism pus totdeauna în slujba țării, au colaborat cu râvnă și pricepere pentru afirmarea artei românești.

Evident mai este încă mult de făcut.

Trebue însă timp.

Pentru marea ofensivă a construcțiilor ce va să vie serviciile publice de arhitectură sunt pregătite.

Examenul de capacitate l-au dat.

Și au reușit cu succes.

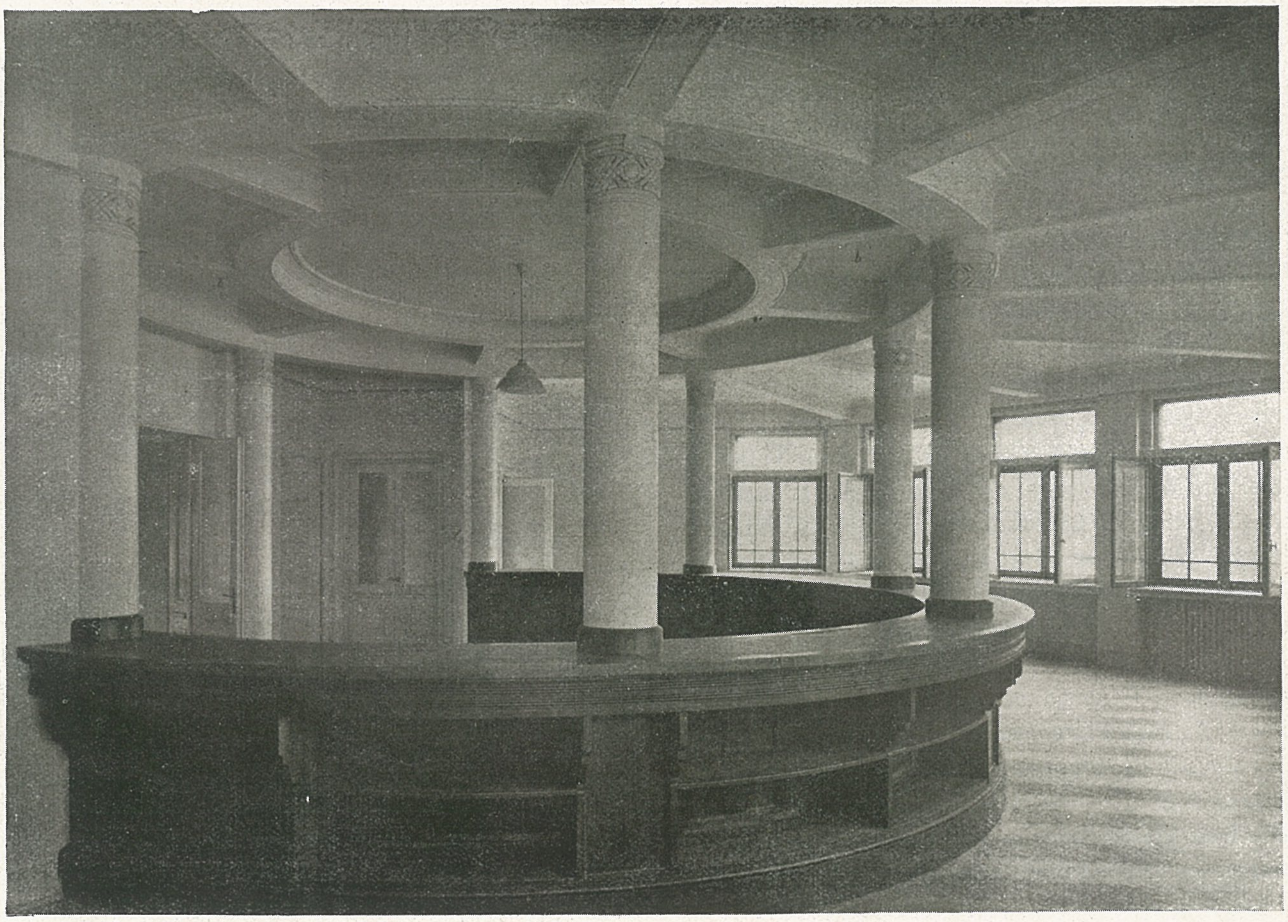

Hallul unei percepții din Capitală. — Arh. ST. CIORTAN

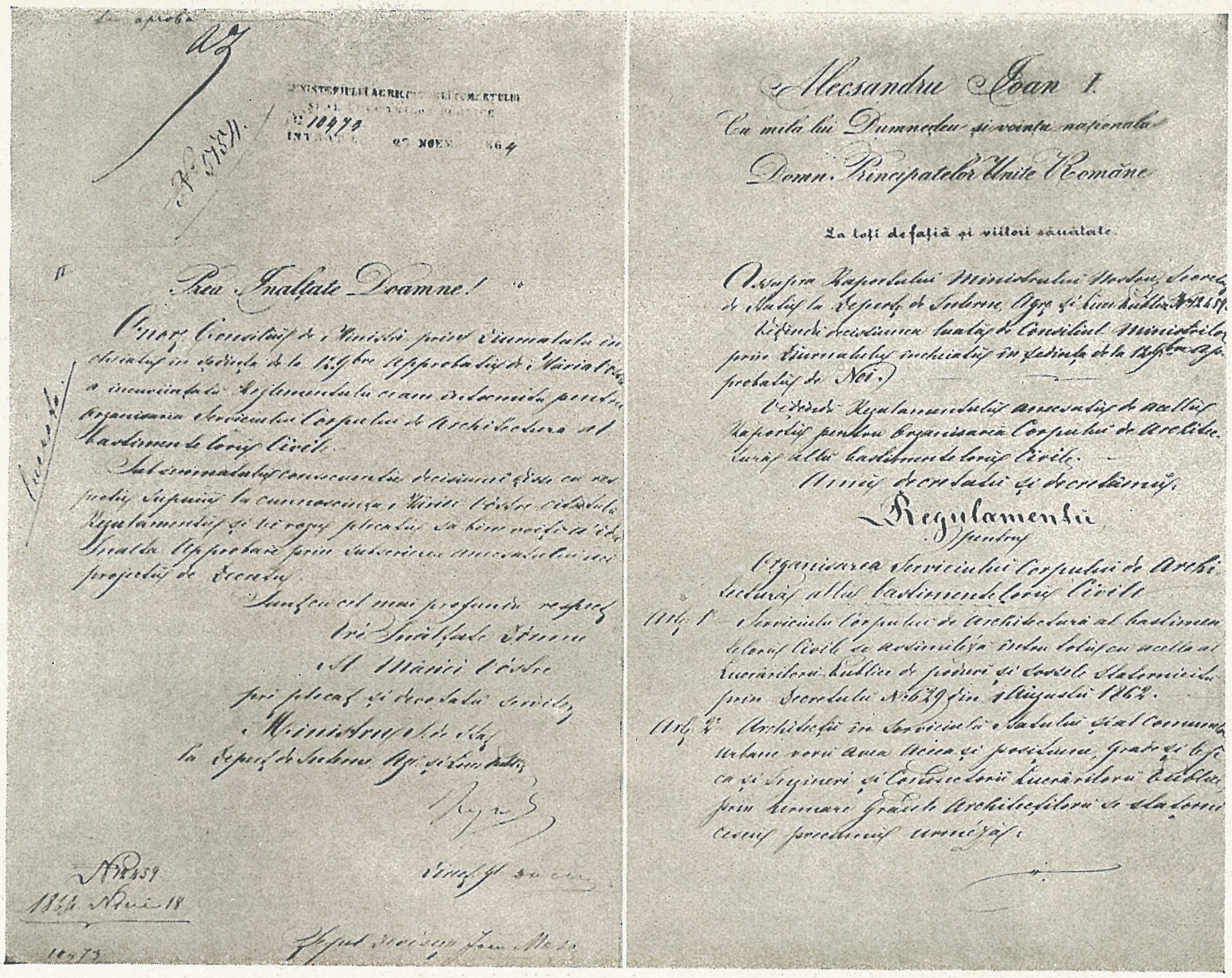

Ctitoria noastră dintâi

Era prin 1935. Ministerul Lucrărilor Publice, fie urmând un vechi obicei, fie din spirit de înoire, a găsit că o seamă de dosare vechi nu mai sunt bune la nimic.

Inevitabila licitaţie a adjudecat arhiva socotită de prisos, dar în paginele căreia se închidea modest însă cu precizie, câte odată supărătoare, un trecut adeseori uitat şi în orice caz necercetat, unui oarecare roşcovan pistruiat pentru care operaţiunea trebuia să fie o afacere rentabilă.

Un ochiu migălos de arhivar, o mână cu degete lungi şi uscate, şi un suflet evlavios pentru fiecare hârtie veche în care numai el ştie câtă trudă, cât gând şi cât rost sunt închise, a privit lung, cu pios regret, imensul iureş dat prin draga lui arhivă, până ce privirea lui s'a oprit pe o filă îngălbenită unde a zărit o semnătură care l'a cutremurat : era apostila Domnitorului român, care a început să dea fiinţă statului.

Alecsandru Ioan I semna acel act.

L'a ridicat din maldărul aruncat în curte, l'a îndreptat cu evlavie şi l'a dus în cămăruţa lui săracă cu cinstirea cuvenită unei relicve sfinte.

Timpul a trecut, vara cu arşiţa ei neînduplecată a început să dogorească caldarâmul Bucureştilor, făcând viaţă de cuptor celor pe cari soarta vitregă îi ţintuia locului.

Rândurile colegilor de birou ai slujbaşului nostru se răreau, fiecare plecând să guste din binefacerile odihnei lunei de concediu, cari încotro puteau.

Medicul instituţiei, care iscodeşte cu pătrundere toate ascunzişurile bietului trup omenesc, fără a-i cântări şi punga, ordonă acestui om odihnă, hrană abundentă şi o anumită cură de băi.

La masa din camera sa, cu prescripţia medicală în faţă, cu gândul la aspra-i sărăcie, şi cu sufletul pustiu, ochii-i cad pe fila îngălbenită cu apostila Domnitorului, singurul şi cel mai de preţ obiect, după inima lui, pe care îl poseda.

O lumină îi fulgeră mintea, urmată însă de o tristeţe şi mai apăsătoare.

A doua zi, sfios se prezenta în biroul unui arhitect inspector general, cu actul la subţioară.

In după amiaza aceleaşi zile, cu vădită emoţie, doi arhitecţi cercetau hârtiile, aproape necrezându-şi ochilor.

Câteva mii de lei au înlesnit arhivarului o biată lună de concediu iar Corpului Arhitecţilor Români i-au predat actul său de naştere.

Acesta este adevărul.

Reproducem aci în facsimile cele patru pagini scrise de mână, ale actului în chestiune, datat din Noemvrie 1864, adică la câteva luni după lovitura de stat din 2 Mai. Documentul este format din două părţi :

Raportul ministrului de interne, agricultură şi lucrări publice, Mihail Kogălniceanu şi

Decretul domnesc asupra „Regulamentului pentru organi-

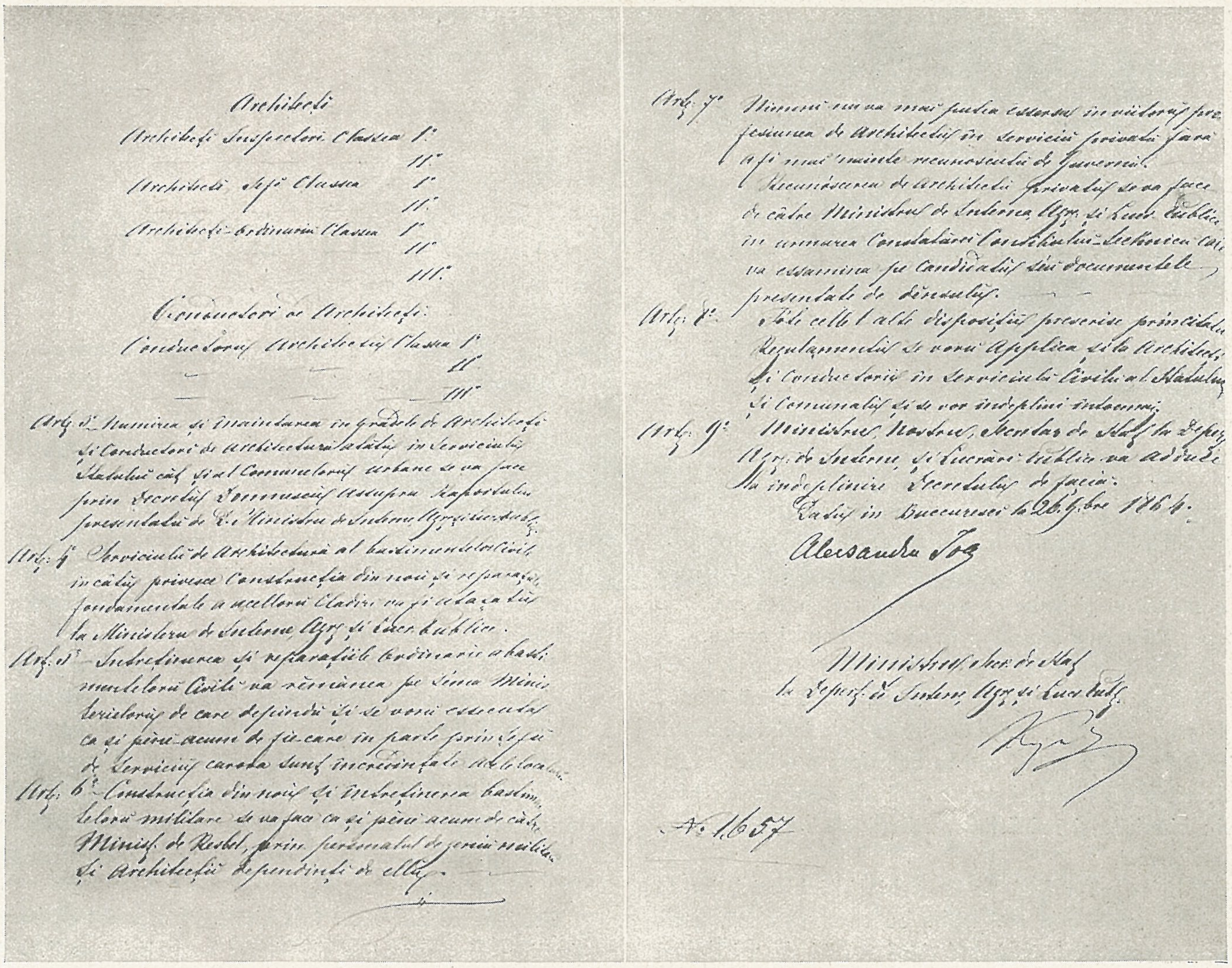
Architecţi

Architecţi Inspectori Classa I.

II.

Architecţi Şefi Classa I.

II.

Architecţi ordinari Classa I.

II.

III.

Conductori de Architecţi:

Conductorii Architecţii Classa I.

II.

III.

Art. 3. Numirea şi înaintarea în gradele de Architecţi şi Conductori de architectură atâtu în serviciulu Statului câtu şi al Communelorŭ urbane se va face prin Decretulŭ Domnescŭ asupra raportului presentatu de D-l Ministru de Interne, Agr. şi Lucr. publ.

Art. 4. Serviciulu de Architectură al bastimentelor civile în câtu privesce construcţia din nou şi reparaţii fundamentale a acellorŭ clădiri va fi ataşatu la Ministerulu de Interne, Agr. şi Lucr. publice.

Art. 5. Intreţinerea şi reparaţiile ordinarie a bastimentelorŭ civile va rămânea pe sema Ministerielorŭ de care depindŭ şi se vorŭ essecuta ca şi pînă acum de fie-care în parte prin şefii de serviciu carora sunt încredinţate acele localuri.

Art. 6. Construcţia din noŭ şi întreţinerea bastimentelorŭ militare se va face ca şi pînă acum de către Minist. de Resbel, prin personalul de geniu militar şi Architecţii dependinţi de ellŭ.

Art. 7. Nimenea nu va mai putea essersa în viitorŭ profesiunea de Architectŭ în serviciu privatu fără a fi mai înainte recunoscutu de Guvernu.

Recunoscerea de Architectu privatŭ se va face de către Ministrul de Interne, Agr. şi Lucr. publice în urmarea constatării Consiliului Technicu care va essamina pe candidatŭ din documentele presentate de dînsulŭ.

Art. 8. Tóte celle l'alte disposiţiuni prescrise prin acestu Regulamentŭ se vorŭ applica şi la Architecţii şi Conductorii în serviciulu civilu al Statului şi Communalŭ şi se vor îndeplini întocmai.

Art. 9. Ministrul Nostru, Secretar de Stat la Depart. Agr. de Interne, şi Lucrări publice va aduce la îndeplinire Decretului de faţă.

Datu în Bucuresci la 26 9-bre 1864.

Alessandru Ioan

Ministrul Secr. de Stat la Depart. de Interne, Agr. şi Lucr. publ.

No. 1657

sarea Serviciului Corpului de Architectură allu bastimenteloru Civile".

Incercând să ne situăm în frământata atmosferă a acelor timpuri de eroism civic și de grele începuturi ale închegărei statului nostru, deabia astfel vom putea aprecia cum se cuvine, importanța acestui act, încadrat în preocuparea superioară și profund înțelegătoare, pentru a făuri organisme administrative și tehnice pe cari să se poată sprijini cu temei viața publică.

Câtă pătrundere a fondului și cât spirit de sinteză sunt cuprinse în cele numai nouă articole ale regulamentului, vom înțelege numai dacă ne reamintim timpul scurs și luptele duse de generații de arhitecți de atunci și până în 1921 (Promulgarea legei Corpului arhitecților din serviciile publice) și 1932 (Votarea legei pentru organizarea Corpului arhitecților din România).

Decretul Domnitorului Cuza îmbie cuprinzător dar concis, principiile pe cari arhitecții le-au dobândit deabia târziu, în ultimele decenii: Inființarea corpului tehnic al arhitecților din serviciile publice și îngrădirea practicei profesiunei de arhitect.

In anul când se înfăptuia epocalul act al împroprietărirei țăranilor, respins de Adunarea Legislativă, care prin această opoziție și-a subscris propria-i dizolvare și a împins pe Domnitor la cunoscuta lovitură de stat și la încredințarea puterei vrednicului sfetnic Mihail Kogălniceanu, în mintea acestor bărbați luminați au încăput cu atâta limpezime și probleme de interes special, ca aceasta, dar care s'au dovedit deschizătoare de drumuri nouă și alcătuind idealuri în numele cărora generații de-a-rândul aveau să se trudească pentru a le vedea împlinite după aproape 60 de ani.

Nu cunoaștem dacă și cât a fost aplicat acest decret dar se pare că, urmarea actului abdicărei petrecut cu 14 luni mai târziu, la 11 Fevruarie 1866, va fi fost abrogat.

Un fapt care dacă nu confirmă acest punct de vedere dă totuși de gândit este că în colecția de legi tipărită la 1865 de Vasile Boerescu și intitulată: „Codicele Române Alessandru Ioan sau colecțiunea de legile Principatelor Unite Române, cuprinzând Codicele Civile, Codicele Commerciale, Codicele Penale, Procedura penală, împreună cu Constituțiunea Română în vigoare și cu un suplimentu în care intră tòte legile, decretele, regulamentele celle mai noui și mai usuale culese din edițiunile officiale dela 1859 și până acum", acest decret nu se găsește tipărit.

S'ar putea, ca Vasile Boerescu, să nu-l fi socotit drept „usual" și astfel, să-l fi omis din tipăritură, care, vădit îmbrățișează legiuirile generale.

Un fapt rămâne însă cert: lipsa ulterioară de legiferare în materie până în 1921 și ca urmare fatală lipsa de organizare legală a acestui corp de specialiști.

Studiul atent și înțelegător al acestui regulament domnesc ni-l arată a fi încă un autentic izvor de inspirație pentru organizarea vieței corpului nostru prezentând și un admirabil exemplu de claritate de concepție și exprimare.

Se cuvine deci, suntem chiar datori, să înscriem pe marele domnitor și înțeleptul său sfetnic printre ctitorii corpului nostru și să-i cinstim ca atare.

Arh. ION C. ROȘU

Arh. TOMA T. SOCOLESCU

VECHEA ARTĂ ROMÂNEASCĂ IN BASARABIA

Nu voi face multă istorie în cele ce urmează, însă din alte puncte de vedere de cât cele istorice, etnografice și artistice, voi dovedi vechimea și continuitata noastră în Basarabia.

Am creat cu mult înainte de epoca creștină o admirabilă artă populară, completă și originală, pe tot pământul ce am ocupat până departe la Adriatica, diferențiată pe provincii, dar care totuși se vede că e plecată din acelaș trunchi, e unitară ca și limba ce vorbim, și marchează mai bine ca orice, fizionomia morală și fizică a poporului nostru.

In Basarabia, până la 1812, când a fost ocupată prima oară de Ruși, nu a existat nimic rusesc, nici o urmă istorică sau de artă, totul fiind numai moștenire dela înaintașii noștri. Toate acele falnice cetăți cari se oglindesc și astăzi în valurile domoale ale Nistrului sunt creații ale Domnitorilor Moldovei ; bisericile și mănăstirile, ctitorii ale lor și ale boerilor moldoveni.

La 1812 au găsit Rușii în Basarabia 775 biserici, iar nu mult după aceea cele mai multe au căzut în ruină, unele dispărând complet și rămânând după o sută de ani de impilare, abia numai 104. Cea mai veche biserică se crede a fi Sf. Ioan din Cetatea Albă, datând depe la finele secolului al XIII-lea.

Au urmat multe ctitorii ale Domnitorilor. Astfel : dela Petru Rareș, mănăstirea Căpriana ; dela Vasile Lupu, biserica Sf. Nicolae din Chilia Nouă ca și multe altele.

Locuințele ca și frumoasa artă populară casnică, așa de variată și de armonioasă ca desen și colorit, sunt opera țăranului moldovean, care forma elita locurilor acelora.

Spune undeva marele poet rus A. S. Pușchin, — care a trăit în Basarabia și are monument la Chișinău, — că „sălbăticia și ignoranța nu respectă trecutul, târându-se numai în fața prezentului. Lipsa de venerație față de strămoși este prima dovadă — zice el — a inculturii și a imoralității'. Am citat acesta fragment de gândire occidentală, aparținând unui rus, fiindcă contrastează așa de straniu cu această ultimă sfărâmare a hotarelor poporului nostru, care a creat atâta istorie și atâtea vechi tradiții pe acel pământ de mai multe ori milenar al Moldovei, situat printr'o fatalitate la o extremitate a Europei și din nenorocire, în imediată vecinătate cu Asia cea mai adevărată.

Am fost la Chișinău, în 1918, curând după eliberare și am cercetat deaproape mahalalele românești, căutând urme de veche artă națională. Cu câtă bucurie auzeam într'o după amiază, la biserica Mazarachi, cum preotul ,român basarabean, cu băeți și fete din parohie se străduiau să învețe cântări bisericești în românește. Mijea pe atunci redeșteptarea unei conștiințe naționale adormită, dar nu ucisă, în cei peste 100 ani de ocnă rusească..

Bisericile ce am văzut în Chișinău, fuseseră transformate simțitor prin reparațiile din timpul ocupației rusești și deci mai păstrau puțin numai din forma lor originară. Altele însă, situate în locuri mai ferite, cum e și biserica dela Căușani — fost un timp capitala Tătarilor din Bugeac și mare oraș comercial, cu armată, cu palate pentru Hani și chiar cu reprezentanți diplomatici ai Statelor europene — se păstrează aproape intactă și ca formă exterioară, destul de aparte, și mai ales ca interior, unde frescele ce o împodobesc sunt aceleași ca mai peste tot la noi.

Locuințele însă, aceste modeste clădiri lipsite de multă trăinicie, făcute din materiale efemere de țăranul român, aceste locuințe cari nici nu pot fi prea vechi, au în Basarabia

Casă veche boerească din Chișinău. Acuarelă de T. T. SOCOLESCU

Casa unui meseriaş plăpomar din Chişinău.

ca şi în restul ţării ceva de mare durabilitate şi vechime, ceva etern pot spune, care a înfruntat secolele şi care se va perpetua cât va fi o ţară şi un popor românesc: este aşezarea ca şi forma caracteristică casei româneşti, ,acel instinct de artă şi de frumuseţe care trăeşte în sufletul poporului nostru şi care ne-a transmis din vremuri imemoriale, o artă populară completă, originală şi de o rară distincţie.

Am găsit în acele mahalale ale Chişinăului, multe case româneşti păstrând formele străvechi ca şi decoraţia cunoscută peste tot la noi a crestăturilor în lemn şi în tencuială. Am luat schiţe şi am desenat în acuarelă trei case din cele mai caracteristice şi mai originale. Au fost reproduse într'o carte de propagandă, la încheerea păcii, când ni s'au recunoscut drepturile noastre istorice şi etnice asupra acestei vechi provincii româneşti. De curând, a început să le publice ziarul „Universul" şi urma să apară de asemeni într'o carte ce prepara profesorul N. Iorga asupra Basarabiei, din partea Academiei Române.

Reprezintă trei tipuri diferite de case vechi româneşti: primul, o fostă casă boerească aşezată în mijlocul unei ogrăzi largi şi pe care am găsit-o într'o stare de vădită părăsire; tipul al doilea e casa meseriaşilor şi agricultorilor, formă obişnuită şi în restul ţării, mai ales în regiunea dealurilor, şi era locuită de o familie de plăpumar român; tipul al treilea e o casă, având la parter un local de prăvălie, cu dependinţele ei, iar la etaj, un foişor deasupra prăvăliei, un ceardac şi mai multe camere de locuit. E tipul de casă al negustorilor şi meseriaşilor cu local de desfacere care, având acoperişul de olane, împrejmuirea şi porţile înalte, denotă şi ceva influenţă balcanică. E situată într'un cartier comercial şi de mici meseriaşi.

Aceste case sunt o dovadă sigură a perpetuării poporului român în această provincie, unde chiar în capitala ei şi sub stăpânire rusă, s'au construit în stilul moştenit dela strămoşii traci, care e răspândit aproape la fel pe tot cuprinsul neamului nostru [1]).

[1]) Planimetria părţii moldoveneşti a oraşului Chişinău deci a oraşului vechi, cu străzi radiale ce merg la cele două pieţe de aprovizionare este găsită superioară ca urbanistică chiar de profesorul de urbanistică al Academiei de Arhitectură din Petrograd, al cărui nume îmi scapă, lucru trecut şi în manualul său de urbanistică.

N. R.

Casă de negustor din Chişinău.
Acuarele de T. T. SOCOLESCU

Casă veche românească Câmpulung-Muscel.

Meşteşugul țesăturilor şi al covoarelor, unele de mare artă, cari înfrumusețează azi multe din interioarele bucureştenilor şi din alte oraşe, ca şi unele muzee şi colecții particulare, completează această veche artă populară românească, care s'a desvoltat atât de fericit în această nenorocită provincie. Este aproape inexplicabil cum acest meşteşug de artă al covoarelor a înflorit în mod excepțional la cele două extremități ale țării: în Oltenia, unde este aproape exclusiv floral şi în Basarabia, unde predomină motivul geometric — deci ceva cu totul deosebit. Desigur sunt şi cazuri unde cele două sisteme se amestecă şi totuşi nimic nu se aseamănă mai puțin decât covoarele Olteneşti cu cele Basarabene. Cu toate că şi unii şi alții iubesc florile, se vede clar însă, că pornesc dela concepții diferite şi ajung la realizări diferite, varietatea motivelor basarabene fiind cu mult mai bogată, pe când compoziția celor olteneşti e mult mai clasică, şi unele şi altele situându-se totuşi în rândul întâi şi aproape pe acelaş plan, în această artă a covoarelor româneşti.

Toate aceste superioare manifestări etnografice din Basarabia dovedesc continuitatea ca şi temeinicia drepturilor noastre cari, deşi nici nu pot fi discutate, au fost totuşi strivite prin amenințarea care ne-a impresionat şi ne-a uluit poate mult mai mult decât se cădea.

Despre Bucovina, care adăposteşte atâtea mărețe ctitorii din cele mai frumoase ale țării şi a căror faimă a trecut de mult granițele, care poartă în pământul ei morminte de mari Domnitori ai Moldovei, ce mai putea argumenta ?... Chiar şi acel nord, în parte rutenizat, este locul de origină al Domnitorului Barnovski, iar tot ce s'a zidit acolo ca locaşuri bisericeşti, de noi au fost ridicate.

Ni s'a pretins cu brutalitate şi cu o totală lipsă de înțelegere ca „dobândă pentru ocuparea Basarabiei" (?!)

Dar sutele de milioane aur, operele de artă, orfevreriile, giuvaerurile, documentele rare şi câte altele încredințate guvernului țarist în timpul marelui războiu, ca să nu se mai întoarcă niciodată ?

Din nenorocire însă, acum nu putem face mai mult şi nici măcar să protestăm, trebuind deci să închidem în noi durerea acestui mare doliu național şi să aşteptăm.

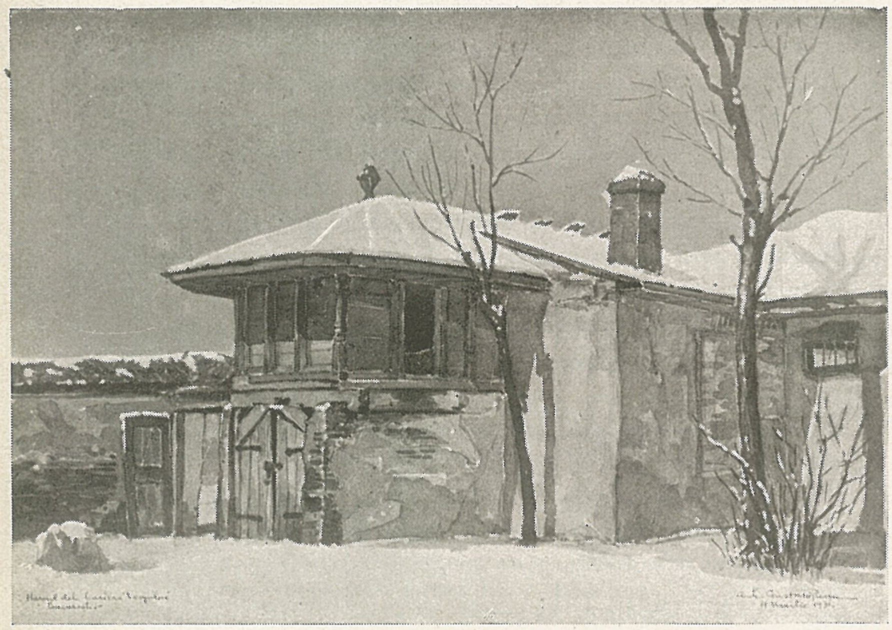

Casă veche românească, Bucureşti.

Acuarele de Const. N. POPESCU

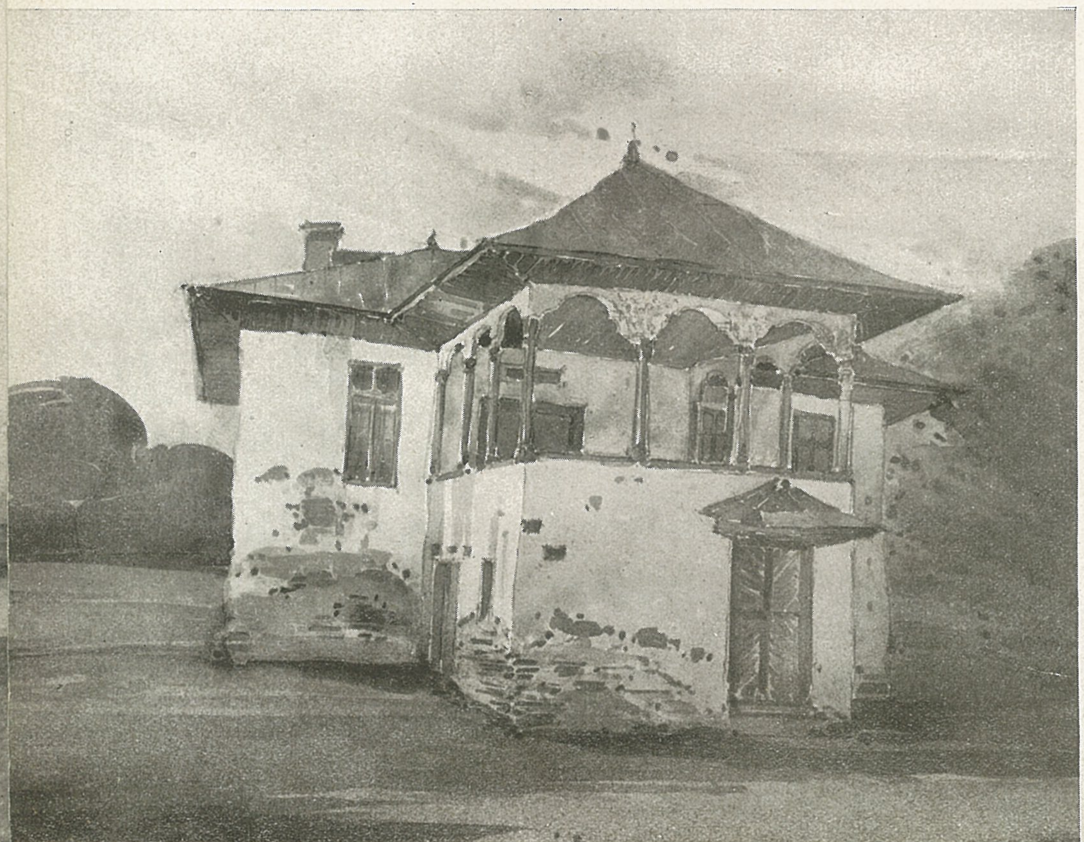

Casă veche românească, Netezeşti-Ilfov.
Acuarelă de T. T. SOCOLESCU

FACULTATEA DE ARHITECTURA BIBLIOTECA

GEORGE SIMOTTA : CETATEA ALBĂ

MARVAN

Opera de creație și construcție românească în teritoriile pierdute

Rumänische Beauschöpfung in den verlorenen Gebieten.

Immagini di romenità nelle provincie perdute.

Oeuvres de création roumaine dans les territoires perdus.

După îndeplinirea idealului național din 1918, pentru România-Mare, la orizont se desina un nou ideal, acel al „afirmării" în toate domeniile de activitate civilizatoare.

Printre acestea ,activitatea constructivă a fost dintre cele mai fecunde, durând mai peste tot mărețe edificii, ce vor înfrunta secole și vor mărturisi generațiilor de totdeauna prezența sufletului românesc autohton.

S'au construit nenumărate lucrări monumentale ca : palate administrative, fundațiuni culturale, aeroporturi, spitale, sanatorii, piețe publice, biserici, catedrale, etc. etc., atât în stil modern cât și românesc, în care arta și technica se iau la întrecere, cinstind deopotrivă iscusința maeștrilor planificatori români cât și competența technică a executanților.

Reamintim printre cele mai importante executate în ultimii 20 ani :

La Cluj : Catedrala Ort. Rom. de Arh. G. Cristinel și C. Pomponiu, Colegiul Universității Ferdinand I de Arh. Gh. Cristinel, Palatul Clinicelor de Arh. Ivașcu, Palatul Asig. Sociale de Arh. Tăbărcă, Aeroportul de Arh. Dragu.

La Satu Mare : Palatul Prefecturii și Bis. Gr. Cat. de Arh. V. Smigelschi, Bis. Ort. Română de Arh. Gh. Liteanu, Aeroportul de Arh. S. Mincu.

Târgul Mureș : Palatul Adm. și Spitalul de Arh. Eug. Grosu, Catedrala Ort. Rom. de Arh. V. Vlad, Aeroportul de Arh. C. Jojea.

Baia Mare : Spitalul Chirurgical Asig. Soc. Arh. Gh. Trifu.

Sf. Gheorghe : Bis. Ort. Română de Arh. D. Ionescu-Berechet.

Mercurea Ciuc : Agenția B. N. R. Arh. R. Dudescu.

Oradea : Căminul de Ucenici Min. Sănăt., Aeroportul de Arh. S. Mincu, Centrala teelfonică de Arh. C. Nănescu — Piața Reg. Ferd. I.

Bălți : Catedrala Ort. Rom. de Arh. A. Gabrielescu și C. Berechet.

Cernăuți : Palatul Cultural de Arh. H. Creangă, Aeroportul de Arh. C. Dragu, Palatul Asig. Sociale dre Arh. L. Silion, Centrala telefonică de Arh. C. Nănescu.

Chișinău : Cercul Militar de Arh. Guneș, Teatrul de Arh. E. Doneaud.

Cetatea Albă : Aeroportul de Arh. C. Dragu.

Bugaz : Sanatoriile pe litoralul mărei de Arh. A. Viecelli.

Ismail : Aeroportul de Arh. C. Dragu, Casa Asig. Sociale Min. Sănăt.

Balcic : Aeroportul de Arh. C. Dragu, Palatul Reginei Maria de Arh. E. Guneș.

Bazargic : Palatul Administrativ de Arh. A. Ghiacciu și Al. Iliescu.

Ca o duioasă amintire, în paginile ce urmează, prezintăm o serie de imagini, cari fac dovada spiritului de creație și civilizație românească.

Arh. G. L.

BALCIC
Pavilionul Principelui Nicolae.
Arh. E. GUNEȘ

BALCIC
Pergola în
grădina Reginei Maria.

Nach Erfüllung des Nationalideals in 1918, begann für Grossrumänien die Aufzeichnung eines neuen Zieles am Horizont, jenes der „Behauptung" in allen Zweigen der zivilisierenden Tätigkeit.

Es wurden zahlreiche monumentale Arbeiten ausgeführt: Verwaltungsgebäude, Bildungsstiftungen, Flughäfen, Krankenhäuser, Sanatorien, öffentliche Plätze, Kirchen, Dome, etc., sowohl in modernem, als auch in rumänischem Stil, in welchen sich sowohl Kunst und Technik überholen, als auch die Geschicklichkeit der rumänischen Planmeister und die technische Fähigkeit der Ausführer ehren.

Als liebevolle Erinnerung, zeigen wir Ihnen in den folgenden Seiten eine Reihefolge von Bildern, welche den Schöpfungsgeist und die rumänische Zivilisation bestätigen.

BALCIC. Pavilionul Reginei Maria.
Arh. E. GUNEŞ

BALCIC. **„Stella Maris".**

Pavilionul Reginei Maria.
Ceardacul din dreapta.
Arh. E. GUNEŞ.

BALCICUL REGINEI

CLUJ. Interioare din catedrală.

Arh. G. CRISTINEL

Raggiunto, nel 1918, l'ideale nazionale, la Grande Romania si volgeva con tutte le sue forze riunite, verso un nuovo scopo, quello di dar prova di sè e delle sue possibilità in tutti i campi dell'attività civilizzatrice.

Fra queste attività quella edilizia fu tra le più feconde, innalzando in tutte le regioni delle grandiose costruzioni che sfideranno i secoli e testimonieranno alle generazioni future la presenza fattiva della razza autoctona.

Si sono construiti innumerevoli edifici monumentali, come: palazzi della pubblica amministrazione, istituti culturali, chiese, cattedrali, aeroporti, ospedali, sanatori, mercati, ecc. in vari stili, dal romeno al moderno, in cui l'arte e la tecnica vanno a gara nel sorpassarsi, e che fanno sia all'artista progettante che alla competenza tecnica dell'esecutore.

Come un dovuto e mesto ricordo, presentiamo, nelle pagine seguenti, una collana di immagini, alcune fra quelle che rimarranno testimonianza della potenza creativa della civilità romena.

BISERICI

CLUJ. Catedrala ortodoxă.
Arh. G. CRISTINEL și C. POMPONIU

CLUJ. Biserica Sf. Nicolae.
Arh. G. CRISTINEL

SATU-MARE

Biserica Ortodoxă.

Arh. G. LITEANU

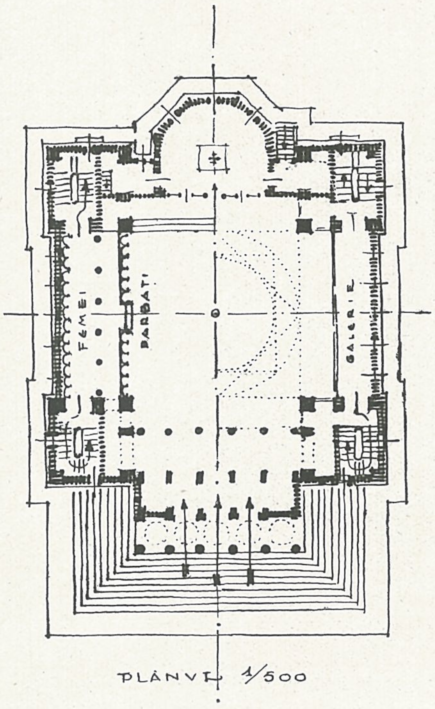

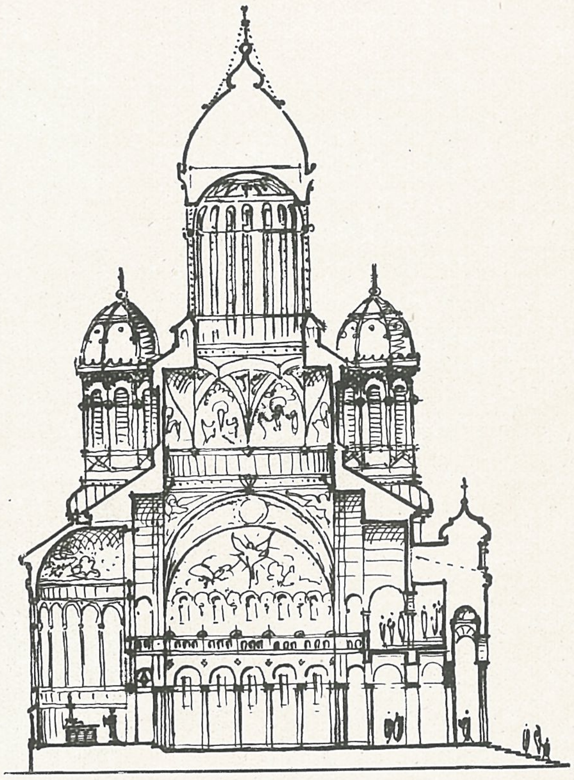

BISERICI

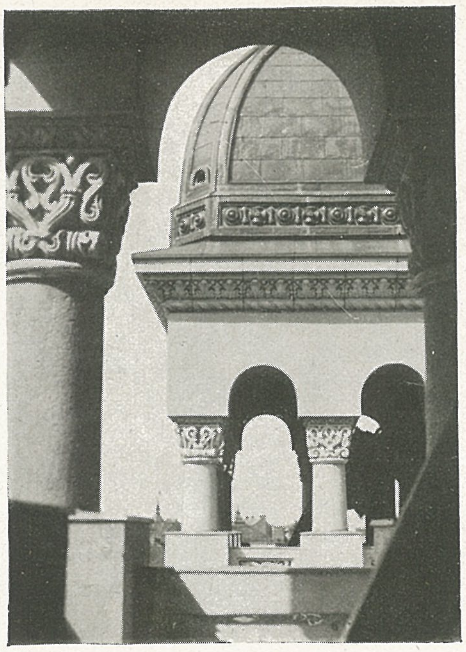 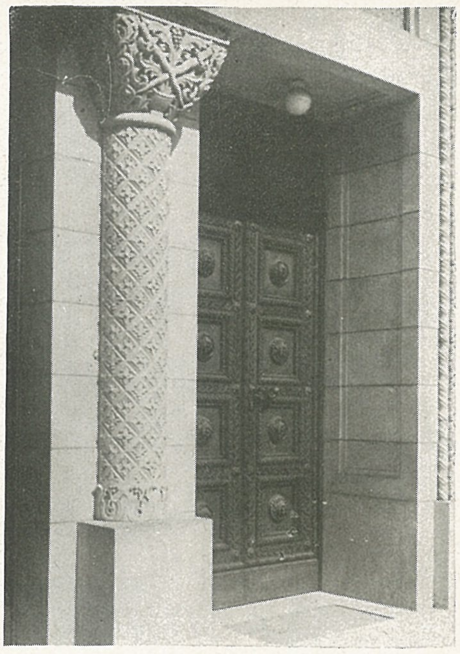

Après la réalisation de son idéal national, en 1918, la Grande Roumanie réunit toutes ses forces et se voua à un but nouveau : celui de réaliser toutes ses possibilités de création dans tous les domaines de l'activité civilisatrice.

L'activité édilitaire fut, entre toutes, la plus féconde. Partout, dans le pays, s'élevèrent des constructions grandioses qui vont défier les siècles et témoigneront aux générations futures la présence agissante de la race autochtone.

On construisit d'innombrables édifices monumentaux : des palais d'administration publique, des instituts de culture, des églises, des cathédrales, des aéroports, des hôpitaux, des sanatoriums, des halles, etc., dans les styles le plus variés, du roumain au moderne, dans lesquels l'art et la technique se surpassent, — et qui font honneur autant à l'artiste du projet qu'à la compétence technique de l'exécutant.

Nous mentionnons quelques-uns parmi les édifices les plus importants construits dans le 20 dernières années, dans les teritoires perdus.

Nous nous faisons un pieux et douloureux devoir de présenter dans les pages suivantes, une suite d'images, dont quelques-unes resteront comme un vivant témoignage de la puissance créatrice de la civilisation roumaine.

SATU-MARE
Biserica Română-Unită.
Arh. V. SMIGELSCHI

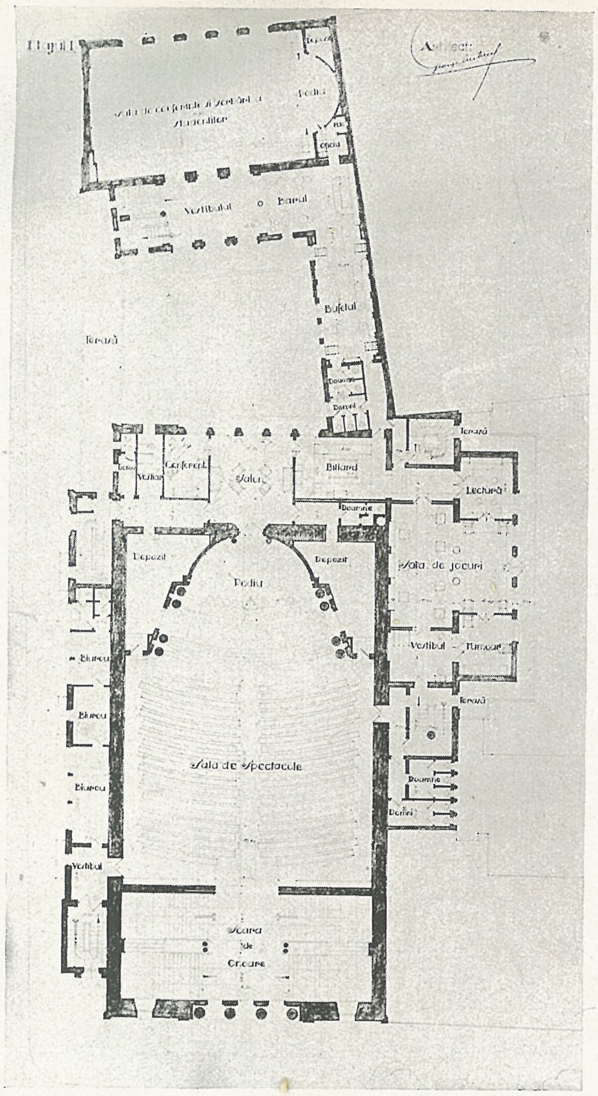

Sala de banchete.

Planul parterului.

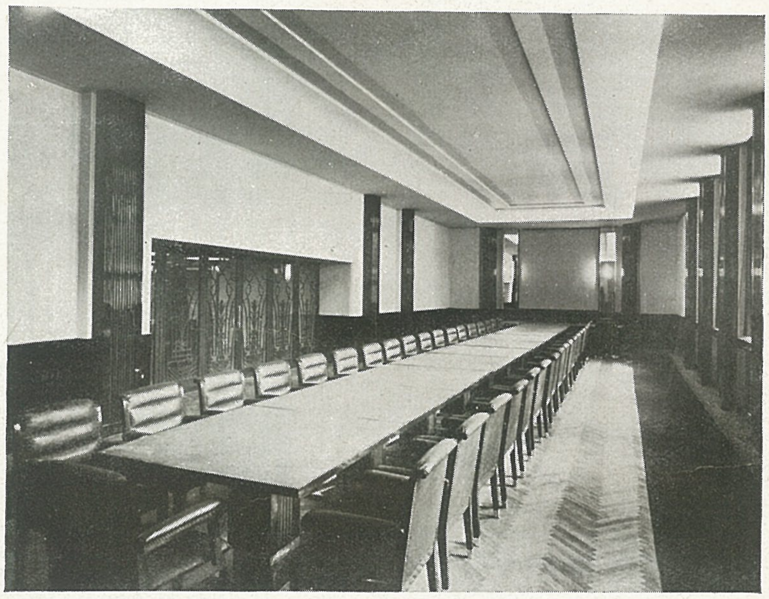

Sala festivă.

Scara de onoare.

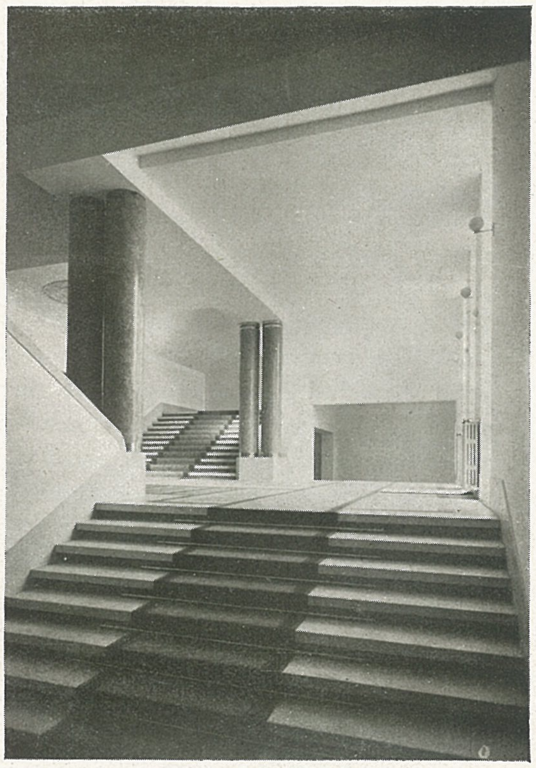

CLUJ. Colegiul Universității.
Arh. G. CRISTINEL

INSTITUȚII UNIVERSITARE

Fațada principală.

CLUJ.
Colegiul Universității.
Arh. G. CRISTINEL

Curtea interioară.

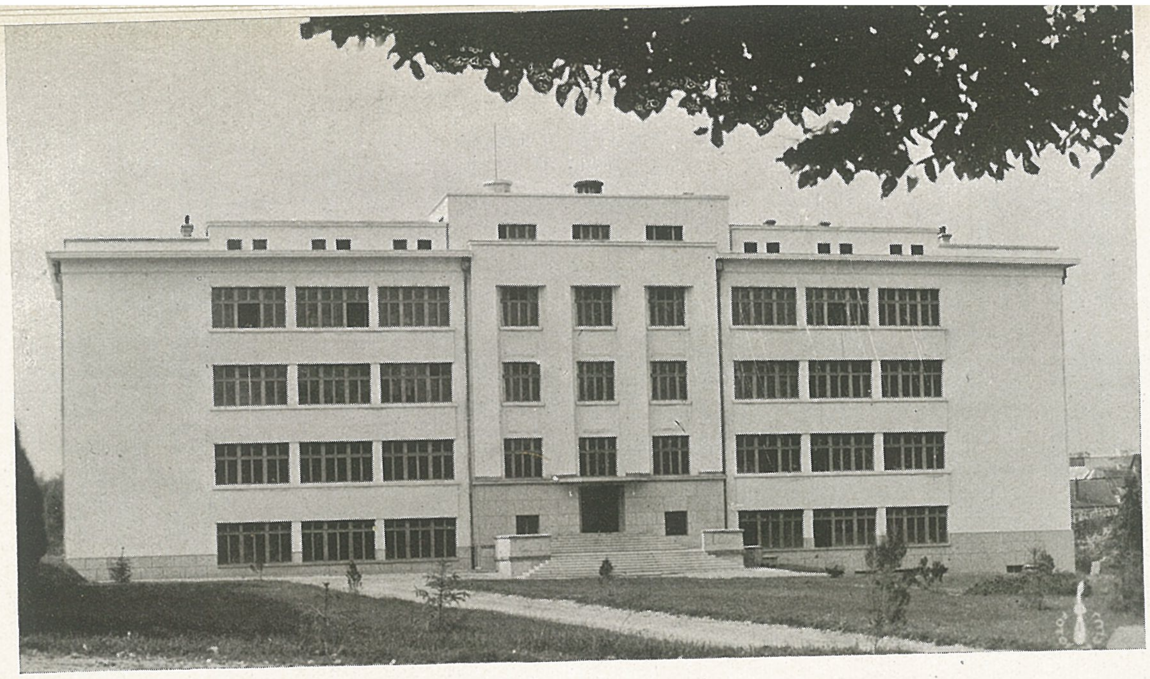

CLUJ.
Academia de Argricultură.
Serv. de Arhitectură al
Min. Domeniilor.
Arh. Fl. STĂNCULESCU,
R. UDROIU, L. PLĂMĂDEALĂ

CLUJ.
Nouile Clinici Universitare.
Arh. I. I. IVAŞCU

CLUJ. Institutul de cercetări agronomice.

CLUJ. Muzeul Botanic. Arh. I. I. IVAŞCU

Fațada principală.

Fațada posterioară.

CLUJ.
Casa Asigurărilor Sociale.
Serviciul de arhitectură al Casei Centrale
Arh. Ion IONESCU, Arh. TĂBÂRCĂ

ASISTENȚĂ SOCIALĂ

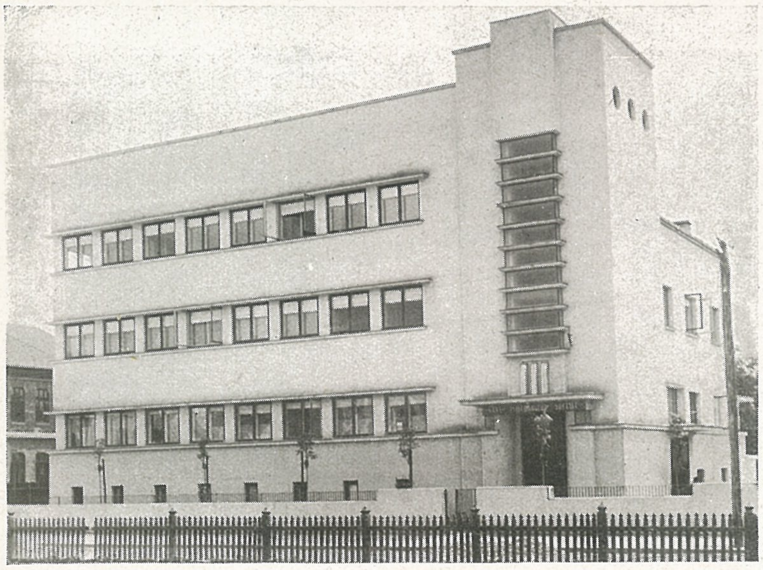

ISMAIL. Casa Asigurărilor Sociale.

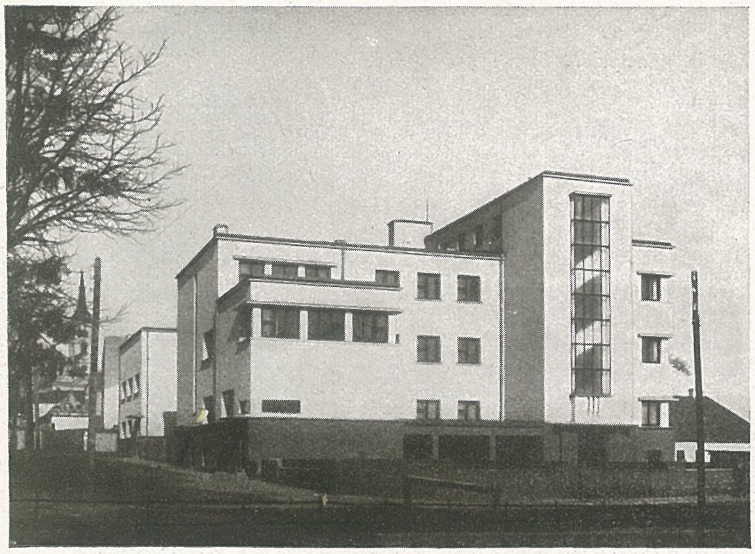

CERNĂUȚI. Casa Asigurărilor Sociale și Dispensar.
Serviciul de arhitectură al Casei Centrale.
Arh. Leon SILION

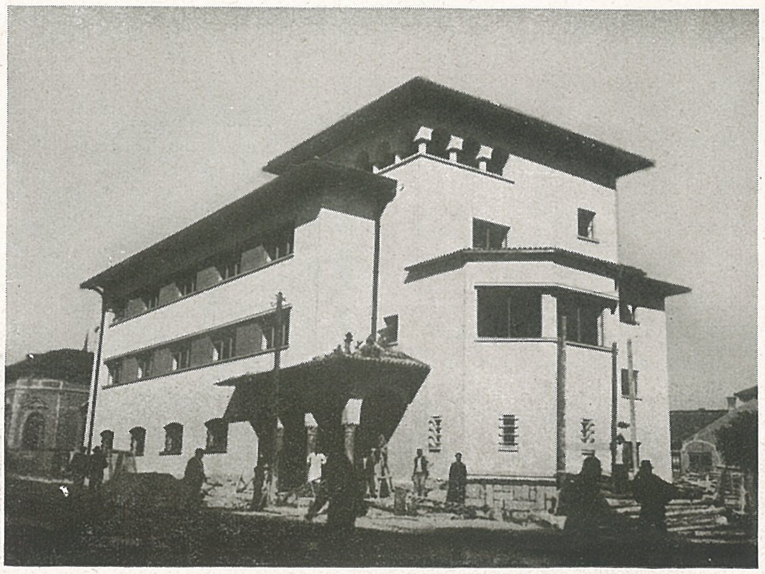

DEJ. Casa Asigurărilor Sociale.
Serviciul de arhitectură al Casei Centrale.
Arh. Ion IONESCU

ASISTENȚĂ SOCIALĂ

TORIA (CIUC)
Sanatoriul Crucei Roșii
Arh. Gr. IONESCU

BUGAZ (Cetatea Albă) Sanatoriu. Locuinţa directorului.

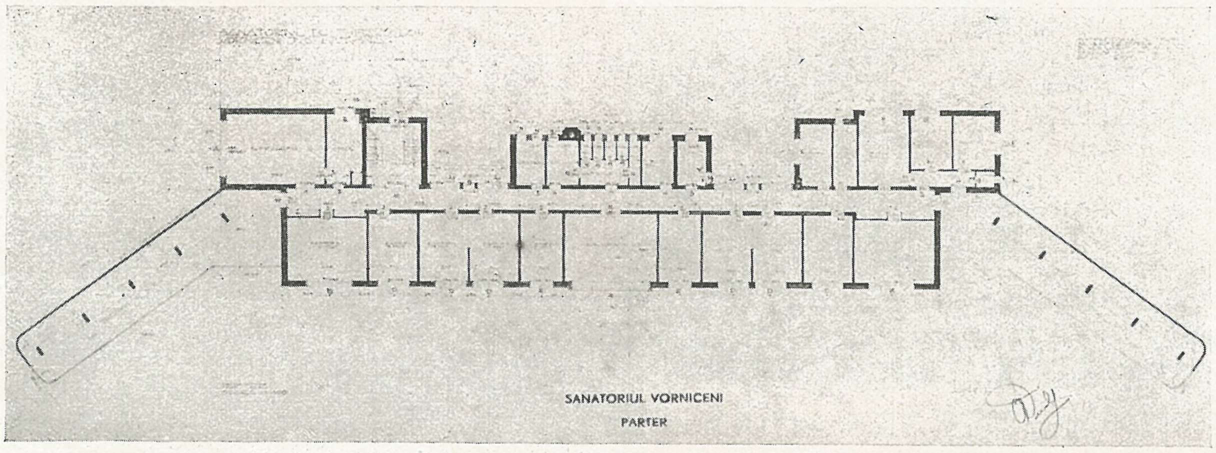

VORNICENI (Lăpuşna). Planul Sanatoriului.

BUGAZ (Cetatea Albă).
Planul Sanatoriului.

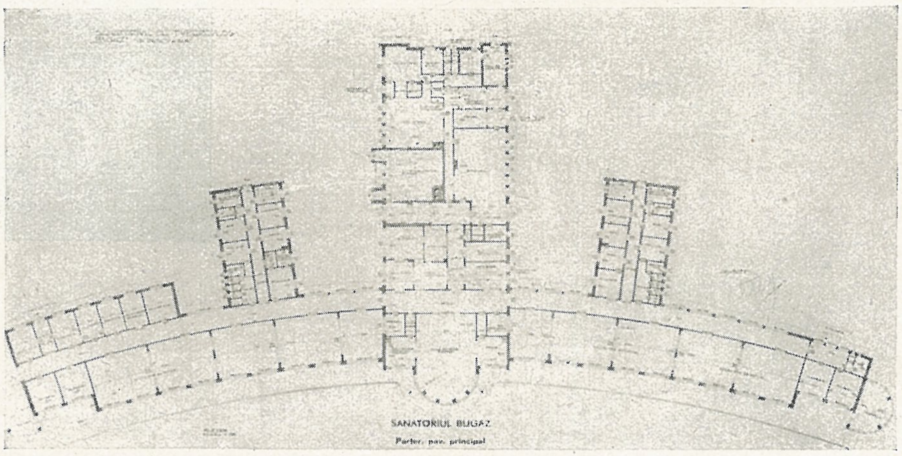

Arh. A. VIECELLI
Antrepriza M. Romaşcu.

ASISTENŢĂ SOCIALĂ

Sanatoriul VORNICENI (Lăpuşna). Faţada principală.

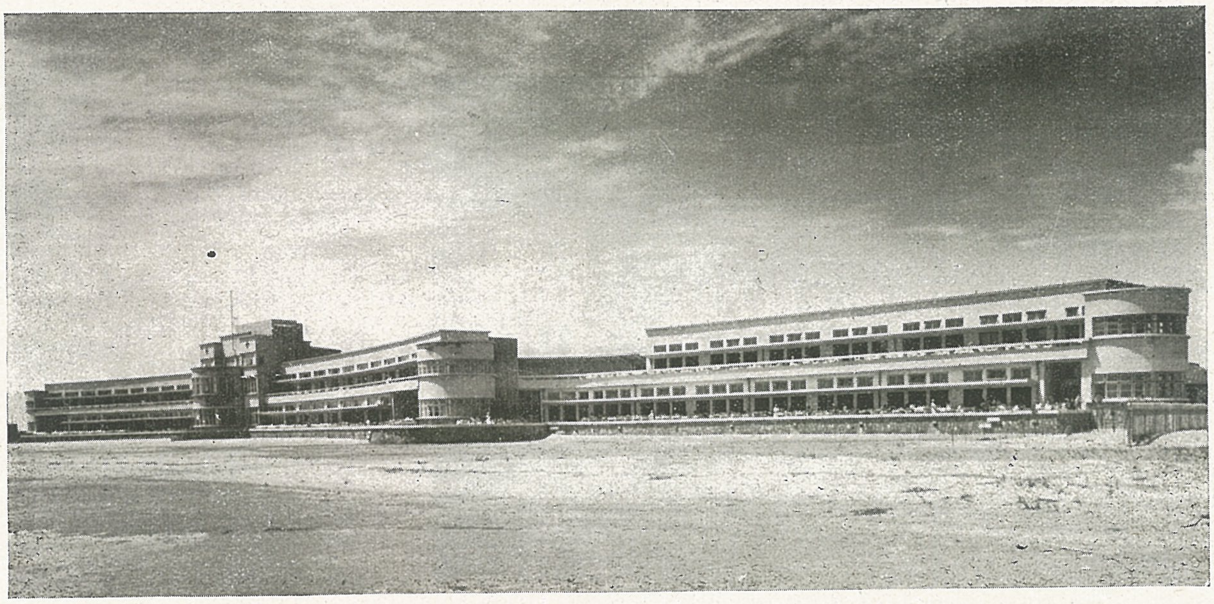

Sanatoriul BUGAZ (Cetatea Albă). Faţadele spre mare.

TÂRGU-MUREŞ. Spital.

Arh. E. GROSU
Antr. A. Macor

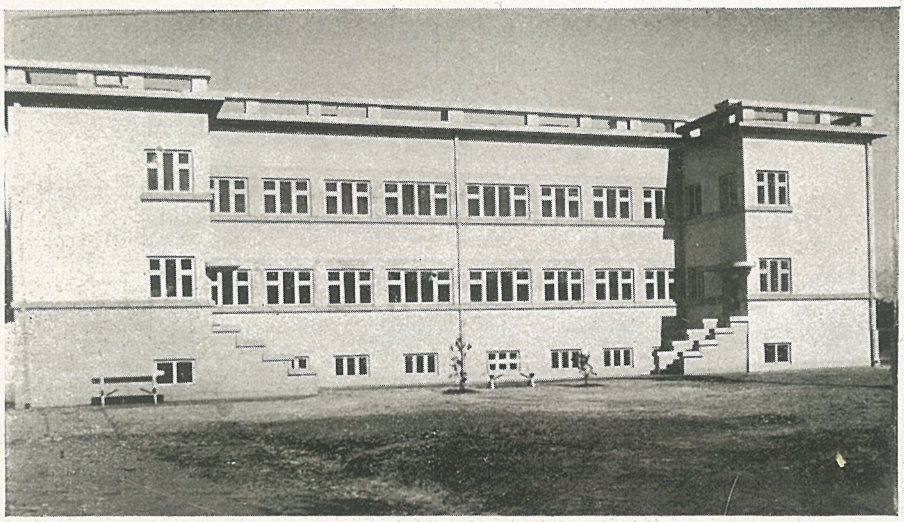

ISMAIL. Pavilionul de boli contagioase al spitalului.
Arh. N. BILARGIU

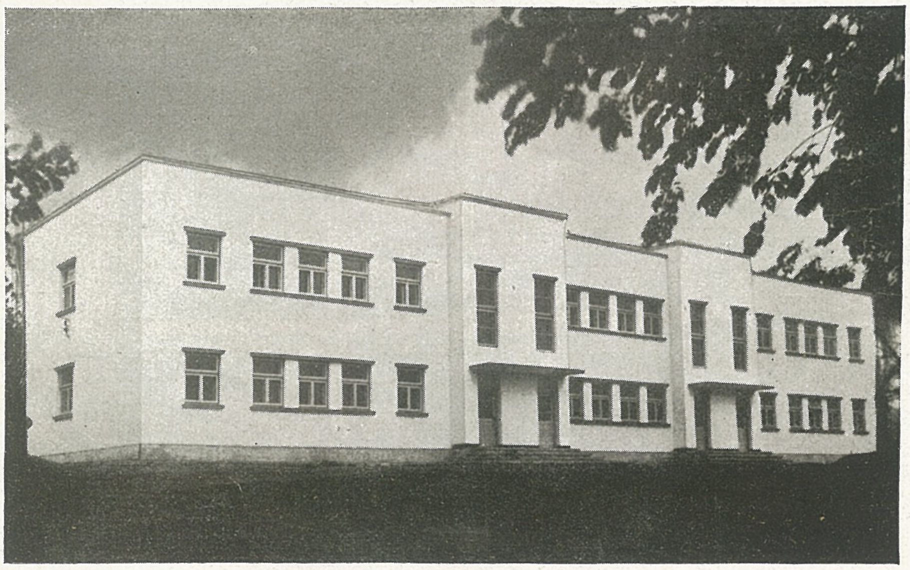

CĂLĂRAŞI (Lăpuşna). Pavilionul de boli contagioase.
Arh. IRINA GEORGESCU
Antr. M. Rotaru

BALCIC.
Spitalul „Regina Maria".
Arh. A. VIECELLI
Antr. A. Macor

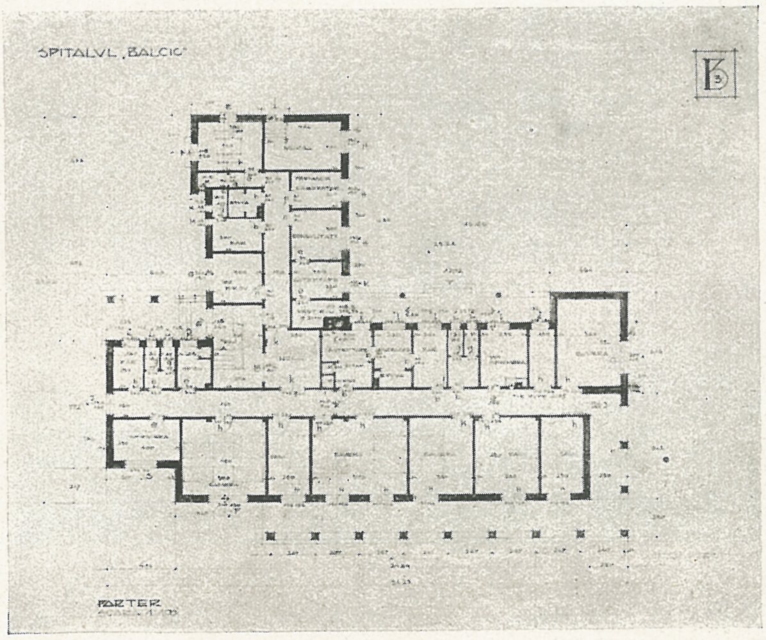

SOCIALĂ

Spitalul SF. GHEORGHE (Trei Scaune). Arh. E. GROSU

Spitalul de ortopedie „Regina Maria", CLUJ. Arh. I. I. IVAȘCU

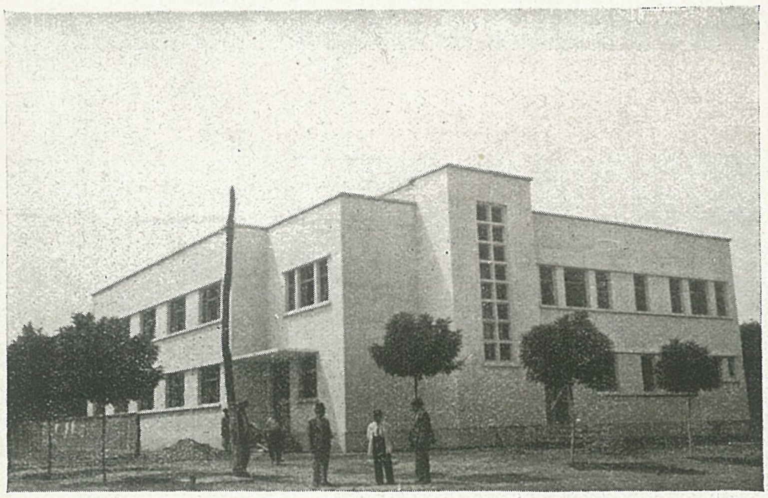

Pavilion Chirurgie, CAHUL.

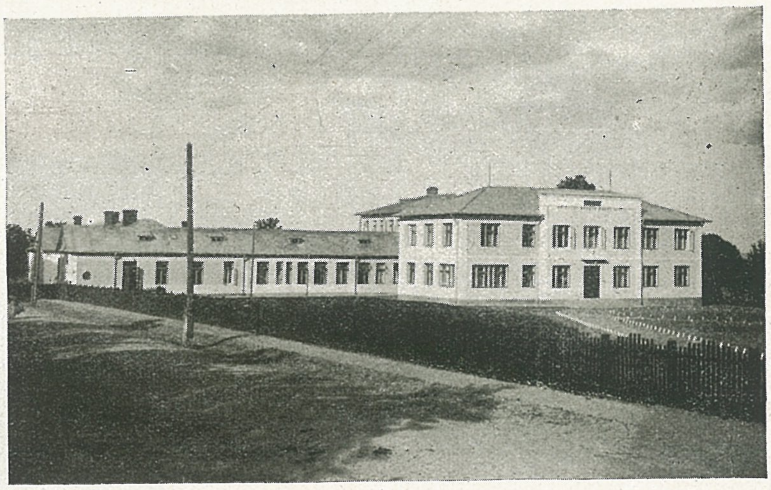

Spitalul județean, HOTIN

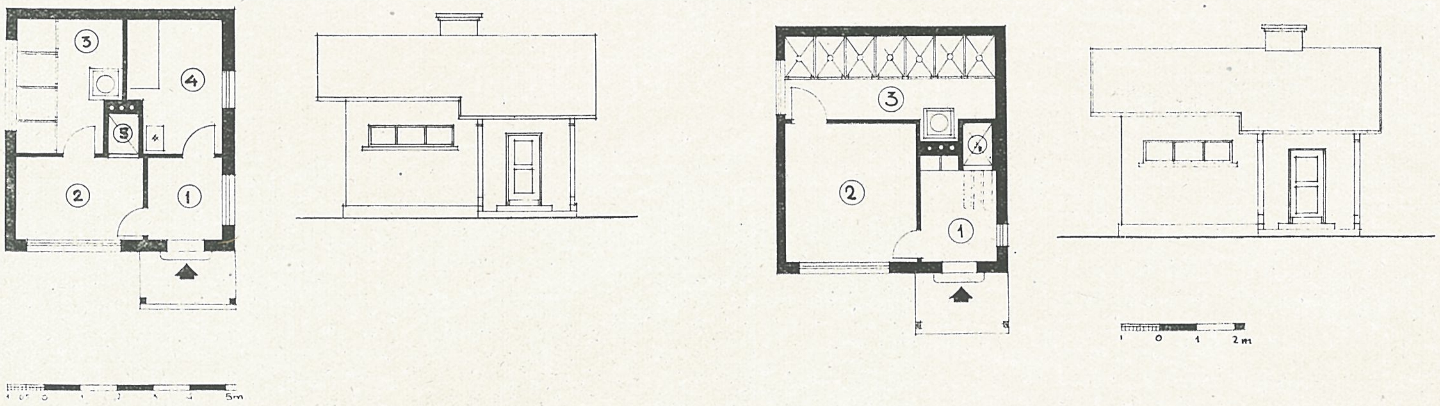

Băi populare construite în BASARABIA în aproape 100 de localități diferite.

ASISTENȚĂ SOCIALĂ

BĂLȚI. Palatul Episcopal. Arh. A. GABRIELESCU, N. și R. MIHĂESCU, D. IONESCU-BERECHET

Arh. A. VIACELLI
Mânăstirea RUDI (Soroca).
Restaurată de Arh. A. GABRIELESCU

SATU-MARE. Palatul Prefecturii. Arh. V. SMIGELSCHI

Prefectura Satu-Mare. Fațada laterală.

Prefectura Târgu-Mureș, construită din roșu.

Arh. E. GROSU

INSTITUȚII PUBLICE

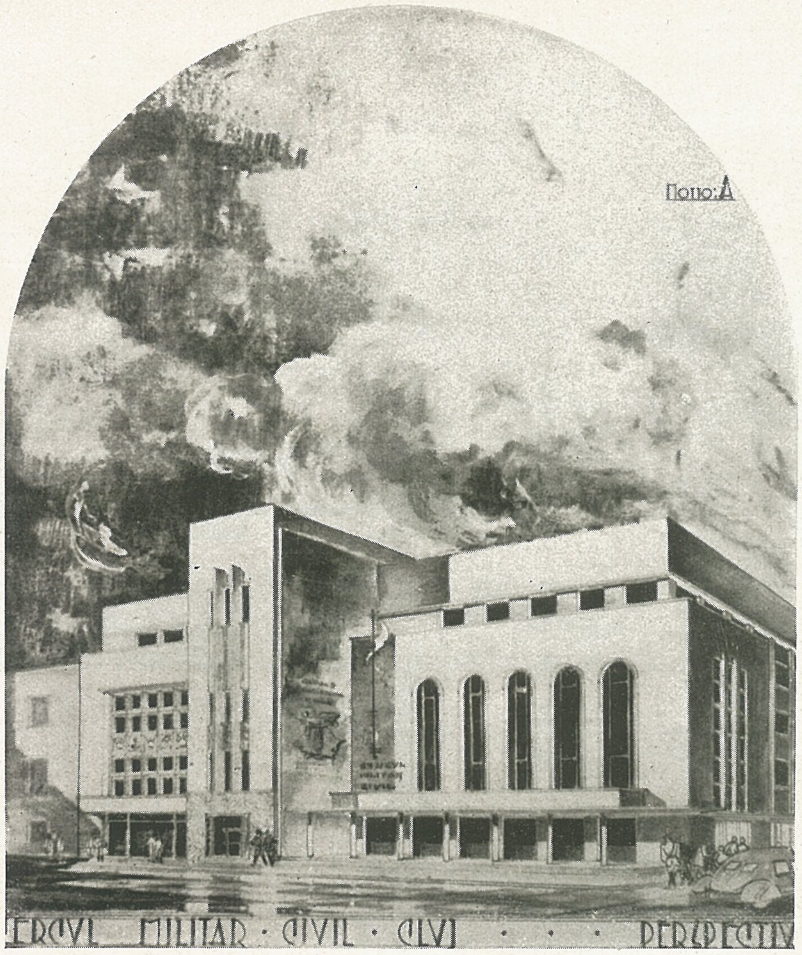

CLUJ. Cercul Militar. Arh. N. GEORGESCU

TÂRGU-MUREȘ. Palatul Prefecturii. Arh. E. GROSU

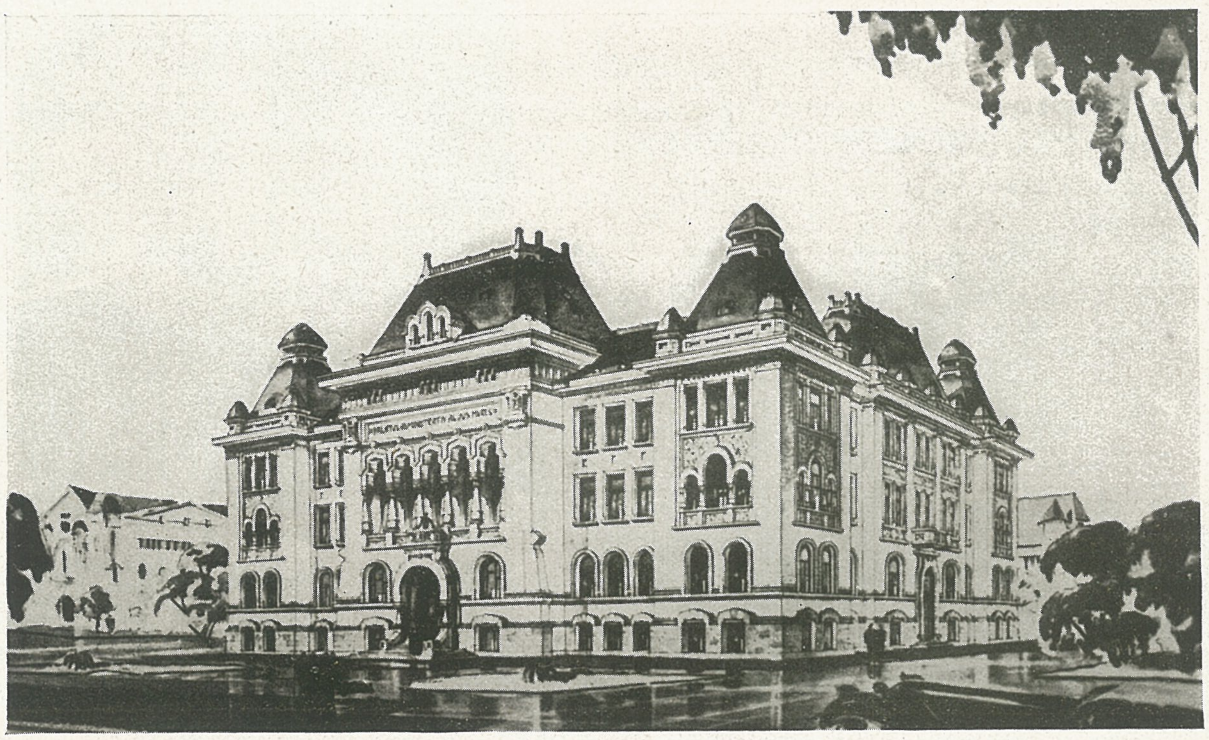

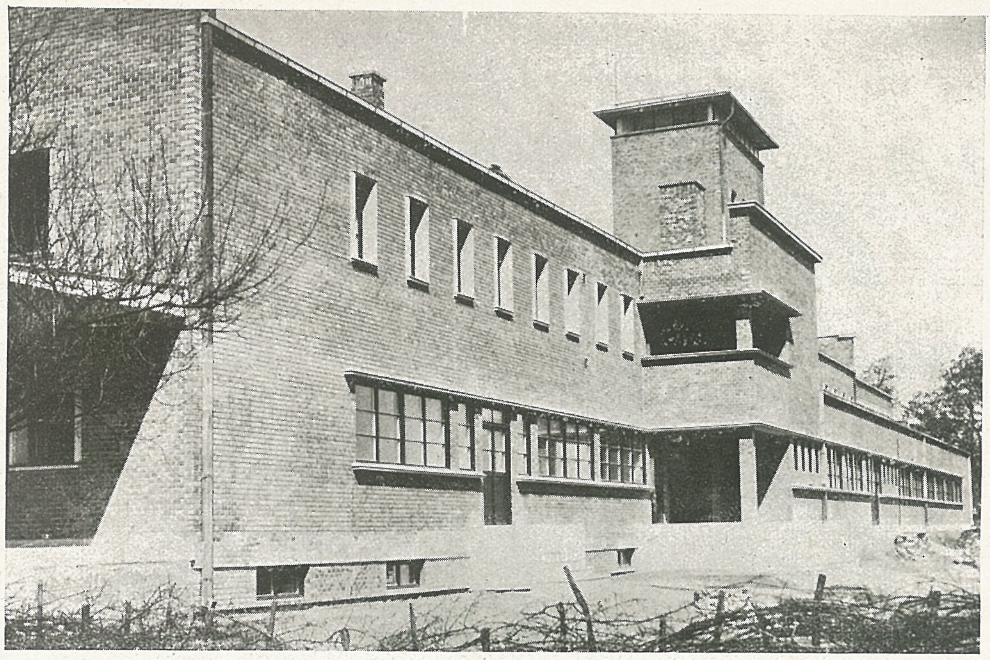

Fațada spre stradă.

G Ă R I C. F. R.

HALMEU
Construcția gării noui.
Serviciul de Arhitectură al Căilor Ferate Române.

Vedere spre linii.

Detaliu de colț.

INSTITUȚII PUBLICE

Palatul B. N. R.
MIERCUREA-CIUC
Arh. R. DUDESCU

ORADEA

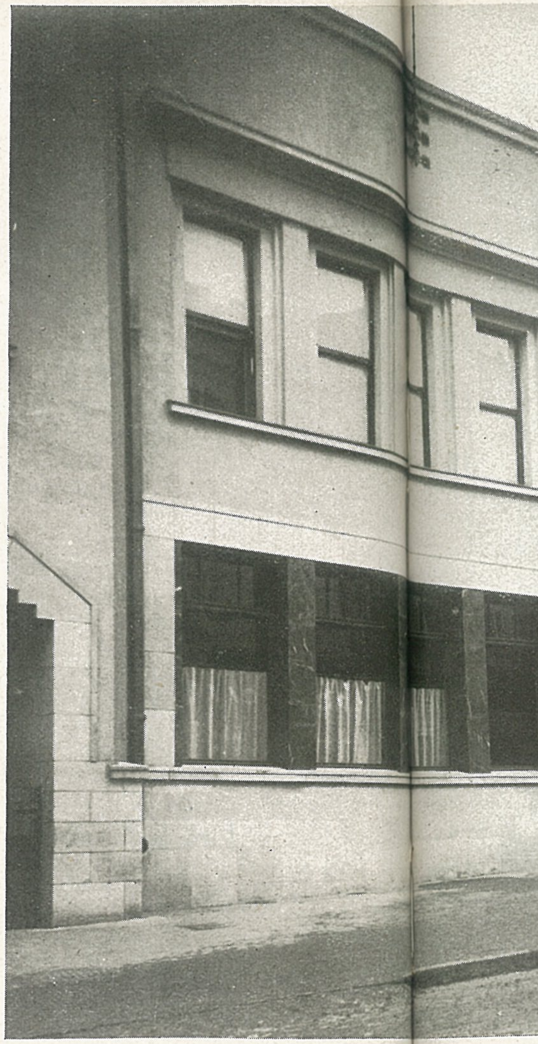

CERNĂUȚI

CLUJ

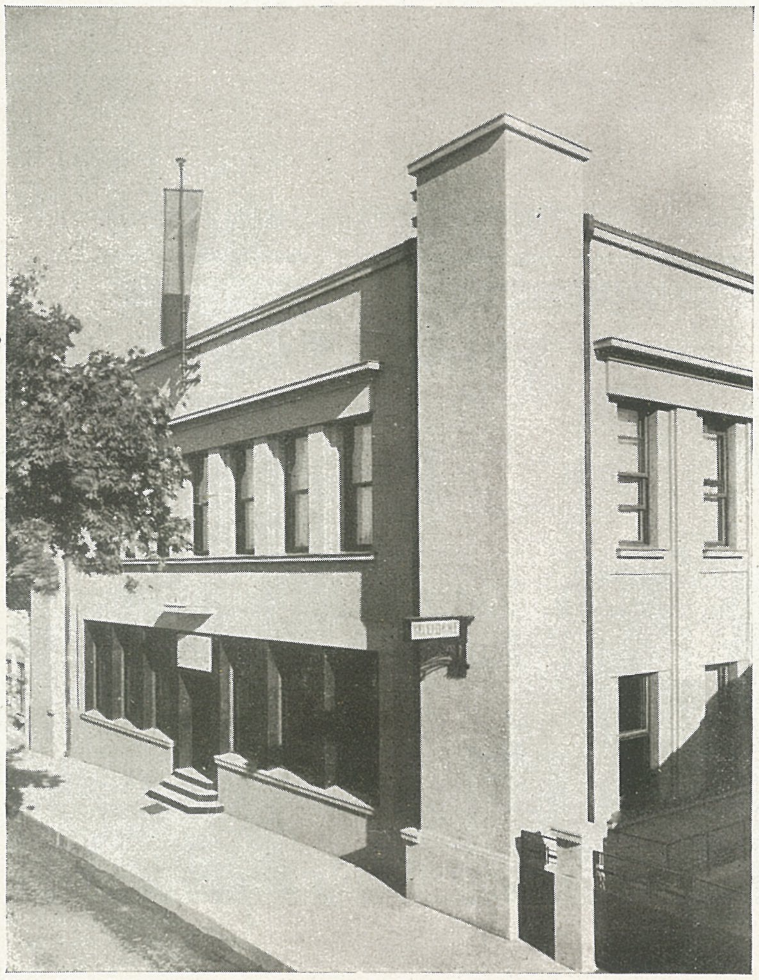

Centrale telefonice automate, construite de Soc. A. R. de Telefoane.

Arh. C. NĂNESCU

INSTITUȚII PUBLICE

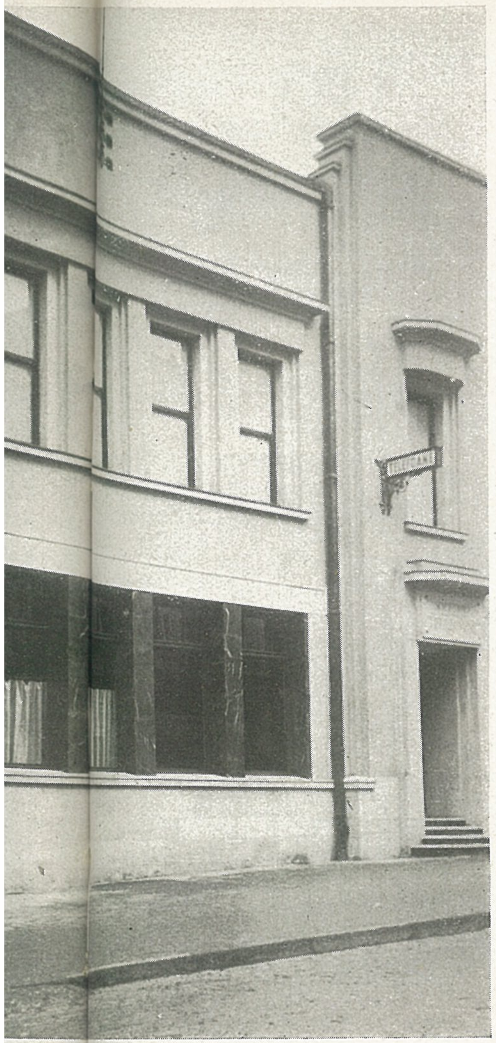

CHIŞINĂU

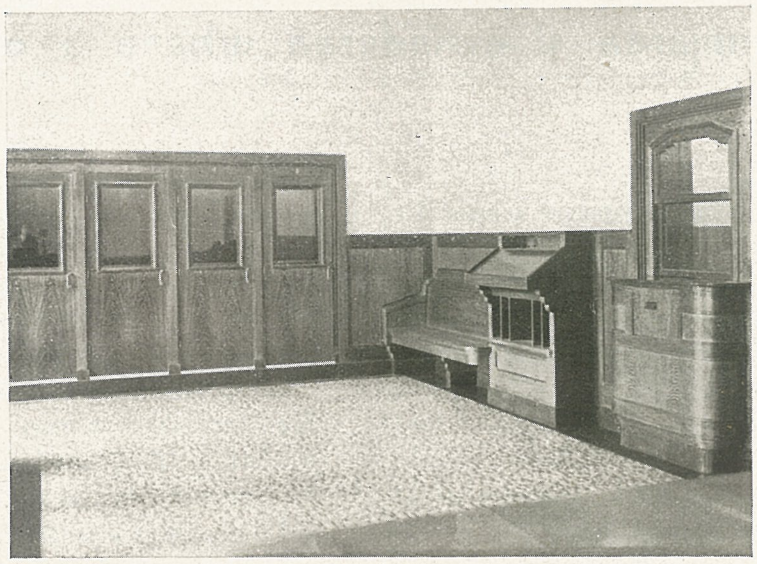

Sală pentru public. ORADEA

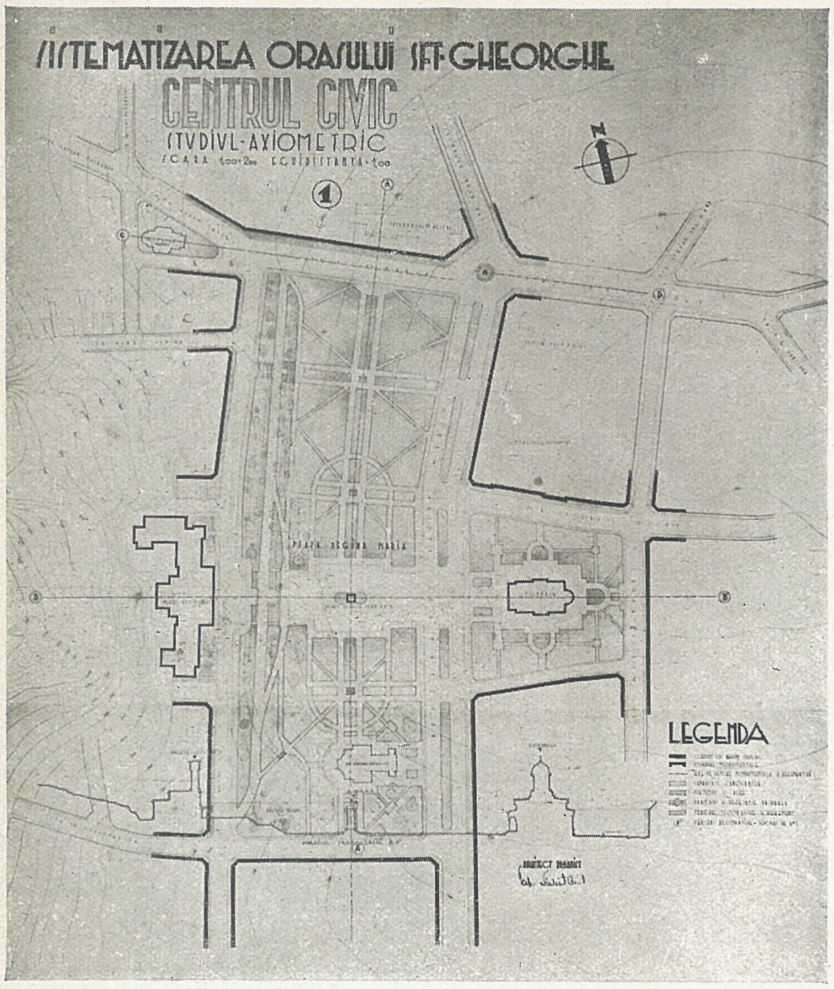

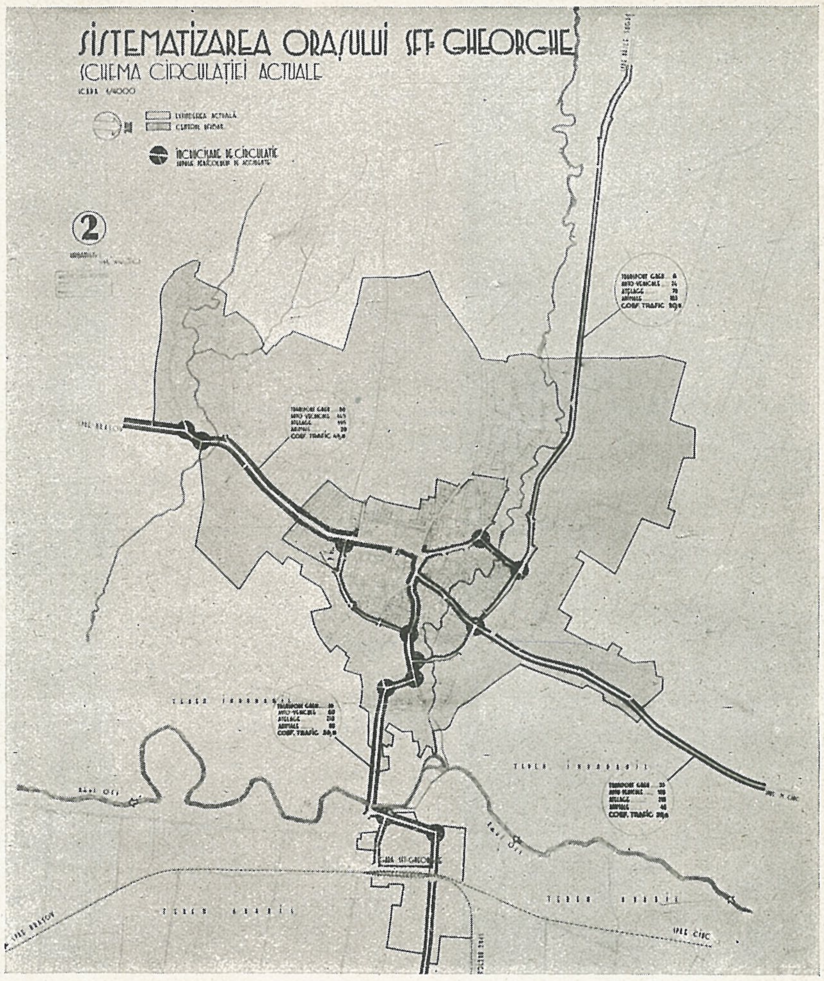

Arh. G. NICHITOVICI

SF. GHEORGHE

amenajarea și extinderea urbană a orașului

Proectul de sistematizare și înfrumusețare al orașului Sft. Gheorghe făcea parte din programul marilor lucrări urbane ale României, în 1939.

Acei cari au susținut înfăptuirea lor, nu au avut alt ideal decât înălțarea spre mai bine a Patriei, fără să-și făurească din aceasta un merit personal.

* * *

Orașul Sft. Gheorghe, în plină activitate edilitară, a fost cedat Ungurilor după hotărîrea dela Viena.

Acest oraș, capitala Jud. Trei Scaune, este așezat în Valea Oltului, la răspântia drumurilor cari merg spre Miercurea-Ciuc, spre Moldova prin Pasul Oituz și spre Brașov.

Deși puternic concurat de Brașov, orașul Sft. Gheorghe a fost mult ajutat de instalarea voită a unui centru industrial în progres, cât și de apropierea lui de numeroase izvoare termale de importanță recunoscută.

Configurația terenului face limită între deal și șes, orașul fiind situat la poalele munților Baraoltului - masivul Harghita.

Sft. Gheorghe se găsește la 549 m. altitudine; pe o terasă de cca. 20 m. alt. relativă, situată pe dreapta Oltului și tăiată de două văi afluente, în curmeziș.

Cadrul este format de „Câmpul Frumos" larg și bine cultivat, înconjurat de munții împăduriți ai Baraoltului, dela Sud-Vest la Nord; la Nord-Est, munții Bodogului, iar spre Sud-Est, munții Intorsătura Buzăului.

O perspectivă a orașului: el pare ca un anfiteatru.

S c u r t   i s t o r i c   a l   a ș e z ă r i i. Primele așezări, amintite oficial, datează din 1332, iar locuitorii stabiliți erau Români, totuși, așezarea este mult mai veche, ea aflându-se pe locul unei așezări preistorice a cărei viață a continuat și în epoca Daco-Romană. Descoperirile făcute prin săpături în jurul orașului dovedesc că, și aci, ca peste tot ținutul Daciei-Felix, civilizația Romană și-a lăsat urmele ei.

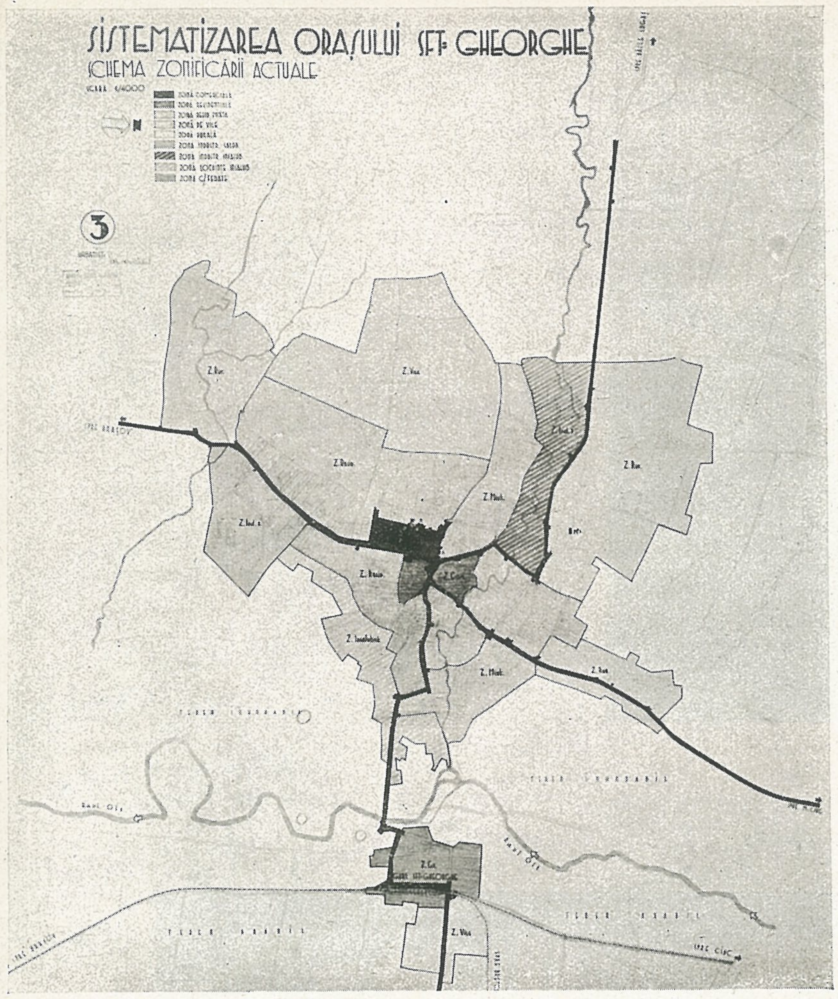

Biserica SFT. GHEORGHE (macheta). Arh. D. IONESCU-BERECHET

Evoluţia oraşului Sft. Gheorghe, se desfăşoară în umbra Braşovului care avea tot interesul să-l domine din toate punctele de vedere. Aceasta până la 1564, când i s'a recunoscut şi întărit oficial calitatea de oraş.

Sft. Gheorghe a fost cel mai vechi scaun. Scaunele erau străvechile forme de organizare judecătorească administrativă, găsite şi preluate de coloniştii secui.

La 1767, când ţinuturile de graniţă au fost militarizate, s'a fixat aci centrul legiunii de cavalerie secuiască care, era formată nu numai din secui şi unguri ci şi din români „Nec ea tota ex Siculis, sed etiam Hungaris quibusdam et Valachis constat", spun mărturiile vremii.

In decursul acesteia, începând cu a doua jumătate a secolului XVII şi până la a doua jumătate a secolului XIX, Sft. Gheorghe a suferit devastări din cauza năvălirilor, cum s'a întâmplat în anii 1657 şi 1658, de către tătari.

In secolul al XVIII, oraşul este prada luptelor interne de sub dominaţia Habsburgică. Un cutremur îl distruge din temelii, la începutul secolului XIX, apoi năvălirea ruşilor îi distruge toată arhiva istorică a lui şi a judeţului.

Populaţia oraşului Sft. Gheorghe, la 1 Ianuarie 1939, era de 11.212 locuitori (din care 3.000 români iar restul secui, evrei, unguri şi alte naţionalităţi).

In programul de reorganizare edilitară s'a ţinut seamă de coordonarea tuturor eforturilor pentru ca oraşul să poată progresa din toate punctele de vedere :

— Higienic.
— Economic.
— Estetic.
— Social şi Administrativ.

O muncă uriaşă a fost depusă fără precupeţire din partea autorităţilor.

Paralel cu sistematizarea oraşului, monumente şi clădiri impozante erau în curs de proiectare şi execuţiune, în special centrul civic, al cărui studiu urbanistic îi dăduse toată atenţiunea cuvenită.

Asupra acestui program de lucrări, atât de vast, întrerupt prin forţa împrejurărilor nefaste, vom reveni.

Avem convingerea nesdruncinată că-l vom înfăptui până la capăt şi cât mai curând.

Arh. C. NICHITOVICI

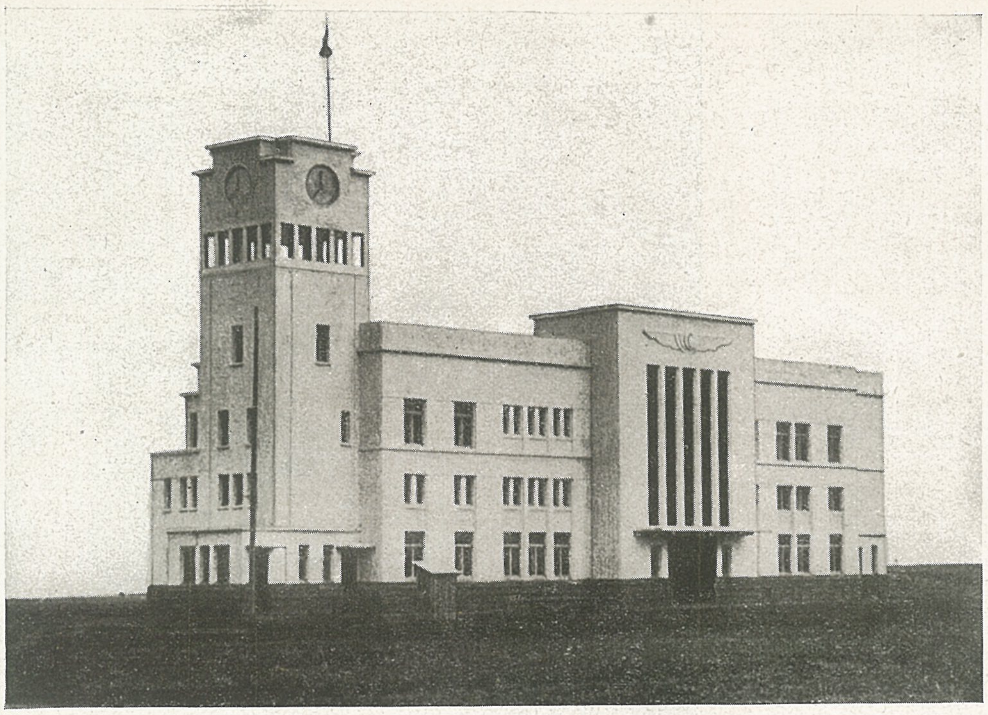

Aerogara CERNĂUȚI.
Arh. C. DRAGU

Sala pentru public.

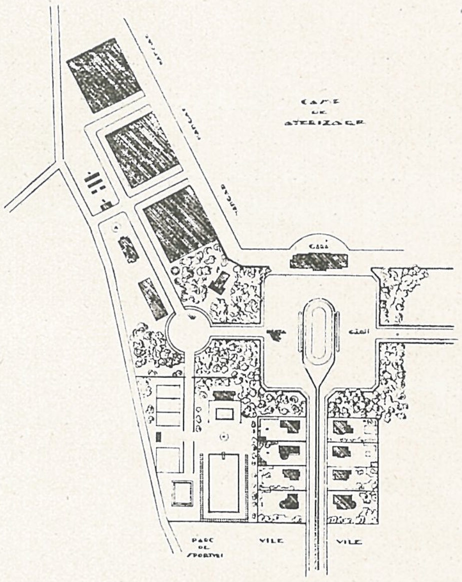

Aeroportul CERNĂUȚI.

Aeroportul CETATEA-ALBĂ.

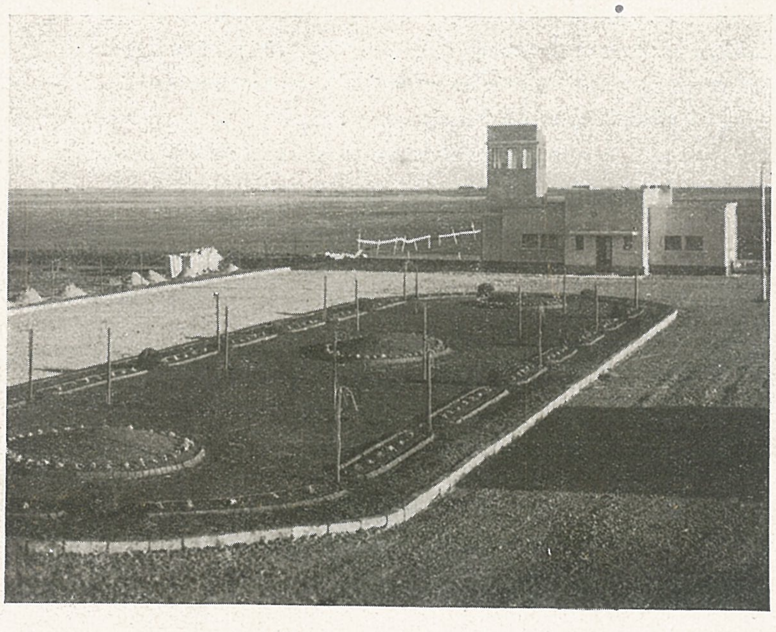

AEROPORTURI

Aerogara BALCIC
Arh. C. DRAGU

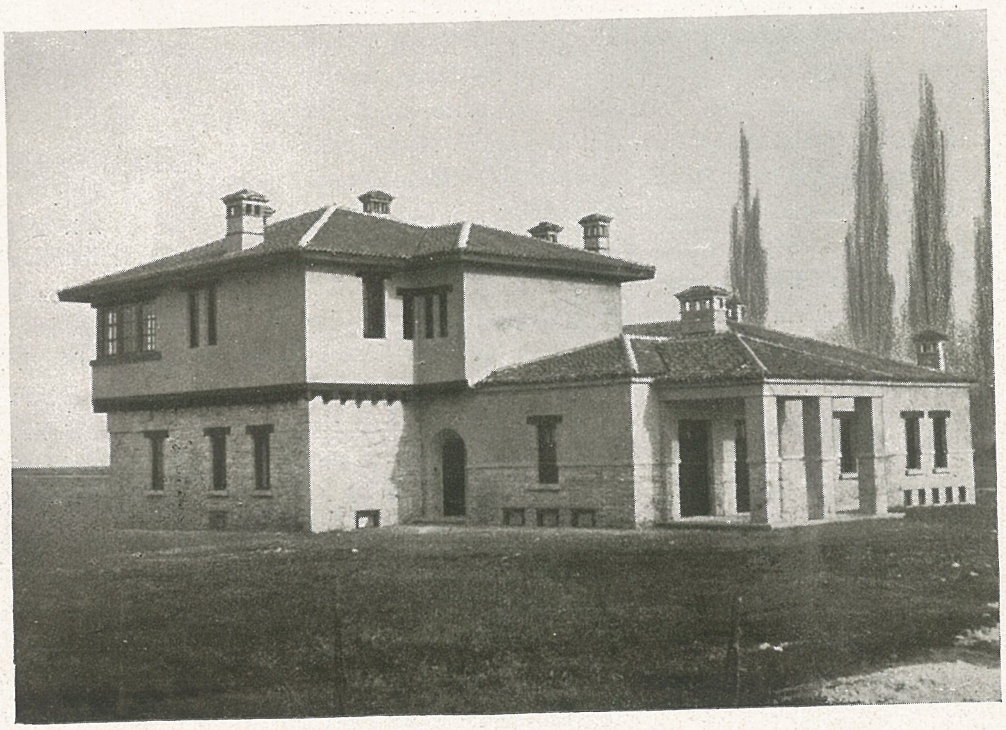

Aerogara CETATEA-ALBĂ
Arh. C. DRAGU

UN ARHITECT ROMAN LA CELEI.

La Romani de și arhitectul avea o foarte mare întrebuințare, totuși foarte rar se găsește menționat un nume de arhitect. De altfel, poate și din cauză că se bucurau de o foarte slabă considerație.

Astfel, în nomenclatura gradelor militare, între care se găsea arhitectul și medicul, aceștia ocupau loc între gradele inferioare ale centuriei, ceea ce de altfel înseamnă că se găsea în fiecare centurie câte unul.

Căci, de vreme ce o centurie putea lucra izolat și forma un castru stativ sau estiv, pe care singură trebuia să și-l construiască, avea nevoe de un arhitect atașat ei.

Arhitectul roman, bucurându-se de o așa redusă considerație, nu putea fi recrutat de cât dintr'o categorie socială corespunzătoare. Dintre puținele inscripții mortuare rămase, se vede că sunt recrutați dintre sclavi sau dintre liberți. De altfel ca mulți dintre liberați și mai ales scribi. Numai arhitecții atașați pe lângă marii comandanți, judecând după Vitruvius, erau poate de o condiție socială mai bună. Și acestora însă li se păstrează amintirea prin surse provenite din alt loc de cât de la acei pe care i-au servit.

Astfel, de și Vitruvius a însoțit pe Cezar în Galia și „i-a construit mașinele de război, fortificațiile, podurile și corăbiile cu care a trecut în Bretania și i-a dat de sigur pentru „Bellum Gallicum" descripția technică a podului de peste Rin și a zidului de fortificație galä, totuși acesta nu pomenește nicăeri de numele și serviciile lui, cu toate că i-a acordat o pensie viageră, pentru bătrânețe (era mult mai în vârstă decât Cezar) pensie menținută și de August.

Neavând norocul să facă lucrări de importanță monumentală ca Apolodor din Damasc, fără lucrarea sa „De Arhitectura" nu s'ar fi știut nimic de el, mențiunea cu pensia, și activitatea din Galia fiind făcută tot de el în această lucrare.

Deci arhitecți romani au fost oriunde s'a aflat armată și administrație romană. Așa dar și la noi. Toți aceștia, după terminarea serviciului militar, rămâneau să lucreze pe compt propriu în regiunea unde se liberau. Timpul de 25 ani cât era serviciul militar îi desrădăcina de locul natal, fixarea pe loc determinând-o condițiunile de trai și noile legături contractate.

Dacă socotim că o legiune avea 50—60 centurii, este ușor să ne închipuim câți arhitecți se aflau în cele două legiuni care au staționat pe teritoriul Daciei, și să ne explicăm cum de au putut Romanii ridica în așa scurt timp atâtea șosele cetăți, castre și municipii. Toți, sau aproape toți acești arhitecți după liberare, adică la 45 de ani, vârstă la care încă mai puteau lucra, se stabileau în diferite centre ca specialiști și de sigur și în calitate de coloni.

Urma unuia dintre aceștia a fost găsită la Celei pe o piatră funerară a unui Signifer, inscripție descifrată de Tocilescu și comunicată în Corpus Inscriptionum Latinorum et Graecarum și în „Fouilles et Nouvelles Recherches Archeologiques", pag. 190.

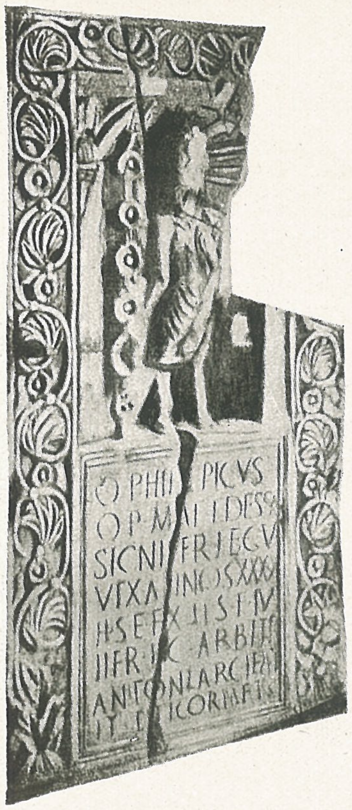

Inscripția pe monument este următoarea :

M A
X X
Q. PHILPPICUS.
Q. F. MAE. EDESSA.
SIGNIER. LEG. V.
VIX. ANNOS. XXXX.
H. S. E. EX. TES. F. IVS.
HER. F. C. ARBITR.
ANTONI. ARCHITECCTI.
ET. TTI. CORIARI.

Iar în completarea lui Tocilescu :

Q(uintus) Phil(i)ppicus Q (uinti) f(ilius) Mae (cia) (tribu) Edessa signi(f)er leg(ionis) V vix(it) annos XXXX h(ic) s(itus) e(st); ex tes(tamento) f(ieri) ius(it), her(es) f(aciendum) c(uravit) arbitr(atu) Antoni(i) architeccti et T(i)ti coriari.

In traducere : A activat ani 20.

Quintus Philipicus, fiul lui Quintus din tribul Mecia, Edesa, stegar al legiunei a 5-a, a trăit 40 de ani, (și) a fost îngropat aci. A ordonat prin testament a se face (iar) moștenitorii trebuind a face, au îngrijit să se facă, după socotința arhitectului Antoniu și a tăbăcarului Titus.

Prezența tăbăcarului, arată că trebue să fi fost un litigiu între moștenitori, dat spre rezolvare la doi arbitri, dintre care unul era arhitect.

Din compoziția monumentului se vede însă că Antoniu a avut și rol de arhitect. Căci dacă sculptorul a fost stângaci în execuție, compoziția arhitecturală este corectă și deosebită de maniera altor monumente funerare găsite la noi. Piatra a fost împărțită în două registre orizontale. In cel superior se află scobită o nișe care se sprijină pe doi pilaștri iar jumătatea de boltă decorată în formă de scoică. In nișe se află așezată statuia în picioare a stegarului cu emblema caracteristică. Pe registrul inferior se află săpată inscripția, cu prescurtările epigrafice obicinuite. Apoi totul încadrat într'o friză decorată cu un ornament din foi și flori care se urmăresc continuu într'un ritm regulat (rinceau).

Sp. C.

Nici o altă profesiune nu întrunește laolaltă mai multe și mai variate colaborări, decât arhitectura. S'ar putea spune, fără exagerare, că arhitectura este profesiunea profesiunilor. Și este firesc să fie așa : nevoia de adăpost la început, tendința de a organiza și înfrumuseța locuința, de a ridica altare de închinăciune, manifestate paralel cu evoluția vieții spirituale ; apoi necesitatea de a îmbunătăți, asana și desvolta cadrul adăposturilor omenești, izvorîtă din desvoltarea vieții sociale, au grupat în jurul și subt directivele arhitectului aproape totalitatea meșteșugurilor.

In componența unui edificiu intră peste o sută de diferite materiale, lucrate, prelucrate și așezate în locurile destinate, de către peste o sută de specialiști. Iar pentru marile edificii, știința și tecnica modernă adaogă tot felul de instalații : sanitare, electrice, radiofonice, de încălzire și condiționare a aerului, de circulație, ascensoare, scări mobile, ș. a. Toate acestea constituesc un complex armonic și organic, realizat sub conducerea arhitectului. O seamă de ingineri, conducători și maeștrii, în specialitățile respective, capătă îndrumările de ordin general, necesare integrării în acțiunea și opera de ansamblu a lucrărilor, de la arhitect, urmând ca fie care să aplice și execute apoi, în amănunt, lucrarea sa de specialitate.

Nouile mijloace de construcție, prin betonul armat, au lărgit și mai mult cadrul colaboratorilor în jurul arhitectului. Marile clădiri, cu deschideri largi, cu înălțimi mari, cer, cum au cerut de astfel totdeauna, (marile catedrale ale Evului Mediu și Renașterii) o deosebită atențiune în ce privește măsurile de stabilitate. Aceste măsuri erau studiate și aplicate, altă dată, de către arhitect ;; ceea ce face că toate aceste monumente ale trecutului, de proporții grandioase, să se păstreze neatinse, de nici o vijelie și nici un cutremur, cu toate sutele de ani cari au trecut peste ele.

Evident, graba cu care se lucrează azi, impune o mai mare împărțire și accentuare de specialități, specializări și răspunderi : inginerul electrician pentru rețeaua sa electrică și pentru toate măsurile de izolare și siguranța conductelor, — inginerul mecanic pentru încălzirea centrală și rețeaua de alimentare cu apă rece și caldă, inginerul constructor sau antreprenorul pentru calculele de rezistență, calitatea materialelor și respectarea normelor generale în ce privește compoziția și proporția acestor materiale.

Și azi ca și eri însă acțiunea de coordonare, a tuturor lucrărilor și a tuturor specialităților, aparține arhitectului, ca cel ce are și urmărește concepția de ansamblu, spre realizare. Nici nu s'ar putea altfel, căci nu s'ar obține decât reeditarea întâmplării cu turnul Babel, la construirea căruia s'au încurcat limbile : adică echipele de lucru n'au mai ascultat de un singur conducător.

De câte ori unitatea de conducere s'a manifestat nestingherită, opera înfăptuită a fost completă în toate privințele. Dacă nu ne-am referi decât la exemplele ultimilor cinci zeci și ceva de ani, a marilor clădiri publice, ce s'au ridicat la noi, cum sunt : Palatul Poștelor, al Casei de Depuneri, al

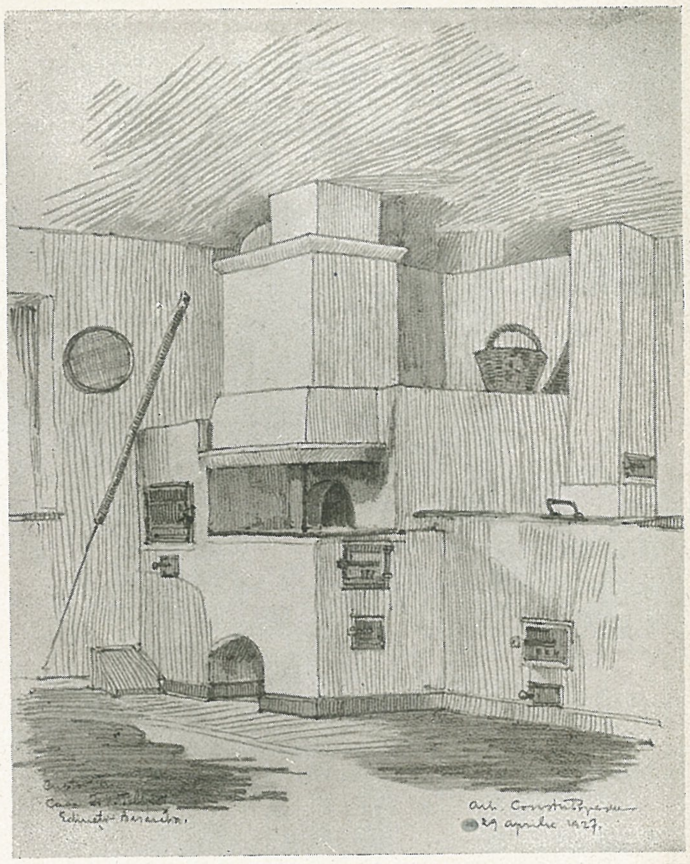

Cămin cu vatră din Edineți-Basarabia.

Desenuri de Arh. C. N. POPESCU.

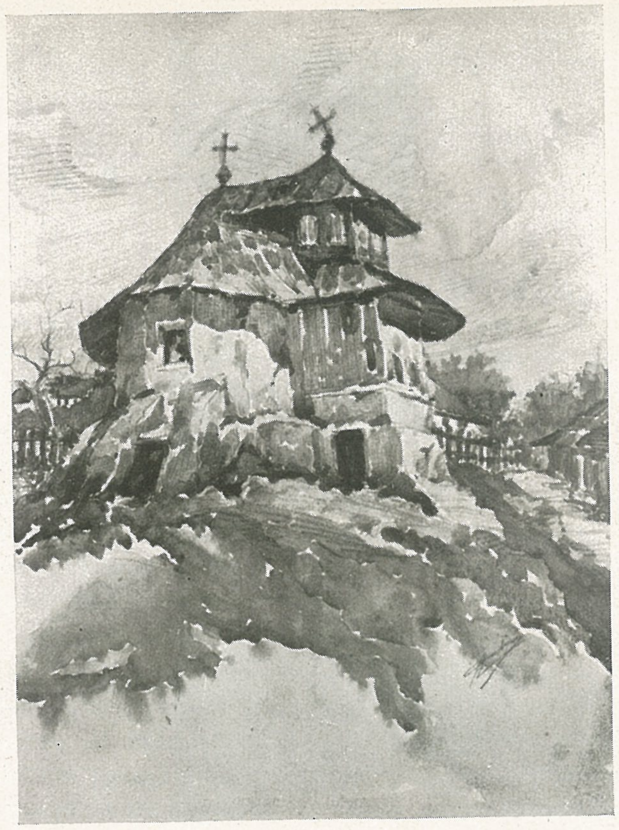

Acuarele de Arh. A. CULINA.

Tribunalului, al Atheneului Român, al Cercului Militar, al Camerii Deputaților și altele, cari au trecut, printre alte probe de rezistență și aceea a ultimului cutremur, fără alte stricăciuni, decât mici dislocări de ornamente. (Ornamente pe care technica modernă n'a găsit ceva mai bun de făcut decât să le suprime complect, în loc să le consolideze, cazul statuelor de la atica Palatului Poștelor). In concepția și execuția tuturor acestor mari clădiri cuvântul și directivele arhitectului au fost singurele hotărîtoare, de la început și până la ultimele lucrări de amănunt și terminare.

Arhitectul a fost totdeauna și va rămâne un profesionist cu cunoștințe mult mai complexe decât ale unui specialist, cu sensibilitate mai accentuată decât a unei simple specializări, cu un orizont spiritual mult mai larg decât cel mărginit de o disciplină științifică. El trebuie să reprezinte, în opera sa, nu numai un utilitarism rece, ci și oglinda vie a gradului de civilizație, cu toate caracteristicele unei națiuni. De aceea inginerul constructor, inginerii de instalații, sculptorul, pictorul, ș. a., nu pot contribui la desăvârșirea complectă și unitară a operei arhitectului, decât activând în cadrul fixat de acesta.

In formele și volumele indicate de planurile arhitectului constructorul își înscrie elementele constructive. Tecnica modernă îi pune la îndemână toate posibilitățile. Lumea nu se poate mulțumi cu urâtul pentru solid, ci cu soliditatea pentru frumos. Chiar podurile de beton armat, mai ales cele din regiunile pitorești, se pot armoniza cu frumusețea naturei. Nu este nevoie să fie urâte ca să fie solide. Sculptorul se înscrie cu decorația sa în cadrul și proporțiile indicate de arhitect și impuse de armonia ansamblului general. Statuiele, ce decorează exteriorul sau interiorul, sunt fixate, ca mărime și ca mișcare, de aceleași necesități de ansamblu armonic, conceput de arhitect. Picturile decorative sunt de asemenea înscrise în panouri, așa ca să nu altereze ci să evidențieze formele și motivele arhitecturale. Până și coloritul cel mai potrivit cu arhitectura, cu scopul, efectul și destinația pieselor, este de competința arhitectului.

Această disciplină, necesară realizărilor de ansamblu, și-o impune și arhitectul. Așezările de viață socială, orașele, sunt trasate și organizate după cerințele acestei vieți. Arhitectul urbanist proectează și trasează străzile, piețele, spațiile libere, zonele de verdeață, ș. a., în cadrul cărora și respectându-se anumite norme, se construesc locuințele, edificiile publice, monumentele decorative, parcurile. Tot în acest cadru și cu satisfacerea cerințelor de viață omenească, se trasează și așează rețeaua de alimentare cu apă, electricitate, gaz și rețeaua de canalizare. Opera de ansamblu se desăvârșește cu colaborarea tuturor, în cadrul planului general al arhitectului urbanist. Urbanismul înseamnă un complex organic de lucrări, nu numai canale, pavaje și trotuare. Inseamnă mai ales străzi și bulevarde bine orientale, cu lumină, aer, perspective frumoase, decoruri de verdeață, locuri, și proporții potrivite pentru monumentele de artă, piețe de degajare și agrement, jocuri și efecte de apă, lumină, colorit, ușurință și economie de timp în circulație.

Evident, inițiativa acestui complex de lucrări o are organul administrativ, care, la rându-i este în funcție de mijloacele de realizare și mai ales de înțelegerea sau neînțelegerea importanței acestor lucrări. Se pare că, mai ales în ce privește Capitala noastră, nu s'a găsit, la vreme, nici mijloace, nici înțelegerea cuvenită. Ceea ce ne-a adus în situația de azi, cu multe greșeli, multe urîțenii și din ce în ce mai multe greutăți pentru desvoltarea viitoare, și mai ales pentru circulația publică. O dovadă mai mult că acțiunea de elaborare și coordonare, în realizările de ansamblu, nu poate aparține decât celor cu pregătire și aptitudini pentru aceasta.

Iată rezumativ câteva aspecte și mai ales câteva adevăruri, cu privire la rolul arhitectului și al colaboratorilor săi.

I. D. E.

Arh. FL. STĂNCULESCU

Tip de poartă, Gorj.

Arhitectura rurală

Arta de a adăposti pe om, animale și recolte, cu simplicitate, soliditate și economie, este primul problem de deslegat în știința rurală.
(François de Neufchateaux)

Fântână-troiță, Gorj.

Din adânc de timpuri, a avut românul un meșteșug al lui de a-și întocmi și clădi adăpostul pentru familie și pentru vitele lui.

Acest meșteșug simplu, cum o fi fost el pe vremuri, a trecut din tată în fiu, generații întregi dealungul timpurilor, îmbunătățindu-se, schimbându-se după felul lor de viață, adunând de ici de colo ceea ce credeau ei că e bun și frumos, mai ajutând ceea ce priceperea lor producea — așa ajunge astăzi la noi, moștenire dela ei, de atunci din vremuri.

Această moștenire noi o numim arhitectură rurală, iar modul cum ne-a fost transmisă : tradiție.

Eu cred că, această arhitectură de tradiție a noastră, are rădăcinile mai adânci în timp și neam, decât arhitectura zidită, — atâta cât ne-a mai rămas din vremuri, — pentrucă românul - om este mai dinainte a acestor zidiri.

De aceea, dacă dorim să avem o închegare temenică pentru realizările noastre viitoare în arhitectură, suntem obligați să cercetăm și această tradiție, s'o cunoaștem pe ea și viața ce o îmbracă, s'o simțim, s'o curățim de gunoae streine și apoi să ni-o apropiem, să o întrebuințăm.

Astfel moștenirea, pe care o vom lăsa generațiilor ce ne urmează, va fi pe linia tradiției și arhitectura noastră se va lega de pământ și neam.

Altfel, timpurile și generațiile ce ne urmează, vor asvârli ca netrebuitoare toată strădania noastră.

Așa e legea firii.

Este logic ca — așa cum studiem doi ani clasicul în Facultatea de Arhitectură pentru a ne rămâne în sânge modulul lui Vitruviu, — să ne găsim și timpul necesar pentru a ne încălzi la vatra tradiției noastre.

Trebue să cunoaștem minunata tehnică a legăturii stâlpilor verticali cu grinda orizontală — alta decât cea a cărților, — să înțelegem cioplitura lemnului, într'un fel la stâlpul casei, într'altfel la stâlpul porții, atfel la troiță, la

Biserica Domnești - Muscel.

Casă cu pătul deasupra porții. Pocruia - Gorj.

Casă de gospodar înstărit. Bălești - Gorj.

turală pornită cu mult înainte pe o curbă ascendentă, sub influența mai ales a centrelor săsești în Transilvania, șvăbești în Banat.

Aceste influențe se pot determina pe valuri de suprafață și se pierd cu depărtarea, în cotloane greu de pătruns, unde s'a urmat mai încet și mai necăjit o viață mai redusă ca trebuințe.

Care sunt aceste influențe și cum le-a primit și transformat românul, e mai mult de spus și arătat. Să ne mulțumim cu enunțarea.

In a doua perioadă, după război, arhitectura rurală își continuă evoluția însă sub dominarea și influența românească. Mai timidă la început, mai accentuată mai târziu. Statul ajută formații noi, se construesc instituții de interes local : biserici, școli, cămine, centre agricole.

Chiar la clădirile particulare se stabilizează în o mai întinsă suprafață cărămida, varul, cimentul și țigla. Se schimbă chiar înfățișarea exterioară.

Sunt oarecare tendințe de influetnță inversă, dela Români la Sași și Șvabi.

In vechiul regat vom avea aceleaș două perioade și desfășurarea transformărilor se face pe regiuni de producție, de viață mai îndestulată.

Prima perioadă, anul 1900, a găsit formațiile în plină desvoltare. In câmpie se trecuse dela bordei la casă ieșită din pământ, de cele mai multe ori parcă cu frică, deoarece se păstrează aerul de bordei.

Modul de construcție rămâne tot pământul, acoperișul din lemn, trestie, pae, coceni ; pe ici pe colo apare tabla sclipitoare și țigla, ferestre mici. Apare peste tot varul ca spoiala.

La dealuri, transformările par mai grăbite în această primă perioadă, casele se ridică deasupra pământului mai țanțoșe, cu cerdace pe toată fațada, cu aspect de etaj.

Construcția în lemn le dădea această ușurință. Apare și se răspândește tencuiala de pământ sau var și spoelile cu var. Ferestrele își deschid ochii mai mari și privesc cu încredere în stradă. Se menține acoperișul de șindrilă. Aceasta în Muntenia și Oltenia, pentru că în Moldova, mai peste tot, se observă o ușoară încetineală în desvoltarea gospodăriei.

Muntele, în aceeași perioadă continuă linia tradiției, aducând și mai valoroase contribuții de aspect, de meșteșug și de întocmire a clădirilor. E poate epoca cea mai înfloritoare.

Vine 1907 și războiul.

Se prefiră oamenii prin diferite regiuni și ținuturi, își amestecă necazurile și bucuriile la un loc, văd alte întocmiri și alte moduri de viață. Apoi pentru toți, ca să le dea putința unei noi vieți, se înfăptuește împroprietărirea.

In arhitectură rurală, saltul e mare și frumos.

Se poate urmări pas cu pas, sat cu sat. Pentrucă acum apar înfățișări foarte individuale, după vrednicia și înțelegerea fie a grupului restrâns, satul, fie a individului, fie pe mai multe grupuri de sate.

De aceea e foarte greu de redat în câteva rânduri și nici voi încerca s'o fac. Doar câteva înfățișări.

In câmpie se răspândește cărămida, tabla și țigla. Ferestrele se măresc la ceea ce trebue și prin exagerare se depășesc. In schimb apar perdelele și florile la ferestre, astupându-le aproape de tot. Ecaretele în gospodării se înmulțesc și se măresc. Apare în Muntenia și Oltenia chilerul moldovenesc la case, zis însă polată atârnată, rar chiler.

Ca și în Transilvania, Statul intervine cu instituții, școli, biserici, centre agricole, cămine, etc.

Dobrogea și Cadrilaterul se schimbă aproape complect ca înfățișare. De unde înainte părea o provincie orientală, fără legătură, decât ca nație, dincoace peste Dunăre, în această a doua perioadă se construește și se muncește aci cu toate sforțările.

Casă țărănească din Valea Arieșului.

Casă țărănească din Dobrogea.

Se fac colonizări și apar sate întregi cu case ridicate din piatră, cărămidă, chirpici, acoperite cu țiglă și cu ferestre mari. Se fac centre agricole, biserici, școli, cămine culturale, fântâni.

La fel pe granița de Vest, Satu-Mare și Careii-Mari.

Moldova și Basarabia se ridică cu vigoare, afirmând o nouă viață. Se întocmesc gospodării frumoase.

Țigla și tabla ajung mai greu însă în această parte a țării. Casa se ridică mai încet dela pământ, dar varul domnește peste tot și fereastra se mărește, încăperile sunt mai încăpătoare și ecaretele se înmulțesc.

La dealuri progresul este tot atât de puternic ca și la șes. Se accentuează diferența de înfățișare față de șes și munte, ca și între ele, diferitele părți.

Se pare că, acum dealul formează linia de propagandă și de influență, în sus către munte și în jos către câmpie.

Influența e doar ca aspect al construcțiilor, pentrucă închegarea gospodăriei este alta către șes și alta către munte.

Muntele caută să se țină pe linia tradiției însă : ,,vremea s'a scurtat și lemnul vine din gatăr'', așa cum explică Moș Anghel Stoica, lipsa ciopliturilor din timpurile noastre.

Adică nu mai este vreme de făcut cioplituri din bardă și lemnul nu-l mai tae din pădure, ci-l cumpără de la fabrică fasonat gata.

Muntele se simplifică în detalii, pierde în meșteșugul cioplirii și al îmbinărilor străvechi. Azi cuiul de fier a adus mari schimbări în technica lucrului de lemn. Chiar casele din bârne se împuținează, luându-le locul altele din stacheți, cărămidă sau paiantă. Țigla apare și la munte, ferestrele se măresc puțin mai cu greutate, pentru c ătradiția încă n'a scăpat din sângele munteanului.

Apare traforajul ușor, căutând să înlocuiască gustul ciopliturii.

Incepe să dispară troița de pretutindeni.

Este mult de spus și foarte mult de făcut pentru țară, pentru arhitectura rurală.

Căci noi, arhitecții de astăzi, suntem la începutul începutului, — suntem primii cronicari ai arhitecturii rurale, răsfirată pe tot cuprinsul neamului, din munții Pindului până în ținuturile ,,Crâmului''.

Noi trebue să ne strângem comoara de moștenire svârlită prin cutele munților, alunecând pe văile apelor și risipindu-se în câmpie.

Așa ne putem alătura în rândul popoarelor, în istorie, cu zestrea noastră bogată, moștenită din veacuri, pe toate ținuturile pe care le stăpânește pasul nostru.

Arh. FL. STĂNCULESCU

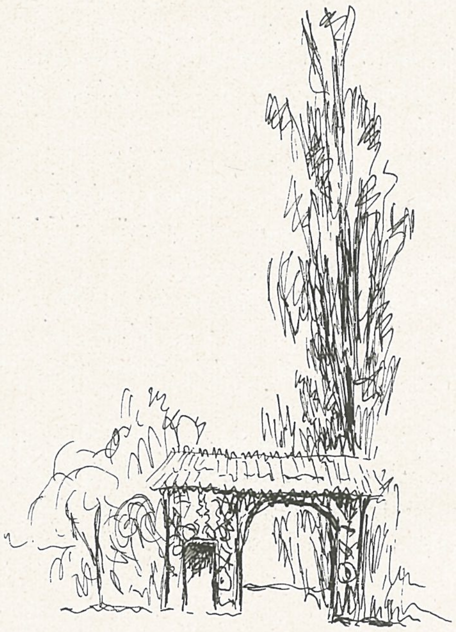

FACULTATEA DE ARHITECTURĂ
BIBLIOTECA

PAVILIONUL EXPOZIȚIEI
RESTAURANTUL „PESCĂRUȘ"
„LUNA BUCUREȘTILOR" 1939.

Acuarele de S. Florian.

PARTICIPĂRI ROMÂNEŞTI LA EXPOZIŢII INTERNAŢIONALE

Expoziţia de construcţii din Lipsca 1913.
Pavilionul României.

Arh. SIMION VASILESCU

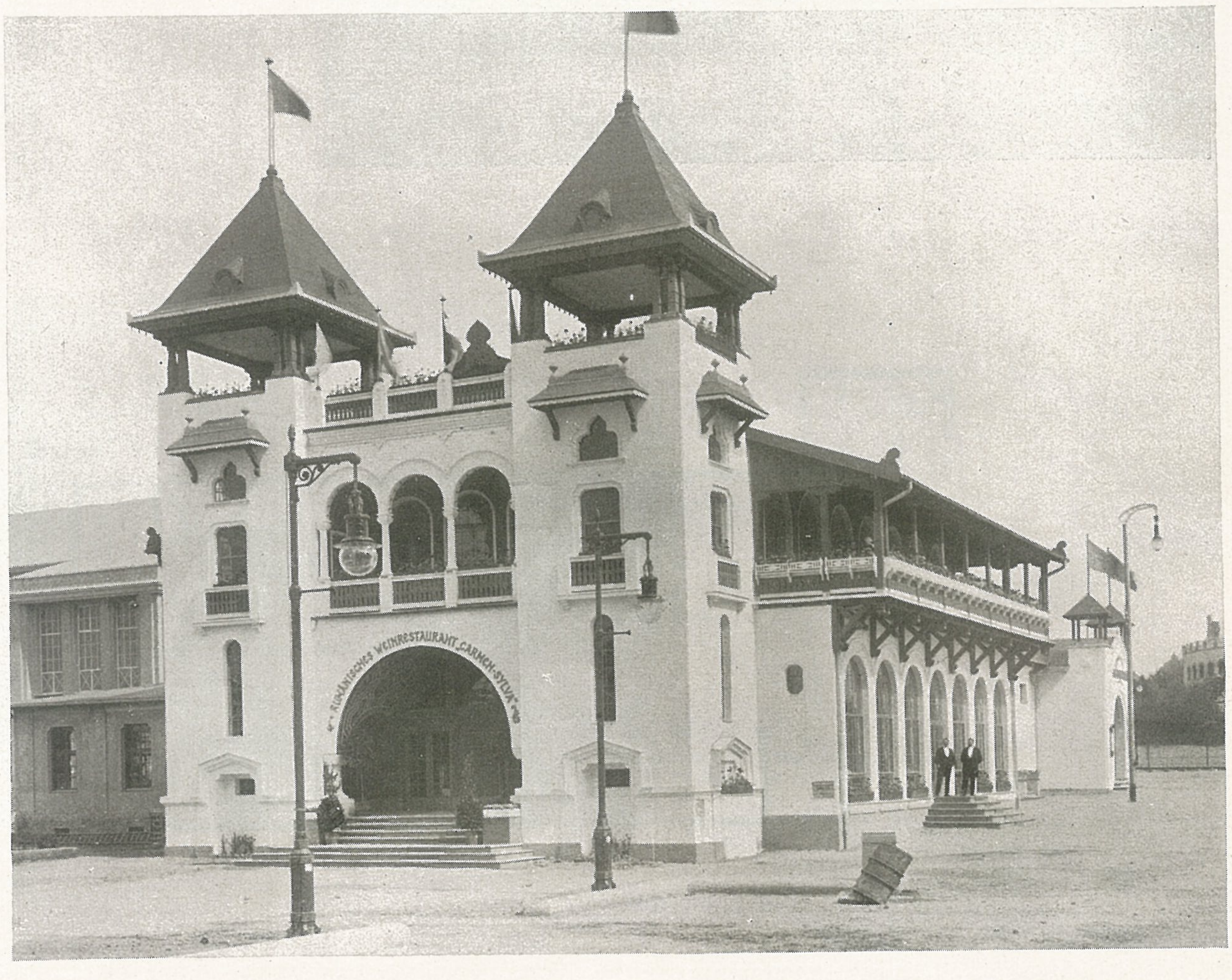

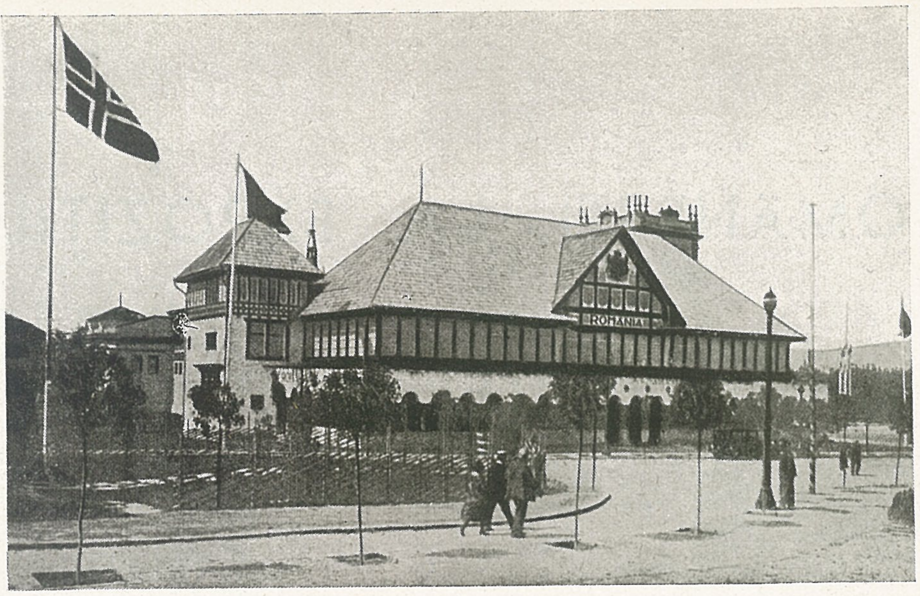

Pavilionul României la
Expoziția internațională
din Barcelona
1928

Arh. DUILIU MARCU

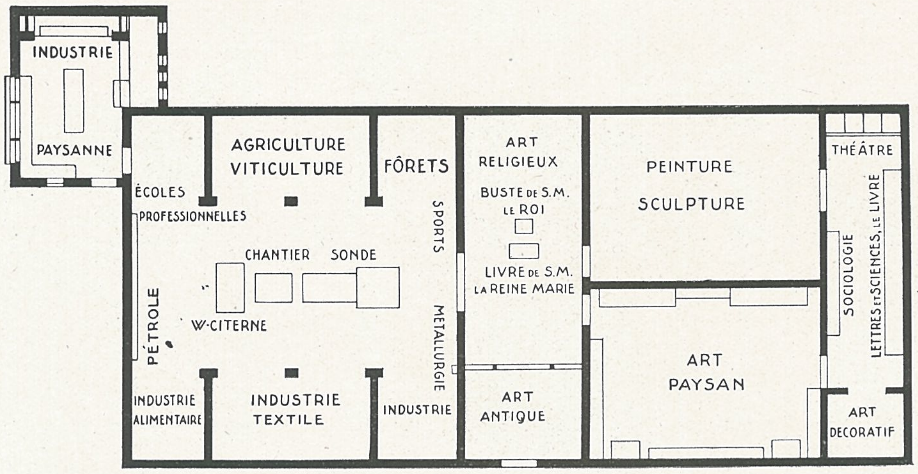

Pavilionul României
Expoziția internațională
din Paris 1939.

Arh. DUILIU MARCU

Fațada principală.

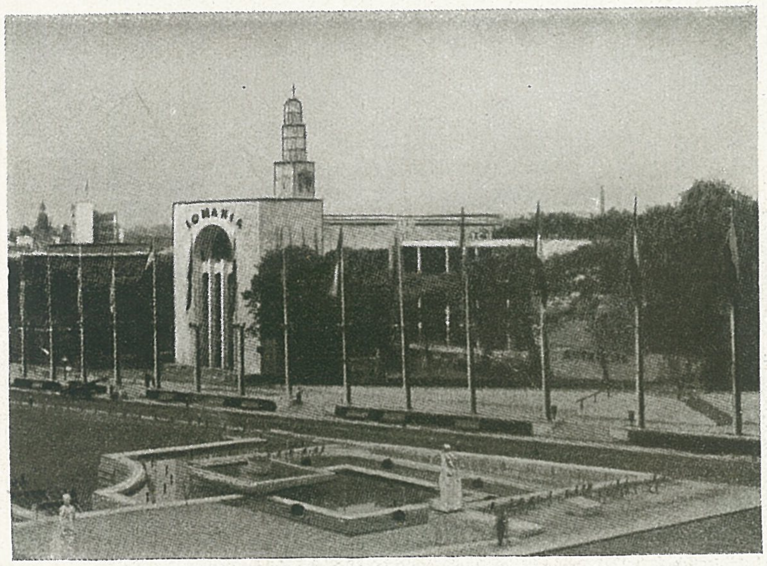

Vedere generală cu
Pavilionul României.

Pavilionul României la Expoz. din Bruxelles, 1935. Arh. C. MOȘINSCHI

Pavilionul României la Expoz.-târg. Varna, 1940. Arh. C. MOȘINSCHI

Pavilionul României la Expoz.-târg, Belgrad, 1937. Arh. V. SMIGELSCHI

Pavilionul din Belgrad văzut noaptea.

Vedere generală.

Pavilionul Oficial la Expoziția din New-York, 1939

Arh. G. M. CANTACUZINO

Interior din hall-ul de onoare.

Pavilionul Oficial al României la Expoziția internațională din New-York se găsește în fața marei lagune, opus pavilionului Franței. Fiind situat pe marea Piață a Păcii, într'un ansamblu de o rigoare modernă și de compoziție clasică, pavilionul român prezintă totuși elementele specifice ale artei românești.

Imbrăcat pe dinafară în marmură de Ruschița, el mai are darul de a prezenta în capitala progresului o technică nouă a materialelor lapidare. Marmura nu este pur și simplu placată pe zid; ea este prinsă în colțare și în cuie de bronz, dând astfel execuției o preciziune și un finit neobișnuit de prețios.

Deasemenea pentru ca marmura să nu-și piardă din efect, ea a fost mai mult gravată decât sculptată în părțile sale ornamentale. Singure marile firide cu ornamente florale de inspirație brâncovenească și portalul de intrare sunt lucrate într'un spirit mai direct tradițional.

Arhitectul a vrut să probeze că nici linia modernă, nici compoziția clasică nu se împotrivesc unei interpretări românești.

Interiorul se compune dintr'un hall mare cu o galerie la etaj, care îl înconjoară. Stâlpi de alabastru legați prin arcade din acelaș material stabilesc un ritm monumental care pune în evidență harta imagiată a României, în fața căreia se înalță coloana Regală.

Balustrada galeriei este în baso-relief de aramă bătută, reprezentând momentele mai însemnate ale istoriei românești. Și aicea alabastrul prins în colțare de metal alb este întrebuințat sub formă nouă, adică în transparență. Grație ultimelor invenții alabastrul a putut fi colorat în nuanțe aurii și albastre. Acelaș lucru pentru plafonul de sare.

Scările boltite urcă printre ziduri cu panouri de picturi, despărțite prin pilaștrii de alabastru. In această arhitectură monumentală se desfășoară ingenioasa prezentare a vieții noastre economice și culturale, dioramele, picturile și basoreliefurile explicând viața noastră socială, Serviciul Social și toată pregătirea și educarea tineretului. In unele colțuri ale pavilionului sunt aranjate și exemple de interioare țărănești.

Dar ceea cce deosebește pavilionul românesc de celelalte prezentări străine la New-York e predominanța arhitecturală. Elementele de arhitectură orhestrează ansamblul dând pavilionului multă unitate.

Arhitectura la New-York a fost întrebuințată de către noi ca simbolul constructivității românești.

Sus: Scara Fundațiilor Regale cu statuia României de I. JALEA
Jos: Grup decorativ, Munca Românească de C. MEDREA

Casa românească la Expoziția Internațională din New-York, 1939.

Arh. OCT. DOICESCU

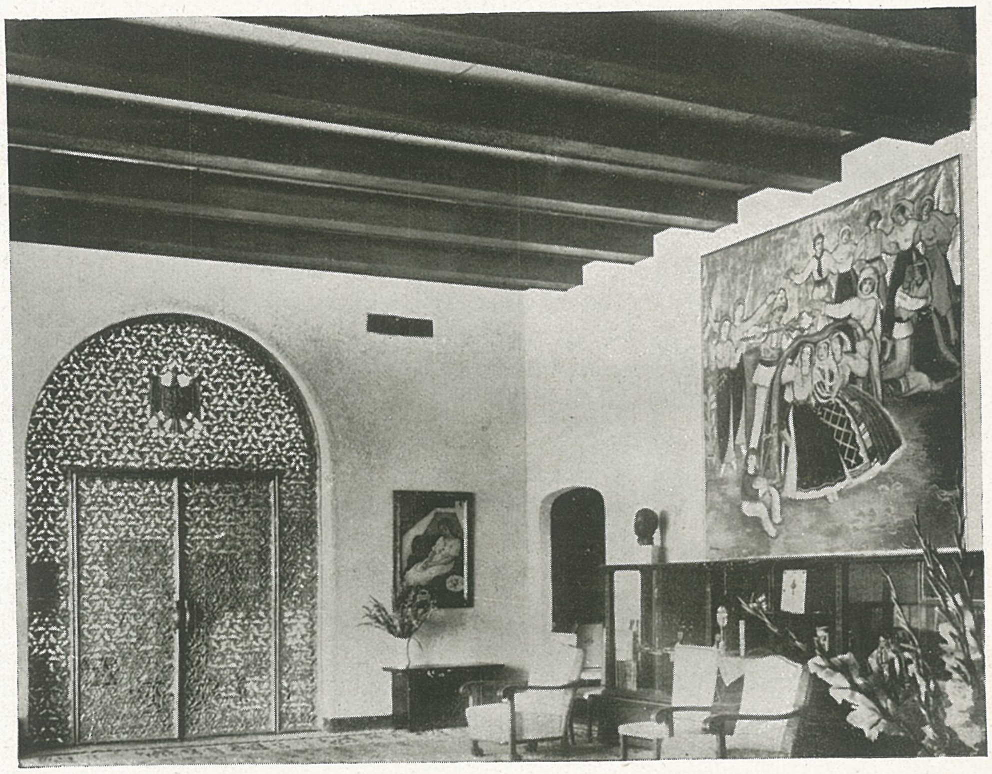

Interior.

Vedere generală.

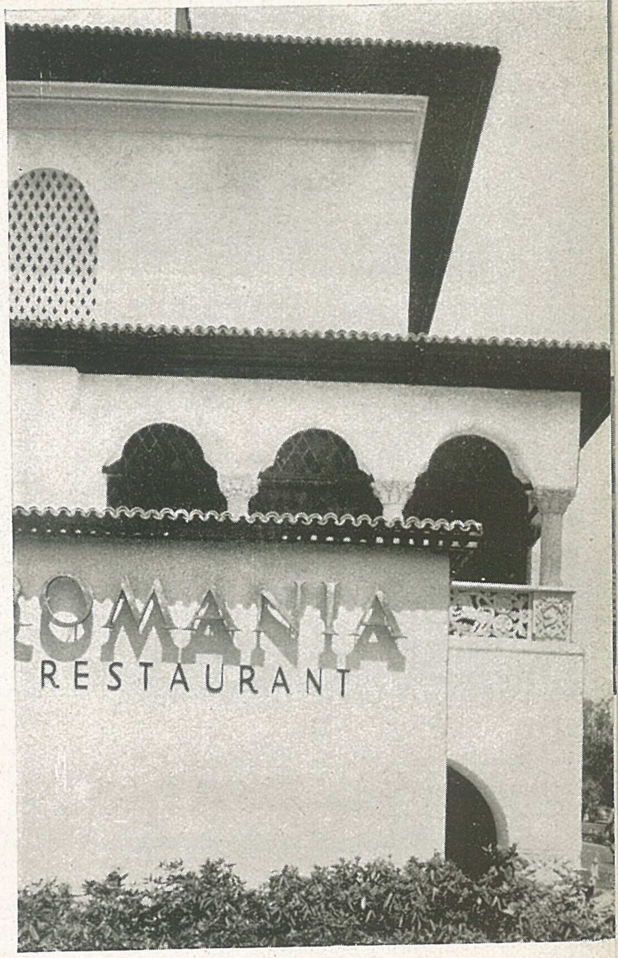

In acest cadru de cadențe clasice Mac Constantinescu cu spiritul lui decorativ a dat arhitecturii interioare atât prin harta imagiată a României cât și prin lunga friză a balconului în aramă bătută o somptuoasă bogăție. Coloana regală a Militzei Petrașcu își ia în sobrietatea ei toată semnificația simbolică.

Pe scări în panouri cu lambriuri de alabastru Dem. Demetrescu și Lena Constante au putut desvolta teme de largă decorațiune. Dioramele lui Cornescu minuțios și spiritual executate aduceau toată partea documentară a vieții la țară. Ultima operă a lui Theodorescu-Sion se întindea pe zidul opus hărții României, iar la parter în galeriile laterale ingenioasele și spiritualele panouri ale lui P. Grant desăvârșeau explicația României.

In galeria de sus sculptorul american dar de origină poloneză Korsak Ziolkousky expune măestrul portret al lui George Enescu, românul cel mai iubit și cel mai admirat și stimat în America.

G. M. CANTACUZINO

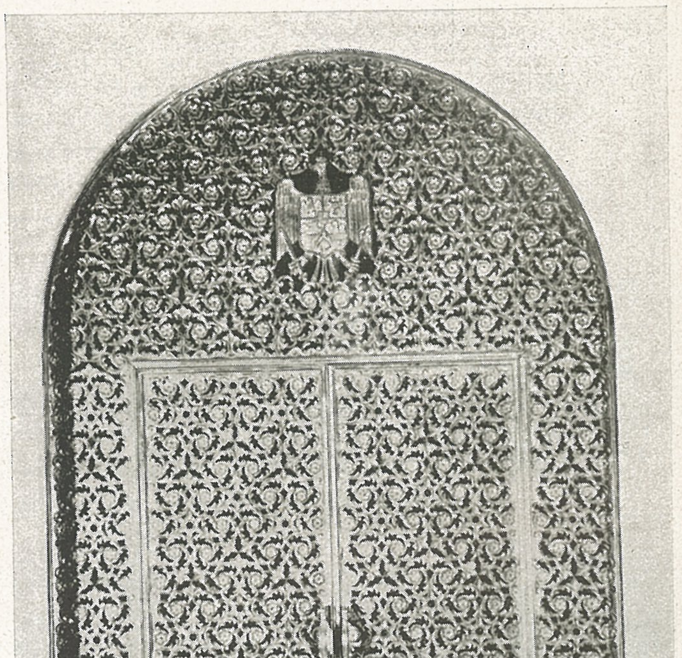

Casa românească la Expoz. din New-York 1939. Detaliii și interioare. Arh. O. DOICESCU

Arh. ION DAVIDESCU

ISTORICUL URBANISMULUI IN ROMÂNIA

Urbanismul în sensul actual al cuvântului, este o creaţiune modernă. El este născut din necesitatea de a adapta enorma creştere a oraşelor în secolul XIX-lea, provocată de progresele maşinismului şi industriilor, la nevoile de confort, higienă şi estetică de care are nevoie o populaţie pentru a trăi în mod decent şi a lucra în bune condiţiuni.

Inainte noţiunea de urbanism se aplica numai la unele compoziţiuni (în general cu caracter monumental) create de suverani, pentru palatele lor sau pentru diverse autorităţi.

In secolul XIX şi XX, urbanismul capătă un înţeles mult mai larg, cu profund substrat social, şi caută, îndreptând greşelile săvârşite, să creeze condiţiuni de viaţă mai bune.

Oraşul modern cu numeroasele sale cerinţe şi organe, constitue un maşinism sau mai bine — după definiţia profesorului arh. L. Janssely — o vastă uzină, în care toate operaţiunile trebue să se realizeze armonios, fără opriri, mersuri îndărăt, şi în care să se lucreze cu plăcere şi cu spor.

România aderă destul de târziu la această mişcare. Cauza a fost o aproape totală ignorare a scopurilor şi principiilor fundamentale ale acestei discipline şi, poate, faptul că realizările urbanistice cer calităţi foarte desvoltate de coordonare între activităţile oamenilor, precum şi o lungă continuitate de eforturi, cari adesea se repartizează pe mai multe decenii.

Astăzi însă se poate spune că aproape toţi orăşenii se preocupă de problemele urbanistice ale oraşelor lor, şi această dispoziţie crează un mediu favorabil pentru buna desvoltare a acestei arte-ştiinţe aşa de utile.

Pentru a urmări şirul manifestaţiilor urbanistice în România va trebui să le clasăm în 5 categorii, privind respectiv :

Legislaţia urbanistică,
Proiecte de urbanism,
Realizări urbanistice,
Invăţământul urbanistic,
Publicaţiuni urbanistice.

II. LEGISLAŢIA URBANISTICĂ

Nu poate exista urbanism practic fără o legislaţie adecuată, care să fixeze anumite condiţiuni de lucru şi să fixeze noi raporturi între particular şi autorităţi în ce priveşte terenurile orăşeneşti.

Până la 1926 nu a existat nimic în România, în această privinţă. Legea pentru unificarea administrativă din 1925 se ocupă de Urbanism, impunând oraşelor şi staţiunilor balneo-climatice obligaţia de a-şi întocmi planuri de sistematizare şi fixând câteva reguli foarte sumare. Această lege nu ţine însă seama de două necesităţi fundamentale :

a) De a se impune şi a se da mijloacele necesare ca oraşele să-şi întocmească sau să-şi completeze planurile topografice şi de nivelment.

b) De a le da mijloacele legislative şi financiare pentru aplicarea planurilor.

Legea pentru organizarea administraţiei locale din 1929 aduce oarecari complectări şi ameliorări. Se vede însă din textul uneori confuz şi chiar contradictoriu, că legiuitorul s'a servit de un text mai vast şi coherent, din care a eliminat unele părţi.

Legea administrativă din 1936 modifică parţial dispoziţii fără a face mari progrese.

Pe baza acestor legi s'au elaborat câteva planuri de sistematizare cari s'au izbit însă de mari dificultăţi de aplicare.

Legea administrativă din 1938 face un mare pas înainte :

a) Prevede cotizaţii obligatorii din partea oraşelor, pentru cheltuelile Planului de Sistematizare.

b) Prevede reguli destul de severe contra extinderilor haotice şi clandestine a oraşelor.

c) Prevede crearea unor Comisiuni de Sistematizare (una Superioară, centrală şi altele regionale pe Ţinuturi, care să dea îndrumări mai precise Administraţiilor Comunale, şi care să se pronunţe asupra planurilor ce li se prezentau.

Aceste comisiuni au lucrat (cel puţin Comisia Superioară şi cea a Ţinutului Bucegi) în mod intens şi au fixat o serie

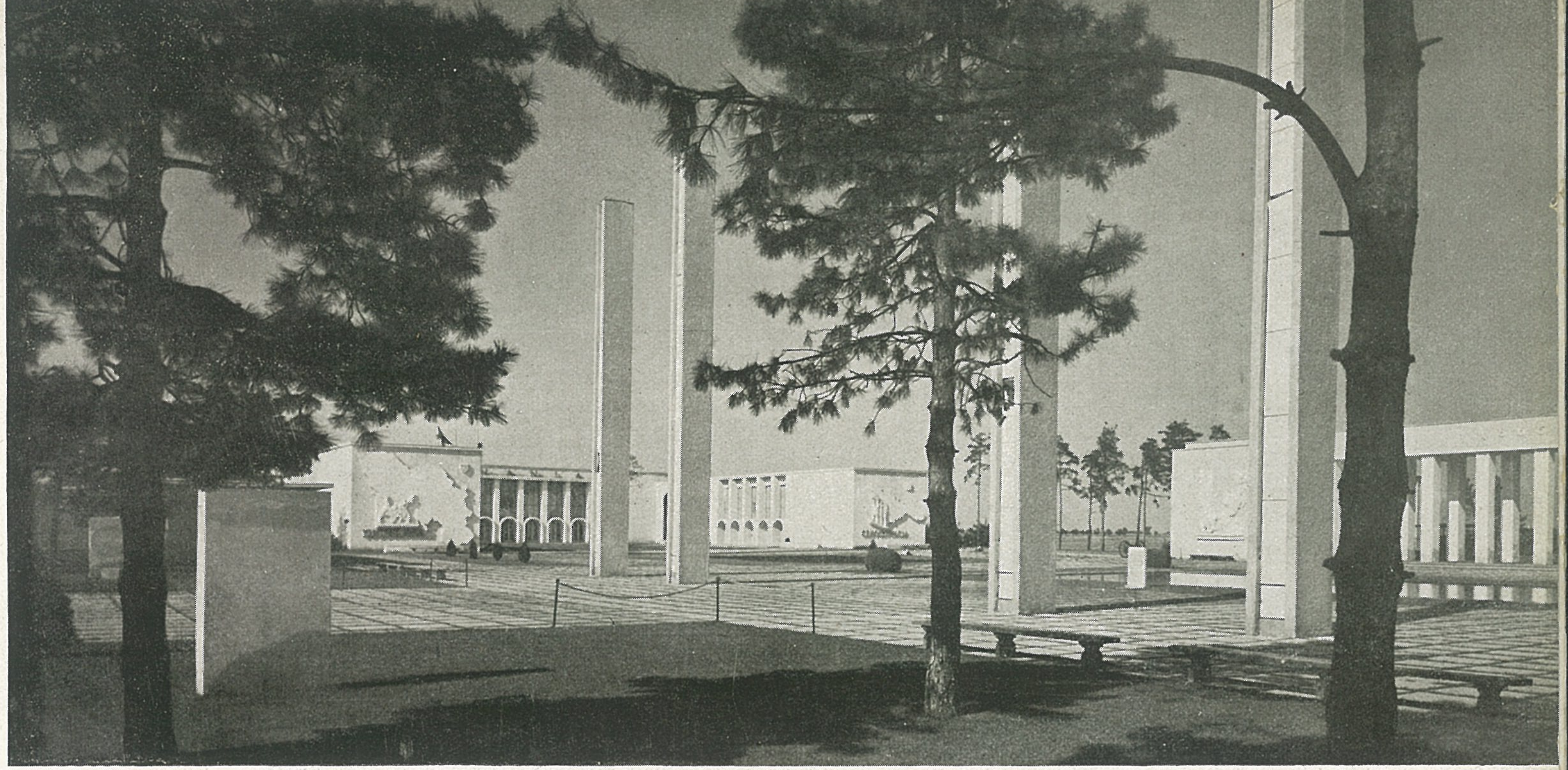

Vedere „Luna Bucureştilor„ 1938.

de norme şi reguli foarte folositoare, examinând şi un număr însemnat de proiecte prezentate.

Schimbarea de regim dela 6 Septemvrie 1940, a adus suprimarea Comisiunilor ţinutale, dar cea Superioară, va trece, probabil, sub dependenţa Ministerului Lucrărilor Publice.

Credem că acţiunea se va continua şi va fi binefăcătoare.

Legislaţia noastră urbanistică prezintă însă încă mari lipsuri printre cari cele mai importante ar fi :

a) Simplificarea şi raţionalizarea formelor de expropiere.

b) Reglementarea contribuţiunii la orice lucrare urbanistică de ordin local, a celor favorizaţi de aceste lucrări.

c) Reglementarea practică a recuperării plus-valutei provenită din lucrări de urbanism.

d) Reglementarea practică a comasării terenurilor cu forme neraţionale sau cu suprafeţe insuficiente.

e) Finanţarea lucrărilor de urbanism prin crearea unei Casse speciale şi prin emisiuni de împrumuturi pe termen lung.

Numai prin adoptarea acestor măsuri se va putea trece, şi în România, la realizări de oarecare importanţă şi se vor putea civiliza oraşele noastre.

III. PROIECTE DE URBANISM IN ROMÂNIA

Studiile şi proectele de urbanism au precedat cu mult legislaţia, graţie impulsului dat de inginerul Alexandru Davidescu, fost membru de onoare al Soc. Arhitecţilor Români, pentru dragostea cu care a îmbrăţişat totdeauna cauza Arhitecturii şi Arhitecţilor [1]).

[1]) N. R. Cu mult înainte au existat lucrări de urbanism : Deschideri de bulevarde şi străzi sub primariatul lui Pache Protopopescu şi planificarea oraşelor noi Turnu Severin, Călăraşi şi Alexandria ; deasemenea, o lucrare de mare importanţă, cu mult mai veche şi care a asanat făcând proprie pentru construcţie o întindere de teren aproape jumătate din suprafaţa municipiului : canalizarea Dâmboviţei.

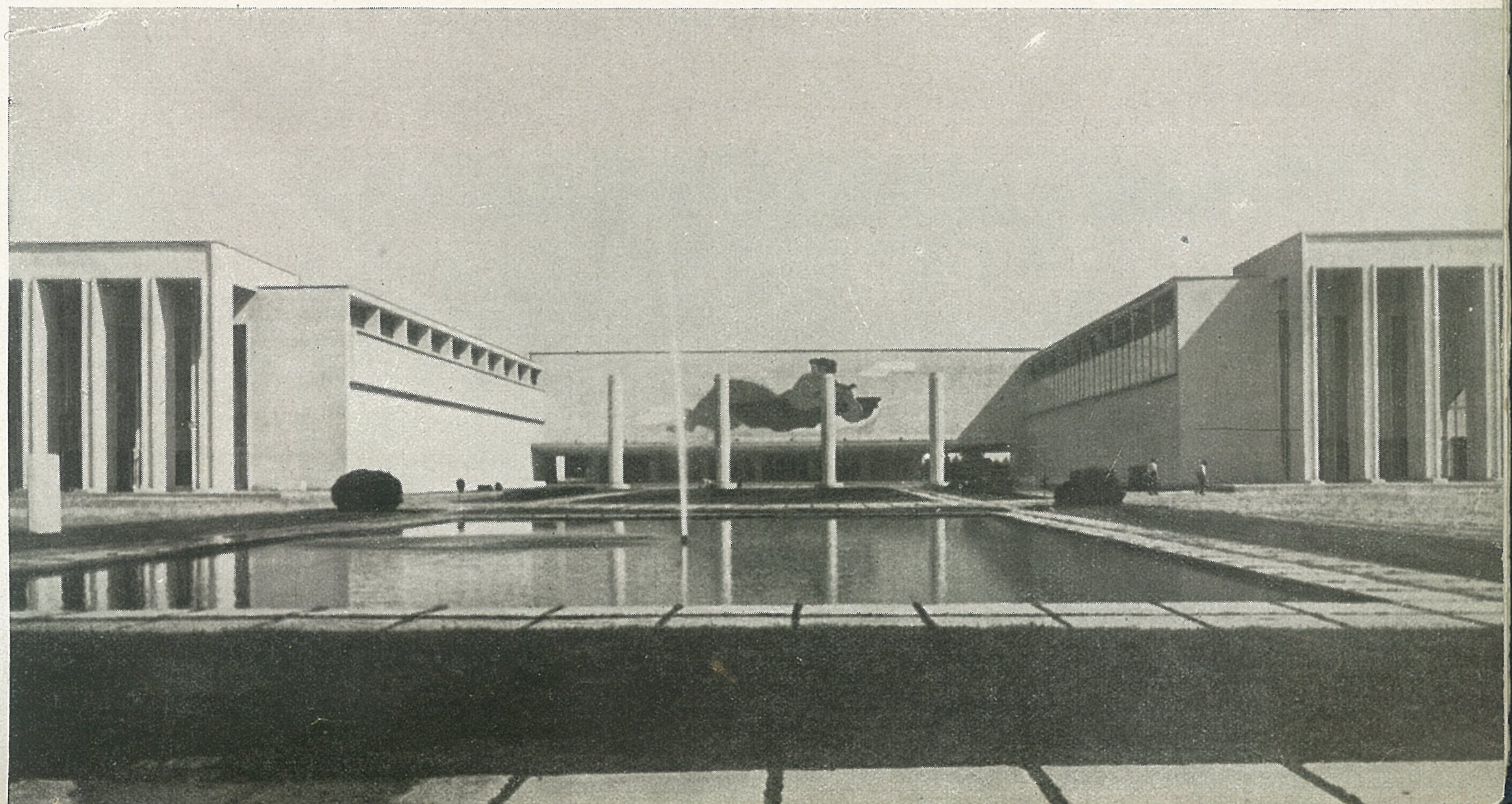

Bulevardul Carol.
Piața C. A. Rosetti.

In calitate de Director General al Lucrărilor Technice ale Primăriei București, a reușit, în anul 1906, să determine pe primarul Mihail Cantacuzino să publice un concurs pentru sistematizarea orașului.

Rezultatele, deși unele interesante, erau stângace, din lipsa de pregătire suficientă.

Este regretabil că arhiva Primăriei, care a suferit de pe vremea ocupației în 1916—18, nu mai posedă nici programul concursului, nici încheerea judecății și nici toate proiectele, ci doar câteva elemente disparate.

Concursul a rămas însă fără rezultate practice.

Tot înainte de războl s'a făcut un proiect de sistematizare pentru orașul Bârlad.

După războiu noțiunile de urbanism s'au răspândit mai mult. Un număr de orașe ca Bacău, Slatina, Caracal, Bazargic, Târgoviște, Câmpulung, Curtea de Argeș, Ploești, Brașov, Câmpina, Constanța, Cernăuți, Sibiu, Buzău, Mizil, au pornit la întocmirea de planuri, din care unele au fost desăvârșite și decretate.

Acum un an, Clujul a deschis un concurs public pentru sistematizare, înzestrat cu un program foarte complect și serios și cu premii destul de importante.

Este profund regretabil că au participat foarte puțini concurenți (în total 5).

In ultimul timp Ținutul Bucegi luase inițiativa pentru studiul planurilor de sistematizare a unui mare număr de localități urbane, balneo-climatice și chiar sate ca: Sf. Gheorghe, Predeal, Azuga, Bușteni, Rucăr, satele Spătărei, Călugăreni, etc.

Dar efortul cel mai însemnat l-a făcut, desigur, Bucureștiul, deși cu o prea mare întârziere.

Dela 1906 chestiunea stagnase. In 1915 s'a început un

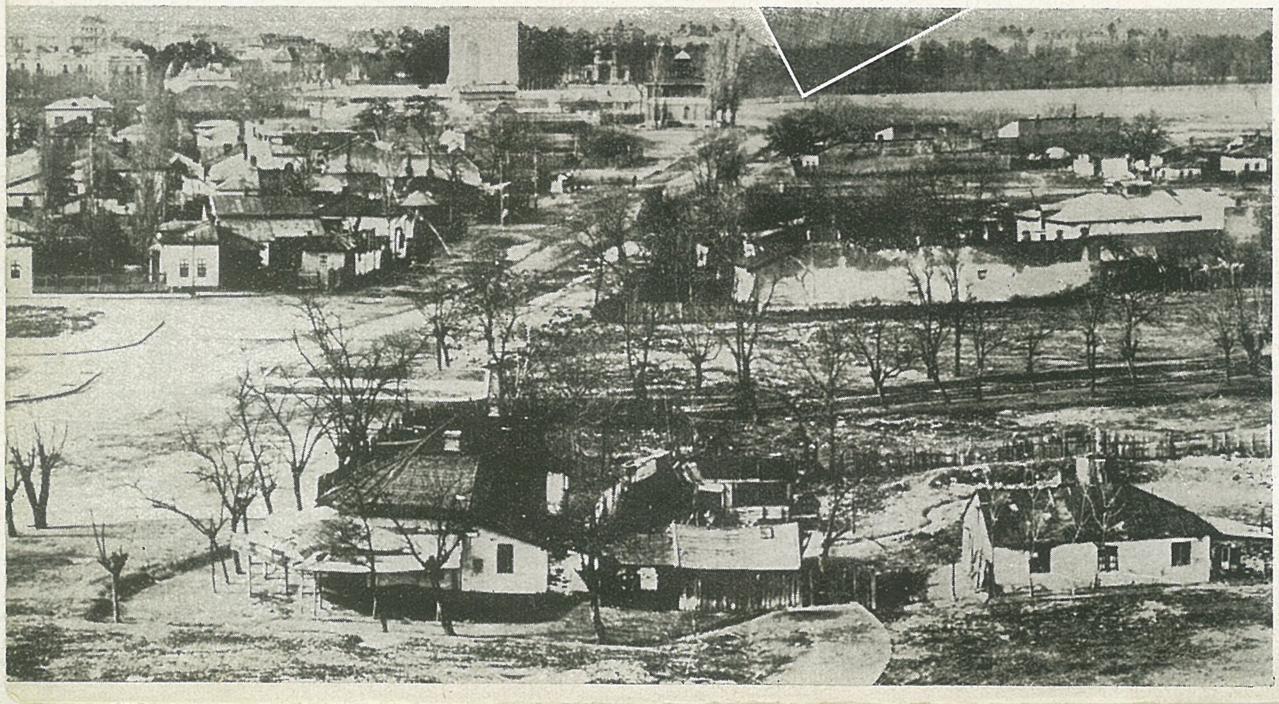

Inainte și după sistematizare.

Piața și Bulevardul Mareșal Prezan cu Arcul de Triumf.

Bulevardul I. C. Brătianu.

studiu numai de alinieri, întrerupt de războiul pentru întregire.

In 1920, acest plan a fost reluat și terminat. Dar acest plan era cu totul insuficient și inacceptabil; deaceea a fost respins de Consiliul Technic Superior. Totuși, spre mirarea lumii, el a fost decretat și aplicat timp de 20 ani [3]).

In 1927 Primarul de atunci, D-rul I. Costinescu, a hotărît începerea studiilor pentru un nou plan, studiat cu toată seriozitatea. El a comandat în prealabil ridicarea unui nou plan de situație pe calea aerofotogrametriei, lucrare care a costat circa 11 milioane. Apoi a vrut să organizeze un serviciu special, lucru ce a eșuat din cauza intrigilor și a schimbării de guvern.

Sub primariatul D-lui Dem. Dobrescu, s'au reînceput studii cari au lâncezit vre-o 4 ani; în acest timp s'a adunat însă o documentare destul de serioasă deși incompletă.

D-l G. Cerkez, ginerele D-lui Dobrescu a întocmit un pseudo-plan de sistematizare, care însă n'a putut fi decretat grație unei noi schimbări de guvern.

Primarii următori, D-nii Em. Dan și Al. Donescu, pentru a grăbi lucrările, au încredințat întocmirea planului unui Comitet compus din 4 arhitecți și 1 inginer, cari au întocmit într'un an, planul director de sistematizare, decretat la 9 Mai 1935.

De atunci se lucrează la planșele de detaliu, lucrare ce a suferit din numeroase piedici de ordin technic dar mai ales politic.

Intre timp s'au publicat și unele concursuri pentru unele puncte de detaliu cum a fost pentru esplanada Gărei de Nord și pentru „Piața Națiunei" astăzi „6 Septembrie".

[3]) Trebue arătat aci că această operă nefastă nu este opera unui arhitect ci a unui inginer.

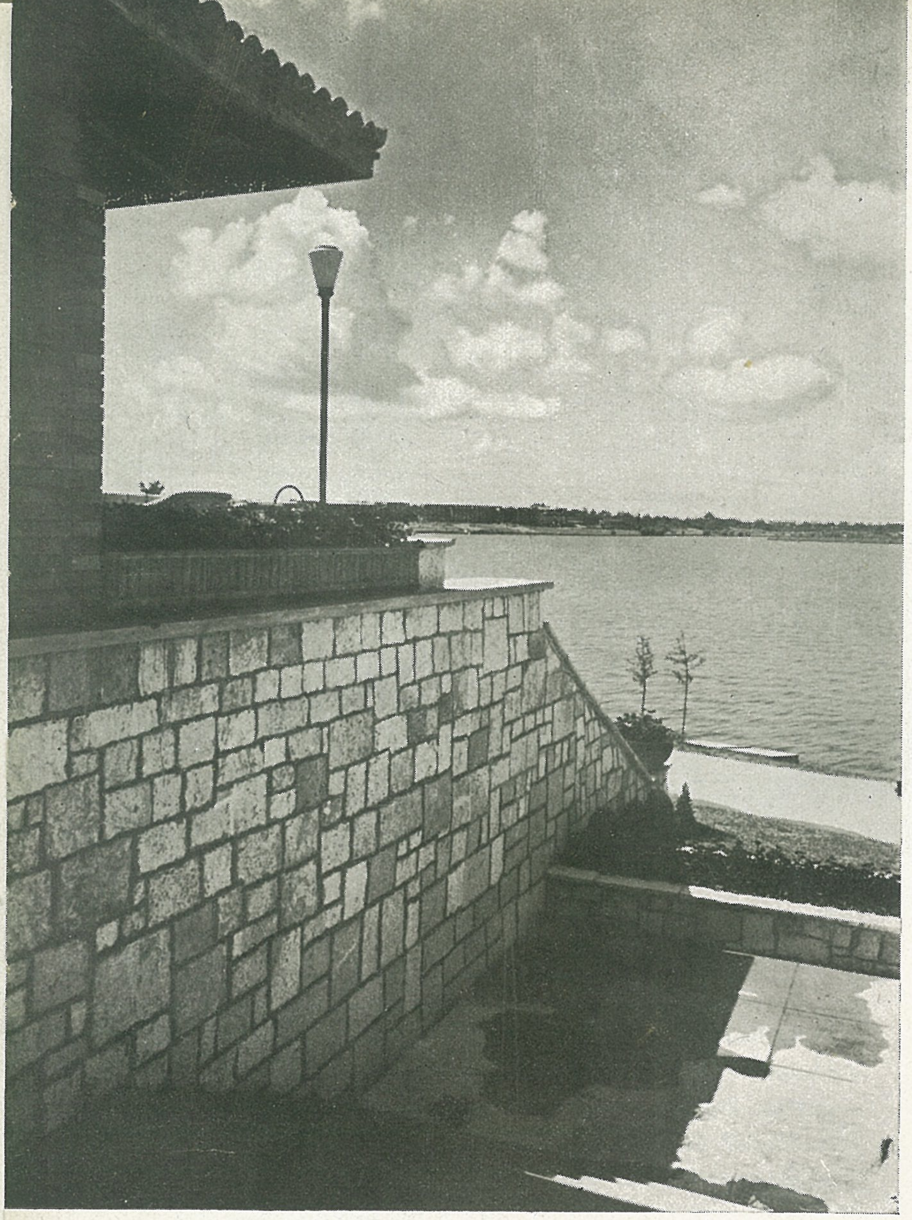

Luna Bucureştilor — Vedere de lângă terasa Restaurantului Pescăruş.

IV. REALIZĂRI URBANISTICE IN ROMÂNIA

Dacă, din punctul de vedere al proiectelor, activitatea a fost destul de rodnică, nu se poate spune acelaş lucru din punctul de vedere al realizărilor.

Dificultăţile provenite din lipsa unei legislaţii adecuate şi mai ales din lipsa de înţelegere a principiului că investiţiile urbanistice trebuesc plătite din împrumuturi cu termen lung, aşa încât costul lor să fie suportat mai ales de generaţiile viitoare, care vor profita mai deplin de aceste lucrări.

Aşa încât adeseori planurile au fost declarate — pe nedrept — inaplicabile. Dar aproape în toate oraşele au fost făcute începuturi timide, în limita posibilităţilor bugetului anual. Asemenea începuturi se pot vedea la Ploeşti, Braşov, Târgovişte, etc.

In Bucureşti se pot cita :

Parcurile din jurul lacurilor Băneasa, Herăstrău, Floreasca şi Tei,

Terminarea Bulevardului Brătianu,

Continuarea bulevardului Colţei,

Inceperea pieţei „6 Septemvrie" (Naţiunei),

Noua cale Văcăreşti, ,

B-dul Palatului Cotroceni,

Esplanada Şcolii Superioare de Război,

Şos. Bucureşti - Ploeşti, între Arcul de Triumf şi Aeroport.

Amenajarea parcurilor Sf. Maria, Vergului, Snagov, Băneasa, Pustnicul,

Amenajarea multor squaruri din oraş.

Bulevardul Mareşal Prezan - Prelungirea Dorobanţi,

Inceperea Halelor Centrale, etc. etc.

Repetăm însă că nu se vor putea face lucrări în stil mare, decât dacă se vor adopta măsurile mai sus preconizate.

Trebue să mai adăogăm că influenţe străine de orice consideraţie urbanistică au introdus schimbări defavorabile în dispoziţiile planului, cum este cazul pentru piaţa Palatului Regal şi piaţa Victoriei.

„Luna Bucureştilor". Aleia principală.

V. URBANIŞTII ROMÂNI IN STRĂINĂTATE

In afară de activitatea internă, Românii s'au manifestat şi în competiţiuni internaţionale.

La concursul internaţional pentru oraşul Belgrad, la cel pentru Split (Spalato) în Dalmaţia, au obţinut premii importante arhitecţi şi ingineri români. Deasemeni a participat cu un proect interesant, la concursul pentru Anvers, un tânăr român fără diplomă recunoscută de Stat.

VI. INVĂŢĂMÂNTUL URBANISTIC IN ROMÂNIA

Prima catedră a fost înfiinţată la Şcoala Politechnică din Bucureşti, în 1920, sub denumirea de „Curs de Construcţia Oraşelor".

Primul titular a fost inginerul Alex. Davidescu, urmat la 1936 de arhitectul Ion Al. Davidescu, conferenţiar. Cursul este elementar, limitându-se la 24 prelegeri anual, urmate de un proiect în 12-14 şedinţe.

La 1925 s'a înfiinţat o catedră de Urbanism la Academia de Arhitectură. Titularul este D-l inginer C. Sfinţescu. Ulterior i s'a adăogat o conferinţă de drept urbanistic.

La Institutul Român de Ştiinţe Administrative, exista o conferinţă de „Urbanism Juridic" al cărui titular este D-l G. Vântu, conferenţiar universitar.

Toate aceste discipline sunt sumare şi nu pot forma pe deplin pe specialiştii cari, mâine, vor trebui să vegheze la buna desvoltare a oraşelor. Deaceea s'a manifestat intenţia de a se crea o secţiune de specializare urbanistică pentru absolvenţii Facultăţilor de Arhitectură şi de construcţie de la Politechnica Bucureşti. Structura a şi fost stabilită dar nu s'a luat nici o decizie fermă.

VII. VEDERI DE VIITOR

După cum se poate vedea, Urbanismul s'a introdus târziu în ţară ; desvoltarea din ultimii ani a fost însă rapidă, şi dacă se va crea un cadru de condiţii prielnice, el va putea da roade frumoase. Pentru aceasta însă trebue o sforţare în comun care să dărâme ultimele obstacole sau inerţii. Aceasta va fi şi unul din idealurile nouii generaţii de arhitecţi.

„Luna Bucureştilor" — Marele bazin.

Pavilioanele Lunei Bucureştilor au fost realizate de Serviciul de Arhitectură al Primăriei Bucureştilor sub direcţia Arhitecţilor OCTAV DOICESCU (1936-38) şi HORIA CREANGĂ (1939). Dintre colaboratori cităm pe Arhitecţii H. GEORGESCU, Const. JOJEA, George IONESCU, St. NICULESCU, M. RICCI, M. SFETESCU, Ing. Vl. RADOVICI.

Alee principală din „Luna Bucureştilor".

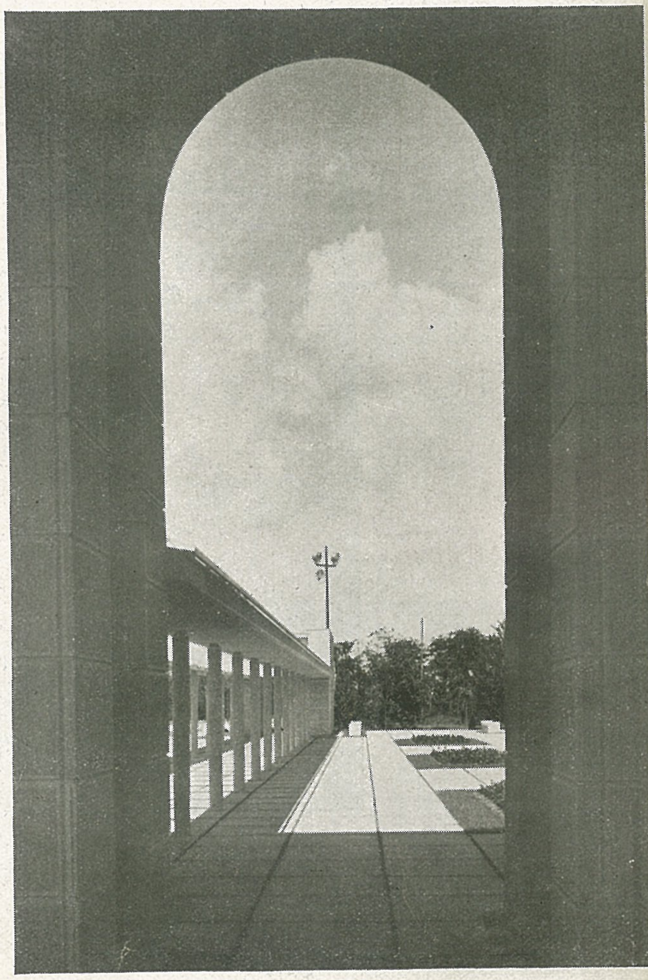

Incinta pavilioanelor.

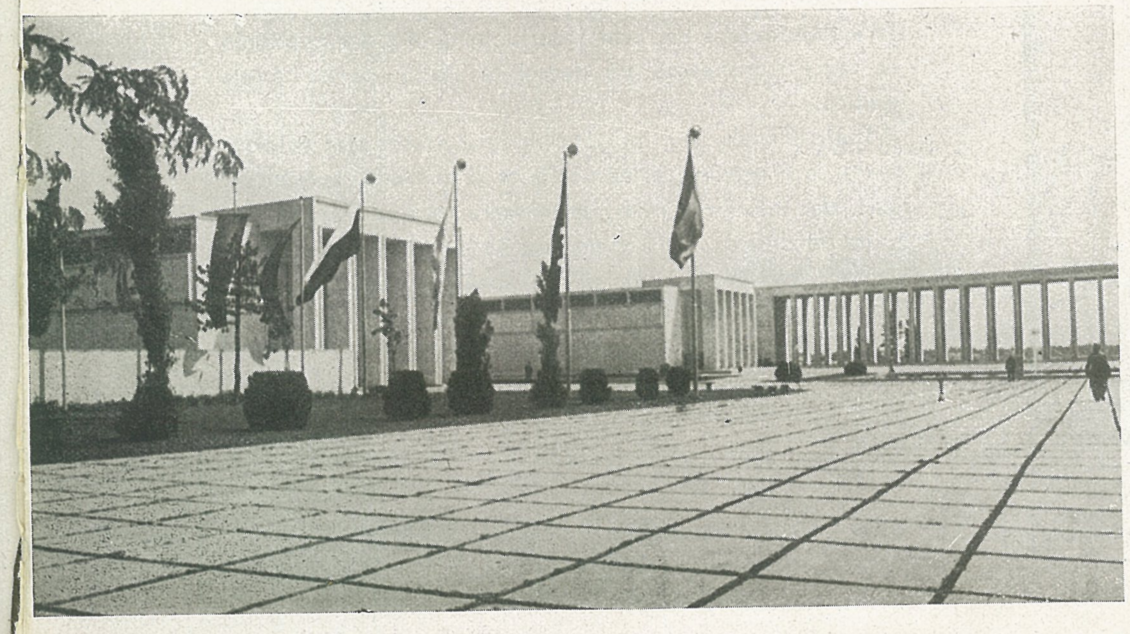

Primul manual de desen și arhitectură în românește

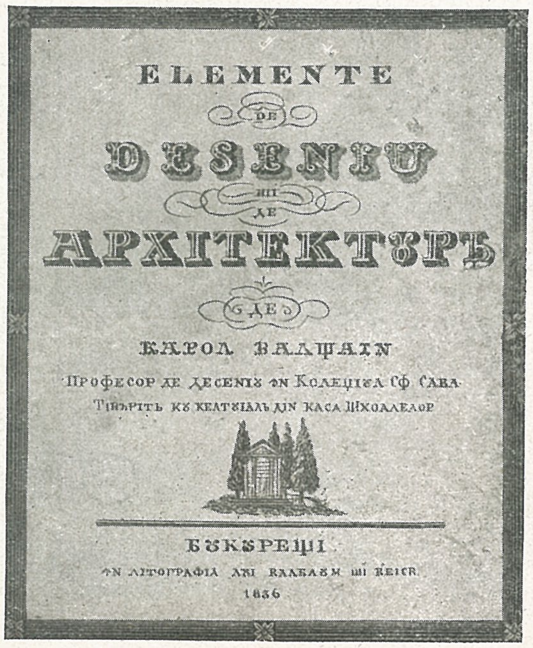

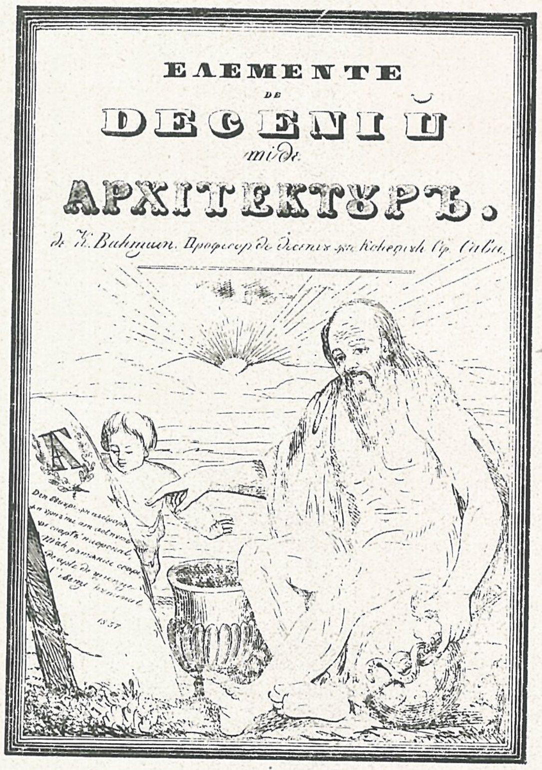

Coperta și prima pagină ale manualului lui Walștain

Manualul lui Carol Walștain „Elemente de Deseniu și de Ahitectură" are o curiozitate de dată. Coperta tipărită în litografia lui Walbaum și Weise din București poartă data 1836. Probabil că și figurile, care sunt în afară din text sunt executate tot la această tipografie.

Pe coperta interioară de la pag. 2 se spune că „S'a tipărit în tipografia lui I. Eliade" anul 1836. De sigur s'a tipărit doar textul la această tipografie.

Insă pe coperta alegorică de la pagina No. 3 în josul unei strofe citate după Eliade se află pus anul 1837.

Probabil că broșatul s'a făcut în 1837 când a găsit de cuviință să-i mai adaoge o copertă.

Manualul s'a tipărit cu „Cheltuiala din Casa Școalelor". Pagina 4-a are următoarea dedicație :

Măriei Sale
Prea Inălțatului Prinț Stăpânitor a toată țara Românească
Alecsandru D. Ghica II
Cu adâncă supunere se închină
de către autor.

Este primul manual de arhitectură și desen în românește. El este de fapt cursul predat de autor la Colegiul Național, curs înființat, după cum se constată din introducerea ce publicăm mai jos, cu câțiva ani înaintea apariției acestui manual. El a fost primul profesor de desen la acest colegiu, și cred că grație propunerei lui s'a și înființat acest curs.

Sp. C.

PREGĂTIRI TREBUINCIOASE PENTRU INVĂȚĂTURA DESENIULUI.

După o pracsă de mai mulți ani ce am făcut ca zugrav în Țara Rumânească am avut îndestul prilej d'a mă încredința că nația Rumânească are deosebită râvnă pentru artele grafice.

Toate silințele unui învățător în felul acesta sânt nefolositoare daca ucenicii săi nu vor avea și ei silință, aplecare și gust, dar înaintările cele însemnătoare ce s'au făcut în clasurile de deseniu într'o vreme scurtă de când s'a așezat această învățătură în colegiu național din București, sânt dovadă îndestulătoare că părerea mea de mai sus pomenită este dreaptă.

Spre a forma dar nu numai copiatori ci și artiști care să fie în stare d'a produce un lucru după regulile hotărâte m'am îndemnat a mă lupta cu toate greutățile și neînlesnirile, și a alcătui această carte coprinzătoare de oarecare reguli și modeluri de deseniu care s'a socotit mai neapărat trebuincioase.

Partea I. Coprinde :

a'. Regulile pregătitoare pentru învățătura deseniului.
b'. Definiții și construcție a figurilor geometrice celor mai priincioase.
c'. Câteva modeluri de aplicația deseniului la meșteșuguri.
d'. Oarecare reguli despre lumină și umbră.
e'. Elementuri de arhitectură.
f'. Cunoștință despre perspective.
g'. Cele mai trebuincioase semne de topografie.
h'. Despre alcătuirea văpselilor și întrebuințarea lor.

Folosul și influența deseniului la lucrarea și desăvârșirea meșteșugurilor s'a cunoscut de mare trebuință la toate neamurile vechi și moderne, el este temeiul tutulor artelor grafice, și al lucrărilor mecanice, el nu învață numai a măsura obiecturile în toate întâmplările și formele în linii, surfețe și spațiuri, ci și a le modifica în deosebite relații.

Această trebuință cunoscându-se neapărat, s'a făcut obligat și învățătura deseniului în colegiul național.

Dacă cineva s'ar îndoi despre trebuința acestii învățături, și ar face întrebare precum mi s'a și făcut de multe persoane ca ce poate folosi deseniu la un tâmplar, croitor, ferar, și alți asemenea meșteri, i-am răspunde că dacă cineva face o formă oricare fie cu condeiu pă hârtie, or cu ferăstrău în lemn sau cu foarficile în postav, sau cu ciocanu în fer va să zică totdeauna că acela desinează. La orce lucru de mână trebue să se facă plan, și cine poate să desineze bine acela face și lucuru bun. De aceea în Englitera, Franța și Germania, toți ucenicii dela meșteri, când este să se facă calfe, trebue să dea probe de cunoștința deseniului, dar meșter nu poate fi nici unul, până nu se cercetează îndestul înaintea isnafului său, și de către profesorul de desen.

Acesta este drumul prin care manufacturile, fabricile și tot felul de meșteșuguri în straturile Europi cele mai luminate pășesc spre desăvârșire.

Trebuința deprinderii în învățătura deseniului se simte mai cu seamă în meșteșugul arhitectonic.

Cu ajutorul compasului și al riglei proectând linii și surfețe poate cineva a alcătui cele mai plăcute forme în deosebitele ramuri ale arhitecturii și a le aduce în niște proporții frumoase și potrivite.

Cunoștințele de arhitectură sânt de neapărată trebuință și folositoare fiecăruia cetățean ; prin trânsele or care să pune în stare d'ajudeca despre tăria și frumusețea unii zidiri, ai cunoaște prețul și a se apăra de orice înșelăciune. Romanul Barozo da Vignola prin nepregetata sa strădanie în cercetarea anticelor ce se mai află încă în Roma, a întocmit-o sistemă de arhitectură în cinci feluri de ordine.

Cunoștința acestii sistemi fiind de neapărată trebuință pentru clasurile de deseniu ce s'au deschis în colegiul național se adaogă la această carte de învățătura deseniului, care tâlmăcindu-se acum în limba Rumânească se dă la lumină.

Invățătura deseniului nu se mărginește numai într'aceste aplicații, ci are o întindere foarte variată și cere o îndelungă deprindere nu numai în declinația geometrică ci mai ales în lucrarea cu mâna slobodă, adecă : la topografie, la peisajuri și altele, căci școlarul care desinează numai cu compasul și cu linia, se obicinuește a fi sfiicios și nu îndrăsnește să facă nici cel mai mic lucru cu mâna slobodă.

Zicerile technice într'această tălmăcire s'au întrebuințat, cât s'a putut mai potrivite cu duhul limbii Rumânești și cu natura obiectului. Daca însă în alegerea acestor ziceri și în deslușirea lor se vor fi făcut nescaiva greșeli, nădăjduesc că'mi va fi ertat a reclama indulgența pentru multele neînlesniri ce am întâmpinat într'această îndeletnicire cu totul nouă în limba Rumânească.

Pe lângă aceasta socotesc că binele obștesc atunci înaintează când fiecare face spre acest sfârșit ceea ce poate.

Această lucrare a mea, de și puțină, era de trebuință în clasurile de deseniu ale colegiului, și nădăjduesc că școlarii vor simți folosul ce vor dobândi dintrânsa. Poate că ei cu vreme deprinzându-se la această învățătură vor fi odată în stare a desluși mai bine lucrul ; dar pasul cel dintâiu a fost greu, și mă voiu socoti totdeauna norocit daca acest pas, ca cel dintâiu temeiu va înlesni din ce în ce mai mult înaintarea spre desăvârșire.

Din pasagiul „Cele dintâi cunoștințe ce trebue se aibe cineva când începe a desina" dăm primul punct care este cel mai sugestiv :

Școlarii carii voesc să sporească la învățara deseniului trebue să ia în deaproape băgare de seamă, regulile următoare :

Să privească mai întâiu modelul ce i se pune înainte cu mare băgare de seamă, și să se străduiască a cunoaște cu deamănuntul toate părțile obiectului, ca să nu inițieze numai ca o mașină ; Numai când simte desinatorul aceea ce voește a închipui, atunci poate fi lucrurile lui cu înțelegere și folositoare pentru dânsul.

P. S. — Manualul acesta se află în interesanta și bogata colecție de cărți manuscrise și tablouri vechi a d-lui profesor N. Ionescu, cel mai erudit român în materie de antiquariat, care a avut bunăvoința a mă autoriza să extrag din el ceea ce ar fi necesar revistei „Arhitectura". Tot d-sale datorez materialul informativ asupra lui Iacob I. Melic și cele două lucrări ale acestuia după care s'au făcut clișeele necesare.

Sp. C.

Case vechi. Desen de GABRIEL POPESCU

Arh. G. NEGOESCU

PROFESIA DE ARHITECT

Despre operele de arhitectură cât şi despre arhitecţi în calitatea lor de creatori avem o întreagă literatură, şi publicului nu-i sunt străine aceste manifestări, dar în schimb se poate spune că nu se cunoaşte îndeajuns cea ce este profesia propriu zisă a arhitectului sau mai pe larg care sunt îndatoririle şi drepturile ce le are arhitectul ca să-şi poată realiza operele sale.

Aş putea compara îndatoririle profesionale ale arhitectului cu procedura în domeniul dreptului, căci anumite reguli trebuesc avute în vedere în raporturile ce le au azi arhitecţii cu mandatarii lor clienţii, cu furnizorii şi antreprenorii.

Aceste reguli, mult simplificate dar cu efecte imediate, au fost impuse arhitecţilor în timpurile cele mai îndepărtate imediat ce societatea s'a organizat şi munca a fost împărţită pe profesiuni într'un Stat.

Serviciile ce le aduce arhitectul societăţii n'au fost în toate timpurile la fel şi nici azi nu i se cere arhitectului în toate ţările să profeseze la fel, dar ceea ce s'a urmărit în toate timpurile şi ce i s'a cerut şi i se cere şi azi de către toţi, este de a realiza opere arhitectonice în care talentul său să imortalizeze cu materiale durabile de construcţie armonii de volume satisfăcând în acelaş timp şi necesităţile utilitare ale timpului în care se construesc acele opere.

In ţara românească profesia de arhitect este îngrădită de Legea Corpului Arhitecţilor din 12 Mai 1932.

Nimeni nu poate profesa arhitectura dacă nu face parte din acest Corp, pentru a fi înscris se cere a fi diplomat al Facultăţii de Arhitectură din Bucureşti sau al unei şcoli similare din străinătate.

Profesia de arhitect, după cmu reese din Legea sus menţionată, este clasată printre profesiunile libere la fel cu profesia medicului şi avocatului, şi la fel ca şi aceşti profesionişti, arhitecţii sunt retribuiţi numai prin onorariu, conform tarifului Corpului Arhitecţilor.

Actele ce le face în cadrul profesiei nu sunt considerate acte comerciale.

Arhitectul are obligaţia faţă de clientul său să întocmească planurile şi devizele pentru lucrările ce-i sunt comandate pe baza unui contract scris, urmăreşte executarea operei sale fiind arhitectul diriginte al şantierului.

Executantul este un antreprenor de construcţie şi faţă de acest preţios colaborator tehnic are obligaţia de a-i da la timp toate planurile, indicaţiile necesare şi să încheie situaţiunile de plată faţă de client astfel ca şantierul să nu sufere în mersul său.

Voi insista asupra rolului arhitectului şi antreprenorului pentrucă sunt două profesii distincte având menirea de a fi întotdeauna în colaborare, şi multe confuzii în atribuţiile lor persistă şi astăzi.

Intocmai ca şi farmacistul şi medicul, tot astfel şi arhitectul şi antreprenorul activează în două profesii incompatibile una cu alta şi legile respective opresc de a face simultan ambele profesii : îţi pierzi calitatea şi prerogativele de medic dacă deschizi o farmacie sau viceversa, şi la fel în domeniul arhitecturii şi al antreprizei.

Cauza acestei separări în construcţie trebuie căutată în primul rând în numărul tot mai mare de tehnicieni care au provocat în mod automat o diviziune a muncii, deşi din primele timpuri arhitectul făcea şi antrepriză.

In al doilea rând diferenţiind pe arhitect de antreprenor cu care clientul contractează separat, acest client are în arhitectul său un mai independent sfătuitor şi arbitru pentru realizarea construcţiei sale, căci i se evită situaţia de a fi bănuit că urmăreşte interese materiale, ce ar rezulta din actele comerciale pe care arhitectul are nevoie să le facă, dacă ar avea şi calitatea de antreprenor.

Din această situaţie rezultă obligaţii foarte importante pentru arhitect faţă de client, de a fi la înălţimea acestui mandat, asemenea şi pentru client de a onora cu toată încrederea pe arhitectul său.

Arhitectul şi antreprenorul în legislaţia actuală sunt responsabili faţă de client, pentru orice vicii importante de construcţie ; răspunderea se stabileşte având ca punct de plecare angajamentele fiecăruia cu clientul. Arhitectul are latitudinea pe propria sa răspundere, când găseşte necesar pentru lucrări importante şi de specialitate, să facă apel la specialişti mai pregătiţi în diferite ramuri de activitate, însă toţi urmărind ideea de unitate care este condusă de arhitect.

In privinţa garanţiilor ce se cereau în timpuri mai vechi arhitecţilor şi penalităţile la care erau supuşi menţionez că se mergea până la amputarea urechilor, nasului, mâinilor, drept pedeapsă dacă nu-şi cunoşteau meseria.

Iar din tratatul de arhitectură al arhitectului Vitruviu [1]), arhitect roman din primul secol înainte de Hristos, tratat de arhitectură dedicat lui August, găsim în cartea a doua în prefaţă următoarele :

„Se spune că în Efes care este unul din cele mai mari şi mai celebre oraşe din Grecia era odată o lege foarte severă, dar foarte justă, prin care arhitectul care construia un edificiu public era ţinut să declare ceea ce va costa, să-l execute la preţul cerut şi să-şi angajeze întreaga sa avere.

Când opera era terminată era recompensat şi onorat în mod public dacă preţul era acela indicat, dacă surplusul depăşea cu un sfert din ceea ce era prevăzut diferenţa era suportată din banii Statului, dar dacă depăşirea era mai mare de acest sfert diferenţa era plătită de arhitect".

Aceasta a determinat ca numai persoane bine pregătite şi cu răspundere să se încumete a profesa arhitectura.

La noi în ţară o limită de depăşire a valorii construcţiei, este în uzanţă, a se permite până la 20% din valoarea devizului. Trecut acest procent arhitectul este responsabil faţă de clientul său care are deschisă calea justiţiei pentru daune ce eventual le-ar avea de suferit prin

---

[1]) Extras din Tratatul de Arhitectură al lui Vitruviu, editat de Auguste Choisy, Paris, Lehnre.

obligațiile ce i se creiază de a plăti mai mult decât sumele prevăzute.

Nu mai puțin adevărat este că un rol mare îl are și clientul în alegerea arhitectului, care adresându-se la cei cu o reputație bine stabilită ajută în mod indirect la selecționarea arhitecților și evitarea introducerii în profesie a celor nepregătiți.

Despre această alegere tot arhitectul Vitruviu ne spune :

„Cezar n'am căutat să scot bani din arta mea, dar am fost de părere că este mai bine să trăesc modest cu o bună reputație decât în abundență și în desonoare.

Alți arhitecți *solicită* și fac *intrigi* pentru a fi însărcinați cu lucrări.

Eu din contra, țin de la maeștrii mei această maximă : trebuie să primești o însărcinare nu în solicitator ci în solicitat, căci culoarea naturală a obrazului meu s'ar colora de rușine dacă voiu face o cerere suspectă.

Astfel predecesorii noștri, înainte de toate încredințau lucrări arhitecților care ofereau garanția nașterii lor, pe urmă se interesau dacă au primit o educație onorabilă, judecând să trebuie să te încrezi într'o sinceră modestie iar nu unei abile îndrăzneli.

Când mă gândesc că majestatea unei astfel de științe este jucăria ignoranților, nepricepuților și a celor care nu au nici o noțiune, nu numai de arhitectură dar nici de cea mai elementară practică, nu pot să nu mă opresc să laud pe acel șef de familie, care încrezător în litera cărților construește el singur judecând : că dacă este vorba să te adresezi unor nepricepuți mai bine singur să-ți întrebuințezi banii după propria voință decât după a altuia.

Prea des sunt acei care caută să profeseze greșit profesia de arhitect fără a avea un real talent".

După 2000 de ani credem că aceste concepții sunt și azi pe deplin valabile și dacă s'ar înțelege astfel profesia de arhitect nu s'ar mai vedea clienți care să vază în arhitectul său numai un om de afaceri, cerându-i să renunțe de a realiza o adevărată arhitectură și urmărind numai specula.

Nu am mai vedea arhitecți care să treacă peste aceste elementare reguli profesionale, iar atât clientul cât și profesia de arhitect nu ar avea decât de câștigat, lăsând și generațiilor ce vor urma opera de care să se poată mândri.

Avem un corp select al arhitecților cu un număr de aproape 600 de membri ; dacă toți ar fi bine întrebuințați după talentul și meritul lor s'ar putea schimba mult din aspectul monumentelor noastre. Cred deasemenea că dacă s'ar insista mai mult la Facultatea de Arhitectură asupra modului de profesare a acestei frumoase arte s'ar evita multe încurcături tinerilor arhitecți care din lipsă de practică nu-și pot pune în picioare suficient în valoare talentul lor, și ar fi o măsură foarte bună.

Cred deasemenea că a sosit timpul ca atât oficialitatea cât și particularii să se intereseze mai mult de această problemă, căci cu concursul arhitecților se investesc anual mai multe miliarde de lei și dacă nu putem fi cu totul mulțumiți de eforturile ce se fac în acest domeniu, cauza într'o mare măsură se poate găsi de cele mai multe ori că se cer arhitecților lucrări ce nu sunt în cadrul profesiunii lor, iar arhitecții nu pot avea asigurată garanția recompensii muncii ce o depun, deși sume de bani s'au găsit destule până în prezent și talente nu putem spune că ne lipsesc la noi în țară.

VICTOR BRĂTULESCU

COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE

Problema politică din preajma secularizării averilor mănăstirești a dat naștere la o altă problemă foarte importantă și anume aceea a păstrării odoarelor cu care fuseseră înzestrate vechile noastre ctitorii boerești și voevodale, iar mai apoi păstrarea însăși a acestor ctitorii.

De aici călătoriile lui Odobescu la mânăstirile din țară al căror fruct este bogata colecție de acuarele a pictorului elvețian Trenk, însoțitorul său și prețioasele însemnări ale lui Odobescu însuși.

Odată trezit interesul pentru asemenea lucruri, a fost ușor pentru cei cari au venit după el să identifice și să adune pentru Muzeul din București un număr de obiecte a căror valoare științifică este neprețuită. Încă nu se desvoltase gustul de a avea colecții particulare, iar cei care aveau asemenea colecții se grăbiau să le doneze muzeelor publice, unde puteu fi văzute și de alții. Vremurile au evoluat în altfel și oamenii s'au conformat lor, așa fel încât astăzi avem un număr impresionant de colecționari particulari și foarte puțini donatori pentru muzee.

A doua chestiune și cea mai grea, care privia păstrarea însăși a vechilor ctitorii, era chestiunea reparațiilor și întreținerii vechilor biserici.

Inoirile pe care le-au adus unor monumente vechi, Domnii Știrbei și Bibescu au vătămat caracterul câtorva din ctitoriile noastre, prefăcând total biserici și așezăminte ca Tismana, Bistrița, Arnota, Glavacioc, etc.

Apuseseră fericitele vremi ale voevozilor cu simț artistic și cu respect pentru tradiția moștenită și vântul de prefaceri care bătea în toată Europa, ne-a cuprins și pe noi spre a doua jumătate a secolului trecut, în paguba tradiției și a bunului simț românesc.

Am avut însă norocul apariției unor literați și istorici de mâna întâia chiar în această vreme.

Marele Kogâlniceanu se silește să desgroape faptele străbune pentru a trezi conștiință națională a Românilor, Grigore Alexandrescu evocă în pagini frumoase trecutul glorios al nației, Alecu Ruso, Asaki, Heliade Rădulescu, Vasile Cârlova și alții au căutat să atragă atenția asupra atâtor urme prețioase ale înaintașilor noștri, pentruca la 1860, Al. Golescu, ministrul de atunci al Cultelor, să instituie o Comisiune *„pentru cunoașterea și studierea monumentelor bisericești ale țării"*.

Din Comisiunea aceasta au făcut parte Al. Odobescu, Cezar Boliac, Maiorul Papazoglu și Al. Pelimon.

Problema restaurărilor s'a precizat însă după venirea Domnitorului Carol care hotărăște restaurarea bisericii episcopale din Curtea de Argeș chiar în anul următor venirii sale în țară, în 1867.

In „1874 *minsitrul Cultelor B. Boerescu publică un regulament pentru instituirea unei comisiuni speciale pentru conservarea și restaurarea monumentelor"*.

Aceasta formează baza legii din 1892, modificată în 1913 și mai apoi în 1919, în vigoare și astăzi.

Fața de modul cum a înțeles arhitectul francez Lecomte du Noüy să execute restaurările, s'au ivit unele nemulțumiri și s'au produs o seamă de proteste care au căpătat mai apoi caracterul unei campanii de presă. Această campanie a avut darul de a trezi în conștiința opiniei publice interesul Comisiunii Monumentelor Istorice ai cărei, cei dintâi membri sunt : *Titu Maiorescu, C. C. Arion, V. A. Urechiă, Gr. Tocilescu*, iar ca arhitect Gh. Sterian, raportorul legii din 1892.

La câțiva ani Maiorescu se retrage și în locul lui este numit *B. P. Hașdeu*. Când în 1899, C. C. Arion ajunge ministru al Cultelor, este chemat între membrii Comisiunii arhitectul Gr. Cerchez acela căruia, în bună parte, îi datorăm salvarea Bisericii Domnești din Curtea de Argeș, sub îndrumarea căruia se începe mai târziu restaurarea cu totul pe baza altor principii decât acelea ale lui Lecomte du Noüy.

Principiile de restaurare ale lui Cerchez formează și astăzi îndrumarul Comisiunii. Ele constau în păstrarea a tot ce este vechi și înlocuirea, cu elemente asemănătoare numai a acelor părți care ar primejdui construcția însăși a monumentului istoric.

In 1903, odată cu înființarea Casei Bisericii, restaurările intră în preocupările instituției datorită pe de o parte îndemnurilor celui dintâiu administrator P. Gârboviceanu iar pe de alta avântului stârnit de acela care cutreera țările române în lung și în lat, adunând și făcând cunoscute tezaurele de artă românească de pretutindeni, profesorului Nicolae Iorga, mai târziu un prețios membru al Comisiunii Monumentelor Istorice, colaborator la Buletin iar în timpul din urmă președinte al Comisiunii.

Neavând un serviciu tehnic organizat, restaurările propuse de Comisiune se executau cu arhitecții Casei Bisericii, în anul 1904. Din acelaș motiv și nefiind studiate proectele de restaurare în anii următori se lucrează foarte puțin sau mai nimic.

In sfârșit abia în 1907 se organizează și Serviciul Tehnic al Comisiunii și cei dintâi arhitecți sunt N. Ghika-Budești, D. Traianescu și Gh. Lupu.

Odată cu acest serviciu se organizează și serviciul Colecțiilor și al bibliotecii, pus sub conducerea d-lui Virg. Drăghiceanu.

Cel care conduce serviciile și păstrează legătura dintre autoritatea superioară și Comisiune este secretarul ei și cel dintâi secretar a fost d. Al. Lepădatu din 1904 până în 1919 când este chemat profesor la Universitatea din Cluj, mai târziu ministru al Cultelor apoi Președinte al Academiei Române și al Senatului.

Din 1919 și până în 1938 Secretar al Comisiunii a fost d. Virg. Drăghiceanu, cunoscut pentru activitatea d-sale publicistică, în legătură cu monumentele istorice, iar de la 1 Martie 1938 până astăzi cel care scrie aceste rânduri, numit mai întâi la Colecții și bibliotecă în Februarie 1923, încadrat director și al Muzeului de Artă religioasă în 1936. Intre cei care au cinstit ca membri Comisiunea Monumentelor Istorice se numără D. Onciul, E. Pangrati, V. Pârvan, M. Suțu, Gh. Balș, iar în timpurile din urmă strălucita personalitate a lui Nicolae Iorga.

Fiind o instituție de tradiție și singura ai cărei membri nu primesc nici măcar indemnizația de transport, Comisiunea noastră își păstrează membrii ei vechi, distinse personalități în domeniul științelor istorice și al artelor, cunoscuți în țară și peste hotare pentru activitatea lor.

Ii voi înșira în ordine alfabetică așa cum se obișnuiește de la începutul activității științifice a Comisiunii : I. Andriescu profesor universitar, P. Antonescu arhitect, fost rector al Școale de Arhitectură Virgil Drăghiceanu, fostul secretar al Comisiunii, N. Ghika-Budești, arhitect, fost șef al Serviciului Tehnic, Sc. Lambrino, profesor universitar, Al. Lapedatu, profesor universitar, C. Moisil fost director general al Arhivelor Statului, G. Oprescu profesor universitar, Pr. N. Popescu, profesor universitar, Aurelian Sacerdoțeanu, director general al Arhivelor Statului, Victor Ștefănescu, arhitect, Artur Verona, pictor.

Activitatea Comisiunii nu s'a mărginit numai la avizele pentru restaurări și la îngrădirile legale pentru acei cari încearcă a le ocoli pentru a strica ceeace au făcut înaintașii lor, ci a supraveghiat executarea întocmai a hotărîrilor luate adăugând la aceasta o publicație științifică de primul rang : Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, al cărui apariție începe în 1908. Până acum au apărut un număr de articole și studii semnate de membrii Comisiunii și de personalități din țară și din străinătate privind o serie de probleme de artă veche românească în toate domeniile.

In primul rând trebue să menționăm pe regretatul profesor Nicolae Iorga și pe domnii Al. Lăpedatu și Virgil Drăghiceanu.

Tot în cadrul Buletinului și în serie de câțiva ani au apărut studiile răposatului Gh. Balș asupra arhitecturii moldovenești iar asupra celei muntene studiile d-lui N. Ghika-Budești.

Descoperirile de la Curtea de Argeș ocupă un loc deosebit în Buletinul nostru, a cărui apariție, de după războiul pentru întregire, aducea cu sine un număr de știri și fapte istorice în legătură cu primii voevozi români. Căci acești voevozi nu erau oameni de rând, ci prinți în toată puterea cuvântului, purtând costume și bijuterii de modă apuseană. Curtea domnească din secolul al XIV-lea a Românilor, poate fi judecată suficient după splendoarea bijuteriilor din mormintele de la Argeș, as-

BISERICA SF. NICOLAE COASTĂ, Păuşeşti - Măglaşi - Vâlcea.

Acuarelă de Elena Moisescu.
Colecţia Comisiunii Monumentelor Istorice.

tăzi în Muzeul de Artă religioasă al Comisiunii Monumentelor Istorice.

In ce priveşte arta religioasă a ţinuturilor româneşti de peste munţi şi de peste Prut aceasta se oglindeşte în periodicile secţiilor regionale de la Cluj, Chişinău şi Cernăuţi, la care se adaogă un număr de studii datorate profesorului N. Iorga, ultimul fiind acela cu titlul *„Ţării româneşti in forma lor de artă populară şi religioasă"*, apărut în fascicola 104 a Buletinului.

Şi cel care semnează aceste rânduri a adus o modestă contribuţie în acest domeniu, publicând rezultatul cercetărilor sale de la diferite biserici din Transilvania şi Bucovina iar acum în urmă publicând un studiu mai întins despre Bisericile de lemn din Maramureş.

Comisiunea Monumentelor Istorice şi-a înţeles încă dintru început menirea şi a început opera de reparaţiuni şi restaurări luptând cu oamenii şi cu nevoile băneşti tot mai mari.

Datorită prestigiului membrilor şi cu deosebire ultimului ei preşedinte, Comisiunea a biruit multe greutăţi şi neajunsuri şi a isbutit să facă faţă tuturor nevoilor.

Acolo unde i s'au ascultat sfaturile şi îndemnurile şi s'a lucrat temeinic, bisericile au rezistat şi prăpădului de la 10 Noembrie 1940 iar unde s'a trecut peste aceste sfaturi şi s'a lucrat cu uşurinţă s'au prăbuşit şi părţile reparate şi s'a stricat şi vechea construcţie solidă din pricină că adausurile noi, fără prea multă rezistenţă, au antrenat întreaga construcţie în mişcările seismice.

Cu ajutorul oamenilor de bine, cu elemente formate şi capabile, cu sprijinul autorităţilor, al Şcoalei de arhitectură şi al opiniei publice înţelegătoare, misiunea Comisiunii este uşurată şi-şi poate urma drumul tras de acei cari i-au dat prestigiu, pentru binele artei româneşti adunată în jurul vechilor ctitorii, păstrătoare ale tezaurului strămoşesc.

ARHITECTURA ROMÂNEASCĂ DIN ULTIMELE DECENII IN IMAGINI

In culegerea de imagini, pe care le prezentăm în paginile ce mai urmează, am căutat să completăm privirea generală asupra arhitecturii noastre din ultimii 50 de ani, cu lucrări datorite contemporanilor noştri.

Regretăm însă că timpul scurt ce am avut la dispoziţia noastră — între două concentrări — şi greutăţile de tot felul întâmpinate în urma situaţiilor excepţionale în care s'a găsit ţara în ultima vreme, nu ne-au îngăduit să dăm o icoană a evoluţiei arhitecturii româneşti, mai ales a celei mai recente, astfel cum am fi dorit.

Lipsesc diverse opere semnificative, iar altele nu sunt prezentate în cadrul mai vast ce ar fi fost necesar pentru completa lor înţelegere.

Cu toate acestea, chiar dacă unele din lucrările înfăţişate nu mai corespund din punctul de vedere al valorii lor artistice exigenţelor noastre de astăzi, ele reprezintă ceva din evoluţia gusturilor noastre şi reoglindesc ceva din personalitatea — turbure şi desorientată — a vremurilor prin care am trecut.

De aceea credem că străduinţele noastre vor fi apreciate la justa lor valoare.

V. S.

Arh. Gr. CĂLINESCU
Casă în Str. Armaşului.

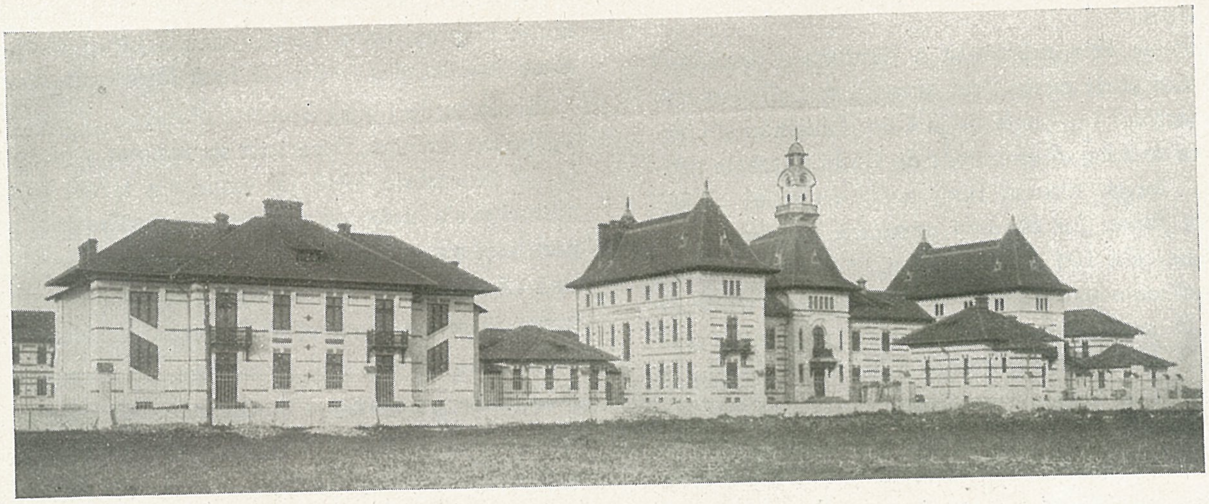

Arh. Gr. CĂLINESCU

Spitalul Berceni

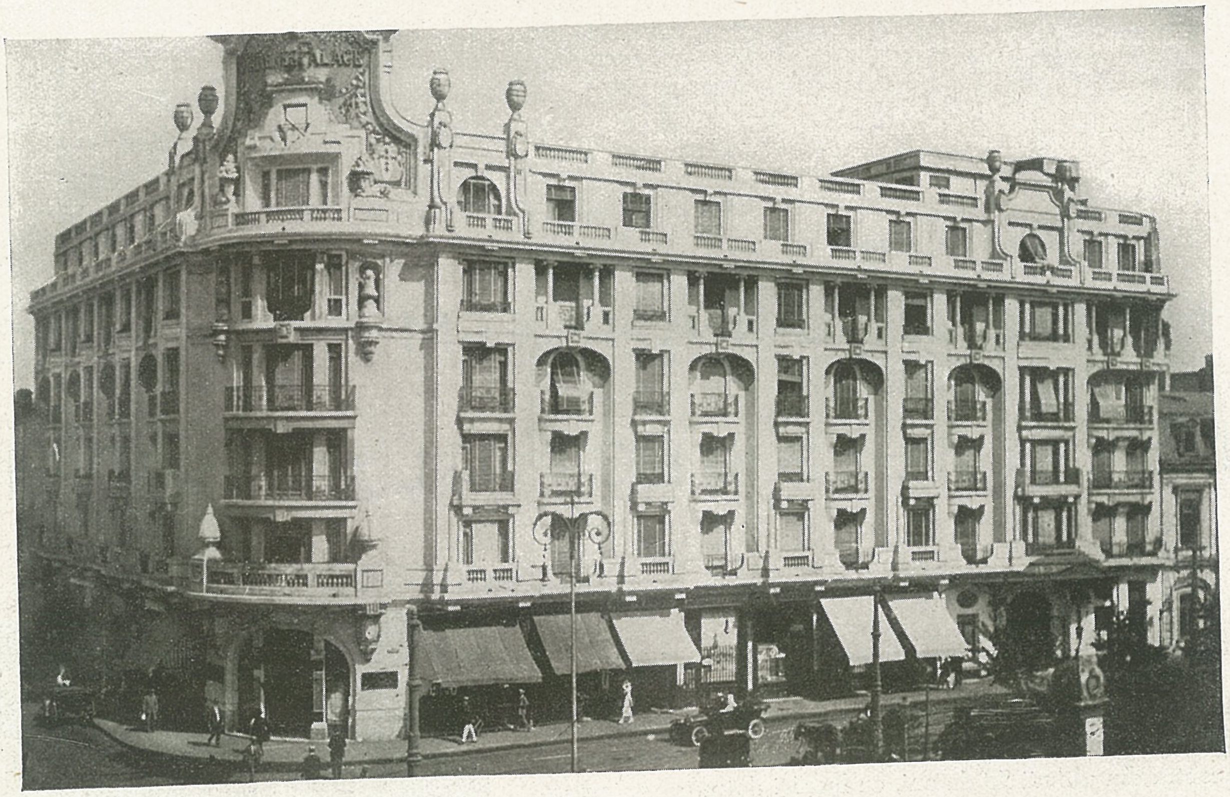

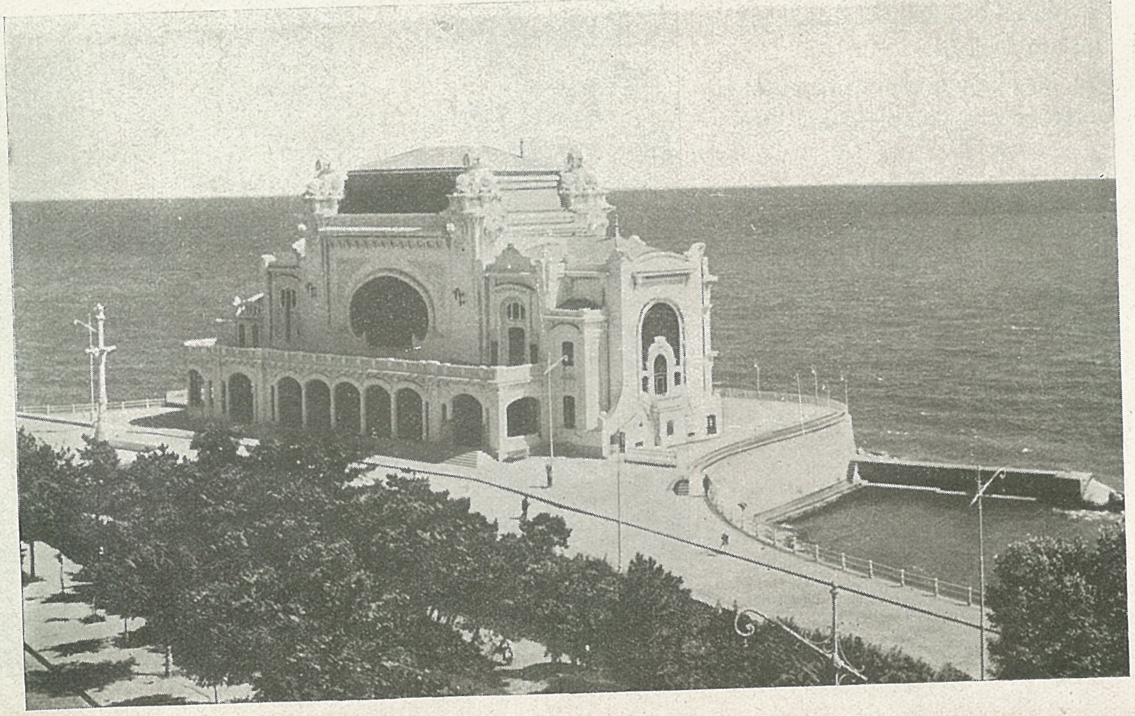

Arh. D. RENARD

Hotelul Athénée-Palace înainte de transformare

Cazinoul din Constanța.

Casa Vişoianu.

Arh. Cr. P. CERCHEZ Vila Minovici.

Arh. I. D. TRAIANESCU Palatul Ligii Culturale

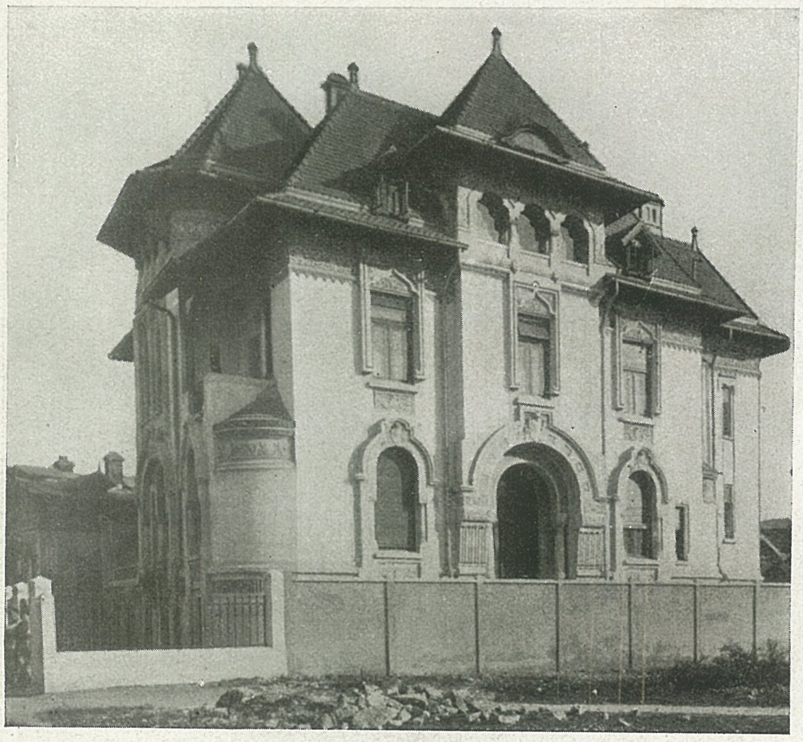

Arh. C. CIOGOLEA.
Arh. A. CULINA.

Casa G-ral Miciora, Parcul Bonaparte.
Casa A. D. Mincu.

Arh. C. CIOGOLEA

Casa Ing. Stratilescu, Calea Dorobanți.
Casa Ing. Săpunaru, Str. Pia Brătianu.
Antrepriza Aug. Boreanis.

Arh. C. IOTZU — Casa albă, Craiova.
Arh. A. CULINA — Casa proprie, B-dul Domniței.

Arh. C. IOTZU — Casa Corpului Didactic.
Arh. † Al. REFERENDARU — Casă în Str. Frumoasă.

Arh. P. ANTONESCU
Palatul Administrativ,
Craiova.

Arh. N. GHICA - BUDEȘTI
Noul palat al Universității
din București.

Arh. C. NĂNESCU

Insemnări din evoluția construcției clădirilor

Acum 50 de ani, înălțimea maximă la care se zideau clădirile ajungea, în general, la aproximativ 12 metri; adică, erau compuse din parter și cel mult două etaje.

In București, casele particulare erau compuse din subsol și parter, atunci când terenul pe care se zideau era slab și numai din parter, când terenul nu obliga la o prea mare adâncire a fundațiilor.

Din acest motiv, nici cercetarea stratificației solului și nici rezistența lui, nu interesau prea mult.

Era suficient ca stratul de pământ, pe care se așeza talpa clădirei, să fie sănătos, adică virgin,, pentru ca arhitectul, sau constructorul să nu mai fie preocupat de grija unui probabil desechilibru, ce eventual s'ar putea produce în clădire, prin tasările viitoare.

Incercarea de rezistență a solului se făcea, deobicei, cu bastonul înfipt în săpătură, proaspăt făcută, a șanțului de fundație. Dacă opunea rezistență la înfigere, pământul era bun, dacă nu, se adâncea șanțul.

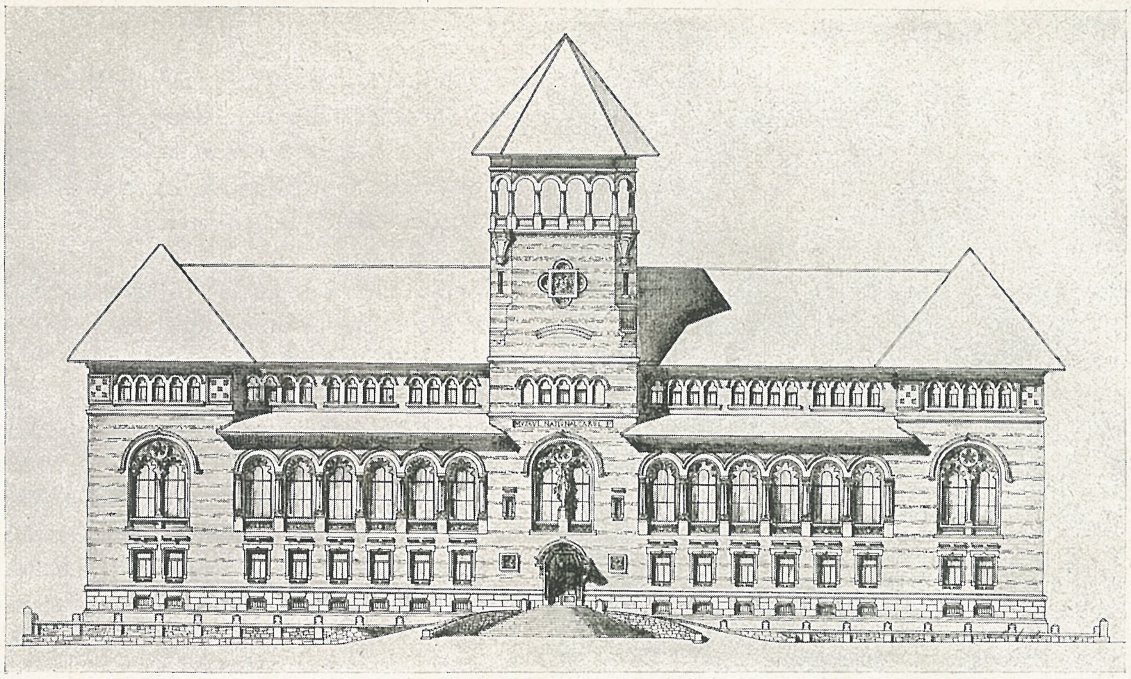

Arh. N. GHICA - BUDEŞTI. Muzeul de Artă Românească, Bucureşti. Antrepriza G. şi Arh. C. Ursescu - Galaţi.

Să nu pară de mirat acest procedeu, ale cărui rezultate depindeau de forţa musculară, sau de greutatea corpului arhitectului, sau antreprenorului, cari făceau asemenea cercetări, pentrucă chiar marele arhitect francez *Pierre Bullet* (1639—1716) recomanda următoarele :

„Se poate cunoaşte dacă terenul pe care se va funda are destulă grosime şi dacă nu sunt pământuri rele dedesubt. Se va lua o grindă groasă de lemn de aproximativ 2 metri lungime şi se va bate pământul cu capul lemnului ; dacă rezistă loviturilor şi dacă sunetul pare sec şi clar, ne putem asigura că pământul este solid.

Dacă, lovind pământul, el nu opune rezistenţă şi produce un sunet surd, putem trage concluzia că nu este bun". (vezi *Planat,* L'art de bâtir, vol. I. pag. 427).

Rar se făceau fundaţii pe piloţi de lemn, sau pe puţuri de zidărie şi acestea numai la edificiile importante ale statului, cari şi acestea, în majoritatea cazurilor, nu treceau de un etaj.

Elementele principale de construcţie, cum sunt pereţii, erau executaţi din tradiţionala cărămidă, sau din piatră masivă, construind *pereţi susţinători,* atât exteriori cât şi interiori.

Izolările contra umezirei zidurilor aproape nu se făceau, de aceea vedem astăzi mare parte din clădirile acelei epoci, cu pereţii îmbibaţi de apă până aproape de straşină.

Planşeele se făceau din grinzi de lemn de brad pentru despărţiturile între etaje, şi numai peste subsol se făceau bolţi de cărămidă masivă pe toată deschiderea încăperei, sau mai târziu, se făceau bolţişoare de cărămidă pe grinzi de oţel dublu T.

Şarpanta acoperişului se executa din lemnărie brută de brad sau uneori fasonată la fierăstrău, constituind scaune şi foarte rar ferme. Învelitorile se făceau în general din tablă.

Tâmplăria se executa din *lemn masiv* de brad, molift sau stejar.

Arh. P. ANTONESCU Intrpr. ing. C. M. Vasilescu
Banca Marmorosch Blank.

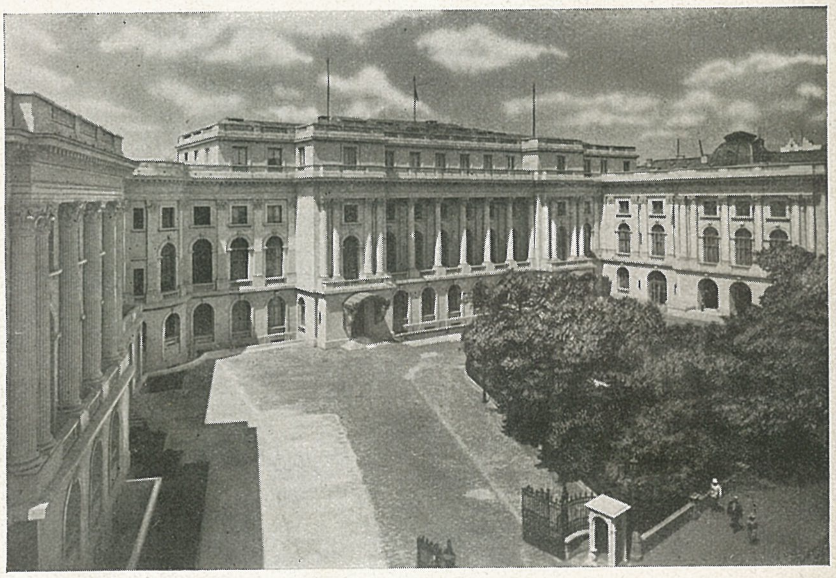

Arh. N. NENCIULESCU, C. DOBRESCU, N. LUPU Intrepr. Ing. Emil Prager.
Noul palat Regal.

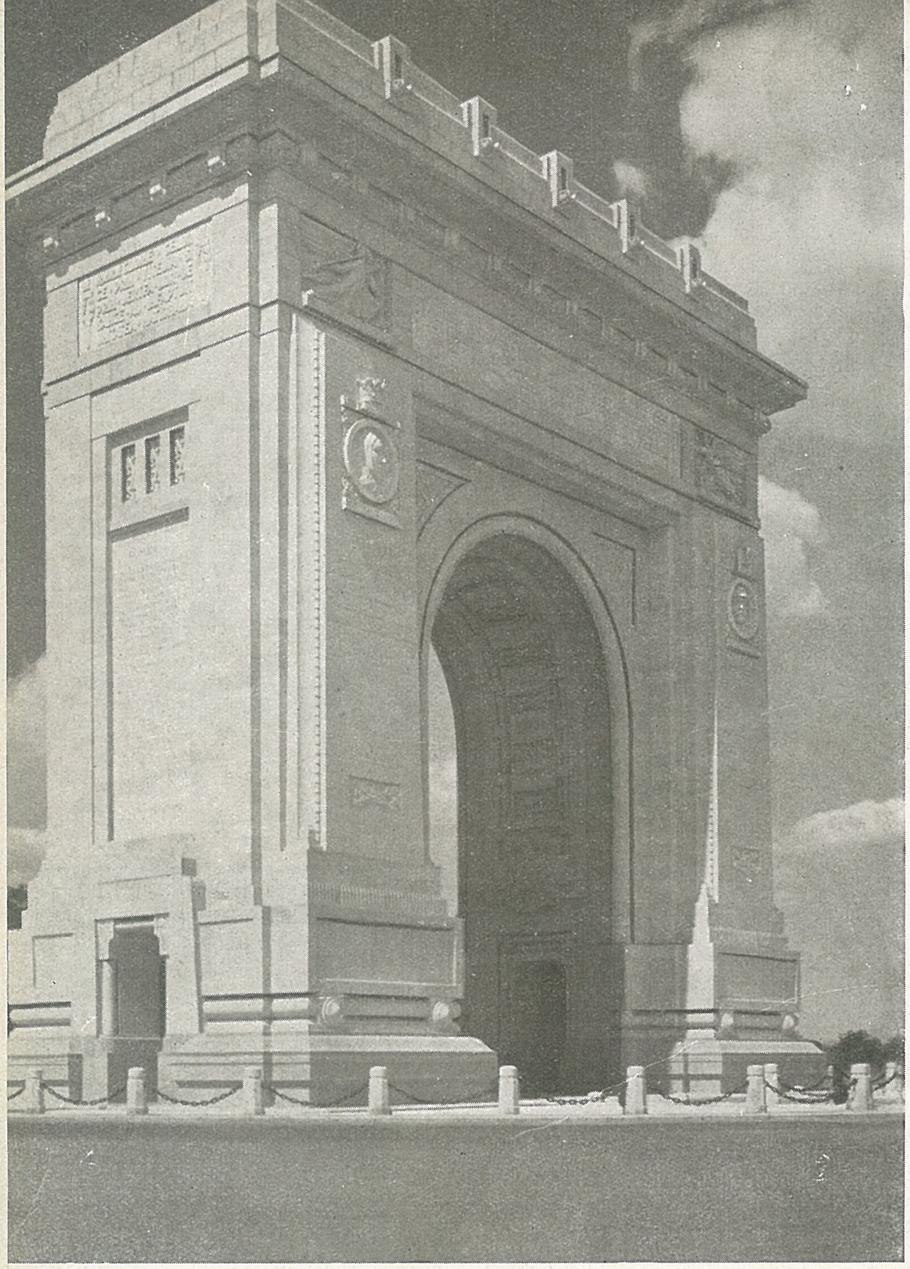

Arh. P. ANTONESCU
Arcul de Triumf.
Antrepriza : Intr. G-rale
Tehnice Ing. T. Eremie.
Pietrăria : Clemente Santalena.

Datorită faptului că volumul clădirei se întindea mai mult în sensul suprafeței terenului, permitea o înălțime excesivă a camerelor, care, la locuințele particulare era, de obicei, de 4—4,50 metri, iar la clădirile administrative trecea de 5 metri. (Ex. : vechiul local al Ministerului de Finanțe).

Incălzitul încăperilor se făcea prin sobe zidite cu cărămidă subțire, iar iluminatul, prin lămpi cu petrol.

Instalațiile de băi și canalizare la clădiri, aproape nu existau.

In această epocă, printre tot felul de arhitecți și constructori străini, pripășiți la noi, cari au contribuit în cea mai mare măsură la întunecarea și aproape dispariția arhitecturei noastre românești, introducând în gustul publicului tot felul de elemente ale arhitecturilor străine, rău înțelese chiar de ei înșiși, apar primii arhitecți români, cari aduc din occident nouile principii de arhitectură și construcție, ridicând în acea epocă de liniște și rodnică domnie a Regelui Carol I, aproape toate monumentele noastre publice.

Betonul armat și grinzile de oțel, deși erau cunoscute, întrebuințarea lor în construcții abia începe să se manifeste, la început numai la executarea planșeelor, iar mai târziu, în 1913—14 prin construirea hotelului *Athenée Palace* din București, se întrebuințează pentru prima oară sistemul osaturei din beton armat, care schimbă complect rolul pereților, preluându-le funcția lor principală de „susținători", reducându-i la rolul de despărțituri interioare și exterioare, formând umplutura între stâlpii și grinzile cadrelor de beton armat.

Intensificarea, din ce în ce, a întrebuințărei sistemului osaturei, care, prin caracteristica sa principală de a distanța punctele de sprijin, determină o părăsire a străduințelor pleiadei de arhitecți entuziaști, în mare parte constituită de elevii marelui *Ion Mincu,* de a readuce la viață arhitectura noastră veche românească, impunând prin noile forme ale elementelor constructive o arhitectură nouă, cu caracter internaționalist, zisă și modernă, care șterge patina de oraș românesc a Bucureștiului nostru.

Arh. P. ANTONESCU, Institutul de Istorie Națională, Șos. Jianu. Antrepriza C. și Arh. G. Ursescu - Galați.

Noul sistem de construcție al osaturei metalice, prin întrebuințarea grinzilor de oțel, apare în București pentru prima oară la construcția Palatului Telefoanelor 1932, iar astăzi la Palatul Direcțiunei Generale a C. F. R.

Aceste sisteme de osatură, fie metalică, fie din beton armat, determină o arhitectură care își întinde volumul ei în sensul înălțimei, din care rezultă mari presiuni asupra solului și creiază materiale ușoare pentru zidirea pereților, cari să îndeplinească toate calitățile izolante ale tradiționalei cărămizi, creiază sisteme mecanice de încălzire, ventilare și circulație, amplificând și transformând astfel vechile procedee de construcție.

Astăzi, pentru a așeza fundațiile unei clădiri înalte de 5-6 etaje, sau mai mult, nu se mai încearcă terenul cu bastonul pentru a-i afla rezistența, ci se fac încercări în stratificația solului până la 40 metri adâncime, prin aparate introduse în gaura de sondă, se fac analize de laborator asupra probelor de pământ luate dela diferite adâncimi prin intermediul sondelor, se stabilesc astăzi cu precizie calitățile și caracteristicile solului prin noua știință a *Geotehnicei.*

Materialele cari se întrebuințează în construirea pereților despărțitori și cari pe lângă greutatea lor extrem de redusă, trebue să îndeplinească calitățile de izolare termică, fonică și anti-vibratilă, nu se mai fabrică astăzi la întâmplare, ci li se aplică concluziile celor mai aprofundate studii asupra caracteristicilor și fenomenelor căldurei, sunetului și vibrațiilor.

Tâmplăria a căpătat și ea o îmbunătățire prin creiarea panelului și furnirului, cari prin întrebuințarea lor evită acel joc al lemnului, cauzat de starea hygrometrică, deformând de cele mai multe ori tâmplăria executată din lemn masiv.

Prin studiul mai aprofundat asupra calităților și caracteristicilor lemnului, s'au creiat noi sisteme de întrebuințare, conducând din punct de vedere al rezistenței și al economiei de material, la rezultate uimitoare.

Astfel sunt : creiarea șarpantei din scânduri așezate în rețea, sau șarpanta din scânduri suprapuse și lipite,

Arh. V. G. ȘTEFĂNESCU
Catedrala și Palatul Regal din Alba-Iulia.
Antrepriza : Intr. G-rale Tehnice Ing. T. Eremie.

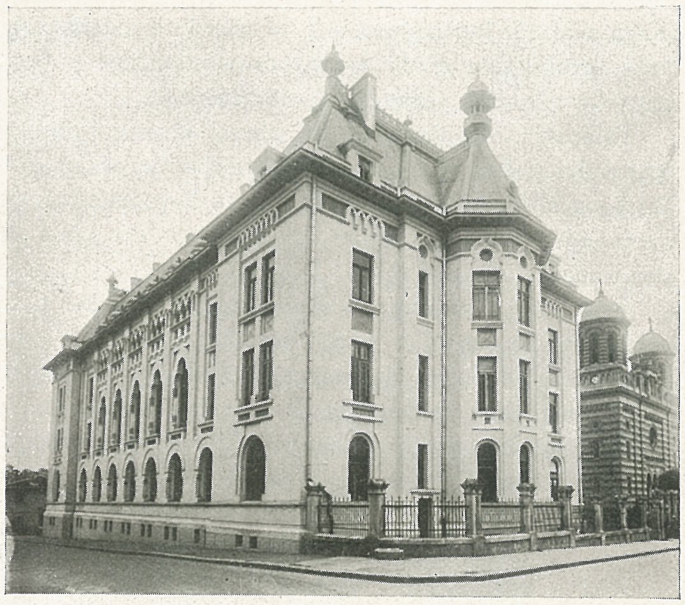

Arh. I. D. ENESCU.
Arh. I. ȚĂRUȘANU.

Casa Dr. Martinescu, Str. Orlando.
Casă de raport Epitropia Sf. Spiridon, Calea Șerban-Vodă.

Arh. I. D. ENESCU

Casa Bardelli, B-dul Elisabeta.
Palatul Episcopal, Constanța.

cum este creația germană a lui Hetzer din Weimar, sau din scânduri suprapuse pironite, sau bulonate, cum este geniala creiație franceză, manifestată la expoziția internațională din Paris (1937), prin excepționala construcție aplicată la ,,Porte de l'Alma''.

Aceste noi concepții vor trebui să influențeze asupra vechilor sisteme de construcție în lemn, care se practică astăzi în țara noastră forestieră, și cari conduc la o mare risipă de material.

Sperăm ca generația de arhitecți cari ne urmează să dea folosință acestor realizări, cari constitue un mare progres în știința construcțiilor în lemn, precum sperăm că vor da folosință noilor elemente de construcție realizate din betonul vibrat, sau betonul de tensiune, pe cari, noi cei de azi, îl privim cu speranțele cu cari priveau acum 50 de ani, predecesorii noștri maeștri, apariția betonului armat.

CONST. NANESCU

Arh. I .D. ENESCU — Casa Dr. Al. Dersca, București

Arh. I. D. ENESCU — Palatul Episcopal Constanța. Fațada spre grădină.

Arh. V. SMIGELSCHI

Despre influența materialelor noui asupra formelor arhitecturale

In jumătatea de veac, pe care am căutat să o recapitulăm în aceste pagini, cursul evolutiv al mișcării arhitecturale europene n'a fost lin și nici lipsit de frământări.

In plin contrast cu ținuta senină a neoclasicismului din epoca postnapoleonică, jumătatea a doua a secolului XIX este caracterizată de o stare de instabilitate și nesiguranță în gândire și gusturi.

Studiile și cercetările istorice și artistice asupra tuturor popoarelor și regiunilor lumii, devenite în urma difuzării tiparului și publicațiunilor mult mai accesibile oricui decât înainte, au dus la un fel de eclectism universal și prin urmare la o artă fără unitate, fără principii intime constitutive, recunoscute de toată lumea.

Se observă totuși, cel puțin în arhitectura marilor monumente, un fir conducător, o întoarcere și o adaptare a formelor neoclasice la programele noui puse de organizarea politică a statelor în spiritul principiilor conducătoare dobândite în urma revoluției franceze.

Dar apariția fierului ca material de construcție cu caracter constitutiv turbură evoluția stilistică și înlănțuirea logică a celor mai mari opere de arhitectură realizate. (Tour Eiffel, Palais des Machines, Expoz. Paris, 1889).

„Nu trebue să mai existe minciună. Dacă monumentul este de fier, trebue să aibă și aparența fierului : nu este cazul să ne întoarcem la proiecte scolastice. Trebue să căutăm în sfârșit o arhitectură metalică absolut rațională''. (Revue de l'Architecture et des Travaux publics, 1886. — Critica concursurilor și proiectelor pentru Expoz. din Paris, 1889).

Parc'am auzi discursurile de astăzi cu privire la betonul armat. Materialul e altul, teza însă identică. Nici atunci nu puteau înțelege raționaliștii intransigenți că arta este în primul rând o necesitate de ordin spiritual, iar nu o simplă aplicație — chiar dacă e făcută cu oarecare gust — a resurselor tehnicei.

Revoluția fierului dădu faliment. Puternicul material renunță la hegemonie și se rentoarse la rolul său de prețios și important element al construcției.

Arh. St. BALOŞIN

Restaurantul Monte-Carlo în Grădina Cişmigiu.

Arh. L. SILION

Casă de raport în Bulevardul Brătianu.

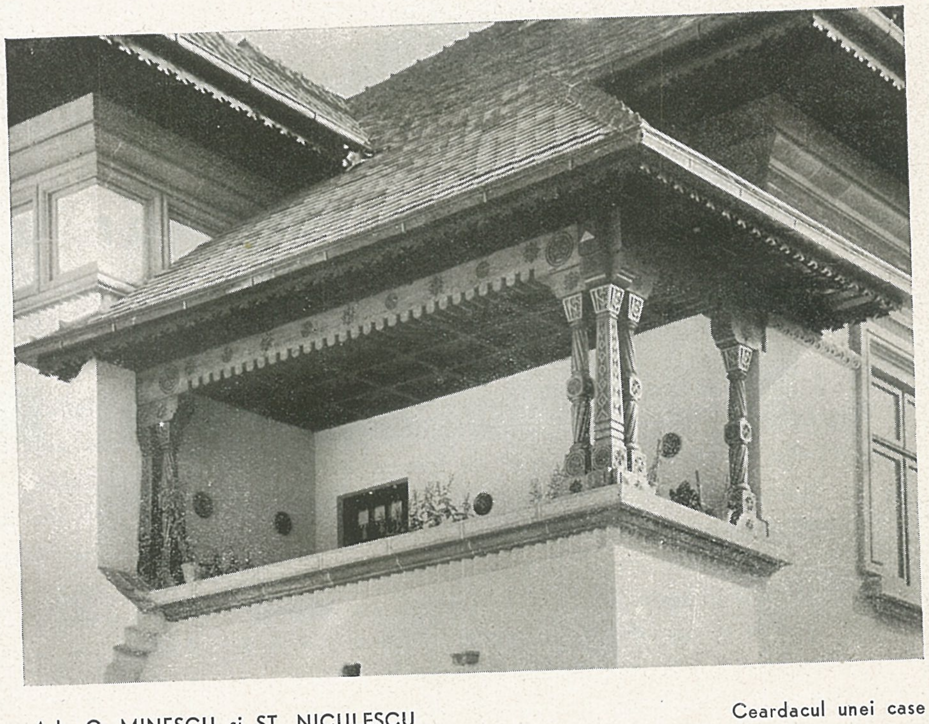

Arh. C. MINESCU şi ST. NICULESCU

Ceardacul unei case din Str. Silvestru.

Arh. T. T. SOCOLESCU

Vilă la Sinaia.
Casa Gheorghiade.

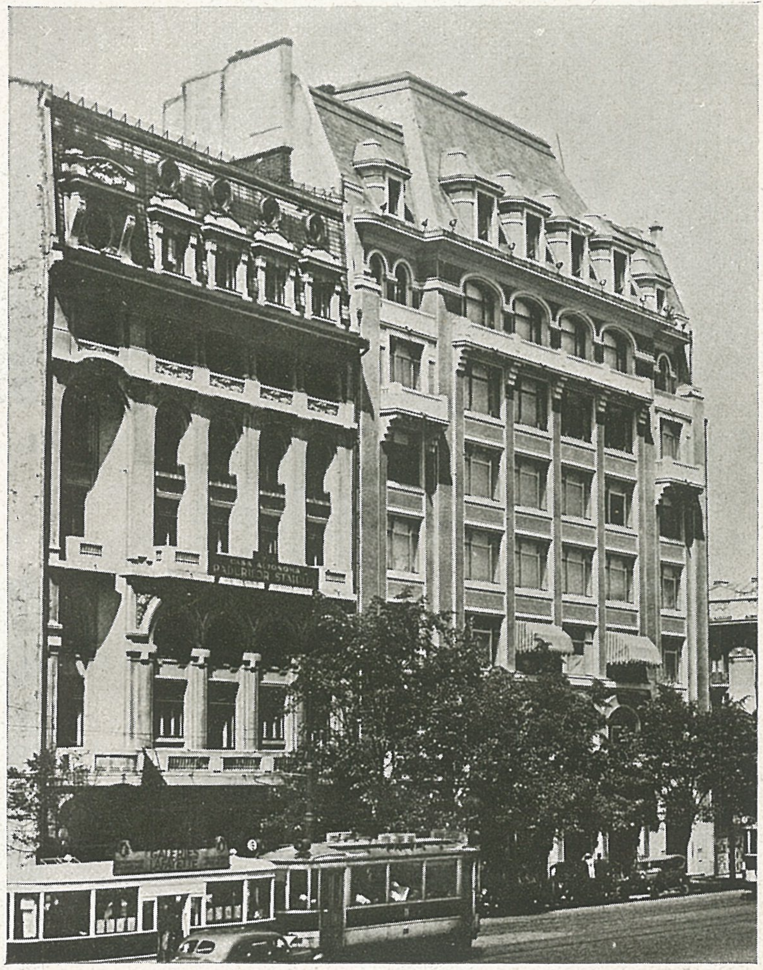

Arh. † Er. LĂZĂRESCU
Arh. P. SMĂRĂNDESCU

Palatul Soc. Progresul Silvic.
Palatul Soc. Gaz - Electricitate
B-dul Tache Ionescu.

Ivirea lui însă a ajutat totuși ca ritmul evoluției să se accelereze spre o mai mare îndrăzneală, către o spontană tendință de eliberare de formele și proporțiile, până atunci obișnuite.

Liberty-ul, Florealul, din primii ani ai secolului nostru, părură o clipă să devină debușeul natural și definitiv al artei moderne. Dar aveau germenul boalei în sine, căci se născuseră din speculații decorative, într'un timp când procesul evolutiv al noilor forme arhitecturale era încă în plină formație.

Războiul mondial din 1914-18 aduse o pauză forțată în activitatea de creație arhitecturală europeană și în cursul acestor frământări.

Cu tot caracterul lor quasi-european, aceste frământări n'au deșteptat decât slabe ecouri în arhitectura noastră contemporană. Aceasta, după ce la început se menținuse — grație marilor lucrări înfăptuite în țară de arhitecți francezi și de primii arhitecți români de școală pariziană — în linia tradițională a mișcării arhitecturale franceze, luă hotărât după succesul din 1906, calea unei arhitecturi de colorit național, căutând izvoarele de inspirație în vechile noastre monumente.

Mult mai puternic s'a integrat însă în mișcarea europeană, arhitectura noastră de după războiul mondial.

Intre timp betonul armat, noul material al secolului, făcuse progrese uriașe. Câțiva stâlpi de 30-40 cm. grosime ajung să susțină 6-10 etaje, fără alți suporți intermediari,

Arh. N. STĂNESCU Liceul „Elena Cuza" Craiova.

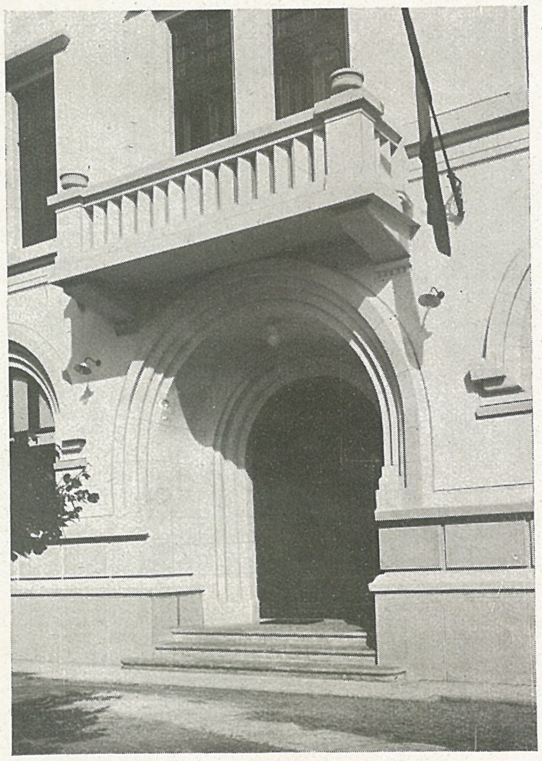

Arh. N. STĂNESCU Școala primară Moreni. Intrarea Liceului „Elena Cuza".

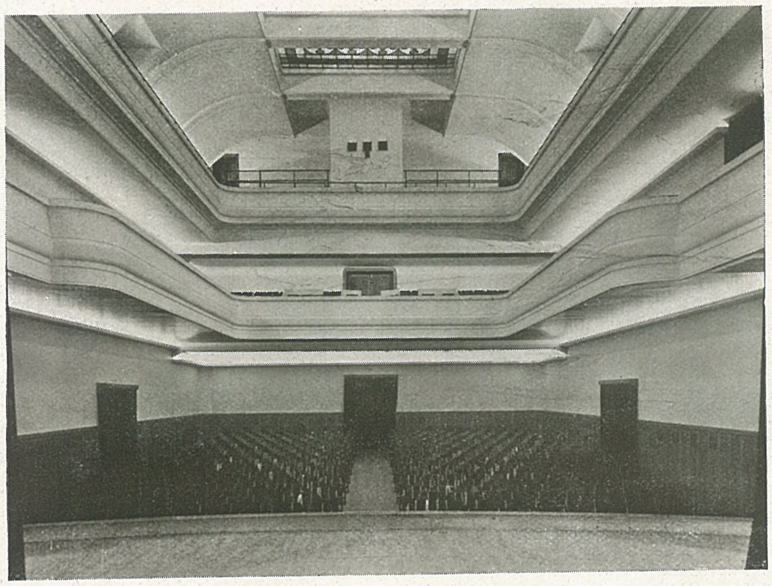

Arh. N. STĂNESCU Amfiteatrul Liceului „Mihai Viteazul", București.

ca ziduri, pilaștri, coloane. Putem turna planșee eșite de 10—20 metri în gol, fără nevoie de altă susținere. Putem bolti spații imense prin cupole gigantice, extrem de subțiri. Putem acoperi deschideri de 100-120 metri cu un singur arc de 60-80 cm. grosime la cheie.

De altă parte și producția construcțiilor se organizează după tipice industriale. Mașini escavatoare, betoniere, macarale înalță construcțiile văzând cu ochii, cu câte un etaj la câte 10-15 zile.

Arhitectul nu mai pridideşte să pregătească la vreme desenurile ; trebue să-și industrializeze și el biroul cu calculatori de beton armat, desenatori de planuri, fațadiști, proiectanți de instalațiuni sanitare, de încălzire și aerație, de electricitate, etc.

Toate se mecanizează. Materialele naturale sunt covârșite de cele artificiale : cimentul, fierul, surogatele lemnului, linoleum, materialele de zidărie noui, incombustibile și ușoare în locul cărămizilor. Piatra abea mai apare și numai în placaje subțiri. Sticla, din auxiliar, devine un material constitutiv. Pereții se subțiază, ne urcăm cu 2-4-10 etaje peste cele 5-6 dinainte de războiu. Peste Ocean se construesc zgârie-nori de 40-50-100 etaje.

Calculatorii de beton armat, din ce în ce mai îndrăzneți, ridică ziduri pe gol, case în trepte cu terase suspendate la nivelul fiecărui apartament. Ninive nu mai e legendă.

Iar artele mărunte fac aceleași progrese uriașe pe aceleași baze de industrializare și de standardizare.

Trebuințele — sufletești și materiale — ale omului se schimbă deasemenea în mod radical. Locuințele — mai mici — se construesc fără lux, fără fast, fără saloane imense și înalte, încărcate cu decorațiuni. Mai puține camere, largi și înalte numai cât trebue, cu pereții aproape cu desăvârșire goi, curate și higienice, luminoase și confortabile. Viața se organizează și ea după regulele industriale.

Evoluția formelor arhitecturale e atât de repede și se desfășoară într'un ritm atât de iute, că aproape nu ne putem

Arh. V. SMIGELSCHI
Colab. Arh. T. MARINESCU

Liceul Comercial Blaj

Arh. V. SMIGELSCHI

Şcoala primară „Regina Maria", Sibiu.

FACULTATEA DE ARHITECTURA • BIBLIOTECA

opri nici o clipă, spre a-i urmări paşii cu o viziune mai limpede şi mai cuprinzătoare.

Două sunt fenomenele esenţiale, care pe lângă rapiditatea evoluţiei au mai contribuit şi la o tipizare a ei.

1) Inlocuirea materialelor naturale prelucrate dinainte (piatra, cărămida) cu cele artificiale confecţionate în cursul lucrărilor pe şantier (beton, piatra artificială, etc.), precum şi întrebuinţarea aceloraşi metode şi sisteme de construcţie nu puteau să nu ducă peste tot la forme asemănătoare. Până ce în primul deceniu al secolului nostru mai puteau fi văzute clădiri în piatră albă la Paris, din cărămidă aparentă sau piatră cenuşie în Germania şi Olanda, cu paramente de marmoră albă în Italia, astăzi găsim aceleaşi materiale de finisaj în toată Europa.

Asemănării metodelor de construcţie şi aparenţei exterioare a clădirilor se suprapune peste tot şi restrângerea mijloacelor materiale şi lipsa sau renunţarea la marile clădiri şi palate cu caracter reprezentativ.

2) Urbanismul — destul de vechiu ca fenomen social — se ridică în anii de după războiul mondial la o mare importanţă edilitară şi deci şi arhitecturală.

Industrializării materialelor de construcţie şi a şantierelor se adaugă organizarea şi industrializarea străzii, cartierului şi a oraşului.

In această halucinantă goană după progres omul modern a fost cu totul depăşit de tehnică.

In produsele tehnicelor vechi, fie că erau din domeniul arhitecturii şi al artelor, fie că aparţineau industriilor mai mărunte, toate erau trecute prin sensibilitatea artistului sau a meşteşugarului, iar maşina, oricât ar fi fost ea de perfectă, nu întrecea rolul unei simple unelte.

In tehnica modernă omul este de faţă pe un plan abstract, intervenind mai puţin ca artizan şi aproape numai ca organizator şi dintr'un punct de vedere pur conceptual.

S'a produs astfel o disociere, o lipsă de legătură între artă şi tehnică, decretându-se, în numele acestei tehnice suverane, că toate lucrurile trebuesc apreciate numai în măsura în care ele ar corespunde utilului. Aici stă explicaţia crizei în care s'a frământat arhitectura contemporană, când s'a uitat că pe lângă legile materialismului utilitar mai există şi imperative ale vieţii spirituale. Căci pentru gândirea omenească utilul tinde totdeauna să ia cu timpul o valoare simbolică, care depăşeşte cu mult obiectul şi materialul din care este făcut.

La începutul secolului nostru, când s'au ivit noile materiale, ca betonul armat, sau la sfârşitul celui trecut, când s'a perfecţionat întrebuinţarea altora cunoscute de mai înainte, ca fierul, s'a încercat întâi să se adapteze aceste materiale vechilor forme şi calapoduri. Mai târziu apoi, reacţionând acestei erori, s'a căzut într'alta la fel de gravă, de a căuta să se creeze forme noui inspirate numai de posibilităţile de rezistenţă ale noilor materiale.

După multe dibuiri, un reviriment s'a produs în ultima vreme. Falimentul revoluţiei betonului armat este, cel puţin în rezultatele ei extreme scontate de funcţionalişti, un fapt aproape împlinit. Nu mai suntem departe deci de un echilibru mai adevărat între artă şi tehnică.

Pentru arhitectură, şi ne referim mai ales la una românească, acest echilibru va trebui să însemne o aderenţă totală la viaţa de azi, materială şi spirituală, dar şi la sensibilitatea noastră etnică. Sensibilitate care, cum rezultă din creaţiile artei noastre populare şi din operele artiştilor noştri, este de un estetism aristocratic, ce nu are nimic a face cu democratismul stilului zis funcţional. Aceasta însă nu înseamnă o reîntoarcere pedestră la vechile formule şi la arhitectura altor vremuri. Arhitectura noastră viitoare va trebui să accepte nouile proporţii permise de nouile materiale, subordonându-le însă totdeauna echilibrului şi armoniei, care sunt esenţa spiritualităţii şi tuturor manifestărilor noastre artistice.

Arh. P. ŞERBĂNESCU Cripta Mauzoleului dela Mărăşti

Arh. P. SERBĂNESCU
Interior din Mauzoleul dela Mărăşti.

Arh. N. GEORGESCU şi G. CRISTINEL
Palatul Primăriei de Verde. Interior.

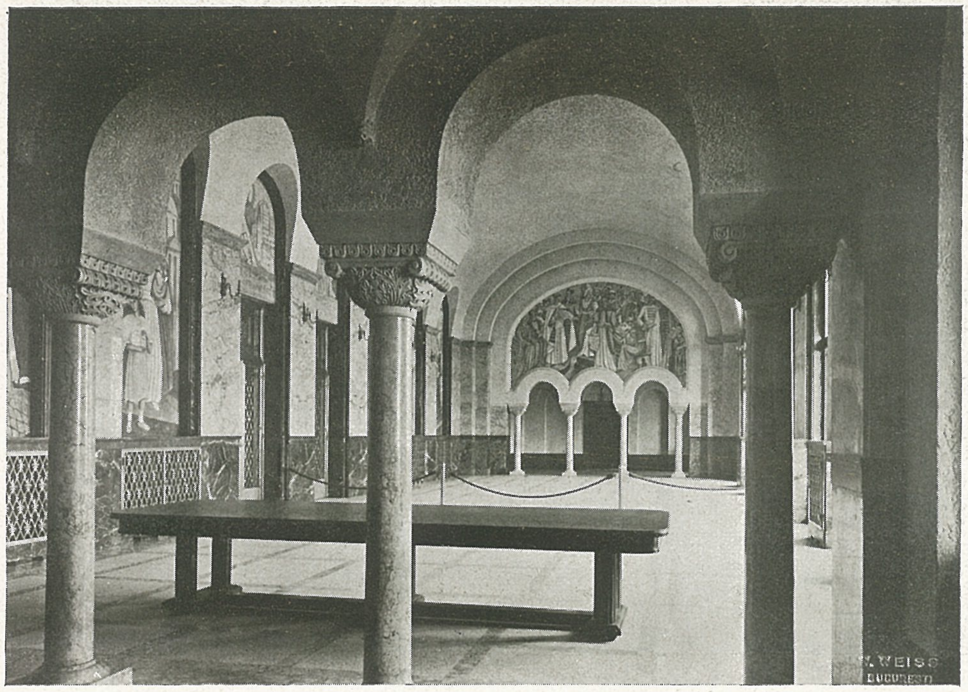

Arh. N. GEORGESCU
și G. CRISTINEL

Sala festivă a Primăriei
de Verde

Arh. N. GEORGESCU și G. CRISTINEL
Palatul Primăriei de Verde

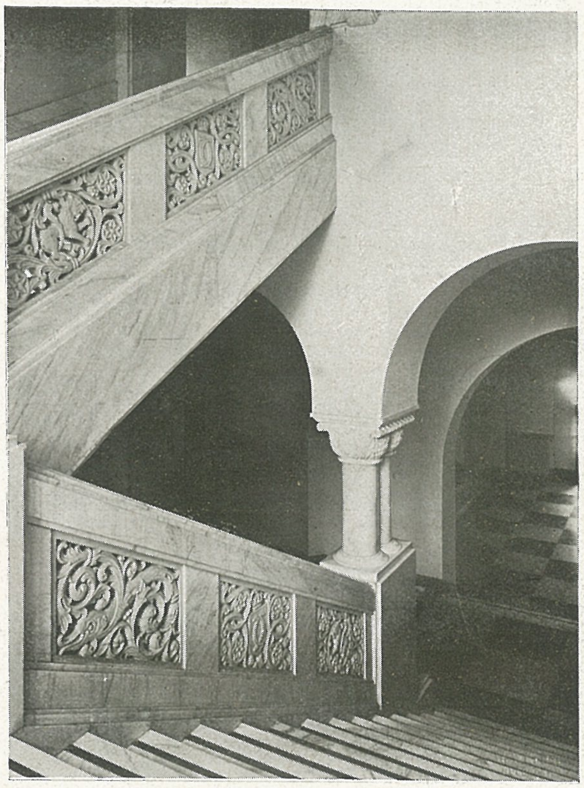

Palatul Primăriei de Verde
Scara principală.

Arh. GEORGE SIMOTTA

Palatul Patriarhiei București.

Palatul Patriarhiei, Curtea interioară.

Arh. GEORGE SIMOTTA
Curtea interioară a unei case
în str. Blănari 22.

Arh. G. M. CANTACUZINO

Palatul Soutzo
Piața Universității

Arh. G. NEGOESCU

Casa S. D.
Șoseaua Kisselef.

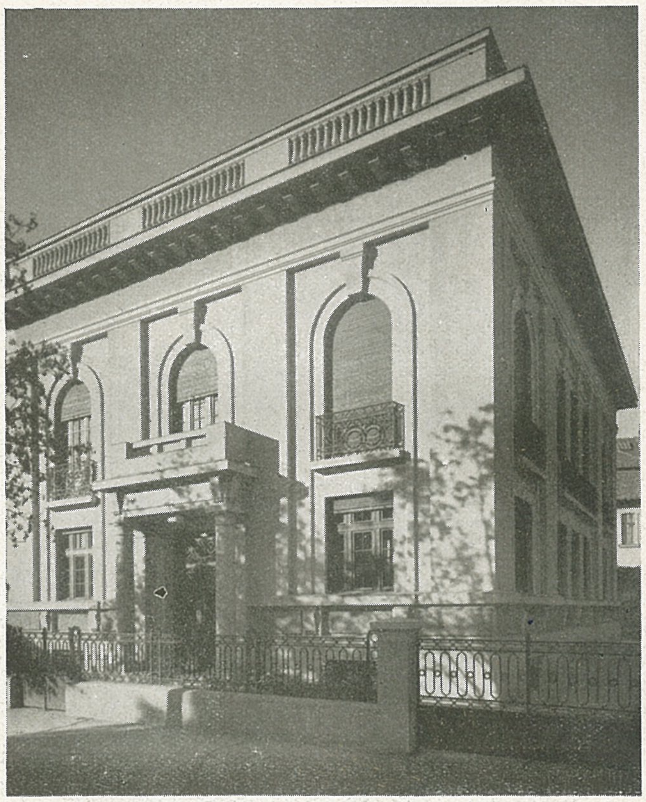

Arh. G. NEGOESCU

Casa D. S.
Bulevardul Dacia.

Arh. V. ASQUINI — Propr. Dr. Stănciulescu
Fața posterioară.

Arh. V. ASQUINI — Vila prof. Dr. Enculescu
Parcul Domeniilor

Arh. V. ASQUINI — Propr. Dr. Stănciulescu, București.

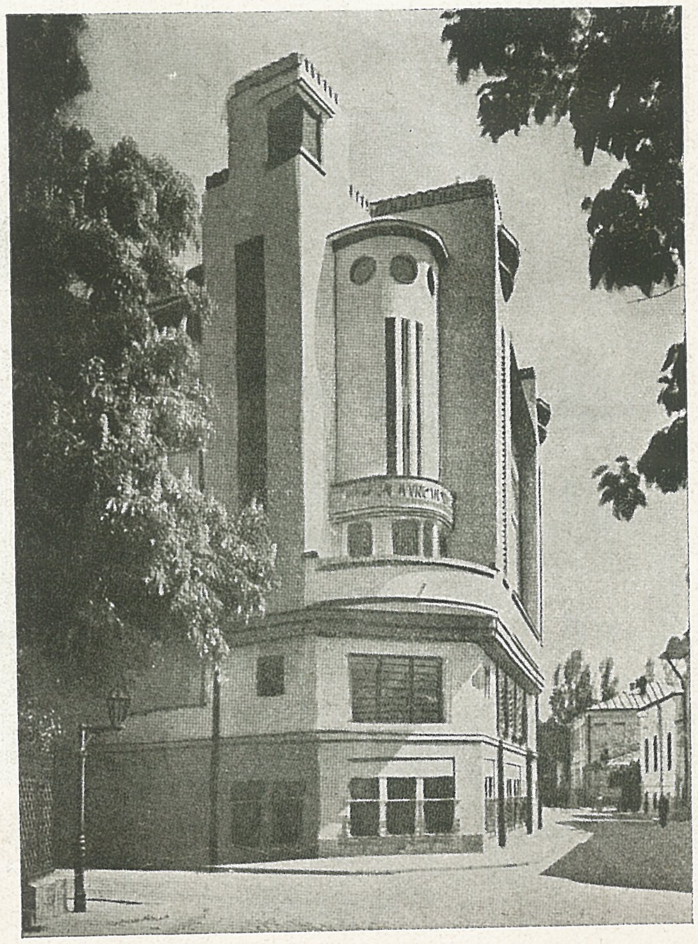

Arh. R. CULCER
și I. C. ROȘU — Palatul Asociației
Funcționarilor Municipali

Arh. Const. IOTZU

Căminul Casei Corpului Didactic. Eforie.

Arh. Fl. STĂNCULESCU,
Șt. PETERNELLI și
L. PLĂMĂDEALĂ

Institutul de Cercetări
Agronomice
Antr. Ing. L. Ciulley

Arh. Const. IOTZU
Palatul asociației Medicilor
Veterinari (Min. Justiției).

Intrepr. Ing. Aurel Ioanovici.

Arh. D. MARCU.
Hotel Athenée-Palace.
Casa Magistraților, B-dul T. Ionescu.

Arh. H. CREANGĂ
Cinema ARO și casă de raport.
B-dul Brătianu

Arhitectura nouă

Simptome de oboseală, în manifestările arhitecturale se simțeau încă înainte de războiul mondial. Formele, frământate până la istovire, pe temeiurile clasicismului, nu mai satisfăceau nici simțul estetic și nici nu puteau să îmbrace convenabil nevoile noi de confort și igienă, și întrebuințarea rațională a materialelor și noilor procedee de construcție, fără să denatureze linia clasică.

O analiză minuțioasă a acestor nevoi și o conciliere a lor cu metodele de construcție anterioare, prin concesiuni reciproce, ar fi putut duce la un neoclasic, continuând astfel mersul evolutiv al arhitecturei fără sguduiri, prăbușiri și reveniri. Impulsiunea vieței moderne, cu problemele ei de mase ar fi putut duce la o cristalizare, pe nesimțite, a unui stil așa cum a dus o evoluție similară, de la roman la gotic.

Dar revoluția în care trăim mai bine de un sfert de veac, fără ca sufletul omenesc să-și regăsească echilibrul, trebuia să-și dea roadele sale și aici. Și revoluțiile trăesc după legea imponderabilă a misticei care provoacă adesea o nebunie colectivă, care în manifestarea ei inconștientă poate produce dezastre materiale și răni sufletești greu de tămăduit.

Starea revoluționară a timpului nostru se deosebește însă de a celor din trecut. Căci acelea au înlocuit o stare politică și socială veche cu una nouă, însă manifestările spirituale n'au căpătat îndrumări silnice, ci au fost lăsate la libera alegere a subiectelor ce oferea lumea nouă și a modului lor de plasticizare.

De altfel acele revoluții nici nu au avut un idol care să regiseze după o raționalizare mecanică, fie care com-

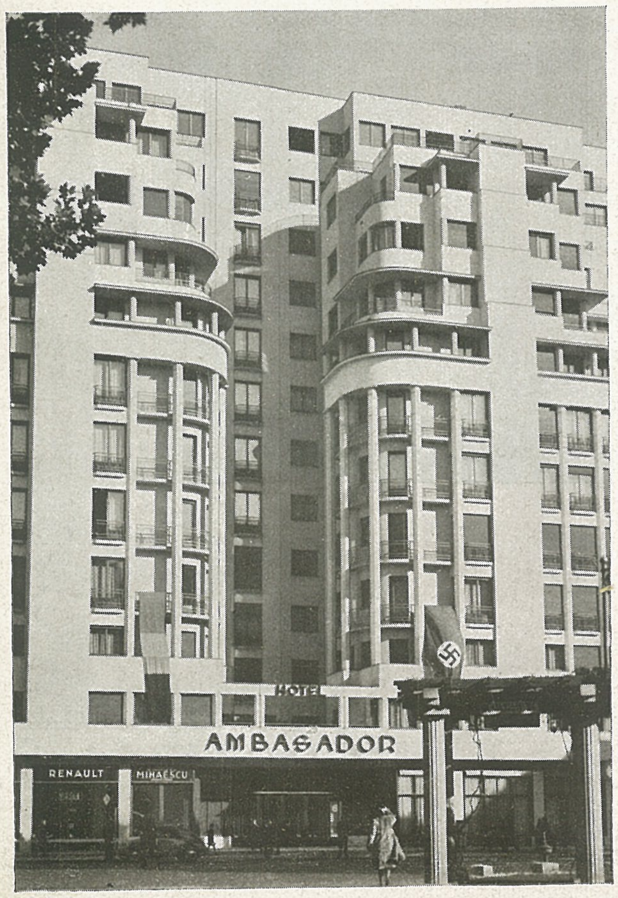

Arh. A. CULINA.
Hotel Ambasador
B-dul Brătianu.

Serviciul de arh. al Casei Centrale
Arh. I. IONESCU
Palatul Casei Asigurărilor Sociale
B-dul Carol

Arh. H. CREANGĂ
Casa Malaxa.
B-dul Brătianu.

Arh. I. G. MAYER
Imobilul „Scala"
B-dul Brătianu

partiment al manifestărilor sufletului omenesc. Odată zăgazul rupt, valurile au fost lăsate să se reverse pe noul plan, căutându-şi singure albia de aşezare.

De această libertate s'a folosit şi arta, care după marea revoluţie franceză, a dat atâţia iluştrii reprezentanţi care au întemeiat arta contemporană.

Arta nouă, eşită din spirit revoluţionar a crezut însă că i se cuvine să fie exclusivistă şi autoritară. Susţinută de o critică tăioasă, certată cu logica, însă intolerantă, a căutat să se impue prin tăgăduirea oricărui merit şi oricărui drept la viaţă arhitecturei trecutului. Şi pentru că simţea şi nevoia unei îndreptăţiri teoretice s'a refugiat în noile cerinţe de confort şi igienă care trebuesc satisfăcute cu noi materiale şi noi metode de construcţie. De aici o goană după nou, după senzaţional.

Aceste lucruri noi însă cer şi ele o adaptare estetică a formelor de arhitectură şi o ordonare logică a lor. Deci o metodă, veche de când lumea. Lumina şi aeraţia cereau goluri mari şi cât mai apropiate de tavan şi pardoseală, spre a trimite razele solare pe tot spaţiul încăperei, iar noul procedeu de construcţie, betonul armat reducea construcţia la cadre şi pereţii la simple umpluturi, principiul cunoscut din arhitectura gotică. Cunoscut, însă nu şi urmat în realizările lui estetice. Căci dacă la gotic fiecare element al construcţiei este evidenţiat, cu rolul său funcţional bine definit, estetica betonului armat n'a putut găsi forma necesară, şi atunci a ascuns elementele sale în dosul unui decor care n'are nici o legătură cu structura construcţiei. S'a revenit iar la peretele drept, egiptean sau asirian. Nici cel puţin descărcarea sarcinilor prin coloană ca în grec sau roman : O arhitectură cu desăvârşire falsă. Căci peretele egiptean

Arh. St. BALOŞIN
Palatul Creditului Minier
B-dul Brădianu

sau asirian reprezenta o realitate constructivă, pe când peretele clădirei moderne este un simplu decor de teatru, menținut vertical prin suporți invizibili. Iar necesitățile de lumină și aerație au fost uitate, golurile devenind înguste fășii orizontale de multe ori purtate continuu pe toată fațada, chiar și peste colțuri, sprijinind zidărie masivă peste sticlă, care fășii după ce lăsau spre tavan și spre planșee mari spații neluminate și neaerisite, ele mai răpeau și puțina lumină de care erau capabile, scoborând balcoanele printr'o construcție falsă din rabitz și tencuială până în marginea tocului ferestrelor. Deci principiile de la care a pornit arhitectura nouă n'au fost urmărite, ele cerând un efort care nu se putea realiza fără ajutorul trecutului.

Atunci, acești mari reformatori s'au refugiat în decorativ, care însă nu putea satisface bunul simț nici cât un decor de teatru, acesta având mai multe mijloace la

Arh. C. DOBRESCU, Liceul de Construcții, B-dul Maria.
Antr. Soc. Unirea Constructorilor

Arh. I. I. BERINDEY
Palatul Banca Ardeleana

Arh. Al. ZAMFIROPOL
Casă de raport.

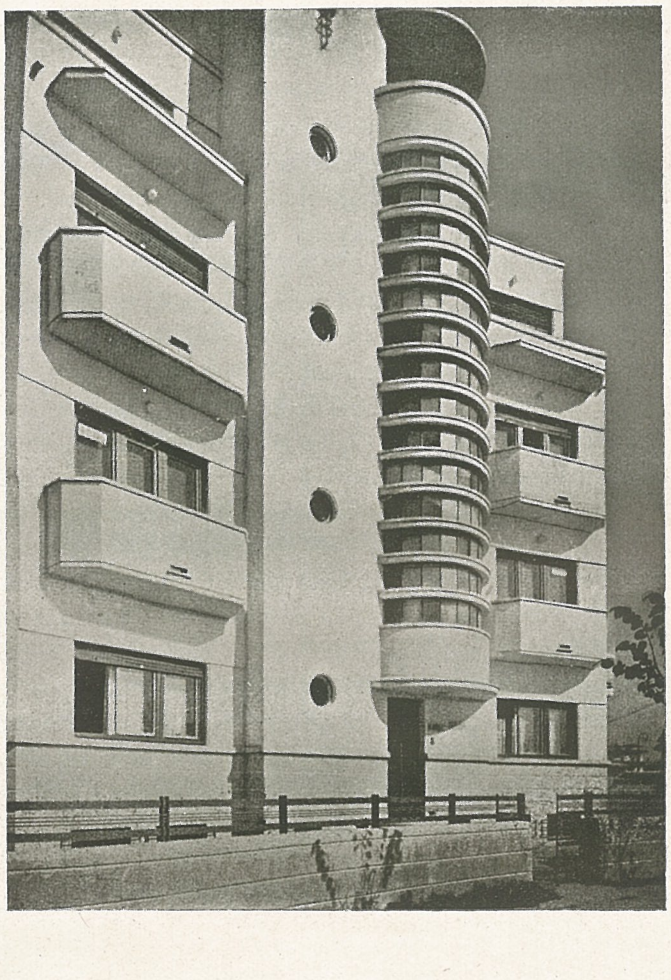

dispoziție, spre a da o iluzie voită, *pe care însă o știi că este o simplă iluzie.*

Dacă ne referim la betonul armat, ca mijloc arhitectural vom vedea că el nu poate satisface de cât în parte necesitățile plasticei arhitecturale. Fiind un element rigid, el nu poate servi de cât anume subiecte arhitecturale. Și acelea numai în măsura în care el este înțeles în cele mai intime alcătuiri ale lui, de arhitect.

Din dualismul inginerului betonist dar numai betonist, cu arhitectul numai arhitect nu poate eși o arhitectură a betonului armat.

Numai arhitectul, studiind betonul armat în cele mai intime posibilități ale lui, va putea stabili în ce măsură ar putea fi un element generator de forme arhitecturale și în ce măsură, numai un simplu element de construcție, ascuns în formele arhitecturale, ca grinda dublu T sau alt material. Deci numai ca material de construcție. Căci principiul betonului armat nu are posibilitățile principiului gotic. Goticul este infinit cu mai multe resurse estetice de cât betonul armat, el fiind o manipulare estetică și științifică a unui materal mărunt, care, dacă pe lângă știință i-se mai adaogă și oarecare imaginație, dă infinite posibilități. Apoi goticul a avut norocul că pe vremea aceea nu existau ingineri. Dacă astăzi n'ar fi existat ingineri și întâmplarea grădinarului Monier ar fi fost utilizată în mod fatal de arhitecți, până astăzi s'ar fi precizat limita de utilitate estetică a betonului armat. Căci are posibilități, însă nu este un element de construcție care să dea un nou stil, care stil să întrunească toate condițiunile estetice. Este un element ajutător într'un compartiment limitat. In special estetica clădirilor industriale folosindu-se de beton armat poate da, dacă este mănuită de un arhitect, lucruri interesante.

Falimentul arhitecturei noui putea fi prevăzut încă de mult. Cine ar fi îndrăsnit însă atunci să afirme aceasta ar fi fost acoperit de insulte. Timpul însă s'a oferit să confirme acest lucru. Palatul Cancelariatului Germaniei și încă câteva lucrări noi se inspiră din formele și principiile clasice, fără a se putea debarasa complet de erorile trecutului apropiat, iar la congresul de acum trei ani al arhitecților ruși ținut la Moscova referentul respectiv a opinat și congresul a aprobat ca pe viitor învățământul arhitectural să se bazeze pe studierea clasicismului și al vechilor monumente naționale. Aceasta fiind situația externă, pentru noi nu duc nici o grijă că nu ne vom schimba. Intotdeauna am fost simple maimuțe ale străinătății.

Sp. C.

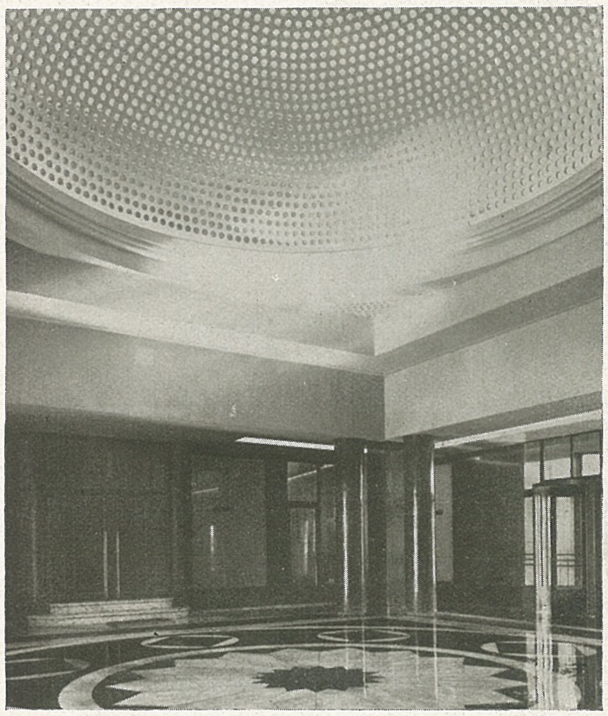

Arh. N. NENCIULESCU și G. NEGOESCU
Soc. Asig. „Generala", Calea Victoriei

Arh. G. NEGOESCU. Pasajul „Generala".

Arh. H. TEODORU. Sala Dalles.

Arh. Em. CĂLINESCU. Casă la ţară.

Arh. Arta CERCHEZ. Casă de raport în B-dul Elisabeta.

Casa

Cuvânt de origine curat romană. Romanii au însă acest cuvânt numai pentru locuinţa cea mai sărăcăcioasă, aceea cu o singură încăpere. Era aşa de modestă în cât cu acelaş cuvânt, copii romani numeau jucăriile în formă de casă, pe care le făceau din lut la jocurile lor.

Cum a rămas în limba noastră, pentru locuinţă, un cuvânt care are o semnificaţie aşa de modestă? Au găsit Romanii la Daci locuinţe aşa de modeste în cât nu le puteau numi de cât casa sau Romanii în vicus-urile lor se simţeau aşa de ameninţaţi şi de provizorii în cât nu-şi construiau domus ci casa?

Şi una şi alta. De altfel dovezile pe care le avem sunt suficiente ca să confirme acest lucru.

Cu acest cuvânt indică Vitruvius locuinţa de o singură încăpere, acoperită şi construită la suprafaţa solului, din pământ sau bârne, la care a trecut omul primitiv de la colibă şi grotă (tectum, tugurium, spelunca).

Tot cu o semnificaţie aşa de modestă o găsim şi în literatura poetică latină. Mă limitez numai la Ovidiu. Astfel, când Ceres căutând pe Proserpina (Fasti 4. Ceres et Peleus) ajunge la ograda bătrânului Peleu cel extrem de sărac, acesta îi spune „să adăpostească subt acoperământul casei sale orcât de mic ar fi" (Tecta suae subeat quantulacumque casa). Iar la ezitarea acesteia repetă „Surge, nec exiguae despice tecta casae" [Ridicăte (hotărăştete) nu dispreţui adăpostul (ospitalitatea) casei mici].

Tot Ovidiu ne dă indicaţie şi despre locuinţa Geto-Dacilor din Sciţia Minor (Dobrogea) în Elegia X-a unde ne dă

Arh. I. C. ROŞU. Casa A. D. Mincu Calea Dorobanţilor

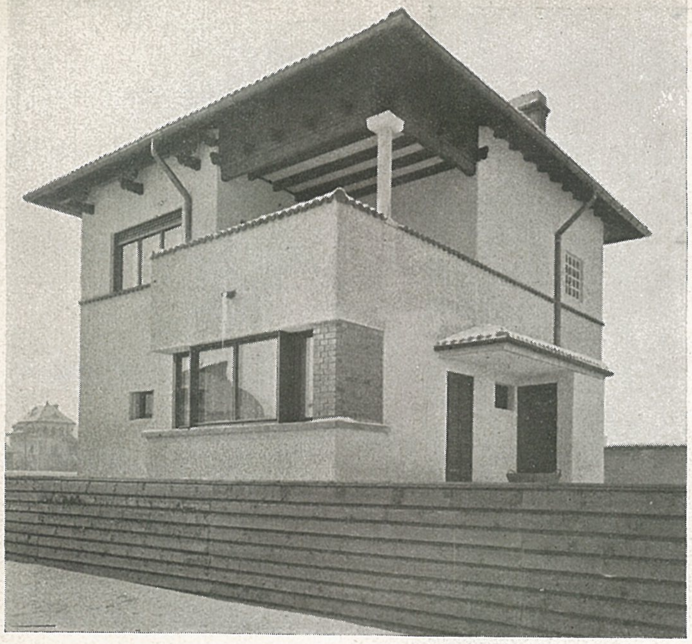

Arh. M. RICCI
Casă în Parcul Domeniilor.

Arh. I. BOCEANU
Vilă în Brebu

Arh. N. GEORGESCU
Casa proprie.

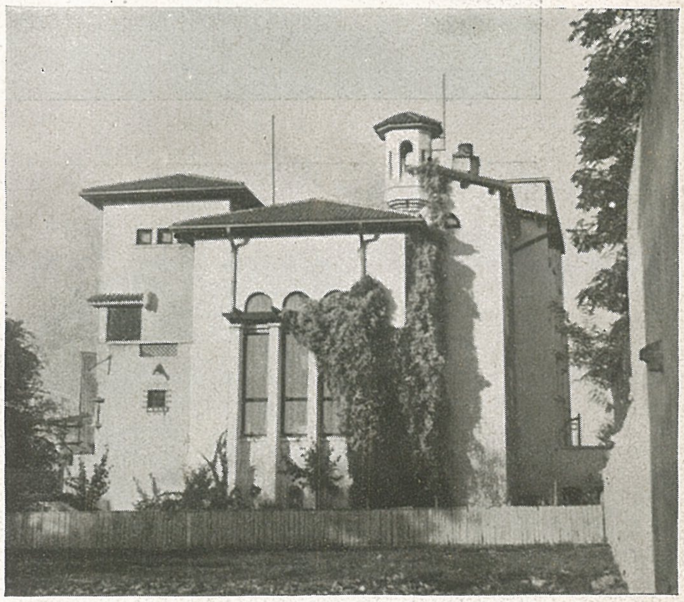

şi o imagină vie a sărăciei locuitorilor cu ocazia descripţiei năvălirei barbarilor Sciţi sau Sarmaţi.

Invehitur celeri barbarus hostis equo
Hostis equo polens, longeque volante sagitta
Vicinam late depoplatur humum
Diffugiunt alii nullisque tuentibus agros,
Incustodite diripiuntur opes :
Ruris opes parvae, pecus et stridentia plaustra
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis
Pars cadit hamatis misere confixa sagittis
Nam volucri ferro tinctile virus inest
Qae nequeun secum ferre, aut abducere perdunt.
Et cremat insontes hostica flamma casas.
Adică :
Năvăleşte barbarul duşman cu calul iute
Duşmanul cu cal vestit şi săgeată departe sburătoare.
(Şi) Pustieşte până departe câmpia vecină.
Unii fug şi din câmpul cultivat (rămas) fără nici o apărare,
Se risipesc bunurile nepăzite :
Micile bunuri ţărăneşti, turma de vite şi carele scârţâetoare
Şi bruma de bogăţie ce are locuitorul sărac.
Parte (din populaţie) dusă de învingători cu braţele legate la spate
In zadar privind înapoi (la) pământul şi căminul său
Parte cade (moare) mizerabil străpunsă de săgeţile dinţate
Căci săgeţii nu-i lipseşte unsoarea otrăvită.
Ce nu pot încărca sau duce (pe jos) distrug
Şi ard de flacăra duşmană nevinovatele case.
Deci acest fel de gospodării au găsit Romanii şi nici ei

Arh. Const. JOJEA
Vilă în Parcul Ferdinand.

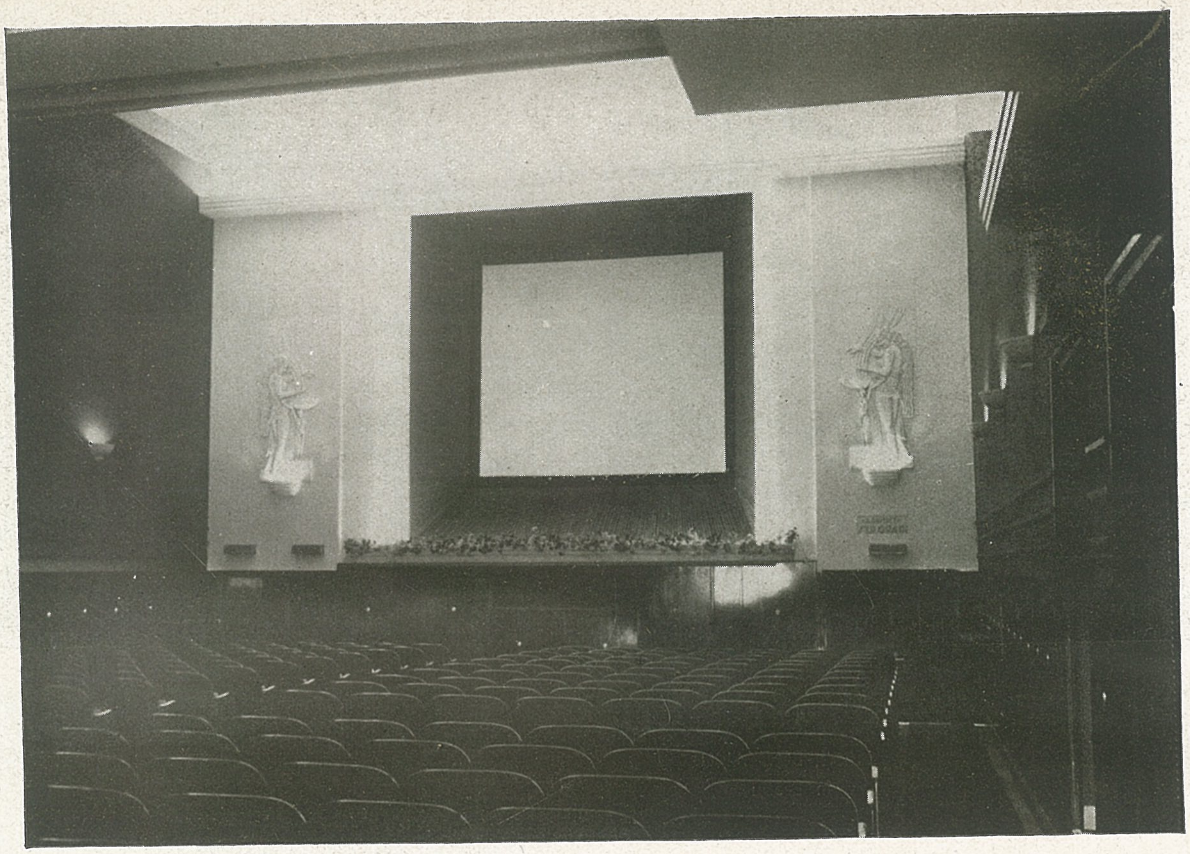

Arh. St. H. OPARI

Casa de raport și sala de cinema „Roata Lumii"

Două vile particulare.

nu au întemeiat gospodării care să se depărteze de cele ale autohtonilor. Căci dacă prin săpăturile arheologice întreprinse la noi, s'au găsit în cetăți, care erau subt paza legiunilor, clădiri militare și administrative importante, apoi în satele și cătunele deschise (Vicus și conciliabulum) nu s'a găsit nimic remarcabil.

Nu aveau siguranța metropolei, unde avem pentru locuința mare diferite denumiri ca : domus, aedis, aedificium, iar pentru hotel sau han, mansio care a dat în limba franceză cuvântul maison. Probabil că dealungul marilor drumuri comerciale și administrative ale Galiei care legau Marea Nordului cu Marea Mediterană. se găseau multe hanuri de popas (mansio de la manere, a rămâne, a poposi) ca acest cuvânt să rămână în limba franceză pentru locuință.

La Romani domus era forma de locuință cea mai complexă, de vreme ce acest cuvânt a putut să intre în com-

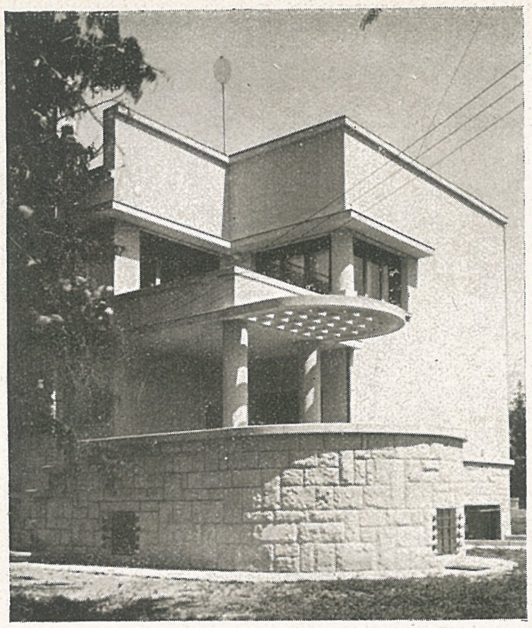

Arh. G. CRISTINEL

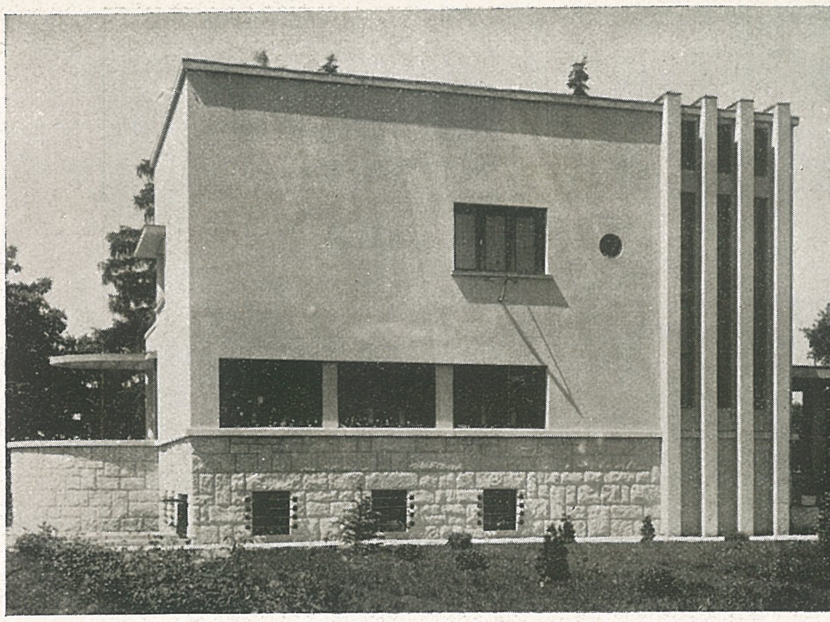

Vila Roşca. Cluj.

poziţia unor dictoane cu înţeles de spaţiu larg fie material fie ideal: Domi habere = A avea din belşug. Domi esse = A avea prea mult. Domum revocare = A cere să se judece la domiciliul său, ceea ce din imposibilitate de spaţiu nu putea cere „Casam revocare".

Domi Caesaris = La Cezar. Domus error = labirintul casei. Domi non solum sed etiam Romae = Nu numai în ţara sa dar chiar la Roma. Interioris domus meae = Adâncul conştiinţei mele. (Sf. Augustin, Confessiones VIII).

Deci cuvântul casa corespundea destul de bine situaţiei de atunci şi aceeaş situaţie s'a perpetuat şi după aceea, de vreme ce nu mai găsim nici un alt cuvânt exprimând o altă stare de fapt, care să se generalizeze şi să-l înlocuiască sau să-l limiteze. Dacă pentru clădiri cu caracter de apărare avem cetate şi castel, pentru locuinţă nici un alt cuvânt de origină latină nu ne-a parvenit. Târziu de tot intervin cuvinte turceşti, bulgăreşti şi mai apoi franţuzeşti: acaret, culă, vilă, palat.

Stilistic n'a fost o continuitate ca din casa, prin fericită evoluţie socială şi economică, să ajungem la domus. Deaceea este o aşa mare deosebire între casa şi domus şi de aceea nu avem pentru locuinţa modernă până acuma un stil naţional.

Acuma, între viaţa modernă şi trecut, interpunându-se o lungă perioadă de influenţe străine pe care n'am putut să le asimilăm, din cauză că viaţa socială şi politică s'a limitat la o pătură restrânsă a populaţiei, ne sbatem în neputinţă, până când o minte genială, ne va da calea. Numai de nu l-am înţelege aşa cum l-am înţeles pe Mincu.

Sp. C.

Arh. Maria COTESCU şi
Ing. Al. TĂNĂSESCU
Atelierele Griviţa C. F. R.
Uzina electrică.

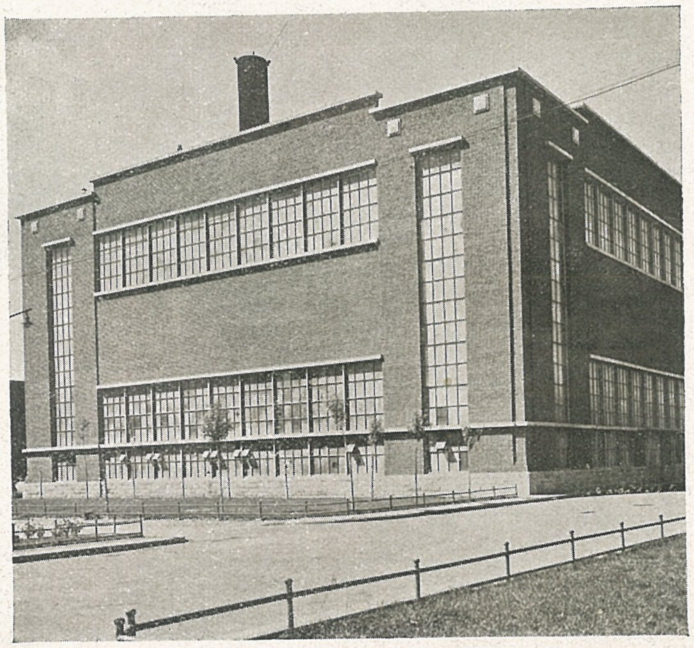

Arh. G. DAMIAN
Casă de raport
Bucureşti

Primăria de Galben. Sala de ședințe.

Primăria de Galben. Curte interioară.

Arh. N. GEORGESCU
Noul Palat al Primăriei de Galben
Intrarea principală

Antr. Ing. C. M. Vasilescu

Arh. I. I. BERINDEY
Casă de raport în
Str. Xenopol.

Note tehnice

Materiale noui de construcție

Plăcile de sticlă „Opaxit"

Ținând pas cu desvoltarea industriilor străine, astăzi se fabrică și în țara noastră plăcile de sticlă „Opaxit" pentru îmbrăcarea pereților și pentru pardoseli mozaicate.

Plăcile de sticlă „Opaxit" sunt chemate spre a complecta un mare gol în rândul materialelor de construcții. Acest material excelent se întrebuințează ca material de îmbrăcare a pereților la spitale, săli de operații, băi, W. C.-uri, halluri, abatoare, răcitoare, restaurante, cafenele, prăvălii de alimente, bazine pentru materiale chimice, etc. etc.

Posibilitățile de întrebuințare a plăcilor „Opaxit" rezultă din excepționalele calități ale acestora. Ele au un luciu frumos, sunt absolut impermeabile, nu sunt de loc poroase și astfel rezistă contra înghețului și au rezistență excepțională împotriva acțiunilor acizilor și bazelor. Prin urmare plăcile „Opaxit" pot fi tratate cu cele mai puternice substanțe desinfectante. Aceste plăci polizate în foc, au o mare duritate, fiind foarte rezistente și împotriva acțiunilor mecanice. La toate aceste avantajii, se mai adaugă și eftinătatea lor relativă.

Cu privire la rezistența plăcilor de sticlă „Opaxit", a căror duritate este între duritatea 4 (Flussspat) și duritatea 5 (Apatit), dăm mai jos, câteva rezultate la încercări.

Plăcile „Opaxit" au fost expuse vaporilor de acid clorhidric de o greutate specială de 1,19, sub un clopot de sticlă, timp de 24 ore. Plăcile n'au prezentat nici-o schimbare. Pentru a constata rezistența plăcilor împotriva acțiunilor chimice, ele au fost scufundate pe jumătate, într'o soluție conținând 10% acid clorhidric, acid sulfuric, acid azotic, soluție de sodă caustică și sulfat de amoniu (ca derivat al urinei). După o încercare de 14 zile, au fost constatate următoarele : acțiunea acizilor și a bazelor n'au provocat nici-o schimbare.

Rezistența contra efectului mortarului de ciment a fost încercată în așa fel, că plăcile au fost legate cu un amestec de 3 volume nisip, 1 volum ciment Portland și 15% apă. După ce plăcile au fost ținute timp de 100 zile la aer umed, s'a stabilit, că nici o schimbare nu a survenit.

Pentru încercarea plăcilor contra înghețului, 10 plăci au fost așezate în apă timp de 48 ore. Plăcile n'au absorbit apă. Plăcile au fost expuse consecutiv de 20 ori unei temperaturi de — 20°C și scufundate apoi în apă, având o temperatură de + 35°C. După aceste încercări, plăcile n'au prezentat nici o schimbare.

Pentru încercarea rezistenței la eforturile mecanice, au produse pătrate de sticlă „Opaxit" de cca. 2 cm. laturе și cu suprafața șlefuită. La 5 probe s'a stabilit sarcina mijlocie la care pătratele s'au zdrobit : 22.960 kgr. Rezistența prezintă deci o medie de 5430 kg./cm². Din aceasta rezultă, că plăcile „Opaxit" au o foarte mare rezistență împotriva eforturilor mecanice.

Intrucât plăcile se aplică pe pereți cu mortar, este impor-

Rezistența la încovoiere a plăcilor Opaxit.

(Incercări efectuate în laboratorul Școalei Politechnice din București)

La încercările făcute cu mașina Amsler-Laffon de 1000 kg., așezându-se plăcile respective de sticlă pe 2 reazime distanțate între ele de 13,5 cm., s'au căpătat rezultatele :

Dimensiunile plăcei cm. × cm. × cm.	Secția de încovoiere cm. × cm.	Sarcina de rupere la încovoere kg.
20,0 × 17,6 × 0,79	13,5 × 0,79	105
20,0 × 17,5 × 0,79	13,5 × 0,79	120
20,0 × 17,5 × 0,78	13,5 × 0,78	145
	Total	340
	Media	113

tant a cunoaște puterea de adeziune la mortar. Pentru a vedea diferența, au fost aplicate și plăci ceramice de faianță, cu acelaș mortar.

Drept mortar s'a întrebuințat un amestec de 1 volum ciment Portland și 3 volume nisip, pregătit cu o cantitate corespunzătoare de apă. Cu acest mortar au fost lipite una de cealaltă, două plăci verticale. Grosimea stratului de mortar a fost de 2 cm. Probele au fost ținute înfășurate în pânză udă, timp de 10 zile. După acest timp plăcile au fost despărțite. Efortul de desfacere a fost aplicat vertical, asupra stratului de mortar și tangențial față de plăci. Astfel la sticla „Opaxit" aderența mortarului se cifrează la 1,4 kg/cm², iar la plăcile de faianță la 0,4 kg/cm². Din aceasta reiese, că plăcile „Opaxit" aderă foarte bine la mortarul de ciment.

Aceste bune calități ale plăcilor „Opaxit", le fac foarte utile în special ca material de îmbrăcare a pereților. La aceasta se mai adaugă și că plăcile „Opaxit" se pot întrebuința — fără majorarea prețului — și în plăci cu dimensiuni mari, astfel și lungimea rosturilor se reduce.
Aceste rosturi ar fi focare de microbi și bacterii și aceasta cu atât mai mult, cu cât lungimea rosturilor pe m² este mai mare. La o suprafață de 1 m² îmbrăcată cu plăci de 50 × 50 cm., lungimea rosturilor se reduce la numai 4 m. l. Dar ceeace este încă important, la plăcile de sticlă „Opaxit" nu se pot produce crăpături de glasură (fisuri), ca la plăcile de faianță glasurate. Astfel sunt excluse neplăcutele fenomene, ca sfărâmarea glasurii, decolorarea plăcilor, cari sunt urmările faptului, că prin fisuri intră umezeala și murdăriile și înghețând le sfărâmă, sau că lichidele murdare se împrăștie în massa poroasă de sub glasură pătând plăcile. La W.C-uri se poate vedea aceasta foarte des.

Imprejurarea, că plăcile „Opaxit" se pot întrebuința în dimensiuni mari și că nu au fisuri în cari microbii și bacteriile să se poată depune, fac utile aceste plăci în special ca material de îmbrăcare a pereților la încăperi sanitare, spitale, săli de operații, băi, W.C.-uri, prăvălii de alimente, abatoare, răcitoare, bazine pentru substanțe chimice, etc. etc.

Până când la această categorie a materialului de îmbrăcare a pereților, scopul principal este curățenia și igiena, la încăperile de locuit se întrebuințează variațiunile culorilor, cu scopul ridicării aspectului decorativ. In special la restaurante și cafenele, unde în afară de aspectul decorativ al efectelor de culori, se urmărește și asigurarea ușoarei curățiri, se recomandă întrebuințarea plăcilor colorate, în diferite dimensiuni.

Fiind cunoscute proprietățile materialului cari îl fac apt pentru a suporta dese și importante variațiuni de temperatură, plăcile „Opaxit" pot fi întrebuințate la decorațiuni exterioare înlocuind cu mult succes materiale mai costisitoare.

In acest caz plăcile se fabrică în grosimi adecuate scopului urmărit.

Pentru pardoseli de băi, budoare, vestiare, coridoare, etc., se întrebuințează plăci mate de obicei în aceeași nuanță cu plăcile glazurate de pe pereți, obținându-se în acest mod efecte arhitectonice foarte plăcute.

Plăcile mate de coloane neagră și-au găsit o întrebuințare fericită pentru camere obscure, necesitate de instituții medicale la laboratoarele de raze Roentgen.

RED.

Rezistența la șoc a plăcilor „Opaxit".

(Incercări efectuate în laboratorul Școalei Politehnice din București)

S'au considerat două plăci de sticlă având dimensiunile 15 × 15 cm² în plan și grosimea respectiv de 7,6 și 7, și s'au lipit pe câte o placă de mortar de ciment având o grosime de 3 cm., și dosaj normal 1/3. După 15 zile, plăcile bine prinse de mortar (cu partea striată) s'au supus acțiunei unei bile de oțel având o greutate de ½ kg., care a fost lăsată să cadă dela 20 cm., crescându-se mereu înălțimea de cădere din 5 în 5 cm., până la sdrobirea plăcei sau crăparea ei.

S'a găsit :

Inălțimea de cădere cumulată cm.	Lucrul mecanic de sdrobire kg/cm.
20 + 25 + 30 + 35 = 110	55
20 + 25 + 30 + 35 + 40 = 150	75

Plăcile preparate de mortar și sticlă s'au așezat pe un strat gros de 20 cm., cu nisip ordinar.

S'AU TRAS DIN ACEASTĂ EDIȚIE A REVISTEI
200 EXEMPLARE SPECIALE NEPUSE IN COMERȚ